

A D
DOCTOREM GENTIVM
THOMÆ
CAMPANELLÆ

Stylenf. ord. Præd.

DE GENTILISMO NON
RETINENDO,

Quæstio vnica.

- Art. 1. Vtrum liceat nouam post Gentiles cudere
Philosophiam.*
2. Vtrum liceat Aristoteli contradicere.
3. Vtrum liceat iurare in verba Magistri.

PARISIIS,

Apud TVSSANVM DV BRAY via Iacobæ, sub
Spicis maturis.

M. DC. XXXVI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

---

*Imprimatur si videbitur Reuerendissimo M. S. A. P.
A. Episcopus Vmb. Vicegerens.*

Questionem inscriptam de Philosophia Gentium non retinenda ab adm. R. P. M. Thoma Campanella ord. Prae. compositam, mandante Reuerend. Mag. S. A. Palatij attentè legi, nihilque inueni quod orthodoxæ Fidei aut bonis moribus refragetur: quinimo pro puritate S. Doctrinæ & pro gratia perficiente ingenia Christiana, feliciter pugnat: & usum legendi, acceptandi, refutandi & discernendi Philosophos gentiles citra errorem iuxta SS. Patrum documenta, ostendit: quapropter dignissimam conseo vt in lucem edatur. Datum Romæ in Collegio sancti Bonauenturae, die 20. Febr. 1631.

*Ita testego F. FRANCISCVS ANTONIVS à S. Sever.
Collegij S. Bonauenturae Regens & Rector.*

Approbatio Sorbonica.

Libros de Prædestinatione, Electione, & Auxiliis diuinæ gratiæ, & de Gentilismo non retinendo, ab eximio Magistro nostro Fratre Thoma Campanella ordinis Fratrum Prædicatorum S. Theologiæ Doctore elaboratos, Nos infra scripti in Facultate Parisiensi S. Theologiæ Doctores accuratè perlegimus, dignosque censuimus, qui non solum prælo subiiciantur, sed etiam omnium studiosorum manibus assiduè teneantur, doctrinæ sanæ Fidei, ac bonorum Morum per Dei gratiam plurimum profuturi. Ita censuimus die 21. Iulij anno 1635. Parisiis in Collegio S. Iacobi.

FRATER IULIANVS IOVBERT.

F. ANTONIVS MALLET.

Licentia Approbatioque Vicar. Gen. Paris. ord. Præd.

NOS Fr. Iulianus Ioubert Doctor in Facultate Parisiensi, Vicarius Congr. Gallic. Ord. Præd. nostri auctoritate Officij tenore præsentium P. magistro Thomæ Campanellæ, Parisiis sub protectione Regis Christianissimi cōmōiati, à Reuerend. N. magistro Generali omnibus Prouincialibus ac Prioribus commendato, facultatem concedimus imprimendi & edendi libros, inuidissimo Regi nostro ad patrocinium Fidei Catholicae dedicatos, Regioque Diplomate ac Priuilegio munitos, videlicet contra Atheistas Librum vnum Romæ impressum, & nunc denique correctum, vti cum defensione Bullarum summorum Pontificum contra Iudiciarios: Item de Gentilismo non retinendo q. i. Item de Prædestinatione, Reprobatione, & auxiliis d. g. Centonem Thomisticum contra Hæreticos, & perperam de S. Thoma sentientes. Quos Libros approbatos partim Romæ à magistro S. P. & à nostra Religione, & à tribus Regentibus Studiorum publicorum, partim Lutetiæ à Doctoribus Regiæ Academiæ Sorbonicæ (cuius iudicio solenniter in cœtu omnium, omnium applausu, & Dominorum Moderatorum Elogio exceptus prædictus Pater magister Campanella ingentem erga S. Ecclesiam Cath. Romanam, Fidemque Orthodoxam, zelum obedientiamque ostendens submisit) partim à Patribus Magistris nostri Ordinis, à quibus examinari humiliter petiuit: Nos requisiti, quod ex florentissimo Collegio nostro S. Iacobi roborentur, pariter commendamus, utque imprimantur & publicentur, quantam possumus de more licentiam impartimur. Dat. Lutetiæ in Conuentu sancti Iacobi Ord. Præd. die 8. Decembris 1635.

FR. IULIANVS IOBERT *humilis Vicarius Congregationis
Gallicanae Ord. Præd. manu propria.*

Extrait du Privilege du Roy.

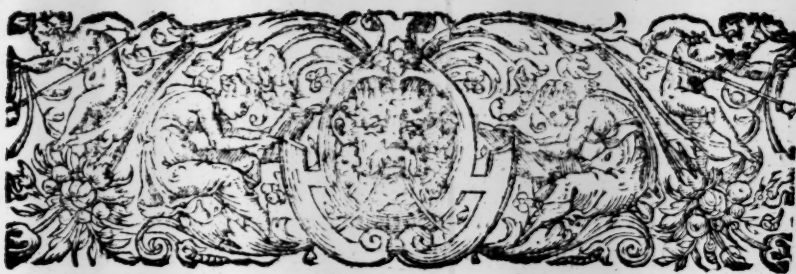
PAr grace & priuilege du Roy, il est permis à Toussainct du Bray, Marchand iuré Libraire à Paris, d'imprimer ou faire imprimer quatre liures en latin, intitulez le premier, *De Prædestinatione, Electione, Reprobatione, & de Auxiliis diuinæ gratiæ* : Le second, *De Gentilismo non retinendo* : Le troisieme, *Atheismus triumphatus* : & le quatriesme, *Disputatio an Bullæ SS. Pontificiū Sixti V. & Urbani VIII. contra Iudiciarios calumniarum aliquo patientur*, composez par F. Thomas Campanella Stylenfis, ordinis Fratrum Prædicatorum. Et defenses sont faictes à tous Libraires, Imprimeurs & autres de ce Royaume de les faire imprimer, contrefaire ny alterer, ny en soustraire aucune chose, sans le consentement dudit du Bray. Et cependant le temps & terme de vingt ans entiers & accomplis, à peine aux contreuenans de trois mille liures d'amende, confiscation des liures contrefaits, & de tous dommages & interests, ainsi que plus amplement est contenu esdites lettres de priuilege. Donné à Paris, le 22. iour de Nouembre 1635.

Par le R O Y en son Conseil.

Signé RENOVARD.

Errata sic corrigito.

PAg. 10. vers. 10. alienigenas, vt Origenes l. alienigenas. & scientias Gentiles, vta Orig. Ead. pag. vers. 26. autem ipsum Mundum. autem. i. Mundum, pag. 14. vers. 4. ac Fidei. l. Fidei. pag. 16. vers. 6. politica l. postica. pag. 16. vers. 24. lect. 1. l. 5. pag. 16. vers. 29. textu 5. l. textu 41. pag. 19. vers. 21. aliquot l. aliquo. pag. 21. vers. 31. Philosophia l. ex Philosophia. p. 24. vers. 29. subtilibus l. subtilibus pag. 31. vers. 10. correspondentia abiiciendus l. correspondentia, vt negat Aristoteles, abiiciendus. pag. 31. vers. 34. quæst. 11. l. quæst. 1. ibid. vers. 36. propriis ed l. propriis est. sed p. 6. vers. 5. fumo alizque l. fumo verti, alizque.

DE
GENTILIVM
PHILOSOPHIA.

PRÆSERTIM

Peripatetica, non
retinendâ.

VTRVM EXPEDIAT PHILOSOPHO

*Christiano alteram post Gentiles eadere Philo-
sophiam, & vndenam.*

QVÆST. I. Art. 1.

Negativa videtur verior.

Primò, quoniam I. Christus tradidit nobis
Theologiam, & benè vivendi rationem, ad
vitam æternam dirigentem, & quæ huma-
nam excedit facultatem; cætera verò na-
turali ratione inuestiganda relinquit. Ergo
superfluum superaddere.

Secundò videmur effugere naturales semitas, anquam re-
pugnantes nostræ Theologiæ, sicut Mahometani; idcirco
melius est, ut per ipsas ad sacram doctrinam perveniamus.

Tertio unusquisque magis afficitur ad fidem eorum, quæ

A

2 *De Gentilismo non retinendo,*

non nouit, per ea, quæ nouit; & ipse inuenit & à suis accēpit; ergo melius est tradere mundo Theologiam in vase mundanæ philosophiæ, quàm in alio nouiter fabrefacto, sic enim & citius credunt, & plenius intelligunt.

4. Quartò sapiētia, quæ est Theologia, vocat omnes scientias tanquam ancillas ad arcem, teste Salomone. Ergo utendum est scientiis, iam inuentis, nec ampliùs philosophandū.

5. Quintò spiritu superbiæ ducitur faciens, quod nemo facit: nemo autem adhuc Philosophiam nouam composuit. Ergo.

6. Sextò Philosophia Christiana nec ex sacris scripturis sufficienter hauriri potest, neque ex rerum natura uerius quàm Gentiles hauserunt. Ergo.

Irem non habent methodum Christiani, sicut Gentiles. Ergo.

*Scientias instaurari oportere post Græcorum,
& Latinorum Gentilium
Philosophiam.*

1. **S**ed contra est Concilium Lateranense sub Leone X. Sessione VIII. affirmans Philosophiam & Poësim Gentilium habere radices infectas, id est, principia falsa: hoc enim sonat radix germinans falsas conclusiones: ubi & aliqua principia & conclusiones eradicari oportere decernit, nec in eis multo tempore immorandum, sicut nec cum peste infectis, sed purgandas esse per Canones & Theologiam. Ergo noua Philosophia optatur à sacro Concilio, quæ conformis sit sacræ Theologiæ Canonibusque sacris, & consuetudo perniciosa cedat rationi & utilitati. D. dist. 9.

Confirm. 1. Item Tertullianus ait Philosophos Gentiles esse patriarchas Hæresiarcharum, Ergo Philosophia Christiana est cudenda, quæ sit officina Catholicorum.

2. Præterea Iustinus Martyr, cognomento Philosophus, in libro attributo, Confutatio Dogmarum Aristotelis, pronuntiat Philosophiam Græcorum esse plenam erroribus: Aristotelicam magis: quæ etiam de rebus, quas definiendas

sibi suis commentationibus statuit, nihil veri afferre.

Præterea S. Cyrillus 1. lib. contra Iulianum, errores Philosophorum damnat, ac Philosophiam datam fuisse Gentilibus inquit, tanquam Catechismum ad fidem; & quæ non catechizat ad fidem, non esse verè Philosophiam, sed Sophisticam.

Similiter Lactantius errores Philosophorum damnat ac flagellat, maximè autem Aristotelis.

Similiter Clemens Alexandrinus (quem omnes in hoc sectantur, 1. Stromatum cap. 3.) *Lex fuit, ait, Indæis pædagogus ad fidem Christianam: sic Philosophia Gentilibus; & cap. 4. Præterea, ait, non particularis secta est eligenda, sed quicquid omnes rectè dixerunt Stoici, Platonici, Epicuræ, Aristotelici, ait, dico Philosophiam.* Idem Arnobius, Eusebius, Ambrosius, Augustinus, & omnes Patres dixerunt.

Igitur si philosophia Græcorum habet radices infectas, & falsa Dogmata non solum in Theologicis, sed in Moralibus, & naturalibus, fomentanda non est, sed alia verax construenda, & vndique seligenda; & qui aliter sapit, amat mendacium, aut hæresim, aut periculum mentiendi, & hæreticandi, & illatos errores & damna nutrit.

Præterea præsupponentibus Christianam Theologiam esse veram, & Christianos non modo naturalibus, sed insuper supernaturalibus donis per sacramenta ac Dei gratiam imbui; fateri oportet esse aptiores ad inveniendum scientias ac verificandū, quoniam gratia perficit naturam, non destruit; & veritas manifestata per scientias sanctas illustrat veritates philosophicas, ipsarumque principia absq; infectione pandit, vt sanctum Concilium docet. Ex quibus principiis, ad conclusiones Theologicas ac Metaphysicas peruenimus; quoniam natura ad eas ducit, vel non repugnat. Quapropter veritas scientiarum philosophicarum purior & certior haberi potest ab ingenio Christiano quàm Gentili, quippe cui falsa credulitas obstruit viam. Vnde Apostolus, ad Rom. 2. de Philosophis Gentilibus. *Obscuratum est insipiens cor eorum, & lux veritatis non*

est offensa eis: aut nō amplexa, aut repulsa non affulget. Ergo scientiæ sunt denuo reficiendæ, & meliorandæ, & perficiendæ, vt mundo fiat faciliores, meliores, & quidquid no-
xij & erroris continebant, eradatur, ac ostendatur tūmal non esse illud ex regulis scientiæ veræ, sed sophisticæ, & à Diabolo patremendacij, non à Deo, vt ait Cyrillus. Quo-
circa Apostolus ait. *Quæ conuentio lucis ad tenebras, & Christi ad Belial?*

3. 1

Præterea duo sunt Codices Dei, ex quibus veritates hau-
rimus, videlicet rerum Natura, & sacra Scriptura, vt dixit Sanctus Antonius, & Bernardus, & Chrysostomus. Ergo sicuti post scripturæ interpretationem editam tempore Gentilitatis ad Gentiles & Hebræos à 72. Interpretibus Spiritu sancto afflatis, sicuti Patres affirmant: D. Hieronymus putauit coruscante Euangelio nouam fieri oportere; atque ita Ecclesia nouam Hieronymi translationem ac-
ceptauit, imò & aliorum, qui post lucem Euangelij, plenius intelligere potuerunt scripturas, ac melius interpreta-
tari iuxta propalata veritatem. Ita post interpretatio-
nem Naturæ rerum à Gentilibus factam ad Gentiles, po-
test & debet fieri interpretatio noua, quæ est scientia hu-
mana, & Philosophia: & quidem multo magis, tum pro-
pter necessitatem separandi falsum à vero; siquidem in ve-
terum 72. translatione non sunt falsitates quantæ, quot &
quales in libris Philosophorum. Imò si credimus sancto Epiphanio, Iustino, Augustino: item Philoni, & aliis Pa-
tribus, in 72. cellis diuini Interpretes eisdem verbis à Spi-
ritu sancto affliti, interpretati sunt scripturam, nec etiam
secus tantopere conuenissent. In Philosophis autem er-
rores plurimi manifesti, ipsorumque discordia spiritum
erroris indicant; Ergo saltem expedit, vt corrigatur, quæ
facta est primi Codicis, id est, naturæ interpretatio sub ca-
liginoso tempore, obscuratis, vel minus illustratis intel-
lectibus, & purificetur, vt Hieronymus fecit in 2. Codice:
quanuis omnes Episcopi, Asiatici, Europæi, & Africani,
præsertim Augustinus, contra ipsam exclamarent, longè
rationabilius, quàm contra nos recentiores literati, qui

Quaestio I.

5

nec in libro Philosophorum, nec in libro mundi philosophantes, sine zelo alij, sine scientia alij, alij sine utroque, exclamant.

Præterea dixit Daniel de tempore Christiano: *plurimi pertranſibunt: & multiplex erit scientia*: unde nouæ terræ & noui orbis inuentioni noua Philosophia debetur. Qui ergo scientias inuenit aut reformat, plenius ſatisfacit huic prophetiæ, ut fecit Hieronymus in ſcripturis, & Iuſtinus, Origenes, Tertullianus, Lactantius, Cyrillus, Auguſtinus, Ambroſius, Beda in ſcripturis, & in aliis ſcientiis. Qui autem contradicunt, Spiritui gratiæ contumeliam faciunt, & abbreviant manum Domini in Chriſtianismo, & dilarant in Gentiliſmo, & ut ait Richardus ſuper Ezechielem: Inuidi & inertes hos labores vituperant; vel qui zelum ſine ſcientia habent, ut dicit Apoſtolus.

Præterea vel fatendum eſt Philoſophos Gentiles non erraſſe, aut non potuiſſe errare, ut dicunt hebetes, ſtupi, impiique, præſertim Auer. ex parte, & Petrus Abailardus Hæreſiarcha; & Ant. Mirand. Aſt hæc eſt hæreſis damnata à Salomone Eccleſ. 1. & 8. dicente. *Tradidit mundum diſputationi eorum, ut neſciat homo ab initio opus ſuum, quod operatus eſt Dominus, &c. Quod omnium operum Dei nullam poſſit homo inuenire rationem, quanto magis, &c.* Vel magis erraſſe, & ſtupidioris ingenij fuiſſe Patres ſanctos & Doctores Chriſtianos, quàm Gẽtiles, ut putat Iulianus Apoſtata apud Cyrillum lib. 1. & Abailardus apud Bernardum: ſed utrumque damnatur in Conciſiis & in Scholis. Ergo reſcindiendæ ſunt ſcientiæ ex theſauro Patrum & Codicum Dei, Naturæ, & Scripturæ.

Præterea temporibus Chriſtianiſ inuenta eſt à Chriſtianiſ Typographia, nouus Orbis, priſcis negatus, & incognitus, à Columbo, quamuis contradicentibus Theologiſ ac Philoſophiſ, & habitatio ſub æquatore, quam Ariſtoteles, Virg. & multi alij negarunt, ibi habitari non poſſe contententes; item nouæ ſtellæ per Galilæum, & exorbitantiæ punctorum cardinalium Apogæorum, & viæ ſoliſ per Copernicum, & Peourbachium; & gyrus terræ totius per Lu-

sitanos, qui prius latebat. Unde necesse fuit reformari Astronomiam per Copernicum, & Tyconem, ex phænomenis: & Calendariū à summo Pontifice, & anni ciuili rationem. Item noua bombardarum inuentio & magnetis vsus, & pistrinum vento, veru fumo: alia quæ artes mirificæ.

Ergo etiam Physiologiam oportet nouam facere de necessitate, sicut Picus, & Telesius, Valeſius, Paracellus cœperunt: quanuis in aliquo errauerint; indicant tamen quod tota Philosophia debet renouari; cum res inuentæ, & deprehensi errores, & Philosophiam nouam, & correctionem, & Cosmographiam meliorem requirant. Et quidem tot sectarum agnitio, & horum mores & naturæ arcana iam aperta ostendunt priscos Gentiles Philosophos fuisse quasi pueros, respectu Philosophorum Christianorum; sicut Theologi Iudæi, teste Apostolo, erant quasi pueri respectu Christianorum Theologorum noui Testamenti. Qui ergo hoc negat, inuentū neget nouum Orbem, stellas, & planetas nouos, & maria, & bestias, & habitationes, & sectas. Neget etiam Christiana ingenia posse meliora esse ingeniis Gentilibus.

7. Præterea Iulianus Imperator, & Machiauellus Politicus Atheorum officina, impropere Moyſi & Christianis, quod profirentur habere Christum Dei Sapientiam, Præceptorem & Doctorem; nihilominus mendicamus scientias à Platone, Aristotele, & Homero, cæterisque Gentilibus, per nos damnatis. Quod argumentum contra nostram fidem licet non sit demonstratiuū, est tamen scandalosum, & apud vacillantes in fide apparet plusquam probabile. Ergo est eradicandum per instaurationem scientiarum, vt Gregor. Nazianz. alique Patres, prohibiti Gentilium Philosophos, & Poëtas legere à Iuliano, noua poemata, & Physiologias & Ethicas doctrinas fecerunt, vt ex eorum libris apparet, & ex Basilij, & Ambrosij Exameronē. Cui non liceat nobis tale scandalum post Machiauellismum inter Politicos in ruinam ipsorum, & Principum, & populorum, multiplicatum, præsertim in Germania & Francia, extirpare?

Præterea cum prædicamus Gentilibus in nouo Orbe Euangelium, & in Asia atque Africa penetrabilibus, cogimur eis multa dicere naturalia: cum autem audiunt nos à Gentilibus idololatriis habere naturales scientias, damnatis à nobis etiam in primis articulis de Deo, de mundi creatione, & providentia, & animorum immortalitate, quæ etiam naturaliter cognosci possunt; & non à Christo luce & sapientia Dei, scandalizantur, & in sua idololatria & erroribus confirmantur, si Theologiam sanctam etiam & in articulis non naturaliter notis, non nisi per Gentiles, & à nobis reprobatos in cæteris naturaliter notis confirmare proponimus. Et quidem scandalum passuum saltem est prædicare Gentilibus, Gentiles fuisse doctiores Christianis.

Præterea cum & discipuli nostri instruuntur secundum Philosophiam Gentilium, ubi animam esse mortalem, vel unicam in cunctis hominibus immortalem, & mundum esse æternum, & non creatum à Deo, & non posse corruptibile induere incorruptionem, quia plusquam genere differunt, vult Aristoteles. Ex quo contra fidem inuehitur Auer. & non extare inferos, nec cœlites, nec præmia, nec pœnas post mortem: & Deum esse animam primi Orbis, & non providere inferioribus, quoniam vilesceret: nec posse mouere lapidem vnum, sed tantum primum Orbem, & agere necessario & non liberè; & alia huiusmodi, quæ apud Aristotelem inueniuntur secundum expositionem Auer. & Alex. & Themistij, & Simplicij, Philoponi & Auicennæ, aliorumque Arabum, atque omnium Græcorum, & Latinorum multorum: statim dubitant de fide Christiana. Et quamuis Lectores publici ex præcepto Conc. Lateran. oppugnent hæc dogmata falsa: auditores tamen putant hoc fieri metu Tribunalis sanctæ Inquisitionis. Nam Aristoteles, qui in cæteris diuinus habetur dogmatibus, & supra Theologos Christianos à nobis authorizatur, videtur etiam in dogmatibus aliis, in quibus non recipitur, sapiens ac verax esse.

Præterea saltem omnes studiosi, Religiosi & plebei, *Confirmatio* & principes his doctrinis infectis nutriti, cum in peccata

& scelera ruunt, cupiunt esse vera, qua dixit Lucretius, Auer. & Aristoteles. & alij Græci, & Arabes, ne teneantur pro malefactis reddere causam Deo. Voluntas autem hæc taliter affecta, facit veriora apparere argumenta, quæ suis fauent affectionibus, quàm contraria, ut patet in omni secta propria argumenta magnificiente, & cōtraria vilipendente. Vnde Chrysostomus 5. tomo. *Impossibile est, impossibile est, impossibile est* (ter dixit) hos, hos, qui male viuunt, in fide non vacillare: quando magis si nutriti fuerint in doctissimis fidei aduersantibus? Vnde non sine causa Concilium Lateran. præcipit, ne in Philosophia & Poësi immorentur diu, sed per Theologiam & Canones expurgentur. Quæ cautio prauè viuentibus videtur esse astutia Mahomedica, ne deprehendantur errores Christianismi, ut ipsi aiunt, per Philosophos, quos Petrus Abailardus hæretarcha Christianis præponit Theologis, & idem faciunt omnes Machiauellistæ, & secta Politicorum & Libertinorum nostri temporis ex huiusmodi scandalosis doctrinis ortum habent. Deinde studiosi fiunt, Principum Consilarii & Reipub. Rectores; & cum peccant, & cū agitur de controuersia Imperium Pontif. & Reg. confirmantur in sententia sua, volentes esse vera, quæ dicuntur contra Christianismum: Quapropter nutrimus in scholis perniciem Christianismi, ut euentus quotidie ostendit. Et quauis S. Thomas, & Albertus, & alij, in bonum sensum Aristotelem vertere conati sint, & ubi manifestè aduersatur fidei, ipsum impugnauerint, tamen non modo Græci, & Arabes, sed Christiani dicunt S. Thomam Latinū non intellexisse Aristotelem Græcū, vel torsisse: Theophrastum verò Aristotelis discipulum, Alex. Themistium, Simplicium, & Auerroem, melius intellexisse & comprobasse: Sic dicit Iandunus, Pomponatius, Marsilius, Burlæus, Anton. Mirandula, Cremoninus, & alij multi Expositores Christiani. Et ex suspitione contra D. Thomā natus est ex Aristotele, & Auerroë, & aliis, Machiauellismus radix malorū faciens religionē *di ratione dicto*, & occupauit thronos Regum & capita populorum. Quapropter cum remedium S. Thomæ, & aliorum hoc tempore

tempore, quasi nihil prolit, imò malitiosis oblit & astutis, vt hæreticorū schoiæ, & Politicorum, & libertinorū ostendunt: Item Principum, aduersantium decretis Papæ praxis ostendit aulas Machiauellizare: propterea expedit nouam Philosophiam struere, & dogmata praua euertere, ne peccata canonizent Gentilismum, & Atheismum, & refutent ita Christianismum in conscientia, vt tantummodò retineantur in facie apud plerosque Catholicos; apud politicos verò & hæreticos neque in facie iam; hinc principibus obedientiam per vim, non sponte præstant, subruuntur politia & regna, & religio, & papatus, quod vnicum remedium est contentiones principum sedandi, & alterum ab alterius iniuriis defendendi & contra hostes externos infideles vniendi, & iura & titulos tuendi, danciq; & meliores deterioribus præferēdi, & hæreses, pestem & dissipationem regnorum, extinguendi, & ad vnum redigendi mundum; ergò & ad Deum.

Item impium est lumen ingeniorum nostrorum extinguere, & lucerna fumigante Gentilium vii, cum neque Cicero ingenia Romana sub Græcis patiatu seruire, & Deus & Sancti eius hoc detestantur. Igitur ex sole sapientiæ Diuinæ, lucerna scientiarum accēdenda iterum apparer; vel dicendum est cum Auerroë, quod nihil profuit in scientiis lex Christiana, sed obfuit, hoc autem falsum est & impium.

10.

Vnde Scientia sint instauranda.

Quia propter quærentibus vnderam instaurandæ scientia sint, responder Conc. ex Theo'ogia, & Sacris Canonibus. Nam S. Basilius, Ambrosius, August. Iustinus, Beda, & alij omnes philosophicas res & morales tractauerunt & dogmata falsa philosophorum confutauerunt, propterea ab eis petenda est interpretatio veritatum. Ipsi autem ex SS. Scripturis & traditionibus acceperūt. Quod autem in iis inueniantur scientiæ, qui legent sparsim Libros P P. & nostros coniunctim, inuenient omnes scientias

posse hauriri, & colligi per scripturas Dei. Duplex autem Dei Codex; rerum Natura, & Scriptura, sunt nobis lumen; & quicunque ex his testatur, est noster Magister in Schola Dei; qui autem opinatur, est condiscipulus; qui autem soli propria phantasiae inheret, quamvis laudatissimus à multis, non est accipiendus, sed tantum audiendus; sicut Augustinus & alij PP. quando negant Antipodas extare: Igitur quoniam philosophi ex primo Codice, qui est rerum Natura, scientias acceperunt profitentur. primus autem Codex Dei non pugnat cum secundo; nam, ut ait Concilium Lateranen. sess. 8. *verum vero non contradicunt*: & Aposto. *huc. Non quid diuisus est Christus? Non est Deus dissensio. nis, sed pax.* Examinandi sunt ex quo errauerunt contra legem, an in primo errauerint: & corrigendi sunt per eos, qui charitatem veritatis à Christo sapientia Dei, acceperunt, nisi velimus condemnare sanctos DD. omnes, & Columbum & alios veritatum inuentores.

Probatur hoc ex figura Esau, qui contulit, quando filij Israël ex parte Iudaicæ, ex parte Azoricæ loquebantur, ut abicerent uxores alienigenas, ut Origenes, & Hieronymus ad Pammachiam interpretantur; & acciperent eis ex filiabus Israël, hoc est, ex scripturis sacris & Patribus, addendo methodum, quæ eis deest aliquando: Nos autem ita fecisse in cunctis comperiemur, ex arcanis scilicet Naturæ, & Scripturæ; quando Christiani ex parte christianizant, & ex parte gentilizant. Naturam autem ipsum mundum esse Dei Codicem, in quo suas ideas expressit, testatur Bernard. Chrysostomas, & S. Anthon. apud Nicephorum. Item Sanctæ Brigittæ reuelatum est, quod murus ablatio vocabatur sapientia Dei, scilicet scripta visis characteribus, ex qua omnes philosophi exierunt: alij recte, alij non recte. Qui legit autographum, potest emendare ipsorum exemplaria. Stultus autem est, qui exemplari, non autem autographo fidem præstat: ac deplorandi sunt, qui homini magis, quam Deo operam dant: sicut qui in libros Gentilium philosophantur, nil examinautes autographum, id est, rerum naturam, an recte scripserint scrutan-

Peccant sci-
entes pho-
losophi
bus: & non
Deo. Erro-
res scriptu-
re examinant
propter pho-
losophia

res. In d'hæreticum est, facere scholam hominibus, & non Deo, ut isti admiratores hominum, pugnantium cum diuino Codice, faciunt. Nostrium quoque esse profitemur quidquid Philosophi rectè dixerint, ut Clemens Alex. 1. *from.* 4. admonet, & Iust. in *Triph.* & S. Nyss. in *libro de vitâ Moysi*, & Augustinus 2. *de doctrina Christiana* admonent. Propterea nequaquam uni sectario inhaerendum, ut Aristotelici faciunt, patres prædicant, præsertim Aug. 8. *de Civitate Dei*, cap. 9.

Respondeo ad primum argumentum, quod Christus docuit moralem philosophiam, nedum Theologiam, & politicam, & Oeconomicam, quæ omnia habemus in Epistolis Apostolicis plenis, unde Canones & leges eliciuntur: in prophetis verò & in Hagiographis, & in veteri lege, philosophicæ, & morales, & politicæ, magna ex parte habentur. Quapropter, sicut ex illis cœserunt patres Theologiam, quam Scholastici methodo adornauerunt: sic licet & alias scientias itidem methodicè ordinare, etiamquæ necesse est ob suprapositas rationes. Dominus autem Iesus est auctor utriusque Testamenti, & naturæ, & gratiæ: est enim sapientia Dei vera, non sectariorum opinio. Nec Gentiles rectè eas tradiderunt sine errore, tum quia ex ambitione, vel auaritia philosophabantur, ut testatur Plato, & Cicero, & experientia, & dissidium inter eos, nedum Euseb. Cyrillus, Lactant. Aug. Iust. Clemens Alexand. & unusquisque non sapientiæ primæ, sed sibi scholam facere studuit; tum quia lumine Euangelij caruerunt, & gratia supernaturali, perfectiua naturæ; & ut ait Apostolus, *cum Deum cognouissent, non sicut Deum honorificauerunt; ideo tradidit illos Deus in reprobum sensum, & obsecratum est inspiens cor eorum.* Quapropter ingenia illuminata Deum verum colentia, possunt scientias melius inuenire; atque qui aliter opinatur cum Iuliano Apostata & Auerroë, injuriâ facit sapientiæ Dei ac providentiæ.

Præterea si post Gentiles non licuit alias struere scientias, cur Boëtius scripsit de Musica, Aug. de Musica, Logica, & Grammatica: Beda de his scientiis, & insuper de Astrono-

Resp. ad
primum argu-
mentum.

micis? Scripserat Cicero de officiis: scripsit etiā & S. Amb. de officiis: Qui quidem peccassent, si non licet amplius, & melius philosophari. Peccarunt etiam Lactant. Clem. Iust. Eusebius, Origenes, Aug. Chrysost. Beda, Basilus, Philosophorum dogmata philosophica & moralia reprobando; ablit.

Ad 2.
Quomodo
sunt Gentiles
recipien-
di.

Ad secundum. Non effugimus vias naturales rectas, sed vitiosas & sophisticas, in quibus autē Gentiles rectē locuti sunt, amplectimur eos: quin, ut ait Iust. in *Triphone*, & Nyssenus *de vita Moysis*, & August. *de doctrina Christiana*, extorquemus ab iis, tanquam ab iniustis possessoribus: quidquid enim rationabiliter & sapienter locuti sunt, est à ratione sapientiāque Dei effusa super omnem carnem (v. dicitur *Eccles. 1.*) Christus autem Dei sapientia est incarnata. Ergo qui extra Christianismum sunt, iniuste possident, quæ à Christo auctore naturæ habent, si ipsum etiam auctorem gratiæ deinde non recipiant. Philosophia enim est Catechismus ad fidem, teste Cyrillo & Clemente Alexandrino, non autem impedimentum, ut insipienter Peripaterici volunt. Non igitur reprobamus Philosophiam, sed quæ veritati ac Christianæ fidei præstant impedimentum, sophistica dogmata vitamus.

Ad 3.

Ad tertium. Si scientiæ Gentilium carerent falsitatibus, & illuminatæ essent diuino insuper modo, utique retinendæ essent, quoniam facilem aditum ad fidem darent; sed quoniam scatent erroribus & obscuritatibus, & infectas habent radices, ut dicit S. Concilium, & Theologiæ in multis repugnant & maximis. Vnde à principio DD. nostri & cum Tyrannis & Philosophis pugnarunt, quo Theologiam iuare & seminare possent. Sicut fecit Iust. Origenes, Tertull. Ambros. Lactant. Clemens, & ceteri PP. Præterea prostrato Gentilismo, & Iudaismo, ne reliquæ, & fumus eorum nos impediat à doctrina salutis. quod maxime hoc tempore facit per Machiauellissimum & Scholarium deprauationem, sicuti Conc. Lateran. conqueritur: propter hoc igitur scientiæ reformandæ sunt, ut opiat Concilium, & minuenda authoritas Gentiliū, & augenda

Philosophorum Christianorum in Christi schola. Cuius scholæ veritatem non verbositas Philosophorum, sed miracula, martyrium, prophetia, sanctitas, & cætera charismata cōprobarunt, vt dicitur I. *Corinth.* 12. & 14. philosophi autem intrauerunt in scholas, vt testes contra alios philosophos Dei aduersarios, vt docet S. Thomas I. *p. q. 1.* non autem tanquam Magistri nostri, sicut scioli opinantur.

Ad 4. Verè sapientia vocauit scientias tanquam ancillas ad arcem, in qua veræ scientiæ sunt; in cæteris eas corrigit, refecat vngues, & capillos, vt Hieronymus admonet in Epistola ad Panmachium: *sed vbi ancilla superbit supra dominam suam; eijce ancillam, dicit Dominus, non enim erūt hæredes cum filiis liberæ, filij ancillæ*, superbientis iam in Machiauellismo Auerroistico; ac proinde faciamus nobis ancillas fideles bene seruientes.

Ad 4.

Ad quintum. Superbia quidem est facere quod nemo, vt Bernard. ait, in vita communi & regulari contra communem ordinem; non autem in aliorum bonorum & fidei tutamen; alioquin Franciscus, Dominicus, Bernard. qui familias fecerunt à vulgari vita sequestratas, vnde admirabiles facti sunt, dicendi ex eo essent superbi, quoniam prauæ consuetudini aduersantur, aut consuetudinem meliorant.

Ad 5.

Nota etiam quod Episcopi Itali, Asiatici, Africani contra Hieronym. nouam versionem Bibliorum facientem loquebantur quasi contra superbum, & spiritui, cuius afflatu 72. Interpretes diuisi interpretationem fecerunt, iniuriosum. Similiter hoc tempore contra studiosissimum Baroniū garriunt, quod historias receptas ab Ecclesia infirmavit, quando veritates elucidat. Alij contra Columbum tanquam hæreticum inuehebantur, quod proposuisset inuenire Antipodas, negatos à S. Aug. Iust. Lactantio, quibus repugnans Episcopus Saluberia, priuatus est Episcopatu in Synodo Nationali, vt ex histor. Bauarica habetur: nihilominus viuit veritas pro Colūbo, & pro Episcopo dānato. Omnes ergo, qui Philosophiam alicuius Autoris canonizant ex Theologia, exponunt fidem irrisioni, vt docet D. Aug. & S. Thomas, *opus c. 9.*

Auent. lib.
3. histor. Ba-
uar.

Præterea: hoc quod facimus nos, Patres ipsi superius allegati fecerunt non semel, præcipuè Iust. & Ambros. & Basil. &c. Quamobrem nec superbia est, nec singularitas, sed ad fidei & politię tutamem contra infectas radices scientiarum; id quod Conc. Later. & Patres imperauerunt.

Adde quod dicitur in Decreto *dist. Cant. can. 5.* veritati & rationi consuetudo est postponenda, & quod prius factum non est, nunc faciendum est, inuento nouo Orbe, & surgente Machiauellismo, & Politicorum, & Libertinorum secta; quæ faciunt Principes Tyrannos, ac populos seditiosos, ex Gentilismo.

Ad 6. Ad sextum, negatur assumptum; imo ex scriptura possunt verius & melius hauriri scientiæ, ut probant PP. ac nos fecimus. Et ratio distat, postquam tot sectæ paruerunt, & cælum nouum, & stellæ nouæ, & planetæ, & lapides, resque aliæ nouæ, & dimidium mundi, quod prius latebat, apparuit, & cœli exorbitantiæ mirificæ, quæ nouam Philosophiam omnino requirunt. Et si nos omnino non id possumus, multo minus potuit Aristoteles. Aut enim Salomon: *Mundum tradidit disputationi, ut nesciat homo opus suum ab initio, quod operatus est Dominus*, & alibi. *Quanto plus laborabit, tanto minus inueniet.* Hæresis ergo est dicere Aristotelem inuenisse veritatem, neque nos posse ultra philosophari, & cor obscuratum præferre illuminatis ab Euangelio, exque rerum inuentarum copia, & experimentis in mundo, qui est Codex primus. Methodus autem facilis est iis, qui veritates inuenere: & sicut Theo'ogiam sparsam in methodum Christiani rede gere: sic & alias scientias; difficilis autem res est ignorantibus.

*Vtrum liceat Aristotelismum euertere,
vel saltem Aristoteli contradicere,
& auctoritatem minuire.*

ARTICVLVS II.

Videtur quod non.

Primo. Aristoteles enim receptus est in scho-
lis à septingentis annis, & Christiani scripto-
res sacri, & profani eius auctoritate pro-
prium sententiam roborant, ita vt instabile
sit, quod Aristoteles non firmat; impossi-
bile est autem omnes errasse, & me vnum veritatem agno-
uisse.

Secundo. D. Thomas, & omnes Theologi scholastici
Theologiam ex didis Aristotelis confirmant, & in ipso
fundant, & Aristotelem magnis laboribus exposuerunt. Er-
go quicumque Aristotelem euerit, Theologiam euerit,
& labores sanctorum Doctorum inanes facit.

Tertio. Non permisisset Deus falsiloquum hominem
tam altis figere in Christianitate radices. Quapropter ve-
ritatis inimicos, aut inuidia penus est, quicumque eum
euerfor, aut magni nominis cupidus, aut hæreses submini-
strare conatur.

Quarto. Dixit Dominus, *finite zizania vsque ad messem*
(qui est finis mundi) excutere, ne simul eradicetur & tritium.
Ergo tolerandus est talis Aristoteles, ne scholastica eradi-
cetur Theologia. Si quid prauitatis habet, propalandum est
ex capitis, ne incidantur filicum, vel meliori interpretatione
condiciendam, quoniam naturaliter senti nequebant, quæ
in se perperam eger, vti facit D. Thomas contra Gacos
& Arabes, cuius iudicio refutari stultum impiumque
videtur.

Quinto. Item Telesius, qui nouam contra Aristotelem

struxit Philosophiam, à Sancta Inquisitione est prohibitus. Ergo. Item Nouatores damnantur in Concil. At qui Aristotelem euerit, est nouator. Ergo.

Sed contra est Conc. Later. *ibidem sess. 8.* præcipiens scholasticos in philosophia Aristotelica, quæ tum erat in vsu, & in politica, non immorari, quoniam habent radices infectas, sed per Canones Sacros & Theologiam Scholares ab ipsarum maculis purgari oportere. Item Lectores dogmata Aristotelica damnare iubet, ac doctrinam sanctorum supra Philosophos autorizare & euehere, ræquam purgatiuam animarum, & Reipub. perfectiuam. Ita iubet, quia scientias denuò fieri non potest iubere, sed optare. Idem habetur in Const. Dominicanorum d. 2. cap. 14. Quapropter statuo conclusionem.

Conclusio.

In aliquibus, necessarium esse necessitate præcepti ac salutis euertere Aristotelismum, in aliquibus verò esse vtile eidem contradicere, in multis verò licitum.

*Prima pars Conclusionis; quod necesse est
contra Aristotelem sentire
& agere.*

1. **P**rimum patet in his illius propositionibus. Deus non est Creator mundi, sed mundus est æternus ante & post, ex Aristotele 8. *Physicorum*, & 12. *Metaphys.* vbi D. Thomas *lectione 2.* ait, Aristotelem hanc sententiam firmiter tenuisse, & non problematicè, licet sit problema apud Philosophos Gentiles generatim, vt in *Topica* Aristoteles dicit.

2. Deus non prouidet rebus inferioribus, imò vilesceret, si inferiora respiceret, 12. *Metaphys. text. 5.*

3. Deus non habet ideam, neque cognitionem veram extra se, nec in se, quoniam pareretur ab illis, ideò nec prouider.

4. Deus est agens necessarium, & non liberum, quippe qui ab æterno est anima primæ sphaeræ, nec potest non mouere ipsam: præterea nec apud nos potest mouere lapidem vnum,

ex 8. *Physicorum*, & 12. *Metaphysicorum*, & *Commentariis*.

Deus non potest mouere infligendo motum actiue & physice, quoniam non intelligit quæ sunt extra se: sed mouet tantummodo obiectiue & moraliter, vt amatum & desideratum, *ibidem textu* 36.

Deus inferiorum curam non gerit, propterea que apud nos datur casus & fortuna; & ideo *Ambrosii lib. de Officiis*, & *Origenes contra Celsum*, dicunt Aristotelicos esse deteriores Epicuræ s.

Religio est ars regnandi, & retinendi populos in officio, & obedientia; Quocirca fabulosos Deos, & obscenum Priapum retinendos esse, atque colendos 7. & 8. *Politica*, quamuis vere Dii non sint; & sacerdotium deberi militibus veteranis ad quietem, quasi huius sit gratia, non Dei colendi ratione, & ad Deos iter.

Item inferos & superos esse fabulas *Legislatorum* 2. *Metaph.* & *in* 12.

Post mortem, nec premium nec pœnas, nec sensum homini remanere, sed felicitatem & infelicitatem cum morte finiri *ex* 1. *Ethicorum cap.* 14. & 15.

Animæ hominum particulares moriuntur cum corpore, iuxta expositionem S. Gregorii, S. Ambrosii, & Augustini, item Auerrois, Anicenn. Alex. Theop. Simplicii, Themistii, & aliorum Aristotelicorum, Græcorum, Arabum, & Latinorum, atque vnam tantummodo, quæ non est forma corporis, sed assistens cunctis corporibus, immortalem, & contra hanc opinionem Conc. Viennense, & Lateranense pugnavit & decreuit.

Nullos extare diabolos, nec Angelos, nisi motores sphaerarum, qui motu beantur, nec possunt non mouere. 23. *Metaphy. lib.* 10. & *lib. de Mundo*.

Deum non immittere insomnia, quoniam sapientibus & non simplicioribus, vt accidit, immitteret *in lib. de Insomniis*.

Intelligentiarum coelestium idem est intelligere atque esse 12. *Met.*

Item *in Problem. sect.* 30. docet Prophetas omnes, Si-

byll'aque non affari spiritu diuino, sed melancholico humore insanire, & per insaniam diuinare. Vnde impiè, & stultè frater Barr. Monopolitanus, & Henricus de Alia Theologi scripserunt S. Cathar. Senensem, & Brigittam non diuinis, sed ex fatigata phantasia diuinasse, & Anton. Mirand. idem de omnibus Prophetis. Similiter Pomponarius & alij, qui dæmonoplexins, & Angelicas suggestiones negat, vt Ioann. Laurent. Ananias *lib. de natura Dæmonum* etiam tenuerunt.

Hæc sunt, quæ necessariò neganda & destruenda veniunt in Aristotelismo, iuxta Conciliorum & PP. præcepta. Item omnes conclusiones ab his infectis radicibus, vt S. Concilium monet, nascentes. Atqui his non negatis statim corruit omnis Resp. & Regnum, & Ecclesia. Ergo necessariò explodenda.

*Secunda pars conclusionis probatur, quod
videlicet utile sit Aristoteli
contradicere.*

IN multis utile esse Aristotelem reprobare, nos docuerunt Patres: qui idem fecerunt: utile; inquam, politiæ Christianæ, & Theologiæ, & scientiæ, & veritati.

1. Siquidem Iustinus Martyr, cognomento Philosophus, librum scripsit inscriptum. *Confutatio aliquorum Dogmatum Aristotelis*: vbi Libros phycicos, & de Coelo, & de Mundo, fere totos confutat, & in procæmio confutationis, inquit, Aristotelem nihil rectè definiisse de his, quæ dicere proposuit.

2. Idem docet Lactantius passim in suis libris, & addit. *Aristoteles contraria dixit & sentit.*

3. Præterea August. Aristoteli, quem vocat sophistam, præfert Platonem.

4. Similiter Eusebius *libro de preparatione Euangelica, & demonstratione Euangelica*, sæpius Aristoteli circa naturalia, nedum circa diuina contrariatur.

D. Ambrosius *libro de officiis*, Aristotelem reputat dete-
riorem Epicuræis, & *in exam. 4.* studiosum impugnandæ
veritatis; quoniam lumen & calorem abstulit soli. 5.

Quo in casu Aristotelem impugnant, tanquam sacris li-
teris inimicum; Basil. Orig. Lactant. Iust. Chrysost. Beda,
Augustinus, Bernardus, & omnes Patres, nullo excepto,
cum Cælum non habere materiam elementarem, sed de
quinta essentia constitutum esse: D. Basil. & Ambros. purant
esse hæresim cum sacris literis pugnantem; idemque asse-
runt Patres omnes, quibus cometarum exortus supra Lu-
nam & nouæ exorbitantiæ contestantur, & omnes Ma-
thematici recentiores contra Arist.

Item cum Aristoteles negat ideas, reputatur hære-
ticus ab August. *lib. 83. quæst. 19. de ciuitate Dei*, quo-
niam per hoc negat verbum Dei: Nam qui negat ideas,
negat Deum autorem rerum, & diuinam artem. Idem
docet Eusebius *in libro de preparatione Euangelica*, &
Scotus *in primum sententiarum*. 7.

Præterea quæ dicit de materia prima, deridentur à D.
Basilio *in Exam. & Iust. lib. 1. confutationis*. 8.

Præterea rarus est textus in Aristotele, qui non ab aliquot
Patrum fuerit reprobatus, vt patet ex quæstionibus nostris
philosophicis contra Philosophos priscos, & recentiores
omnium Sectarum, per nos factis, ad statuendam philoso-
phiam Patrum. Quod autem ab omnibus seorsim sit, vtile
est fieri ab vno: vt intelligant studiosi, quo in loco Philoso-
phia Aristotelica sit habenda. 9.

Præterea S. Vincentius Ferrer, allegatus à Don Sera-
phino Firmano super Apoc. vocat Aristotelem & Auer-
roë phialam iræ Dei proiectam super aquas Sapientiæ
Christianæ, vnde factæ sunt amaræ, sicut absinthium. Et
hoc verè effectus probat. Quoniam ex Aristotele prodie-
re, præter iam dictas hæreses, multæ, imò non est hære-
sis, quæ in Aristotele non fulciatur. Monophysitæ ex Ari-
stotele prodierunt per Ioannem Grammaticum, teste Ni-
cephoro. Porretani ex Gilberto Aristorelico, qui Trini-
tatem & attributa Dei per Aristotelem volebat metiri,

Hæresis ex
Aristot.

damnatur in Conc. Rhemenf. & à D. Bernard. *super Cantica*. Petrus Abailardus. scripturas. subiicit Philosophis, præcipue Aristoteli, & Patres dixit esse ignorantes, & nihil dictorum fuorum probasse, vt pater ex Epist. Bernardi ad Innoc. 3. Item Arrius Hæresiarcha Aristotelicus, teste Baronio *tomo 2*. Item Carpocratiani & Theodosiani hæretici adorabant Aristotelem pro Deo. Baron. *tomo 3*. Non minus faciunt Moderni, qui dicunt Aristoteli non esse contradicendum. Propter quod Melchior Canus iratus ait: *Habent Aristotelem pro Christo, Auerroem pro Petro, Alexandrum pro Paulo.*

11.

Sed parum est Aristoteli hæresim peperisse: quamuis D. Thomas in multis trahere ipsum ad bonum sensum conatus fuerit: in quibus potest: in quibus verò non potuit, confutauerit: quemadmodum in Conc. Vienn. & Lateran. deinde faciendum decreuerunt. Nā remedium spiritum est à successoribus, asserentibus D. Thomam Latium non intellexisse Aristotelem Græcum: quemadmodum Græci discipuli illius, Theophrastus, Alexander, Themistius, quos sectantur Auerroës, Auicenna, & alij, vel de industria simulasse expositionem, quod etiam Caiet. & Scotus, & omnes Scotistæ illi impingunt, præsertim in expositione Libri de Anima, nedum Nyphus, Pompon. Iand. (qui, vt ait Nyphus *in principio expositionis de substantia Orbis*, plus credidit simplici verbo Auerrois, quàm sacris scripturis, & Theologis, & Deo) Zimara, Simon Portius, Burl. Zabarell. Cremoninus, & alij innumeri Auerroistæ, & Alexandræi. Vnde posteri eius sectatores impleri sunt malitiæ: atque vt etiam aduertit Melch. Canus *lib. 10. de loc. Theologis*, exiit Machiauellismus ex Peripateticismo, radix peccatorum, & insolentiæ principum, & seditionis populorum, & audaciæ seminandæ hæresis, regnandi causa. A quo enim Machiauellus didicit Religionem esse artem regnandi, & leges imposturas astutorum, Deum humana non curare, nisi ab Aristotele, Auerr. Alexandro Aphrodis. & horum sequacibus: ex quibus prodire nuper prauī consultores schismatum Gibellini & Im-

Machiauel-
lismus ex A-
ristotelismo.

periales, vt Marſilius Paduanus, Pomponatius, Simon Portius, & alij qui Venetis, & Hispanis, Germanis, & Gallis, Anglis, & Danis conſuluerunt apoſtaſiam pro dominatu amplificando Hinc Secta Politicorum & Libertinorum in Boreali regione, vt apparet ex Barero, Bellarmino, Stanifao, Boſſio. Alde Caluinistas, Lutheristas, & Puritanos: proceres enim eorum Machiavelistas sunt, & Atheistas, ſicut Caluinus & Auerroës, teſte Guillelmo Roſeo. Tutantur autem Lutherum & Caluinum non ipſorum amore, ſed licentiæ, & dominandi æſtu, & uſurpandi impune Eccleſiarum, & Xenodochiorum bona. Hoc autem manifeſtum eſt; quoniam dicunt Papam eſſe Antichriſtum, & tamen ius eligendi Imperatorem ex Papa habent retinentque. Vnde fatentur ſe eſſe Antichriſtianos, ſi non renunciant iuri: & tamen retinent tanquã æquẽ non credentes Luthero & Papæ. Propterea exiit liber de tribus impoſtoribus in Germania iuxta Auerroës & Ariſt. dogmata, volentium Legislatores eſſe impoſtores, & præcipue, vt dicit Auerroës, Chriſtum, Moysen, & Mahometem. Et quamuis diſcipuli audiant reprobari benẽ poſitionem Ariſtotelis de Mundi æternitate, & animorum mortalitate, quod faciunt ægrẽ plerique imbecilliterque & muſſitando, vt ego audiui: imò & ſcribendo idem audent, vt Iandunus & Niphus in libro de Anima, & Cremonius, & Altimarus in principio ſuæ medicinae, dicunt ſe credere, vt Chriſtianos, immortalitatem animæ; ſed tamen aliter dicendum eſſe ſecundum philoſophiam. Itemque in omnibus. Proſitetur Antonius Mirand. pro Ariſtotele contra Theologos, in libro de eueſ. Monomachia toto, omnia dogmata Ariſtotelis contra fidem comprobans, vt putat philoſophia: & omnia dogmata Chriſti, & miracula negans pro Ariſtotele ſuo. Vnde ſectatores implentur malitia: & quamuis citra dolum Lectores impugnarent Ariſtotelem: diſcipuli tamen, cum in peccata cadunt, cupiunt veram eſſe opinionem Ariſtotelis, ne fiat rei gehennæ apud Deum, vel cum ſunt Principum conſultores, aut cum Epiſcopis habent controuerſiam, inclinant in opinionem

Met. 11. Auerroës ab Ariſt. accepit omnes legiſtatores. Et principes eſſe impoſtores. Et ſic docet.

Aristotelis, ne incurrant reatum apud Deum. Quapropter utile est maximèque expediens (inquit Melchior Canus *ibid.*) non solum euertere auctoritatem Aristotelis & philosophiam, sed penitus infringere, & Patres supra Aristotelem autorizare, imò supra omnes Philosophos. Cuius contrarium iuber suadetque Petrus Abailardus. Hæresiarcha; & obseruatur in scholis hæc suasio, ut præceptum. Nam allegatur Aristoteles contra D. Thomam, & Durand. Scorum, & omnes patres, tanquam melior, & magister, & Doctorum tantorum negatur auctoritas: non autem Aristotelis: sed sedet iudex inter eos. Quade re valde conqueritur Bembus Cardinalis in *Paradoxis*, & rectè, quoniam fouemus serpentem inter viscera nostra. Vnde cum volumus confutare hæretica dogmata, videmur ridiculi, & fide indigni iis, in quorum animis ipsi commendauius, & possessionem dedimus, & tribunal super nos, adeò quod nefas ducunt scioli Aristotelem negare: imò ait Melchior Canus iratus *lib. 10. de locis. Habent* (ut iam dixi) *Aristotelem pro Christo, Averroem pro Petro, Alexandrum pro Paulo.*

Præterea Athenienses, teste Laërtio, Aristotelem propter hoc citarunt ad necem, quam fuga euasit, scientes non posse fundari politicam, nedum religionem, ubi Aristotelis doctrina recipitur. Et nos Christiani retinebimus tanquam magistrum *contra la ragion di stato*, nedum contra Patres, & Concilia sacra iubentia, quod iuebant Athenienses, & quod ius naturæ damnat in illis, ius sciolorum autorizabit in nobis? Absit. SS. Aug. & Thom. perniciem cauendam valde hanc Philosophorum auctoritatem admonent; nos verò pro salute tenebimus? Ab fructibus eum cognoscetis. O Ecclesiæ prudentes Pastores, ô prudentes Principes, vestrum est hanc domesticam perniciem agnoscere, & profligare.

*Tertia pars conclusionis, quod liceat in cun-
ctis Aristoteli, ubi ratio contradicit,
contradicere.*

PROBATVR.

Primo. Quoniam omnes Patres illi contradicunt. 1.
Basil. lib. 1. *contra Eunom. hereticum*, allegantem
Aristotelem pro se, respondet; *Hæc non ex doctrina spiri-* Primum 104
simonium.
tus sunt, sed de seculari, de qua scriptum est. Narrauerunt
mihî iniqui fabulationes, & quæ conuentio lucis ad Belial;
Mirum ergo quod in Aristotele putant fundari Theo-
ogiam; qui tanquam fabulosus & Belial diabolus à sancto
Basilio reprobatus est. S. Iustinus, cognomento Philo-
sophus, in lib. *confutationis dogmatum Aristotelis in*
proæmio, falsum Aristotelem in magnis docet; & in his,
quæ definire accepit, nihil veri docuerit. Ergo si nihil
veridocuit, & in sapientia cæcutit plusquam alii Græ-
ci; cur magister in schola Christi sapientiæ reputatur? 2.

Gregorius Nazianzenus *vigesima sexta Oratione* dam-
nat prauum artium Aristotelicarum artificium, vt plagas
Ægypti in Ecclesia, & in *Oratione 33.* detestatur Aristo-
telem vt euersorem prouidentia, & immortalitatis ani-
morum. 3.

Hieronymus *contra Heluid.* ait. *Nec Aristotelis spine-* 4.
ta conquirimus; verba scripturarum ponenda sunt. Et in
lib. *aduersus Lucifer.* dicit *Arrianos de fontibus Aristotelis*
mutuari argumenta, quæ sapientia sæculi est. Ergo cur
Theologia sanctæ ponitur paracletus? 5.

Epiphanius 2. *aduersus hæreses* cap. 69. damnat Arrianos
quod fuerint noui Aristotelici, & ab Aristotele veneni iac-
ulationes sibi ipsis affricuerint, relictaque Domini mātue-
rudine Aristotelem induerint. 6.

Tertullian. in *præscriptionibus* declarans illud ad Colos.
Ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam;
docet hæreticorum Patriarchas esse Philotophos, ex dia- 7.

24 *De Gentilismo non retinendo,*

lectica Aristotelis vana, falsa operosaque.

Cyrius . *contra Iulianum* Philosophos errorum causas, præcipue Aristotelem, ponit.

Idem dicit Eusebius 14. *de preparatione: & lib. contra Philosophos* damnat Aristotelis vitam, mores, Philosophiam moralem, & naturalem, & Metaphysicam, tanquam diras pestes, cæterisque Philosophis, præcipue Platone, inferiorem facit, ingratum, stupidum, petulantem.

10. Lactantius Firmianus sæpe, præsertim *lib. 1. cap. 4.* quoniam fuit sibi & aliis, & naturæ contrarius Aristoteles, ideo contraria dicere, sentire, & sophistam esse vanum Aristotelem sæpe docuit. S. Thomas 4. *de regim. cap. 4.* quoniam fuit invidus contra Platonem, & Socratem, quorum verba peruertit, & id probat autoritate etiam Simplicii, & Eustathii Peripateticorum; & allegat S. Augustinum, probantem autoritate Gellii, quod Aristoteles fuit impostor, idèq; docet contra imposturas eius in 1. *Meta. lect. 11. & 1. Celi, lectione 22. & 3. lectione 2. & 1. de anima, lect. 8.* plus & minus clare.

11. Ambrosius in omnibus ei contrarius, dicit tandem valde fuisse studiosum in pugnandæ veritatis *lib. 3. cap. 3. Hexam.* ita ut etiam calorem solis abnegauerit, cunctorum sensibus manifestum; & in *lib. de Officiis* facit Aristotelem deteriozem Epicuræis.

13. Itemque prius scripserat Origenes in *lib. contra Celsu.* Scotus & Franc. de Mayronis, quod ignoraueit Metaphysicam, & pugnantia admiserit.

14. Franciscus Picus, quoniam est plenus subtili verbositate & rædiosa, in necessariis deficiens, & in subtilibus abundans, difficultates varias instar piscis sepia fugiens, atramentoque obnubilans.

15. Durandus sæpe ab Aristotele desciscit, præsertim cum de intellectu agente in 1. *dist. 3. q. 5.* cum de speciebus intelligibilium est sermo in 2. *d. 3. q. 6.* utrumque negat Durandus quod ab Aristotele asseritur. Item Aristotelem secum pugnare sæpe monet, *dist. 18. q. 3.* Item inquit Aristotelem de infinito, & de mundi æternitate loquentem, secum dissidere

diffidere, non solum contra fidem, sed etiam contra rationem naturalem.

Melchior Canus *lib. 10. de locis* ostendit ex Aristotele apud Italos natum esse Machiavelismum de mortalitate animorum, & de improuidentia Dei circa inferiora. Item esse pestem Christianorum probat ex impiis propositionibus, his scilicet.

Prima *in lib. de somn.* Quod Deus non immittit sonia, quia non sapientibus.

Secunda *in lib. de bona fortuna*, subtrahit Deo prouidentiam, propter hoc, quod bona malis eueniunt, & contra.

Tertia *in 1. de celo*, omne incorruptibile esse aeternum etiam a parte ante, unde vel anima mortalis, vel aeterna, ut Deus.

Quarta *in 5. & 12. Metaph.* asserit Deum esse animal perfectum, & optimum, quoniam est anima prima coeli informans, ut etiam D. Thomas concedit.

Quinta *in 8. Phys.* omnes motores Angelos infinita virtute donat, quoniam ab aeterno & in aeternum mouent.

Sexta, quoniam *in 12. Met. textu 51.* Deum non curare inferiora, & parua, sed tantum coelestia.

Septima, quia docet ad politiam retinendam esse fabulam fictam a Legislatoribus, quod dicunt de poenis, & premiis post mortem.

Additque contra Aristotelem Canus auctoritates Patrum & Diog. Laërt. & aliorum &c.

Octaua, quoniam facit Deum causam agentem necessariam, non liberam, iuxta expositionem Graecorum.

Nona, quoniam *in 7. politic.* abortus & nefarios concubitus, ne abundet numerositas, consulit. Item mutilos, & abortiuos foetus non alendos.

Decima, admittit infinitum numerum animarum, negat creationem & resurrectionem.

Addit Canus alias impietates, & insipientiam Aristotelis.

Alios testes adducere mihi non vacat.

Propterea neque tam doctus in humanis est scientiis, ut mordicus defendi debeat, nisi ab imperitis.

1. Siquidem tanquam studiosus contra veritatem apertam teste Ambrosio, lumen solis negat, & calorem: sed Peripatetici lucem Soli restituerunt, non calorem, teste Simplicio 2. *Cæli* 42. & Auerroë de *substantia Orbis*.

2. Præterea morum in vacuo fieri in instanti 4. *Physicorum*. Hoc diuus Thomas dicit esse falsum, idemque Auempaces.

3. Non vult habitari posse sub æquatore. Contrarium Albertus, & Auicenna, & experientia hodie nauigantium testatur ibi feliciter habitari.

4. Duo esse principia actiua sentit cum Parmenide, vnum passivum in 1. *Phy.* ac duo elementa à duobus actiuis constituta, videntur Parmenides docet, terti nonio Aristotelis. At in 2. de *generatione, & corruptione* ponit quatuor elementa vnius materiæ, & addit duo alia principia actiua, coactus, ut dicit in *Tex.* 33. & 34. Propterea Lactantio videtur Aristoteles contraria docere & sentire.

5. Item 12. *Met.* dicit Angelos imitari Deum mouendo, & sic beari: & tamen contra Deum mouentem ab ortu ad occasum Angelos mouere ab occasu in ortum, & aliis alios reluctari, ita ut nequeant mouere. Ergo non est imitatio, sed contrariio, & infelicitas.

6. Libros *Metaph.* 12 facit, & tamen in totis vndecim præmia componit; in duodecimo componit *Metaphysicam*, ubi tot hæreses, quot verba à nobis superius reiecta. Propterea Franciscus Doctor illuminatus de mente Scoti, dixit Aristotelem esse imperitissimum *Metaphysicum*: Nyphus vero alios duodecim desiderari eiusdem libros.

7. At præterea in 12. *Met.* ostendit nihil de Theologia, & minus de Astronomia scire; recitat opiniones Eudoxi, & Calippi de sphaeris & motoribus contrariis, nec addit de suo nisi reluctantes, facientes discordiam cum poena propriæ immobilitatis. Et ad quæstiones respondet se relinquere solutionem fortioribus; & propriam coactus ignorantiam fatetur; & tamen sapientem nos esse, volumus in eisdem.

8. Neque ordolaudatus eius aliquid boni habet: quoniam

partitur Philosophiam in libros varios vnum corpus scientiæ non facientes; sicut Tullius naturæ & doctrinæ accommodatius fecit. Item in *Metaphys.* ea, quæ non sunt *Metaphysicæ* tractat in 11. libris, in 12. autem nihil probat, & tot dogmata falsa, & secum pugnantia ponit, quot res, de quibus est sermo.

Moralia sine methodo scribit, prout accepit ex variis libris, & virtutum numerum ignorat, & scopum unde agnoscatur vix patet ex D. Thoma, & *Telestii* lib. 8. Galaxiam fieri in aëre dixit tam ridicule ex vaporibus, ut etiam ab Auerroë suo sacrificulo, nedum à D. Thoma, & Alberto, & tandem à Telescopio Galilæi explodatur cum risu.

Item de Cometis tam ruditer loquitur, quod sunt sub Luna, & ex vaporibus accensis, quorum duratio non esset in momento; durant autem per menses & annos; ut ab omnibus ingenio sophistici deprehensus derideatur, præsertim Thyeone, Galilæo, Santuio, Bada, Seneca, *Telestio*, & aliis.

Libros de animalibus accepit ab aliis, & ex relatione milium, & venatoribus; & de partibus, & usu partium, ridicula scribit & falsa (à capricio) ut Galeni experientia probant, non dignatus anatonem facere, sed propria ex phantasia describit quæ non vidit.

Opiniones Antiquorum non tam iniuste damnare conspiciuntur, quam non intelligere, vel nolle intelligere, ut testatur S. Augustinus, Gellius, D. Thomas, Simplicius, Eustathius, Patricius, & Platonici, & Scholastici nostrates.

Item furari aliorum dicta, illorumque proscindere maledictis, ne furta eius quis deprehendar. At ex Plutarcho, & Galeo, de *placitis Philosophorum* scimus, & D. Thomas in 4. de regimine Principum fatetur.

Vitam eius libidinofam, impiam & ingratiā contra Alexandrum, quem veneno necandum curauit, & aras positas Hermeæ, quæ, ut Poëta cecinit,

Mente vacans vacuus ponit Aristoteles,
pudet referre; licet Eusebius enarret tanquam signa ingenij prauis sophisticisque, non sapientis hominis.

Licet ergo illi contradicere in multis; in aliquibus expedit, & aliquibus est necessarium, ut à principio dicebamus.

Responsio ad argumenta prima.

Ad primum respondentes, dicimus, i. a. Primum, quod nullus Philosophus est acceptatus in scholis Christianis, tanquam magister indubitata fide dignus. At ex omnium Philosophorum scriptis Theologo Christiano seligendum esse id, quod bene ac fidei ad hominem declaranda consonum dictum esse, examinando, plene cognouerit.

Secundum, quod si quis Philosophorum est acceptatus, vel acceptandus, ille est Plato, vel alius, non autem Aristoteles.

Tertium, quod fato diro introductus est Aristoteles; ut sit sciolis magister, qui sapientibus solum fuit aliquando testis contra suos.

Probatur prima pars Assertionis.

- i. Primo ex auctoritate omnium Patrum, & Scholasticorum asserentium, quod doctrina Christiana habet testimonium à Spiritu sancto in scripturis sacris, & certis traditionibus SS. Conciliorum, & SS. Pontificum decretis. Quod autem hæc à Spiritu sancto sint, probatur miraculis, martyrio, prophetia, sanctitate, & successione charismatum, & concordia horum inter se, & cum primo Dei Codice, qui est rerum Natura; à quo secundus non discordat, sed commendatur, ut sui perficiens: quemadmodum in Theologia ostendimus, ubi asseruimus hæresim esse Abailardi dicere, quod Theologia fundetur in aliquo Philosopho: quamuis declaratur per Philosophiam.

Quoniam Theologia vocat omnes scientias, ut ancillas

ad sui cultum; ergo & omnes Philosophos, in quo bene
seruiunt, in quo male; reiecit, corrigique, vt dictum est
ex Origene, & Hieron. in epistola ad Pāmach. Data est enim
gentib. ait Clemens Alexandrinus & Cyrill. Philosophia,
vt Catechismus ad fidem ab Authore naturæ, fideique, à
quo dicimur rationales naturaliter, & Christiani ex fide su-
pernaturali. Ergo vbi fidei aduersatur, reiecitur vt pseudo-
philosophia. Non enim dicimur ab Christo Christiani, vt
à Platone Platonici, etsi æquiuoco dicendi modo, vt de-
claratur in 6. synodo. Christus enim non est sectariorum
euektorum vnus, sed prima Ratio, prima Sapientia primaque
ætternaque Philosophia. Vnde Raimundus Lullius in libello
ad Philipppum Regem Francie, introducit Philosophiam la-
mentantem, quod falso sibi imponebatur discordia cum
Theologia. Non enim, ait, ego Philosophia, sed Aristoteles,
& Averroes pugnant cum Theologia.

Ait Clemens Alex. 1. Stromat. Non particularis secta est
eligenda; sed quidquid omnes dixerunt Stoici, Platonici,
Epicuræi, Aristotelici, hoc totum seculum dico Philoso-
phiam.

Melchior Canus in 9. de locis, docens quo authore Phi-
losopho vtendum, ait: Non more vulgi doctrinam Stoicam,
aut Platoniam, aut Aristotelicam Philosophiam appella-
mus, sed studium sapientiæ &c. Et quoniam Christus est sa-
pientia, non quidem vnus sectariorum, sed Dei: quidquid
sapienter alii dixerunt, extorquendum est ab iis vt no-
strum.

Idemque docet Iustinus Martyr, Philosophus cognomi-
natus, in Dial. contra Triphon.

Item S. Augustinus in 2. de doctrina Christiana.

Item S. Gregorius Nyssenus in lib. de vita Moysi, iuben-
tis rapi vasa aurea, & argentea Ægyptiorum in huius figu-
ram.

Item Tertullianus de præscriptionibus 7. Viderint (indi-
gnatus ait) qui Christianissimum Stoicum, aut Platonitum,
&c. faciunt.

Propterea D. Thomas in opuscul. 9. cap. 1. docet, monet,
D. iij.

30 De Gentilismo non retinendo.

probatque, nullum ex Philosophis esse sequendum: Christiano Philosopho, ita ut ab illo probati dogmata fidei velint, vel eius dicta tanquam à se probata defendat, ne simus irrisio-
ni aliorum Philosophorum sectis contrariis, præcludamus: que aditum intraturis ad fidem.

10. Addit S. August. testimonium i. *super Genes. cap. 18.*
¶ 19. vbi alia S. August. affert argumenta contra eos, qui Philosophos patronos adsciscunt. Aut quod suo electo, Philosopho est contrarium, subito explodunt cum magno Theologiæ nostræ dedecore ac iactura; præsertim vbi deprehenditur falsus, quem sequimur, vel statim, vel lapsu temporis, ut & postea etiam nostra Theologia falsitatis sine culpa arguatur; sicut post inuentionem noui hemisphærii S. August. & Lactant. arguuntur. Idem Aug. in 6. de *Ciuitate Dei* probat ex omnibus Philosophis omnium nationum Theologo eligendum quæ bene scripserunt &c. Vnde & S. Thom. in *quolib. 4. art. 3* monet non esse coarctandam S. S. ad sensum aliquorum Philosophorum. Et in *epist. ad Thess.* docet hoc esse adulterium spirituale, vel tyrannidem spirituales, vel insaniam spirituales.

Conclusionis
pari prima
repetitur.

Propterea quando Patres disputant pro fide vtuntur testimonio omnium Philosophorum, ut patet in Iustino, Clem. Aug. Arnob. Hierony. & ex diuo Thoma in 4. *libris cont. Gent.* vbi non solius Aristotelis vtitur opinionibus, sed etiam Plat. Galeni, Senec. Pythag. &c. Qui ergo coarctat ad vñ, nō modo patitur quæ in præcedēti diximus argumēto, sed etiā priuat Theologiam armis ac testimoniis &c. Vide ergo quam stulte sciolipurant, Aristotelem, aut alium Philosophum esse ab Ecclesia autorizatum. Cum nec Concilia, nec Canones hoc asserant, sed contrarium, & Patres omnes non vno vtendum, nullis seruendum, docuerint. Vide quæ scripsimus in 1. art.

Pars secunda probatur.

Non ergo intrusus est Aristoteles præuio examine, tanquam optimus Philosophorum, in scholas Christianas.

Omnes enim Patres illi prætulērunt Platonem, nedum Seneca, Plutar. Cicero, & tota Gentilitas.

Vnde Clem. Alex. vocat Platonem Deum Philosophorum.

Chrysostomus vero Antislitem.

D. Thomas anteponit Aristoteli Platonem, Pythagoram, & Socratem.

Iustinus Martyr idem etiam olim statuerat, qui de Platone dixit *in Apol. 2. quod nihil distat à Christianis & c.*

S. Aug. *in lib. de vera Religione*, ait. *Paucis mutatis est Christianus.*

Et Ambrosius commentis illustravit Timæum Platonis, in quo Philosophia naturalis continetur, ut illa Christiani viderentur potius quam aliorum, præcipue Aristotelis: quem dicit deteriorem Epicuræis fuisse, ut August. testatur.

Qui etiam *in 8. Confess. cap. 20.* refert Simplicianum S. Ambrosii præceptorem, latatum esse, quod August. Platonicos libros, non autem aliorum Philosophorum adiisset. Ex his enim facilius agnoscuntur dogmata Christiana, quam ex aliis Philosophis à veritate dissentientibus, & propterea à Victorino Christiano Platonicos latinare donatos.

Item S. Iustinus refert se in Gentilismo quærantem veritates veras, à Peripateticis in impietatem tractum fuisse; à Pythagoricis per longas vias actum, ab aliis alia passum; & à suis Platoniciis in arcana fidei Christianæ catechizatum fuisse.

Præterea idem August. *in 8. de Civitate cap. 6.* in tantum recipit alios Philosophos, in quantum platonizant. Cum enim *in cap. 6.* probasset quod Plato præcellit omnes Philosophos in Physicis, propterea quod agnoscit Deum causam rerum naturalium, & *in cap. 7.* quod sit omnibus præponendus in logicis & rationalibus disciplinis, quoniam artem tradit mirificam, & Deum lumen veritatum agnoscendum præficit, & *in c. 8.* quod in cunctis supereminet, etiam in moralibus, propterea quod agnoscit Deum summum bonum, ad quod virtutes sunt viæ: tandem *in cap. 9.*

volens ostendere, qui Philosophi sint cæteris anteposendi, & Theologo Christiano acceprandi, post laudatos præ cunctis Platonicos, ait; *Quicumque igitur Philosophi de summo Deo & vero ista senserunt, quod & rerum creatarum sit effector, & lumen agnoscendarum, & bonum agendarum, quod ab illo nobis sit, & principium nature, & veritas doctrine, & felicitas vite, siue Platonici accommodatius nuncupentur, siue quodlibet aliud sectæ nomen imponant, siue innummodo Ionici generis, qui in eis præcipui fuerint, ita senserint; sicut idem Plato, & qui eum bene intellexerunt; siue etiam Italici propter Pythagoram & Pythagoricos, & si qui forte alios eiusdem sententiæ indices fuerunt, siue aliarum quoque Gentium, qui sapientes, & Philosophi habiti sunt Atlantici, Lybici, Egyptii, Indi, Persæ, Chaldæi, Scythæ, Galli, Hispani, alique inueniuntur, qui hoc viderint, & docuerint, eos omnes cæteris anteposimus; eosque nobis propinquos fateamur.* Hæc ille pro Platone, & Platonizantibus mirifice scribit. Igitur qui hæc tria negat, videlicet Deum Creatorem, & Doctorem, & Beatores hominum, tribus primalitatibus correspondentia; abiiciendus ergo est de scholis Christianis secundum August. & Patres, & Concilia sacra. Nec ab Ecclesia inthronizatum fuisse Aristotelem, sequentia demonstrabunt.

Stulte igitur quidam dixit, propterea quod Plato est vicinior nobis, non legitur in scholis Christi, ne ista vicinitas afficeret nobis eius errores; quod non est timendum de Aristotele, propter distantiam à Christianis. Si enim hoc valeret, Epicurus potius inthronizandus esset distantior; qui etiam minus esset perniciosus, ut Ambrosius, & Origenes supra dixerunt. Præterea August. suscipit Platonem, ut meliorem, quia vicinior, & per Platonem intrauit ad fidem Iustinus; & nunc isti homines volunt Aristotelem, quia distat, ea nimirum de causa, qua explodendus erat; ut omnes Patres fecere; & argumenta primi ac secundi articuli probauere, pandentia morbos, & ruinas, quæ ex Aristotele eueniunt. Ergo non Ecclesia, sed mutatio dira sæculi barbari Aristotelem euexit in scholas.

Tertium

*Tertium assertum, quo declaratur, unde
Aristotelis fulcimentum & auctori-
tas apud nostrates.*

ERgo casu dicitur Aristoteles introductus est in scholas Christianorum; sicut olim in Hierusalem introductus est, quando Antiochus Alexandri Magni successor, Discipulus Aristotelis & ipse aperuit Gymnasia Philosophiæ Græcæ contra Moysen, ut eradicaret de ipsorum mente Legem Dei; quæ incipit: *In principio creavit Deus cælum & terram*; contra quam schola Aristotelis personabat. Aeternum est cælum, & terra, nunquam factum est à Deo. Et contra hanc scholam surrexerunt in typum fratrum, sub quo in sigillo Ecclesiæ, Machabæi fratres; & obtinuerunt Legem de manibus gentium in quinta Synagoge ætate. Sic in nostra Hierusalem Romana, cum Gothi, Vandali, Heruli, Hunni, Longobardi, & Saraceni Bibliothecas Philosophorum in Italia, & Gallia, Hispania, & Africa cremassent & perdidissent; in quibus periit etiam Commentum sancti Ambrosii supra Timæum: S. Iust. autem adhuc Græcus erat, & Plato. Tunc surrexit Carolus Magnus, & post prælia aperuit scholas iam dudum silentes, quando iam vix crebant legere Clerici; & ipsi Cardinales, ut testatur Ioannes Villanus, tanta ignorantia laborabant, ut nollent Pontificem (credo) Sylvestrum II. sepelire in sacris, propterea quod inuenerant in eius cubiculo librum Mathematicis figuris exaratum, & putarunt esse Necromantiam. Tanta erat huius sæculi ruditas, quando Aristoteles intrusus est; cum non reperirentur aliorum Philosophorum Codices, excepto Aristotele, & ab Arabibus aduecto; ut Franciscus Patricius in historiis probat. Plato enim, ut D. Thomas queritur in 3. *Phil.* quod suis temporibus non inueniebatur, paulo ante hoc annum in Conc. Florent. sub Eugenio Papa IV. à Græcis ad nos delatus est. Nec potuit Aristotelem regnantem, quamvis annitentibus Medicis Principi-

*Historia de
Aristotelis
motu scho-
las intro.*

bus (quibus multum debemus , vt vindicibus ingeniorum Christianorum) deicere , sed tantummodo authoritatem minuit , ne damnari prius serpentina ex adorata Aristotelis authoritate magis excreverent. Et hoc valde profecit ; siquidem vigeat opinio , quod Theologia esset fallax , & contraria Philosophiæ naturalis circa mundi æternitatem , animorum mortalitatem , de religione , inferis & superis , angelis , & Dæmonibus , sicut Rogerius Baconius , & D. Thom. in *Opusculo de unitate intellectus* , & Albertus in *Opusculo eiusdem tituli* , & alii innuunt. Ac propterea celebrata sunt duo Concilia contra tales opiniones. Viennense sub Clemente V. & Lateran. sub Leone X. Antea quatuor , vel quinquæ Synodi Parisienses , quæ post Magistri Sententiarum Codicem apponuntur ; & Conc. Rhemen. contra Petrū Abail. & cōtra Gilbertū Porret. Peripateticos.

Quapropter non est introductus tanquam optimus , nam vt probatum est , omnes Patres , Iustinus in *Trifone* , Orig. contra *Celsum* , Chrysost. in *epist. ad Rom.* Aug. 8. de *Ciuit. Dei* , Basil. & Gregor. Nyssen. in *Exam.* & D. Thom. in 4. de *Regimine Principum* c. 4. Platonem , Pythagoram , & Socratem Aristoteli prætulerunt in sapientia & probitate. Similiter & Seneca , Cicero , & Plutarch. & omnis antiquitas idem senserunt. Quapropter non mirum , quomodo intrauerit non bonus in tempore ruditatis , & deinde reuentus fuerit ; quoniam homines , vt ait Horatius ,

Turpe putauerunt parere minoribus , & quæ

Imberbes didicere , senes perdenda fateri.

Idem dicit Hierony. & August. de his qui suo tempore nolabant recipere doctrinas , & interpretationes meliores. Et hoc iterum verum est ; quoniam & Auerroës Atheista , & Alex. Aphrod. alique huius farinæ sophistæ venerantur in scholis , partim consuetudine , partim imperitiâ , partim Machiavellica impietate firmati : vnde iratus Canus ait , quod pro Petro Auerroem , pro Paulo Aphrodisiensem , pro Christo Aristotelem scoli nostri æui habent. Cum tamen verum etiam sit , quod Scholastici à principio non habebant Aristotelem pro Magistro , vt ait D. Thomas , sed

pro teste contra alios Græcos, præsertim Peripateticos, probantque propriam sententiam ex Aristotele contra con-
similes Aristotelicos. Imo assero, hæreticum est, & im-
pium dicere, quod Theologia aut fundatur, aut firmatur
in Aristotele, quem reprobant PP. & Concilia, tanquam
inimicū Theologiæ, cum etiam in nullius hominis aucto-
ritate aut ratione innixam esse velint, sed veritates Theo-
logiæ habentur per reuelationem, vt probatur in 2. 2. q. 1. &
1. contra Gent. apud D. Thom. Demonstrationes vero,
quod reuelatio sit à Deo prima veritate, habentur ex mi-
raculis, martyrio, propheta, generibus linguarum, & aliis
charismatibus, quæ sunt demonstrationes fidei per signum
& manifestationes spiritus 1. Corinth. 12. Quæ omnia ne-
gantur à Pomponatio, & Auicenna, & Auerroe, & Pe-
ripateticis, & dicunt fieri ex temperamento. Idem dicit vel
ea negat Mirandulanus in lib. de euersione Monomach. & Ian-
dunus, qui (vt ait Nyphas in lib. de Orbis substantia scriben-
do) omnes religiones spreuit propter minima verba Auer-
rois, contra quos scripsi Antimachiauellismum.

Probationes
Theologiæ
quæ fundantur

Declaratio veropoteest fieri ex Philosophis, non per se,
sed ad hominem, imo, vt D. Thomas probat opusculo 9. ex
authoritate August. 1. in Gen. cap. 18. & 19. non licet expo-
nere Theologiam, & sacras scripturas secundum vnus Phi-
losophi tantum doctrinam. Tum quia potest esse falsa, &
videbimur inniti falsitati; tum quia aliæ sectæ Philosopho-
rum contrariæ sectæ, cui innitimur, irridebant Theolo-
giam nostram & fidem, vt inquit Aug. quasi propter tales
rationes crederemus. Imo S. Thom. in Psal. 49. probat
esse tyrannidem, aut adulterium spirituale, si quis trahit sen-
sum scripturæ ad sensum alicuius Philosophi assertiue pro-
fus; sicut cum dicitur Sapientie 18. stellarum limpide flam-
ma exponeret id est, lucidæ; quoniam secundum Aristote-
lem, non sunt calidæ; propterea Philosophorum auctori-
tas (vt docet D. Thomas 1. p. q. 11. & Canus, Alfonso de
Castro contra hæres. lib. 18. & alii Patres) cum allegatur in
Theologia, non ex propriis, sed extraneis, & nihil probat
contra Christianos Doctores, sed tantum contra Gentiles,

Theol. decla-
ratur per Phi-
losophiam ad
hominem,
non per se.
Cur non ex-
ponenda se-
cundum
vnam modo
sectam Phi-
losophorum.
Trahere
Theol. ad
sensum Phi-
losophorum,
est tyrannis
aut adulta-
ria (spiri-
tualis).

& sequaces illorum, est enim ad hominem inde argumētum, non ad rem, & secundum Caietanum est nobis nulla;

Quapropter non est introductus in scholas Aristoteles, ut iudex, nisi apud imperitos, vel impios; neque ut arbiter, nisi apud eos, qui ipsum assumunt pro lite aliqua disimenda, non iuxta veritatem certam; sed iuxta sententiam Aristotelicum: neque ut testis contra Christianos Doctores; plus enim valet autoritas cuiuslibet ex Patribus, quam Aristotelis apud recte sentientes. Idcirco non recte sentiunt, qui Aristotelem inthronizant, aut Platonem, aut alium contra regulam S. Basilii in 1. contra Eunom. & August. 1. super Gen. & D. Thom. opusc. 9. quod perniciosum, & maxime cauendum admonent; & contra hos Tertull. obiurgato Aristotelismo (de praescriptionib. cap. 7.) indignatus ait; *Videant, qui Stoicum, & Platicum, & Dialecticum Christianismum protulerant.*

Iuxta D. Thomam Aristoteles non est optimus Philosophorum, & cur ab ipso exponitur, & allegatur.

AD secundum negat D. Thom. 4. de Reg. 4. Aristoteles esse optimum philosophorum, sed subterbit patribus, Augustino, Chrysost. Ambrosio, & aliis, quod Socrates, deinde Plato sit optimus; cuius carentia intrusus est Aristoteles; impostor, ait, & imperitus, & inuidus, praesertim si Platoni comparetur; & in 3. p. q. 42. a. 4. Pythagoram, & Socratem nihil scripsisse, quoniam fuerunt excellentissimi DD. similiore Christo. Nescio quid scioli de eius mente dicunt; quamuis etiam si ipse diceret, nos habemus mille Thomas pro vno, quibus ipse deferendum magis quam sibi docet; neque potest etiam eneruare omnium Patrum decretum, qui Platonem praeferrunt Aristoteli: nec putandus est tam studiosus patrum sectator, contrarium illis sensisse.

Negat D. Thom. se Aristotelem allegare in Theologia.

ad foundationem, vel ad confirmationem fidei & Theologiae, cuius demonstratio credibilitatis sunt miracula, & prophetia, martyrium, & alia charismata, ut paulo ante diximus de mente illius 2. 2. *quaest. 1. & 2. Theof. 1. lect. 1 & parte 2.* Sed solum ut testem contra Gentiles suos, praesertim Aristotelicos, ut docet in 1. *contra Gentiles & p. 1. q. 1. art. 8.* Vbi Caietanus dicit, *quod argumentum ex sacris literis est demonstratiuum, ex Doctoribus sacris probabile; ex rationibus Philosophorum est extraneum & probabile; ex autoritate Philosophorum est nullum.* Cur ergo audent Aristotelis auctoritatem nunc dicere fundatam, aut comprobata Theologiam?

Caiet. sententia optima de nullitate auctoritatis Aristot.

Hoc perniciosum dixit 1. *contra gentes*, ideo cauendum non modo si auctoritas, sed etiam si ratio Philosophorum afferatur pro absoluta confirmatione. Potest tamen allegari Philosophus ad declarationem in his, quae putatur bene dixisse, ut ibi ait D. Thomas, praesertim ubi circa articulos fidei primos, *Deus est: & rerum factor & gubernator.* Quod cum neget Aristoteles concessum ab aliis Philosophis, non potest adduci ad declarandum, sed solum alibi, ut testis contra; nemo enim tam falsus est, qui non dicat aliquid verum, quo possit contra suos argumentari. Et quamuis citer S. Thomas Aristotelem saepe contra Scholasticos, hoc facit ubi Scholasticus Aristotelem adheret, tanquam contra Aristotelicum; vel ubi putatur Aristoteles naturam secutus. Sed regula D. Thom. & Aug. quod sit crimen tyrannidis & adulterij spiritualis, torsio scripturae ad sensum Aristotelis, & quod perniciosum & impium sit dicere, quod fundatur Theologia, aut confirmatur ab Aristotele, aut quod sit alius momenti auctoritas eius, vel ratio, nisi contra suos ad hominem, stat inuicta; & hanc propriam regulam non est putandus D. Thomas esse transgressus: quamuis Parisienses murmurent, & scribant contra D. Thomam in *appendice ad librum sentent.* quod nimis fuerit in allegando Aristotelem; & verum dicunt. Sed D. Thomae verum non penetrarunt.

Sciendum est quod temporibus S. Thomae & Alberti

*Historiam
lorum ex
Aristotelis-
mo, & unde
D. Thom.
commentum
super Aristot.
facere stimu-
latus est.*

adeo inualuerat sub rudi sæculo doctrina Aristotelis & Auerrois, vt stultus putaretur, qui illis contradiceret; sicut testantur articuli damnati per Parisienses; & Segerius Bacco, & D. Thom. in *Opusc. de unitate intellectus*, tam anxius ad tollendos errores ex Aristotele manantes, & Auer. &c. Cumque libelli multi de unitate intellectus, mortalitate animorum, & æternitate mundi, & religionis vanitate, iuxta Philosophiam publicarentur, cœpit Theologia pro falsa haberi, tanquam contra naturæ dogmata vera, falsa proponens; omnes enim sequebantur ex Arist. ista asserente secundum Alexandrum; & nemo (ait Auer.) Peripateticus dicebatur, nisi prius Alexander fuisset apud Græcos; ita apud Arabes & Latinos, nisi Auerroista; proptereaque vocatus Auer. oes magnus Commentator, & ipse in scholis Latinis regebat Cathedram, & erat pro- uerbiū, *Dixit Auerroes: ergo & Aristoteles. Dixit Aristoteles: ergo Auerroes*, vt Iandunus tradit. Quapropter labascienti Christianismo succurrit Deus, excitans SS. Dominicum, Franciscum, & Fratrum Ordines post Monachos; qui tanquam Machabæi Fratres in quinta synagoga ætate, ipsi in quinta Ecclesiæ ætate, & sigillo (ex tunc enim aperiri cœpit, si credis Ioachimo *super Apocal.*) auxilio fuerunt. Albertus, ergo. & Thomas, & alij tunc temporis zelo fidei scripserunt Libellos bis de unitate intellectus pro immortalitate & pluralitate animorū; dolentes (vt ipsi aiunt) quòd ex Aristotele iā prauī mores, & opinionēs, perniciosæ grassarentur; & sub eo tēpore Raymūd. Lullius librū edidit de lamētatione Philosophiæ apud Regem Franciæ conquerentis, quod, dicerent homines, ipsam esse contrariam Theologiæ, quando non ipsa uere, sed Aristoteles, & Auerroes contrariantur Theologiæ. Albertus, & Thomas non confidentes zizania euellere Auerroistica, Græcorum, & Arabum; superseminata agris Euangelii absque tritici damno: statuerunt Aristotelem exponere, dantes illi interpretationem vtilem, in quibus textus erat quasi anceps, iuxta Bedæ placitum, dubia in meliorem partem interpretando. Ita Theologiam bibendam mundo in

suo cratere Aristotelico dederūt, nempe Theologiam etiam ex dictis Aristotelis declarantes ad homines tantūmodo, ostendentes, quod Aristotelica Philosophia non modo non euerit Theologiam, vt mundus dicebat, sed posset ipsam confirmare: & propterea etiam videtur imprudentibus quibus am magnis Doctoribus D. Thomas nimis in allegando Aristotelem. Et idem non rimatus Scor. ac Caiet. cum eo, dixerunt D. Thomam non intellexisse Aristotelem in libro de anima: & errauerunt, quoniam vtramque vidit S. doctor. Proptereaque breuiter, & clare exposuit Aristotelem, nec ubi valerent alii expolitores hostes fidei, cum ramen esset ingeniosior S. Thomas, quā 1000. Aristoteles; sed non philosophatus est ex professo; quonia n̄ intende-
bat tantum Theologiam exaltare, & mortuus est iuuenis ipse, atque Scorus. Attamen ubi Aristoteles absque remedio aperte loquitur contra fidem Catholicam, castigat eum, sicut seruum male seruientem Theologiae, quae vocat ancillas ad arcem: & nunc scolioli volunt esse dominam, & plus credunt Aristoteli, quā Theologis doctissimis. Non tam abiecti animi erat S. Thom. vt fieret Aristotelis Commentator, nisi in fidei gratiam. Nec testatur iuramento Aristotelem esse veracem; sed tantum exposuit, veluti si quis Virgilium, aut Mahometum exponeret: sed in multis castigat, & ex textu libri de anima, plurificat, & immortalizat animas cōtra alios Expositores, & de mūdi aternitate positiorē cōuertit in problema. Et si in lib. *Metaph. lect. 5.* dicat Aristotelem firmiter tenuisse mūdi aternitatem; alioquin nec Deus esset, si motus, & mundus non esset secundum Aristotelem, aternus: & hac aternitate negata, vt fides iubet, negatur in Aristotelismo esse Deus, vt admonet idem Thomas. Quapropter in *Opusc. 9.* & in *prima parte*, cum exponit opus sex dierum, dat nobis licentiam sequendi quem volumus ex Philosophis, vt mox patebit, sicut Aug. & Clemens prius decreuerant. Scolioli autem nos infrenare volunt, & (quod solis sacris literis datur) Aristotelem non errasse, vt quam volunt, non absque imperitia magna quidem, maximaque impietate.

Cur S. Thomae labor pro Theol. liberanda ab Aristoteismo nunc non sufficit.

At nunc propter humanas imperitias videtur S. Thomae labor, & aliorum Fratrum Machabæorum labascere. Nam sicut dixit Daniel. *Subleuabuntur auxilio paruo*; ex Aristotelismo enim postea ortus est Machiavelismus. Etenim in Scholis plus creditur Græcis & Arabibus, quàm D. Thomæ; quem dicunt astutè voluisse Aristotelem baptizare. In scholis Europæ, & Italia luger veritas, mustirando, & imbecilliter defensa; & S. Vincentius exclamauit, quod Aristoteles est; hiala iræ Dei super aquas sapientiæ Christianæ proiectas; & allegatur à Dom. Seraphino *super Apocaly.* & nos in Prophetalibus ostendimus Aristotelismum auerroisticum esse vnum de 7. Capitibus mysticis Antichristi, qui sub Machabæis contra Moysen, nunc contra Christum in scholis cornu erigit, donec de medio fiat: sicut S. Epiphinius posuit Græcismum Antichristianum caput, qui maximè pertinet ad Aristotelem, vt ex suis dogmatibus & PP. querelis superius narrabamus; & Raymundus & Canus contestantur. Ergo nos pro Theologia pugnamus, & gladium inimicum, qui peruenit vsque ad animam, repellimus sub D. Thomæ & Patrum vexillo, & iussione Cōciliorum Vienn. & Lateran. capessimus.

Vtilitas phil. instauranda.

D. Thomas pro nostro labore.

Nec labores D. Thomæ euertimus, sed instauramus. Inò etiam si post noui Orbis, & Cœli, & artium, & sectarum & mundi totius inuentionem, nos quid vltèrius & melius philosopharemur, supra priscorum opiniones, responderet D. Thomas meis suggillationibus; sicut Moyses Iosue zelanti pro ipso, cum alij præter Moyten prophetarent: *Quid emularis pro me? quis det vt vniuersus populus prophetet, & doceat illis Deus spiritum suum?* Cur & nobis de spiritu S. Thomæ explorâ si veritate, iuxta eiusdè D. Thomæ consiliū & imitationem non concedunt? Bone Deus? *Qui putat se omnia & prorsus inuenisse,* ait S. Leo, *non quæsitâ reperit, sed inquisitione defecit:* quantò magis, qui putat Aristotelem omnia inuenisse: & D. Thomam etiam idem sentire? Ergo nec nouus mundus inuentus est, nec stellæ, nec artes post Aristot. Item nec Deus tradidit mundum disputationi nostræ, sed præceptis Aristotelis; hoc autem hæreticum est, telic

teste scriptura & Patribus, & rerum natura, &c.

Divus Thomas non est Peripateticus.

Praeterea affirmo, D. Thomam non fuisse Peripateticum, sed Christianum Philosophum; quamvis Aristotelem exposuerit, ut errandi occasiones acceptas & datas aliis auferret.

Probat, quia in constit. Frat. Praed. de quibus D. Thom. erat, in disp. 2. cautur ne Fratres Praedicatorum studeant in Libris Philosophorum & Gentilium; propter errores, qui sunt in his, & meliorem Christianorum Philosophiam, & propter rationes à nobis positas 1. art. D. Thom. autem fuit observantissimus regule & constitutionum: fuisset autem confarius, non tantum si fasset Peripateticus, sed et si incubasset Philosophiae Peripateticorum sola animi gratia. Ergo propter hoc tantum legit, & commentatus est Aristotelem, ut occasiones errandi aliis auferret, vel saltem minueret.

Praeterea in *Chronica. Predicator. p. 2. l. 1. cap. 10.* declaratur ordinatio, quod sequendus est D. Thomas Dominicanis in Theologicis & Moralibus, non autem in Philosophicis, nec ullam posset teneri doctrinam contra Patres in materia fidei & morum. Unde non esset sequendus D. Thomas, contra Patres refutatores Aristotelis secutus Aristotelem, amen dico, ut supra, D. Thomam non esse contrarium Patribus; ergo neque est Aristotelicus; alioquin crederet Aristotelis errores esse veritates. Et si D. Hieron. tanquam Ciceronianus, verberatur ob solas Ciceronis phrasas: quanto magis D. Thom. ob falsa dogmata si Aristotelicus esset?

Praeterea scripsit saepe, praesertim in 4. de Regimine 4. & 3. p. quod Plato, Pythagoras, & Socrates sint Aristotele meliores, & sapientiores. Ergo sicut non se fecit Platonicum, multò minus Aristotelicum; si non elegit meliorem, ergo nec deteriolem sine maxima culpa.

Quoniam ipse D. Thomas in *Opusc. 9.* docuit cum Augustino, non esse assentiendum alicui Philosopho in schola

42 *De Gentilismo non retinendo,*

Christiana, sed ex omnibus decerpendum quod rectè dixerint. Ergo ipse non est Aristotelicus magis quàm non.

5. Iterum etiam probatur quod non sit Aristotelicus, quoniam aliter docet, cum exponit Aristotelem, & aliter, cum de propria loquitur sententia in Theologia.

1. Et primò. Nulla opinio Aristotelica contraria fidei, quæ ab eo non est oppugnata, ut patet in 8. *Phys.* & 12. *Metaphys.*

2. Secundò. Omnis expositio trahens ad sensum contrarium fidei à D. Thoma est expugnata, ut patet in omnibus Commentis contra Auerroëm, ac Simpl. & Alexand. & Themistium, & Auicennam, & alios.

3. Præcipua dogmata Aristotelis & maximè propria eius sunt à D. Thoma derelicta, vel oppugnata. Ergo, &c.

4. Hoc dogma primum & propriū, & maximū est in Aristotele, quod Cœlū non sit de natura Elementorū, nec generabile, nec corruptibile, nec materiale, & ita docet, in exponendo libros de Cœlo & mundo. Nihilominus in 1. *part.* q. 68. *art.* 2. & seq. dicit veriore esse opinionem Empedoclis, quod Cœlum constet ex quatuor Elementis, quàm Aristotelicam, de quinta essentia incorruptibili: tum quia magis consonat textui Moyſis, quod sit factum firmamentum sidereum, Cœlum secundo dic ex materia prima, quā Aristoteles excludit à Cœlo; tum quia ad literam saluatur verbum Moyſis. Quod firmamentum diuisit aquas ab aquis; sed secundum Aristotelem oportet illud intelligere metaphoricè (quod esset adulterium spirituale, ut idem dixit 2. *Cor.* 4. *lect.* 1.) secundum Platonem verò, quod sit de natura ignis, melius satisficit Moyſi, longè melius autem secundū Empedoclem: & quidem hoc tempore per Telescopium detegimus in Cœlo maculas siderum, nubeculas Solis, & cometas fieri supra Lunam. Vnde manifestè opinio Empedoclis, & Pythagoræ comprobatur, quem vel ex hoc S. Ambrosius confirmat fuisse genere Iudæum, & Clem. Alexand. circuncisum in Ægypto, ad sacra ut Sacerdotum admitteretur. Item ait D. Thom. neminem Philosophorū tanquā ex fide explodendum aut tenendum; quod & Aug. 1. *libro in Gen. cap.* 19. & D. Thom. *quolibet* 4. *art.* 3.

Item 2. *Ethic. lect. 8.* pugnans pro Aristotele, tribus rationibus, probat virtutes omnes non reduci ad quatuor virtutes cardinales, vt faciunt Stoici, & Platonici, Seneca, & Cicero, sed postea *in 1. 2. & q. 61. art. 2. & per totam 2. 2.* secutus August. Ambros. Chrysost. omnes virtutes ad quatuor cardinales reducit, & addit alias additas à Cicerone, & Andronico, & Plotino, & Seneca, & S. Gregor. ostenditque Aristotelem esse diminutum in assignandis virtutibus, & in ordinandis imperitum. Ipse verò minificè ordinat, & in tota *Ethica* Aristotel. iam apud D. Thomam est inualida. Imò misericordiam ac verecundiam, quas Aristoteles non facit virtutes, facit D. Thomas; & nemesis, quam facit Aristoteles, negat D. Thomas, & alia multa.

Item *in parvis naturalibus, & in libro de Anima*, sentit D. Thomas cum Aristotele, quod eor sit primum in homine membrum, & sedes animæ, & neruorum principium & secundum. Postea verò *in 3. p. q. vbi* quærit, vtrum Christus sit caput Ecclesiæ, ostendit caput esse sedem animæ, & principium sensuum, & neruorum, & operationum, sicut etiam vult Ambros. *in Exam. 6. cap. 9.* & Chrysost. *homil. 5. in 1. Thess.*

Item, dum exponit Aristotelem, docet in omni corruptione fieri resolutionem vsque ad materiam primam, & nihil esse commune genito & corrupto idem numero, & adueniente anima rationali destrui organa fabricati corporis, & animam sensitivam aboleri; & similiter adueniente forma cadaueris omnia destrui, nec quidquam manere idem numero.

At *in disput. q. 3 de creat. ar. 6.* remanere spiritum sensitivum, & organa, & calorem eundem numero docet, & *3. p. q. 2 art. 2. & 5.* docet perfici; & non destrui sensitivam aduentu rationalis. & *q. 5.* eadem organa & cicatrices numero ponit in Christo viuo & mortuo; quamuis verè fuerit cadauer. Similiter *in 4. sent. d. 44. q. 5.* docet animam cuiusque hominis propriū numero corpus resumpturam in resurrectione, quoniam dimensiones interminatæ præfunt in materia, dum anima vnitur, & remanent post; & idgo

44. *De Gentilismo non retinendo,*

non ex quacunque materia fit reparatio, vt putat Durandus, & verè si fiat resolutio, vsque ad illam prorsus fiat.

Item 4. *contra Gent.* 44. *Non deus vniri verbum*, air, *informi corpori, nisi animato, sicut anima nec corpori nisi organizzato.* Ergo manentibus his organis, sicut ibi remanet anima. Sed clarius *in Opusc.* 42. *cap.* 6. probat materiam esse corpus de genere substantie, nec formam vniri materie nudæ: sed corporeæ.

5. Item *in Comment. supra Aristotelem*, negat vbique ideas cum Aristotele, sed *in p. 1. q. 15.* asserit easdem contra Aristotelem cum Platone, cum Augustino.

6. Item *in patris naturalibus* tenet cum Aristotele, quod semen non est animatum, nec cedit in materiam foetus, sed excernitur. At *in 4. contra Gentes cap.* 45. & 46. ex semine, spiritu animali prædicto, fieri corpus, & organa statuit, sicut etiam sentit Basilius, Ambros. Nyssen. & alij.

7. Item *in lib. de anima* petat cum Arist. animam humanâ & brutorum esse formam corporis, sicuti grauitas rei grauis. Sed *in 3. contra Gentes cap.* 20. docet animam & vitam brutorum esse spiritum ex corde in cætera membra diffusum ad viuificandum: spiritum autem esse vaporem dixit. Et hoc sentit Ambros. *in 6. Exam. & libro de Isaac.* Similiter Augustinus & Nyssenus, & alij enati *in qq. Physicis.*

*Deus in
lib. 1. c. 1.*

Hinc videas tam ex Patrum testimonio, quàm ex D. Thomæ sententiis Aristotelem vocari ab ipso Philosophum per antonomasiam vulgarem, ex sui temporis consuetudine: non quia Philosophus supremus esset, quem postposuit aliis, & sæpe dereliquit, sicut narrauimus.

8. Item adde, quoniam in naturalibus etiam ipsum deseruit, eius vt minueret auctoritatem, quemadmodum *in Phys. qq.* negat motum instantaneum in vacuo, affirmatam ab Aristot. Et *1. Meteor.* Galaxiam fieri in aëre, vt Aristoteles docebat: & *in 2. de Cælo* locat Solem in 4. sphaera, positum ab Aristotele in 2. & *in 12. Metaphys.* animationem Cœli aliter ponit. Item intelligere Angelorum non esse idem quod ipsorum esse. Et huiusmodi alia plurima legentibus peruia.

Hæc & alia multa sunt, quæ manifestant D. Thomam non Aristotelis, sed sapientiæ Christianæ discipulum; & confundunt scielos aliter docentes, qui eius honori detraxerunt, ut ipsemet dicit de Doctoribus Ecclesiæ, quando facimus eos Platonicos, & Peripateticos in *Opus.* 9.

Imo S. Hieronymus verberatus est, ut Ciceronianus. At Cicero Stoicus credebat plurimis fidei dogmatis, quibus repugnat Aristoteles: quanto magis verberandi sunt qui volunt esse Peripatetici.

Non ergo D. Thomæ aduersantur, qui Aristotelem impugnantur à Patribus impugnant, si D. Thomas Patribus non contrariatur, & insuper Aristotelem impugnauerit: autoritate priuauerit. Imo D. Thomæ placet, qui pro gloria & Christianæ gratiæ contra Gentes pugnat.

Et quidē anno 1608 interrogatus ego à Patribus in sancto Officio de opinionibus, quas contra Aristotelem scripsissem in libris fuit mihi sublati, datisque S. Officio ab impijs sciolis, & præcipue defensu rerum, pro quo Apologiam feci postmodum; nec reprehensione vocali, nec præcepto recedendi ab impugnando Aristotelem; nec rationibus Patres doctissimi me obiurgarunt, sed laudarunt, præcipue Cardinalis Sanctorius, & Bernerius, & Sarnanus, quod Patres SS. ab iniuria Gentilium vindicarem. Nescio, cur nunc alij murmurant sciolij; videant processus in sancto Officio, & meas opiniones ibi examinatas.

Ad tertium dicimus, quod etiam Deus permisit Pharisæismum in visceribus Christianismi radices agere, teste Bernardo *super Cant. serm.* 30. ut etiam August. docet in *lib. de vera Religione*, & permitteret antichristianos occultos, & hæreses ad bonorum probationem.

Præterea pugnavit D. Thomas Aristotelem rectificare; nos medelam illius non respicimus, sed Auerroisticum Aristotelem, & id, quod est Officina Machiavellismi. Præterea abiecit uxores alienigenas cum Esdra, & Christianas adfiscimus ex SS. Patribus, ne amplius partim iudaicè, partim loquamur azotice; nec insultent amplius Pseudopolitici cum Iuliano, & Machiavel. quod illustrati sapientia Chri-

si ab obscuratis corde Gentilib. sapiētiā mendicamus.

Nec putandus est invidus, aut hæresum seminator, qui pro patribus pugnat, & in militia Machabæorum: sed qui gentilizat cum Iafone, & Menelao: qui etiam nomen, & rem pietatis abhorrent. Nam sicut ille de Iesu Iasonem, & alius de Onia Menelaum, alius aliter se vocari fecerunt, & magis similes fieri Gentilibus, ut dicitur in 3. *Machab.* quam SS. Patribus volebant in cunctis. Ita isti in consimili Ecclesiæ ætate sub Fratribus cupiunt magis Aristotelici, quam Christiani esse philosophi cum patribus, & ut inquit Ariost. in *Satyra*, alius de Petro in pierium se transnominari vult; alius de Ioanne in Ianum; alius de Iacobo Sannazario in Actium Sincerum, ut in omnibus figura figurato, & ætas ætati corresponderet. Et nos Fratres Machabæis, qui contra Gymnasia Gentiliū, officinā hæreticorū inuehimur.

Neque nominis ambitiosus est, qui mille insidias, & damna ab Aristotelicis patiēda suscipit, sicut S. Iustinus à Cynicis, & honoris & libertatis iacturam pro veritate exaltanda, & Machabæi pro testamento. Patrum toto mundo teste. vide Augustinum *lib. de vera religione* pro hoc meo studio pugnantem.

*Responsio ad
4. prim.*

Ad quartam, Christus monet in illa parabola non funditus auferri à Deo, quoniam permittit ad nostri probationem, ut docet Aug. in *libro de vera religione*. Probatio autem nostra est, an assensiamur, an extirpemus. Vnde Apost. ait. *Oportet & hæreses esse*. Palam autem est nomine zizaniorum hæreses etiam intelligi; illas autem conamur extirpare per sancta Concilia, & Tribunalia sanctæ Inquisitionis, & per Laicos Principes; & sæpe in Conciliis legimus doctrinas erroneas esse zizania, scandala, & ideo viribus Conciliorum extirpanda, & doctrinis Patrum nostrorum, prout valemus. Deus autem non prout valet; sed finet illos usque ad diem visitationis, ne forte eradicetur triticum fidei, nisi exerceretur contra Sophistas, & contra errores, teste Augustino *ibidem*.

Ad secundam partem argumenti dicimus, quod horum doctrina, quæ videtur sine bello, quale ab hæreticis, & ty-

rannis pertulimus, est omnium perniciosissima, vt docet Bernard. in *Cant. sermone* 33. exponens illud: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima*. Nam & scholarium animos, & gubernantium, Iudicum, & Principum implet malitia, & suspicione contra fidem. Vnde Politicorum secta, & hæreticorum, & libertinorum, & Machiauellistarum. Scio quosdam in studio Parauino post lectionem Aristotelis, & Auerrois de anima, apostatasse & ad Turcas desciiisse, vt ibi potentes fierent, vt bonorum corruptibilium saltem potirentur. Quod autem interpretatio D. Thomæ non omnino prouiderit, sequentia iam dicta mala indicant, & contentiones de iurisdictione: concussus enim animus dictis Aristotelis, cum in contentionem de iurisdictione venit, labitur in Aristotelis ruinam, & populi horum exemplo seditiosi fiunt, & Principibus rebelles. Principes vero Aristotelici omnino tyranni fiunt, frenum conscientiae, id est, religionem contemnentes &c.

*Excusatio Aristotelis, quod non potuerit
veritates, quas impugnauit,
agnoscere: fallax.*

Quod vero aiunt, non potuisse Aristotelem agnoscere ea, quæ notauimus, mendacium est; nam & Plato eius magister fuit annos 20. & docuit etiam has veritates: scilicet, quod mundus est factus à Deo; quod animæ sint immortales, quod extent inferi, angeli, Damones, Paradisus, infernus, & purgatorium; & quod religio constet natura, non arte & astu; quæ omnia ex ratione causalitatis rerum, & iustitiæ & prouidentiae esse probauit. Omnes etiam Philosophi, exceptis Epicuræis, præsertim Stoici, Pythagorici, & Platonici, Legislatores etiam Nationum, agnouerunt, & probauerunt mundi exordium; animorum immortalitatem, pœnas & præmia post mortem corporis, Dei prouidentiam, religionis naturalitatem; quibus Aristoteles imperite & impie aduersatur; quandoquidem cognosci poterant: vt ex rationibus Platonis, & Athenagoræ, & Senecæ videri potest; & ex sancti Iustini,

Chrysoſt. & Auguſt. & Reip. teſtimonio. Imo D. Paul. *Rom. 2.* & Salomō *Sap. 13.* alioquin enim eſſent excuſabiles Philoſophi circa hæc errantes; ſicut dicit Apoſtol.

Reſponſio ad 5. princ. Ad quintum reſpondeo, quod Teleſius non eſt prohibitus, quia contradicit Ariſtoteſi, alioquin prohibendus eſſet S. Iuſt. & Baſ. & Beda, & alii Patres ei contradicentes: ſed quia ſunt quedam dubia in eo clarificanda, & ideo dicitur in Indice, *donec expurgetur.* Nec omnes libri eius, ſed tres tantum, quorum doctrina eſt in aliis eiufdem non prohibitis libris, contra Ariſtotelem pugnantibus; Eccleſia enim permittit Gentiles, quoniam palam eſt eos in multis errare. In Chriſtianis vero nullam permittit maculam, quoniam filii ſunt, non extranei: & in nouitate doctrinæ cauit multum, ne prauum quid irrepere, ſed cum expurgabitur, ab omnibus amplectetur, zelo veritatis non autem auaritiæ & ambitionis, vanique timoris ſpiritu ductis.

De Nouatore.

Reſponſio ad 6. princ. **A**D ſextū. Non omnis nouitas in Republ. & in Eccleſia, ſuſpecta eſt; imo omnia noua placent, redduntque admirabilem politiam & religionem, & ſubditos in officiis libentiores continent, & extraneos ad ſui admirationem, & obedientiam trahunt. Sic Chriſtophorus Columbus reperiſtor noui Orbis, negati olim à Philoſophis, & Theologis, Auguſt. Liſtancio, Chryſoſt. & aliis: Quia etiam de cauſa Episcopuſ Sa Iberiæ, propterea quod aſſerebat Antipodas, priuatus eſt Episcopatu in ſynodo Nationali, tanquam hæreticus contrarius dictis ſanctorum, ut in Bauarica hiſtoria narratur; nihilominus Chriſtophorus Columbus hanc veritatem inueniens, non deturpauit, ut putant Episcopuſ illius ſynodi, ſed decorauit, & exaltauit politias & ſcientias Chriſtianas. Similiter Galilæus inueniens noua ſydera per Teleſcopium, & Flauius magnetis uſum mirabilem, & alius bombardarum, nec propterea ſunt Nouatores exoſi, Similiter nec Nouator eſt, qui veritates

res inuehit vetustatis minime damnosas, alioqui Benedictus, Dominicus, Franciscus, Ignatius Nouatores essent, vitum & vestitum & conuersationem nouam inuehentes. Similiter & institutorum & scientiarum reformatores. Sed proprie Nouatores dicuntur in Concil. qui noua cunctum ad destruenda vetera bene praeracta; non qui ad statuendum, refarciendum, reformandumque, quae rationaliter instituta sunt. Haeretici vero destruentes doctrinam Patrum dicuntur Nouatores. Vnde Hieronymus saepe laceratus ab Episcopis, & ab ipso S. August. proprio & aliorum, nomine, quod post interpretationem septuaginta duorum à Spiritu sancto dictam, ipse nouam faceret; respondebat multis in locis, praecipue in prologo Salomonis. *Non ita tudinus noua, ut destruamus vetera, sed ut statuamus.* Porro & Deus indiuidua quotidie generat multa; postquam quieuit ab omni opere, quod patrarat; non ut faciat aliquod nouum in specie, ut enim ait Salomon. *Nihil sub sole nouum: sed Deus instaurat quod abiit,* hoc est; ad conseruationem specierum. Quapropter nouator non est, qui scientias iterum format, aut reformat, non contrarias doctrinis Sanctorum; sed ex Codicibus Dei duobus, scilicet ex natura, & scriptura, erigit scientias sub Gentilismo collapsas, *quia cum Deum cognouissent, non sicut Deum honorificauerunt; ideo obscuratum est insipiens cor eorum,* ut inquit Apostolus, *& traditi sunt in reprobum sensum:* idque probauimus ex omnium PP. autoritate, praecipue loquentium contra Aristotelem, ut ex iam dictis probatum est; praesertim vero cum Conc. Sacrum id optat, ac praecipit. Non ergo nouator, sed instaurator scientiarum ad stabiliendam philosophiam Patrum, qui taliter philosophatur, existimandus est; itemque utilissimus ad confundendos sectarios, & euellendos errores, & illustrandam suppellectilem Christianorum videri debet, & de tyrannide Gentilium vindex est ingeniorum Christianorum, ut ex dictis liquidd constat. Inertes ergo sponte sunt, propriique commodi solius amatores, & Reipub. desertores, serui, non belli ingenio praediti, qui currenti moneta, quam-

uis falsata, ex nouo aurichalco confecta, furtim ad Regni perniciem clam, & palam nos uti debere opinantur, reformatoresque ex auro Patrum antiquo optimoque non recipiendos esse contendunt, eoque abusu tolerant, quo Deos falsos Gentiles Philosophi retinendos esse etiam contra conscientiam putabant, ut Cicero, & Arist. & Plato, & Iustinus testantur.

*Epilogus considerationis ad Principes
Sacros.*

Aristotelis doctrina adeo Reipubl. & Religioni repugnat, ut simul ac promulgata est à Senatu Atheniensium, ius naturæ tuente, damnetur neci, & fugit. Mox erigitur in Ierusalem ab Antiocho Antichristi præcurfore in Gymnasiis contra legem Dei erectis. Profligatur à Sanctis Machabæis. Resurgit temporibus Christianis, & adoratur ab hæreticis Carpocratianis & Theodorianis. Damnatur à Catholicis, à Iustino, Origene, Tertull. Ambrosio, Chrysost. & aliis. Et expugnatur à Theologis etiã in Physicis, ex quibus ad Theologicos errores transitur. Diro fato resurgit tanquam phiala iræ Dei, teste Vincentio, post inundationes Barbarorum in sæculi ruditate. Corrigitur à Fratribus sub D. Thoma, & retinetur, ut testis; & damnatur in Concilio Viennensi & Lateran. ut pestis. At iterum erectus ut iudex in Scholis, parit Gibellinos, Machiauellistas, Libertinos, & nouos hæreticos. Nos insurgimus contra hoc idolum pro testamento Patrum, cur non recipimur, ô Beate Pastor Ecclesiæ? de vultu tuo iudicium meum prodeat, & de Sanctorum decretis. Miror quod prudentissimi Veneti latentia introsipientes, hanc diram pestem adhuc non animaduertent, & quid mali in eorū peperit animis, & quæ ex his in Rempubl. erupere & eruptura sunt, non cauent.

APPENDIX.

PRæterea aduerte ex iam dictis, quod maximè aduertendum est, quod iam literatorum turba non modica, plorantibus bonis doctisque, eiecerunt de scholis Patres Christianos, vt Aristotelem introducerent, & in Cathedra collocatum confirmare possent: siquidem quando cum eis disputatur, præsertim cōtra Aristotelem, si allegas SS. Doctores, quamuis in scientiis consummatos, Aug. Basil. Ambrosi. Cyrill. Iustin. Hieronym. Cyprianum, Bedam, Gregorios, Chrysostomum, Isid. aut alium ex cæteris sanctissimis atque doctissimis, statim exhibent, negant, eijciunt; affirmantque hos Patres ignorasse Philosophiam. At si Aristotelem allegas, statim tacent, acquiescunt, venerantur tanquam textum sacrum, & qui errare non potuerit, vt doctus Mel. Canus indignabundus aduertit, quod habent iam Aristotelem pro Christo, Auerroem pro Pëtro, Alexandrum pro Paulo: & de proximo est vt de templo expellant eosdem Patres, quos de Scholis expulerunt; retineantque vnum Aristotelem, non absque magna impietate, & Christianismi, & SS. Conciliorum collapsione & vituperio, & infidelium gaudio, & pridem etiam Cardinalis Bembus & faceret, & lamentabiliter prædixit; & S. Bernardus deplorauit in Abailardum.

ARTICVLVS III.

*Vtrum iurare in verba Magistri sit
licitum.*

Videretur quod sic; Magister enim melior est Discipulo; iniori autem subdilectum est. Ergo &c.

Seneca ait *Epistola* 34. quod non multis libris operam nauare; sed vni optimo, vtilius: ergo & iuramento adstringi.

Præterea multitudo Doctorum confusionem parit &

52 De Gentilismo non retinendō,

lites. Ergo optimis adhærendum per iuramentum, vt huc vitentur.

4. Louaniensis & Salmanticensis Academia iurant in verba Sanctorum Augustini, Thomæ. Parisienses vero Doctores iurant sustinere B. Virginis Conceptionem immaculatam, non est autem possibile istos DD. errare Ergo licet.

5. Dominicani enim paucis ante annis iurant in verba Sancti Thomæ. Ergo.

1. Sed contra est D. Matthæus 23. *Nec vocemini magistri; unus enim est magister vester, qui est Christus.* Id autem facile patet, quia Christus est Dei verbum, sapientia, & ratio; *radix autem sapientiæ est verbum Dei in excelsis*, vt dicitur *Ecclesiast. 10.* Et *omnis sapientia à Domino Deo est.* Vnus ergo & solus magister est Christus, nemoque magister, nisi de doctrina sapientiæ primæ.

2. Præterea, vt dicitur, in *Psalmo 115.* & repetitur *Roman. 3. solus Dominus verax; omnis autem homo mendax*; vel ex ignorantia, vt August. cum negat Antipodas; vel ex fragilitate, vt cum Plato asserit colendos Deos patrios, ne reus impietatis in Senatu fieret; vel ex malitia, vt cum Aristoteles negat Solis lucem & calorem, vt docet S. Ambros. *Exam. 4. cap. 3.* & D. Thomas 4. *de Regimine Principum, cap. 4.* & Aug. Gellij, Eustat. Simplicii testimonio monet, Aristotelem ex inuidia non plene & veraciter verba antiquorum, quos accusat, retulisse. At iuramentum debet esse verax, cum sit allegatio Dei in testimonium veritatis asseritæ, vel promissæ. Ergo non debemus iurare in verba Magistrum, cuius veritas non est, aut infima est, dubiaque.

Pro quo sciendum, quod iuramenti comites tres *Jeremie 4. iurabis in veritate, in iudicio, & in iustitia*, quorum vnum si defecerit, dicitur periurium, vt S. Hierony. exponit, & comprobat D. Thomas 2 2 q. 69. & q. 98. Igitur cum verba magistrorum continent aliquam falsitatem, iuramentum per illa est impium periurium contra veritatem: cum vero incertum de veritate ipsorum in aliquibus pro-

positionibus, est periurium contra iudicium: Sicuti quando iurat quis Romæ degens quod pluisset Neapoli hodie, sicuti Romæ, potest enim non pluisse. Cum vero non constat de veritate & falsitate, & iuratur in verba magistri, æquali, vel minori fide digni, quam cæteri, aut iuratur in alicuius malum, iniuriæve, periurium est contra iustitiam. Quapropter dicendum.

Conclusio prima.

Iurare in verba Magistri, vel illorum, quos pro certo credimus, aut scimus revelationem accepisse à Deo, est sanctum ac licitum iuramentum. Omnes ergo illi, quibus dictum est, *Nolite cogitare quid loquamini; non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*, sunt digni, in quorum verba iuretur; quoniam iuratur in verba Dei. Talia sunt verba scripturarum veteris, & noui testamenti, & Conciliorum legitimorum, & Papæ, cum ex Cathedra Petri quid determinat: nam iis promissa est assistentia Spiritus, & illis, de quibus dixit Apostolorum princeps. *Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines*. Falso ergo dixit Arist. oportet addiscentem credere: hoc enim est verum in artificialibus, vt Alphabeterum: & in diuinis magistris, non autem in humanis. Vnde August. ait: *Verba Dei crede, vt intelligas: verba mea intellige, vt credas*. Arist. autem ait, mea verba crede &c. Imo in diuinis, ait Amb. *Nos non credimus vt credamus. sed vt sciamus*. Idem dixit Isaias, & Petrus. Aristotelici autem, adrequant Aristotelem Euangelistis supra Aug. & Amb. &c. recte Canon.

Conclusio secunda.

Iurare in verba eorumdem sanctorum, in quibus non habent revelationem, non licet, quoniam deest iudicium. Vnde cum Apostolus promisit Romanis se iterum in His

paniam, & non iuit; & cum detineretur in carcere, affirmavit se expeditum iri ad visendos Philippenses, & Philemonem; nectamem iuit, quamvis diceret illis. *Scio, quia manebo* (id est, non moriar ante) & *permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum, & gaudium fidei; ut gratulatio vestra abundet per meum aduentum iterum ad vos;* & Philemoni, *Para mihi hospitium: nam spero per orationem vestram donari me vobis.* Similiter in Conciliis, quæ non determinant conciliariter, ut docet Martinus V. in Concil. Constantiensi, non sunt iuramento tenenda, præsertim cum dicitur, non determinatiue, sed recitatiue & persuasiue absque decreto sub anathemate; ut patet in Nicæno 3. ubi Angeli dicuntur corporei ab Episcopo, & propterea posse pingi: & tamen hæc doctrina tenetur non de corporeitate, sed de pictura, super quam solum cadit decretum. Similiter cum Pontifex loquitur, ut Doctor, & non ut Papa, non est iuramento tenendus, ut bene determinat Ioannes 22. in Extrauagante. *Quorundam*

Conclusio tertia.

Cum iuratur in verba eorum, quibus non est dictum *Nolite cogitare, quomodo &c.* sicut Apostolis, sed *dum venio, attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ*, sicut Timotheo 1. cap. 4. Etsi enim habent suggestiones spiritus, haud tamen reuelationem, per quam non possint errare; & ideo in horum verba iurare, est periurium ex triplici defectu; ut etiam elicitur ex D. Aug. 1. *Genes. c. 19.* & decretis Parisiens.

Primo ex defectu veritatis: nam omnes isti errorem aliquem incurrerunt. S. Cyprianus, qui 1. loco authorizatur in *Decretorum dist. 15. in cap. Sæcla Romana*, damnatus est, ut errans in doctrina de repetitione Baptismi; & in Epistola, quam scribit contra Stephan. Papam. Similiter Hieronymus valde laudatus, non tenetur ab Ecclesia in distinctione de Bigamia ante Baptismum, & post; nec à Scholasticis de

cessatione legalium; in quo impugnatur ab August. *Epist. 19 ad Hieron.* Item Aug. ipse falsum dixit, dum negat Antipodas, & fecit tractatum de lapsibus sanctorum, & ipse in multis se retractavit, & in multis non acceptatur à Scholasticis. Quapropter iurare in verba eius, est iurare pro falsitatis defensione (Apostolus autem ait, *nihil possumus contra veritatem*) vel pro dubiæ veritatis, quod simul est contra iudicium, vel pugnantia esse vera. Propterea ipse dat regulam contra Hieronym. scribens *epist. 19*. Quod non debemus credere infallibiliter nisi in scripturis Canonicis, quando Hieronymus allegabat pro se Origenem, Chrysostomum. Et iterum, ait, *verba Dei crede, ut intelligas; verba mea intellige, ut credas*. Similiter D. Thomas fecit librum de concordantiis dictorum suorum, & varius est, sæpeque, ut Caiet. monet, se retractavit. Item fallitur cum dixit (non quidem ex suo, sed Arist. penu) sub æquinoctiali non posse homines vivere, ubi est Zona torrida; & tamen hodie post navigationem Lusitanorum inuentum est nullibi fecilicet habitari; quod Magnus etiam Albertus, & Plinius, & Auicenna prius opinabantur. Nolo alios errores manifestos pandere: pudenda enim PP. regenda sunt. Hæc autem dixi, ut videant, qui iurant, nec sciunt in quid.

Secundo ex defectu iudicii, id est, discretionis. Non enim iuramento asserendum est leniter id de quo dubitamus, tam in promissorijs, quàm in assertorijs; ne sicut Herodes, & Iephthe, & Agamemnon, vergat in exitum malum, aut in falsitatis periculum. Quapropter qui iurasset in verba D. Thomæ contra conceptionem, sicuti sub S. Bernardi tempore, Albertus Magnus decretum fuisse à Parisiensibus pro sanctificatione contra conceptionem narratis absque iudicio iurasset. Nunc enim Ecclesiarum consuetudo, & Pontificum privilegia, & decreta inclinant ad Conceptionem. Et S. Thomas 4. *contra Gentes* narrat fuisse suo tempore opinionem communem, quod substantia panis in Eucharistia annihiletur: nihilominus noluit ipsam tenere. Similiter quamvis Aug. & omnes Patres dicant angelos esse corporeos, exceptis Dionys. Chrysost. & Cyrillo, nihilominus

Scholastici dissentiunt ab Augustino, & alijs. Ergo sine iudicio iurat quis in verba Augustini.

Similiter omnes PP. habent sequaces & oppugnatores suos. August. torquet eos pueros in gehenna, qui decedunt absque baptismo. Sequitur ipsum Gregor. Ariminensis. Scholastici verò omnes contradicunt. Ergo sine iudicio quis stabit iurans pro Augustino. Multa docet D. Bern. & Bonau. & Scotus negat & alij Scholastici. Iurare ergo in Bernardi verba, est exponere se periculo fallaciæ, erroris & deceptionis.

Item D. Thomas 1. p. q. 61. art. 3. docet solum Athanasium & Gregor. Nazianz. nunquam fuisse ab illo Doctore erroris notatos: nihilominus uterque sustinet Angelos ante mundi corporalis creationem multis sæculis creatos esse; quod negat August. & Concil. Later. sub Innocent. 1. Item uterque negat potuisse mundum, vel aliquid aliud creatum fuisse ab æterno. At D. Thomas 2. contra Gent. & p. 1 q. 44. & Aug. 2. de Ciuitate Dei, contrarium docent. Non possunt autem uterque dicere verum. Ergo iurare pro Augustino, vel pro Nazianz. pro Athanasio, est sine iudicio. Ergo periurium. Multò ergo magis pro cæteris, quorum doctrina impugnata est; sicut D. Thomas à Scoto, Durando, & Parisiensibus. Et in multis non est secum S. Bonauent. & B. Albertus, nec Patres.

3. Ex defectu iustitiæ, quæ unicuique ius suum tribuit, siue enim quis iurat pro Scoto, aut Bonauentura, aut pro Thoma, aut pro August. aut pro Ægidio, vel pro alio quocunque Doctore approbato; tunc ille iniustitiam facit alijs approbatis, & contrarium sentientibus. Ex quo enim iuras pro Scoto, iniuriam facis D. Thomæ; quoniam aut deceptum, aut mendacem facis Bonauenturam, aut Thomam, aut alios, quibus cum pugnat Scotus. Similiter qui iurat pro D. Thoma, quamuis sit Doctor Ecclesiæ, iniuriam facit Bonauenturæ, Augustino, Hieronymo, & alijs, qui in multis contrarij sunt D. Thomæ. Et à Bonifacio 8. Doctores Ecclesiæ in 6. decreto scribuntur, sicut D. Thomas à Pio 5. & Bonauentura à Sixto 5. Idemque docent Articuli Parisienses

rigentes contra eos, qui D. Thomam ita approbatum dicebant ab Urbano 4. ut sit suspectus de hæresi, qui illi contradixerit. Approbatus est ut doctor utilis, dignusque lectione; non autem indubitata fide; sicuti Sacra Scriptura & Canones. Ergo & suspicio illa non cadit in Scotum & durandum, sed in eos, qui dogmata fidei, prout à Sancto Thoma exponuntur, non recipiunt, sed torquent ad alium sensum, qui sapiat hæresim; alioquin isti omnes doctores de hæresi suspecti essent. At verius multi negant hoc factum decretum esse à Pontifice.

Præterea sunt contrariæ opiniones inter D. Thomam & B. August. in rebus physicis & metaphys. quoniam ille plus Aristoteli, iste plus Platoni tribuit. Iniuria autem fit Augustino si quis iuret pro D. Thoma. & è contra. Similiter inter omnes Patres sunt variæ sententiæ de Cœlo & de elementis, de motibus, & Angelis, de peccato, de physiologismo dogmatum fidei. Concordant enim solum in dogmatibus omnes, in quibus non concordant hæretici. Vnde impudenter Calvinus obiicit nobis discordiam Babyloniam, qualis est inter hæreticos; sed multiplicitas expositionum eiusdem dogmatis potius est signum fecunditatis Spiritus Sancti in condendis Scripturis, & facilior via ad respondendum hæreticis, ut D. Aug. docet 1. *de Trinit. cap. ult.* Patrum ergo & Scholasticorum varietas est propter hoc laudabilis, & ad ingeniorum exercitium, & varietatem & libertatem, & inventiuam facultatem augendam. Non sunt ergo alij propter alios spernendi, ut iuratores indiscreti faciunt, & superbè iudicantes, & inuidiosè, & audacter, & citra artem & iudicium certum. Quis iustè audebit Iustino, qui Philosophus cognominatur, Basilium præferre? vel Basilio, (cuius scripta, teste Nysseno, solis cedunt Canonicis Scripturis) præferre Gregor. Magnū? & Gregor. 1. Magno (cui Columba suggestit multa) præferre Chrysostomū? & Chrysostomo (cui D. Paulus in aures visus est insusurrare) præferre Augustinū ab eo discordantem in multis: aut Hieronymo (cui Gelasius Papa tribuit plus quàm cæteris) præferre Ambrosium, notatum nugacitatis

32 De Gentilismo non retinendo;

à Hieronymo? aut Ambrosio, cui plus quàm cæteris defert August. & cui Peripatetici visi sunt deteriores. Epicuræis, præferre Scholasticos peripatetizantes?

Item Concilia Patrum vestigiis inniti protestantur: cur illis Scholasticos anteponemus iuramento? Osculandi sunt Doctores, vt venerandi omnes: non autem per iuramenta iniuria afficiendi.

Præterea, qui vnum adsciscit spretis aliis, Ecclesiam nudat defensoribus, & non verè scriptum esset, *mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium*. Sed tantum vnus clypeus, & vnus fortis, valu

Conclusio quarta.

Iurare in verba Philosophorum Gentilium, videlicet, Aristotelis, & Platonis, vel Senecæ, vel Parmenidis, vel aliorum, est hæresis & periurium, & impietas maxima, vt probatum est in quæstione, virum liceat nouam cudere Philosophiam: est enim contra veritatem, à qua recedunt manifestè, dum si lei contrariantur; & sub anathemate in Concil. Lateran. vetamur sentire cum eis.

Contra iudicium, dum inter se adeò dissident, vt nemo nemini credat; vbi autem discordia, non est veritatis certitudo. Item contra iustitiam, si vel nostrorum (in quibus gratia perficit naturam) ingeniis, vel aliorum, meliorum præteritorum, vel futurorum, fit iniuria, vt ibidem probatum est.

Item contra Patres & Concilia pugnant, qui pro eis pugnant, vt ibidem.

Item sic clauditur via ad melius philosophandum & inueniendum; quod S. Leo & omnes Patres derestantur, & Salomon dicens. *Tradidit mundum disputationi eorum*; non autem præceptis Aristotelis, vel Platonis, vel &c.

Præterea S. Thomas oculatissimus omnium Patrū, & veneratur, ne cui fiat iniuria, & errores tegit, sicut Sema & Iaphet pudenda Noë, vt docet in *Opusc. de erroribus Graecorum*. Item omnes Philosophos, vbi non contrariantur.

fidei, amplectitur, & nulli adharendū decernit, vt probat. p. q. 68. & in Opus. 9. & q. 4. & nos eius institutū in hoc sectamur, & est D. Aug. in Genes. 1. cap. 18 & 19. Imo Theologia, pugnans contra omnes sectas, omnem Philosophorum doctrinam, & quod in eis selectum est, haurire debet, vt possit ex omnibus respondere. Proptereaque S. Thom. in libro contra Gent. non utitur solo Aristotele, sed omnibus; sic Aug. & Clem. & c. Et id etiam Canus doctissimus aduertit.

Præterea utile non est Reipublicæ claudere ingenia sub vno libro; sic enim inuentionibus nouarum rerum & scientiarum priuatur & hebetatur.

Principibus etiam expedit occupare ingenia in philosophando, ne regimini ipsorum vigiles sint non commodi. Maximè autem Papatui prodest multiplex studium: vt alibi ostendimus.

Præterea nec quia vnum Doctorem modò sequimur, vitatur lis & confusio; nam quisque propriam molitur expositionem, & altercatur de Aristotelis aut Sancti Thomæ verbis; atque ad inueniendam veritatem fiunt minùs apti, quàm qui in Codice naturæ & Sacræ scripturæ quærent ex nouitate honorem. Hoc experimur in Aristotelicorum discordiis, & inter Thomistas dissidentes: & qui plures habent sequaces, plures habent dissidiorum duces.

Ad primum respondeo, quod cum Magister est princeps magisterij Christi, id est, diuinæ sapientiæ, & loquitur vt testis in Schola Christi; credendū est illi, & pro illo iurandum. Sed vbi loquitur opinatiuè, non est iurandum pro illo, sed sentiendum cum illo, donec meliora à Deo & certa ex ratione acceperimus.

Ad secundū, verum est quod dicit Seneca, vbi constat de optimo. At quis sit optimus in omnibus & singulis propositionibus non constat. Potest D. Thomas esse optimus Scholasticorum in multis & plurimis, non tamen in singulis. Porro Senec, ita monet vt habitus scientiæ acquiratur absque impedimento, dum alter impedit alterius doctoris disciplinam intrare. At vbi quis habitum acquisiuit,

Qua ratione, & quibus, & quāto tempore, vnicuique magister eligendus.

potest alios Doctores adire. Sic S. Hieronymus omnium Philosophorum sectas secutus est, scilicet Aristotelicorū, Platoniorum, Stoicorum, &c. Similiter omnes Libros Theologorum, scilicet Origenis, Basilij, Nazianz. Didymi, Iustini, & omnium Patrum. Consilium ergo Senecæ est ad pueros, non ad prouectos. Item ad eos, qui ingenio mediocri pollent, nec amplius supra ceteros philosophari apti sunt, non ad aptiores. Vnde Cicerō in 3. de Oratore, ait ad Brutum. *Neque priscorum Philosophorum scientia Platonem à philosophando inquirendoque deterruit, nec ipse ceterorum studia restinxit. &c.* (Sic inquam & ego) nec Basilio metam Iustinus posuit, nec Basilius Ambrosio, nec Augustino, nec ipsi aliis, nec Patres Scholasticis: sapientia enim Dei tanta est, & tam multiplex, vt qui putat se inuenisse, non quæsitam reperit, sed in inquisitione deficit, inquit Magnus Leo Papa.

Præterea opponimus Senecæ Clem. Alex. Iust. Gregor. Nyss. & alios supra citatos, qui non vnum esse sequendū Philosophū, sed ex omnibus seligendū, quod rectè dixerūt.

Ad tertium, dicitur Daniel. 12. *Multi pertransibunt, & multiplex erit scientia.* Si quis Doctor adeo excellens esset, vt nemo addere, nec supra quid intelligere quiter, huic soli deberetur sequela: sed quoniam non reperitur, quamuis sanctus, quamuis doctus, absque errore, vt docet Aug. de lapsibus sanctorum, vt quotidiana experientia monet; quotidie enim nouarum rerum experientia scientias magnificat & instaurat; non est negandum studium multiplex; alioquin nec nouum hemisphærium, nec nouæ stellæ, nec Telescopium, nec magnetis vsus, nec typographia, nec bombardarum inuentio, præcluso philosophandi multiplici conatu, nobis comperta essent. Tollenda est confusio, & litigium sophistarum, & dogmata fidei non retinent ium vnanimiter; non autem studium Philosophorum. Vnicus colex adolescentibus, & ingeniis mediocribus prodest, non autē prouectis, & inuenire aptis altiora melioraq. Propterea non iurandum in verba vnius Doctoris, sed prouidendum, ne libri cedantur eadem repetentium, quæ prisce docuerunt.

vsque ad nauseam in Theologia, & legibus fori exterioris & interioris, extrasillem Catholicam vagantium. Inuenire autem nemini præcluditur via, cum præsertim superflua non transeant sæculi iniuriam; moriuntur enim cum auctoritate sua; nona necessario durabunt semper: non ergo timendum. Tempore Virgillii plusquam 100. Poëtæ scripserunt, quorum vix octo extant. Post Magistrum Sententiarum plusquam 60. scripserunt in eius libros: nunc vix 10. extant.

Ad 4. Louanienſes, & Salmanticensis non iurant in verba Magistri, quod sint vera, ut corde tenus ita credant; sic enim æquipararetur humana auctoritas diuinæ, quod impium est: sed iurant se legere & declarare, D. Thomam, aut Aug. sicut & Complutenses Durandum: & hoc iuramentum non est illicitum: fit enim ad tollendas lites, & confusiones discipulorum, & Magistrorum Cathedras ascendendum, multasque discordias. Parisienses quoque iurantes pro conceptione, non iurant se sic de fide sentire, sed talem opinionem se defendere in exterioribus congressibus. Similiter Dominicani Fratres non iurant se tenere verba D. Thomæ, sicut Euangeliorum verba: hoc enim esset hæresis: sed defendere, & legere in scholis D. Thomam, & circa Theologica, & sua, non etiā aliena, quibus vtitur. Quod pluribus ex causis enenit. Primo quo Fratres conueniant in unitate doctrinæ. Secundo ut possint adolescentes, & mediocres ingenio proficere absque confusione. Tertio ut D. Thomas, quoniam eminet inter Scholasticos, gloria sibi debita decoretur à suis. Quarto, quoniam solidior est cæteris in communi, licet non in singulis: meliusque est nostratibus vni probato adhaerere Doctori, & sic proficere: quam per multos vagari sine profectu, donec possint meliora inuenire. Si enim cæteræ tenui iuramento tenerentur, tunc vel omnes essent periuri, quando discordant Thomistæ de sensu D. Thomæ, aut vnus tantū esset extraperiurium. At erga alios Doctores, & doctrinam iurarent absque iudicio, & iustitia, & veritate.

Propterea in Chron. Præd. par. 2. lib. 10. declaratur Fratres nostros Patrum doctrinis de fide, & moribus, i. e. au-

tollatur eorum
falsis & i. e.
se et cauendum ne di-
cta decan-
tur ead. n.
ab omnibus
usque ad
nauseam &
confusionem.
Scriptores
vulgares non
transcunt sa-
culum & n. n.
Quomodo
intelligitur
iuramen-
tum Scholar.
&c.

Cur Prædi-
catores iurant
in D. Thomam

62 *De Gentilismo non retinendo*

tem in Philosophis obligari, æque ac D. Thom. vide articulum præcedentem, & Aug. *de Civitate lib. 8. cap. 4.* Vbi, qui Philosophi sunt nobis sequendi, docet, & quatenus. Similiter Clem. 1. *Strom.* & Canum *lib. 9. de hoc.* Tandem nolunt, D. Thomam retineri, nisi prout vult ipse D. Thomas, qui in *Opusc. 72.* dixit se varia & dissonantia scripsisse in variis libris, videlicet in Summa, in Sententiis, in libro contra Gent. in Quæstionibus disputatis, datque licentiam, ut eligamus consonantiorē veritati sententiam, prout nobis videbitur; & ex hoc altercationes inter Thomistas, tum de sensu verborum, tum de opinionum electione.

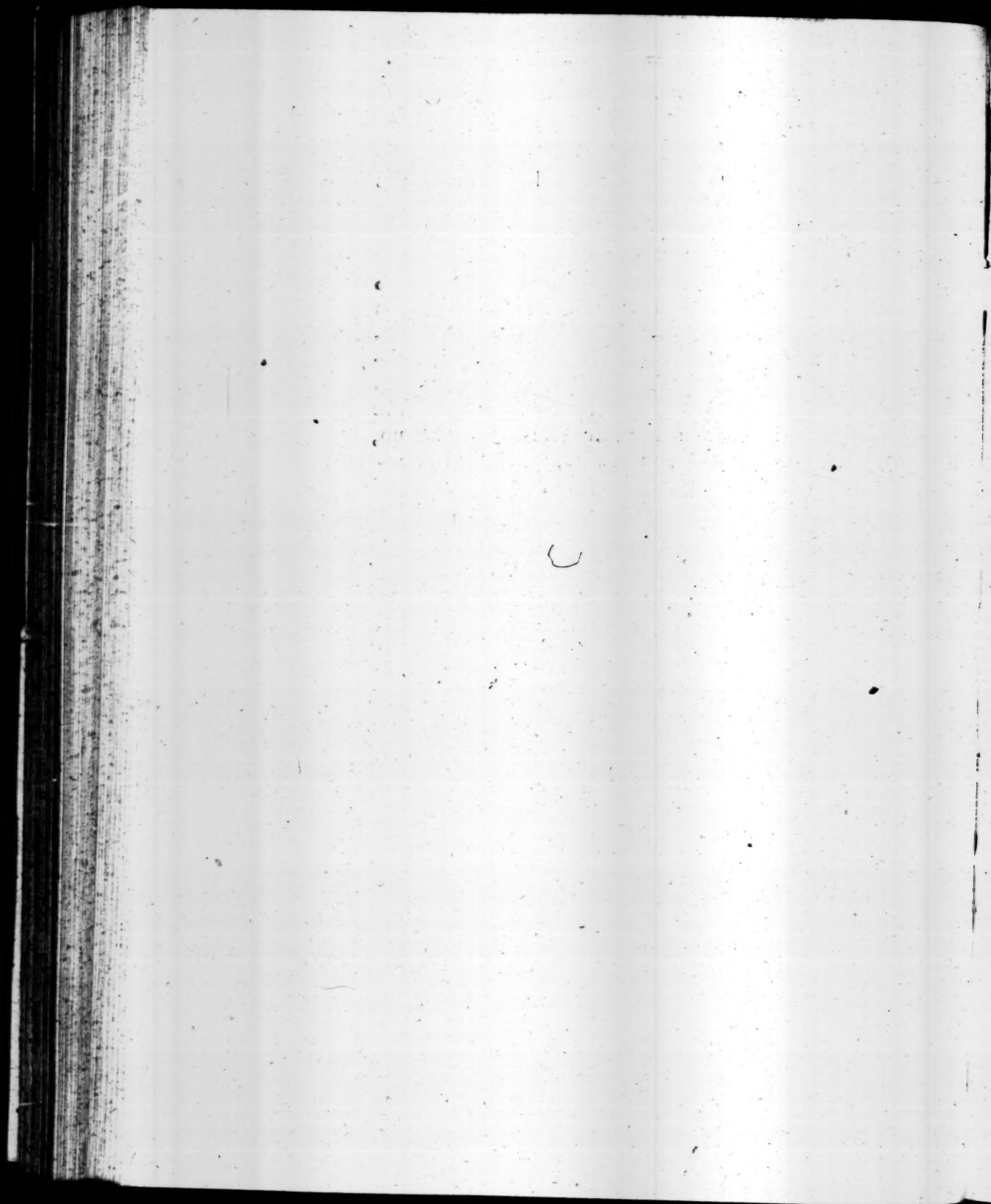
Præterea neque nos obligavit dictis suis tanquam Canonicis, multo minus Aristoteli, aut cuius Philosopho, ut in *Opusculo 9. & quolibeto 4. a. 3. & p. 1. q. 68.* palam docet. At scioli, qui eius mentem ignorant, obligant se dictis eius, tanquam oraculis, quod est impium, aut solis dictis in summa Theologiæ, tanquam testamento ultimo: qui liber cum non sit perfectus, nec editus ab eo, poteratque ante mortem meliorari, non habet tantam auctoritatem, quantum alii perfecti, editique. Sicut Æneas Virgilij, quam non perfecit, non est paris auctoritatis cum Georgicis & Eglogis. Imo ipsemet comburendam testamento legavit.

Præterea in hoc quoque errant, qui putant se Caietani, & Capreoli, aut Scoti expositioni addictos. Quod si verum esset, non in verba S. Thomæ: sed discipulorum iurassent & in hoc sunt corrigendi, quod soli D. Thomæ incumbant omnes eius libros percurrendo. Præterea valde errant, cum obligant se D. Thomæ, plusquam D. Thomas vult, aut Aug. plusquam vult Augustinus; qui dixit: *Verba Dei crede, ut intelligas, verba mea intellige, ut credas.* Cum ergo intellexeris opinionem D. Thomæ non esse falsitati subiectam, tunc tenenda est; at cum manifesta esset falsitas, non obligat iuramentum. Cum enim dixit in Zona torrida non vivere homines, etiam si iuraveris, patefacta iam veritate, non debes defendere falsitatem. In materia de sa-

tramento, Crucifixus dixit: *Bene scripsisti de me*, Thomas: nec propterea Scotus, & Durandus, & Suares & alii dissentientes sunt hæretici, nec de fide suspecti, quoniam ipsorum conscientia non acquiescit D. Thomæ in omnibus ergo multo minus in cæteris. Nec dictus Thomas dissentiens in Philosophia ab Alberto Magistro suo (cui B. Virgo scientias supra cæteros impetrauit à Deo) peccat: aliter enim sua conscientia S. Thomæ dictavit; nec istæ reuelationes sunt de fide omnino. Præterea nec sibi nos obligauit in conscientia; nec Ecclesia reuelatis Sanctæ Brigittæ obligauit, sicut Hieremiæ; quamuis sint probata in Concilio tanquam à Spiritu Dei. Cur opinionibus nunc humanis per iuramentum adhærebimus? Ideo verum est quod Academiæ non iurent in conscientia se defendere doctrinam illam, sed tantum legere discipulis ante alias, nullam tamen iniuriam cæteris Doctoribus, nec veritati propalandæ facientes.

Abstinendum tamen puto ab his iuramentis, quoniam plebs habet tanquam de fide, quæ non sunt de fide: & hæretici irrident nos tanquam adæquantes verbum humanum Diuino. Et hoc D. Thomas, & Augustinus, alique Patres valde cauerunt & præcauerunt.

F I N I S.

AD
PRÆCEPTOREM SCHOLASTICORVM
F. THOMÆ
CAMPANELLÆ
ORDINIS PRÆD.

DE PRÆDESTINATIONE,
ELECTIONE, REPROBATIONE

& Auxiliis diuinæ gratiæ Cento
Thomisticus.

*In quo pax Reip. cum Deo, & conscientiarum cum utrisque, per
Doctorem Angelicum vindicatum.*

Nuncius ad Caluini & Lutheri Aſſeclas, quòd D. Thomas
non erat cum eis.

PARISIIS,
Apud TVSSANVM DV BRAY via Iacobæa sub
Spicis maturis.

M. DC. XXXVI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Approbatio operis Romanæ.

CVM Romæ contradicerent æmuli sententiæ meæ de Prædest. & Reprob. quam ostendebam esse D. Thomæ & summorum Patrum, nuntio sapientissimi S. Pontificis consului tres Regentes trium Gymnasiorum super sequentibus propositionibus: in quibus difficultas dogmati opponebatur. Quibus approbatis totus liber approbatus remanet, ut appareat ex doctissimorum subscriptione Religiosorum.

*Propositiones in consultationem adductæ,
nutu S. Pontificis.*

1. **D**eus ab æterno statuit communicare seipsum (quod scimus) tripliciter, videlicet per naturam in creatione, per gratiam in gratificatione, per vniōē hypostaticam in sui incarnatione.
2. Deus vt Pater omnes prædestinat prædestinatione antecedenti, & largè sumpta: vt Iudex non omnes, nam quosdam reprobatur.
3. Ante præuisionem meritorum, & demeritorum Deus omnes homines tanquam Pater prædestinauit ad gratiam, & gloriam voluntate antecedente: quoniam fecit hominem rectum ad imaginem, & similitudinem suam. Ergo propter se, & ad se, sui-que hæredes omnes: ac neminem reprobauit, quia neminem fecit malum, nec propter malum.
4. Sed voluntate consequenti præuisionem meritorum & demeritorum, aliquos infallibiliter elegit, & eorum prædestinationem confirmauit: aliquos reprobaui vt Iudex.
Peccatum Adæ præuisum omnes damnauit morte corporis, & animæ in voluntate Adæ sicut in radice.
6. Deus tamen omnibus prædestinauit remedium per incarnationem Verbi, vt per quod facta sunt omnia, & per idem instaurentur omnia.
7. Deus per remedium Incarnationis redemit omnes de morte corporali & æterna, quatenus as-

assumpsit omnium naturam sine culpa, & cōuenit cū omnibus, quorum assumpsit carnem, in naturalibus, & ideo omnes resurgent, sicut ipse resurrexit absque defectu in naturalibus, vt hoc sine naturali non frustrarentur.

8 Prius & magis est de ratione prouidentiae perducere res ad suū finem naturalem, quam ad supernaturalem. Licet hoc sit maius.

9 Ad gloriam autem non omnes traduxit, nisi eos, qui conueniunt cum Christo in supernaturalibus, accipientes sacramenta, quibus naturaliter Deo incarnato cōcorporantur.

10 Maior fuit redemptionis gratia per Christum, quam disgratia per Adam.

11 Infantes ante vsum liberi arbitrij decedentes sine baptismo dicuntur damnati, quatenus peccato Adæ exciderunt à gloria, & felicitate supernaturali, non autem in naturalibus, in his enim Christus per Redemptionis opus Incarnatione, & Resurrectione prouidit.

12 Infantes ante vsum rationis sine baptismo sunt auersi à Deo negatiue quoad proprios actus respectu adultorum: idcirco gehēne non debentur. Post vsum liberi arbitrij si non baptizantur in voto saltem implicito per voluntatem faciendi quidquid Deus imperaret, quando nescirent imperatum esse baptismum; multo autem magis quando scirent, nec votū non possunt, nec factū cū possunt, baptizantur, & hi dicuntur auersi priuatiue. Qui verò sunt auersi contrariē, longē magis dānantur.

13 Nemo damnatur defectu gratiae: omnibus enim datur sufficiens ad posse, & ad operari, quoniā

vult Deus omnes saluos facere, & illuminat omnes
venientes in hunc mundum in veritate. Damnan-
tur autem, quia ipsi defunt gratiæ, quam homo ex
bono eius vsu, quoad iustificantis gratiæ infusio-
nem reddit efficacem ad merendum, Deus vero ef-
fectiue eam producit.

14 Homo & gratiam acceptam, qua iustus est, po-
test respuere de facto: & multo magis quando illi
offertur à Deo, quoniam verè liber est. Et verum est
quod dixit Stephanus, *Vos semper Spiritui Sancto re-*
sististis. Et verè dixit Dominus, *Tota die expandi manum*
meam ad populum non credentem, sed contradicentem mihi.
Nec cum vocat, deficit efficacia prærequisita, nec fi-
delitas vocantis, sed assentientis.

15 Homo non potest assentire sine auxilio gratiæ:
sed potest dissentire cuiusque auxilio speciali
commüniter sumpto.

16 Auxiliū egregium speciale ad gradum superiorē
saluationi, qualiter in B. Virgine, & in S. Ioanne
Baptista, est efficax ita, vt resisteremoraliter nō pos-
sit ille, cui datur, nec propterea amittit libertatem.

Verba Diui Thomæ.

17 Quando homo facit totum quod potest, & totū
„ quod in se est, tunc necessitas est ad habendā grat-
„ tiam: non necessitas coactionis Deo debitum im-
„ ponentis: sed necessitas immutabilitatis, qua ne-
„ cesse est Deum esse Deum & ideò bonum esse. Et
„ ideò affluentem esse, & ideò disposito accipienti
„ dantem: nec hanc ultimam dispositionem vt ne-
„ cessariam liberalissimus dator expectat sed aliquo
modo conuertentise, & disponenti, ~~et~~ non secun-
dum totū, quod in se est, multo tiēs dat. *opuscul. 6.* 17.

18 Prædestinatio illa cōmunis in voluntate antecedenti non est infallibilis, nec fit ex præuisione boni vsus liberi arbitrii. Electio vero seu prædestinatio specialis in voluntate consequenti (ex præuisione futurorū, vt ait S. Th. 3. 2. q. 1. 2. 3. ad 4.) est infallibilis.

19 Omnes Patres ante Aug. dicentes ex præuisis meritis, & demeritis prædestinationem fieri, loquuntur de consequenti. August. dicens ex nullis præuisis, est vera de præcedenti: de qua dixit Petrus Apostolorū princeps, *Satagite ut per bona opera certam faciatis electionem, & vocationem vestram*, & de sequenti S. Augustinus, vel populi Christiani verbum Augustino attributum. *Si non es prædestinatus, ora ut prædestineris*: & iterum. *Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet.*

20 Scientia media non est in Deo respectu sui, sed respectu nostri, & in particulari, intuitiue: sed in vniuersali effectū; per simplicem intelligentiam.

21 Si consideretur S. Thom. doctrina, quod futura contingentia coexistunt æternitati, est optima, licet negetur à multis, & soluat multa argumenta in hac materia: nam & merita & demerita non sunt præuisa, sed conuisa, vt etiam docet S. Ambrosius, seu Prosper in lib. de Vocatione Gentium.

22 Vtrum sit hæresis dicere, quòd, cum deficit aqua, si parentes commendant infantem Deo, saluatur ad regnum, sicuti erat in lege naturæ: an Christus abbreviarit manum substituendo bāptismum, ita quod exclusit priorem prouidentiam. De quo dubitat Bernardus *Epist.* 77. & asserit Caietanus *summula verba Baptismi.*

SVpraſcriptas propoſitiones diligentia maiori qua potui
perlegi ac conſideraui Ego F. Franciſcus Antonius Blun-
dus à S. Seuerino ſacræ Theologiæ Doct̃or & Collegij Ro-
mani S. Bonauentura Regens & Rector. Quapropter illas om-
nes præter vltimam problematicè propoſitam, exiſtimo ca-
tholicas & ſine vlla hæreſis eſſe ſuſpicionē; problematis vero
partem negatiuam teneo cum S. Bonauentura in 4. diſt. 4. par-
te 2. dub. 8. *literalis*, ideſt paruulum in tali caſu non eſſe in ſtatu
ſalutis. Num vero pars affirmatiua ſapiat errorem aut hæreſim,
non audeo affirmare; ſed aliorum Theologorum conſenſui
ſubſcribo. Die 10. Mart. 1629.

Ego F. FRANCISCVS ANTONIVS qui ſupra.

EGo Ioannes de Lugo Societatis Ieſu in Collegio Romano
publicus ſacræ Theologiæ profeſſor de prædictis propoſi-
tionibus idem iudico, & addo vltimæ problematicæ propoſi-
tioni partem affirmantem ſalutem pueri, non eſſe hæreticam.
Sic cenſeo ſaluo &c. in dicto Collegio Romano die 21.
Martij 1629.

Ego Idem IOANNES DE LVGO, qui ſupra.

Nihil in ſuperioribus poſitionibus fidei arbitror aduerſari.
Problema vltimū itidem deſinio, vt ſupra. Die 30. Mart.
1629. apud S. And. de Valle.

Domnus PLACIDVS FILINGERVS
Clericus Regularis.

Approbatio Sorbonica.

Libros de Prædestinatione, Electione, & Auxiliis diuinae gratiæ, & de Gentilismo non retinendo, ab eximio Magistro nostro Fratre Thoma Campanella ordinis Fratrum Prædicatorum S. Theologiæ Doctore elaboratos, Nos infra scripti in Facultate Parisiensi S. Theologiæ Doctores accuratè perlegimus, dignosque censuimus, qui non solum prælo subiciantur, sed etiam omnium studiosorum manibus assiduè teneantur, doctrinæ sanæ Fidei, ac bonorum Morum per Dei gratiam plurimum profectura. Ita censuimus die 21. Iulij anno 1635. Parisiis in Collegio S. Iacobi.

Frater IULIANVS IOVBERT.

F. ANTONIVS MALLET.

Errata sic corrigito.

PAg. 158. vers. 24. *Deum non immutare*, l. Deum immutare.
vers. 28. *circumstantiam in his*, l. circumstantiam. Nec in his.
pag. 161. vers. 1. *qui sciuit*, l. quia sciuit.
pag. 226. vers. 25. *propterea*, l. præterea.
pag. 322. vers. 22. *Brigida lib. 5.* lib. 6. cap. 108. & lib. 4. cap. 7.

FRATRIS THOMÆ

CAMPANELLÆ,

ORD. PRÆD.

DE PRÆDESTINATIONE,

*Electione, Reprobatione, & de
Auxiliis diuinae gratiæ.*

CENTO THOMISTICVS.

Præfatio continens causas dicendorum.

SVMMA PRÆFATIONIS.

*Disputationes ex D. Thomæ doctrina extractæ, contra
recentiores Hæreticos de Prædestinatione & Re-
probatione, ac de Auxiliis diuinae gratiæ, quid mali
in Vatikanicis animis pepererunt: ideoque Cento-
narius huius controuersie ex verbis D. Thomæ confici
oportuit.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Postquam duo Ioannes VVicleff, & Vs, eosq;
sequuti Lutherus & Caluſtus, contra fideli
Catholicam extrulerunt caput: accorunt qui Fundamen-
tum impie-
tatis.
pugnant contra eos nonnulli, quasi collide-
re, non quidem malitia, sed difficultate in-
puli, videntur, Mundus Atheistis repleri cœpit: qui

proprio sensu, sensualique ratione ducti, vt impune quid-
 quid libet facere possent, optant, Deum iudicem non extare
 malorū, atque bonorū; si enim non est, nostris appetitibus
 explendis per vim, per sophisma, & per hypocrisim, nos
 incumbere oportet. Si autem est, vel nos prædestinauit
 ad vitam æternam ante præuisionem meritorum decreto
 inuincibili, aut reprobauit ad mortem æternam, vt dicunt
 Dei assertores, & hæc diiunctiua vera est omnino; ergo
 non erit amplius iudicium. Nascimur enim iudicati & non
 iudicandi. Et quidem, neque bona opera minuere pœnas,
 præmia que augere possunt, neque mala augere pœnas,
 præmiaque minuere valent: cum non interueniant, nisi sicut
 effectus absolutæ prædestinationis, & reprobationis; imo
 æquæ prædestinatio ac finis ipse. Falsa ergo omnis lex, exhor-
 tatioque, metu gehēnæ & spe gloriæ dirigens in bonū. Nā-
 que nec ipse Deus potest mutare sententiā. Agit enim
 necessariō necessitate suppositi decreti æterni, in d. etiam
 in nos (aiunt) & nobiscum temporaliter ita agit, vt aliter
 agere nos, in d. vel aliter velle, non possimus: Efficax enim
 eius est morio omnis. Ergo ad actus pios, ita atque ad pecca-
 minosos, nos mouet, sicut ante præuila merita ab æterno
 constituit, vt nec ipse aliter mouere possit, neque nos aliter
 moueri, nec operari. Omnia igitur opera nostra sunt Dei
 æternaliter decernentis, & temporaliter efficaciter præ-
 mouentis; & prædeterminantis & cooperantis vique in fi-
 nem. Vnde sequitur iudicium esse nullum, quod expecta-
 mus. Et quamuis hæretici dicantur, qui liberum arbitrium
 ad bonum & ad malum negant, quoniam seruum est, non
 operans nisi à Deo motum; nihilominus Catholicorum
 pars dicit nos moueri liberè, quoniam Deus in causis ne-
 cessariis necessariō, in contingentibus contingenter; in li-
 beris liberè operatur, & cooperatur. Ex hoc tamen sequi-
 tur quod necessario, seu maius in euitabiliter & infallibiliter,
 homo ad pœnas aut ad præmia ibit, licet liber: quod non
 est libertas, sed spontanea deceptio, vt videbimus. Neque
 enim ex hac libertate, quæ non sibi vnquam sed mouenti
 seruit semper, quippiam lucratur homo; sed excusatur

*Quidam
 Thomista,*

Deus, ne videatur præter rationem contra iustitiam, & à capriccio, homines iudicare, aut iudicasse. Vnde cōscientia nulla pacem habet, aut spem, nec operibus indigere se, euidenter fatetur. Sic & principes syriani, & populi feditionosi sunt semper. Pars autem aiunt, nec rectius, Deum non prædestinare, nec reprobare ante præuisionem actuum humanorum. Item non prædeterminari actus liberos per se à Deo, sed ab occasionibus fatalibus, quos dicunt à rerum serie, vt vocabulum fati vitent, moueri, sic vt agant id, ad quod sunt prædestinati homines. Nam si prædestinatio est post præuisos actus, tunc actus præuisi ex serie orti, non ex libertate, vt independente à serie, sunt infallibiles, & tunc reuera nihil excusatur ex hoc Deus, siue enim per se, siue rerū serie per aliud trahat homines ad suos fines, infallibiliter fiet quod decretū est, & inuitabiliter ad fines ibunt præscitos, siue præscriptos. Ex quo sequitur, inferentibus libertinis, è Caluini semine exortis, quod peccatum non sit peccatum, nisi ex opinione, cum ad ipsam impellamur à Deo : & effectus causarum magis tribui debent potiori causæ, quam debitori, etiam si absque hac non fiant. Adde quod Chrysostomus *super Ioannem* considerat, quod Iudas in optima serie positus damnatur, & Cornelius Centurio in pessima & saluatur. Ergo voluntas non pendet à serie : nec eius determinatio, nisi occasionaliter. Anima enim Ratio est seipsam mouens, vt Plat. & patres nostri docuerunt.

Præterea isti addunt Deo inertiam & dolum : Nam dicunt, quos Deus vult saluare, mouet vocatque quando scit obedituros : quos non vult saluare, vocat quando scit non esse obedituros. Ineptè quidem ; Nam qui seminat, quando scit semen non germinaturum, & medicus qui medicinam adhibet, quando scit non profuturam, non modò dolosus, sed etiam iners est, inertia quidem vasa è affectata. Et hoc ergo dogma non modò non excusat crudelitatem & personarum acceptionem, sed insuper addit inertiam, & auget dolum Calvinistici Dei. Zelum habent illi Patres, sed non secundum scientiam totam.

Iesuitæ

Error ex eo videtur quod putant liberos ab. non determinari à se. sed vel à Deo per se, vel per obiecta serie in se, etiam casualiter, ne dum occasionaliter

Remd. al-
teum va-
num

Alc. etiam
quidam.

Driedo.

Præterea quoniam alij dicunt, in sensu diuiso posse præ-
destinatum damnari, & reprobatum saluari, cum nunquã
reperiatur ista diuisio, homini non prodest quippiam re-
probato, nec obest prædestinato. Sic cum dicunt Deum
sufficientem gratiam omnibus dare, qua saluari possint: At
re vera nemo saluatur per ipsam: farentur esse potentiam
ad posse saluari, non ad saluari & fræstratoriam, solumque
excogitatum esse ad excusandum Deum, quem tamen
non excusant, sed superaccusant. Quem enim crudelem &
indiscretum fecerant; nunc faciunt etiam insidiatorem,
qui dicit imperatque nobis volare, alas non præbendo, qui-
bus re vera volatur, sed folia similia alis, inutiliaque ad vo-
latum. Ili autem, qui etiam sufficientem hanc negant gra-
tiam, sunt deterioris sententiæ, quoniam nec excusatio-
nem vilam prætendunt: sed Deum iubentem bona sub ge-
hennæ pœna introducunt, quibus non dedit, vt faciant
bona opera, & quos non mouet ad bonum sufficienter,
nec efficaciter, sed in contrarium saltem materialiter. In
hoc gaudent Calvinistæ, quod nos nullo puncto secundum
rem discrepamus ab eis.

Aluarez. 2.

Præterea quoniam norunt hoc contra iustitiam esse, ad
peccatum Adæ recurrunt, in cuius pœnam potest Deus
omnes posteros eius condemnare, quorum tamen quos-
dam misericordia saluat. Neque tamen in hoc stant: cum
post deletum baptisinate Adæ peccatum in multis, illos
multos damnet. At qui prædestinant, & reprobant ante
præuisionem peccati Adæ, tribuunt Deo postitum odium
suorum operum: tanquam qui nolens, & per iram, non ex
voluntate quosdam creauit, aut malos dignosque odio, in-
fertia, aut malitia, aut impotentia, creauit. Qui autem di-
cunt post præuisionem, arctant remedium Redemptionis
ad quosdam (quamuis sacræ litteræ ad omnes extendant)
ex defectu gratiæ fortioris: corrumpere enim alios eiusdem
defectu, alios non resurgere, docent.

Vide lib. 6.

At in Theologicis nostris hæc omnia disputauimus, vt
Atheismum tolleremus. Ili enim qui iniustum, aut
proditorem Deum esse dicunt, qui promittit salutem om-

nibus bene operantibus, etiam quorum in suo arcano vult damnationem: vnde nec efficacia auxilia præstat: sed dicit præstare: ii Deum omnino tollunt. Vnde etiam Cicero: *Abfit, inquit, ut iste sit mihi Deus.* Lutherus ait, *quia Dominus est, ita fatit.* Libertini, *quia non extat peccatum:* Nostrates, *quia negative se habet ad malos,* quali hæc negatio sufficiat homini ad salutem, vel Deo ad excusationem: Alii, *quia peccauere Patres nostri comedentes eam acerham, & dentes filiorum obstupuerunt:* Atqui Deus huic stupiditati non misit remedium, etsi promissum apud Ezech. omnibus, nisi quibusdam &c. ita ut habeat effectum: licet posset habere in omnibus, si vellent, id est, si Deus efficaciter faceret, ut vellent. Vnde Deus Opt. Max. sapientissimus non erit iuxta ipsorum sententiam, secundum quam inuenitur deficientis bonitatis, & sapientiæ, & virtutis in huiusmodi: Ergo nec perinde est sufficienter Deus. Ergo non Deus. Item quoniam hæc comminiscuntur, quasi contra Pelagium pro gratia pugnantes, & è contrario conuincuntur defendere, & magnificare disgratiam, tam in Reprobatione, quam ex mera disgratia ante merita celebrant, quam in prædestinatione: Tum ex paucitate eorum, quibus gratiam dari asserunt: Tum quia Deum præcipere, ut faciamus dicunt quæ non possumus de facto absque efficaci, quam præcipit omnibus, & dat paucis; Tum quia nostram præparationem annihilant, etiam à Deo imperatam; & diuinam negant, minuuntque; sicut passim præsens sermo demonstrabit.

*Ita Aluarez
sed Lemos
in materia
de Reprob.
absque meri-
tis se se re-
trahunt.*

Et quoniam ex D. Thoma Scholasticorum Principe, putant nonnulli has ipsorum probari sententias, eumque miris lacerant modis, inuitumque trahunt: & Calvinistæ iam gloriantur scribentes, typisque mandantes concordiam inter D. Thom. & Calvinum; statuimus ex dictis D. Thomæ solius, qui ex cunctorum Doctorum alibi processimus, procedere ad extinctionem errorum: ac proinde *Centonem* efficere *Thomisticum* aduersus Pseudo Thomistas, veluti sanctissimo, ac sapientissimo Domino Papæ Urb. VIII. diu valde anxietur, & arderet contra tantum nostri temporis

malum, pollicitus eram: ac si nūc Excellentissimo Christianissimæ Maiestatis Oratori Comiti de Brassac, qui se aliunde non posse respondere Vgonottis, neque nostraribus, qui etiam nolentes fauent illis, nisi ex opusculo isto, & altero quo I, eius nomine *sup. cap. 9 ad Rom.* scripseram, fatebantur: & de hoc sæpe consuluit Rom. S. Pontificem sapientissimum, & consolatus est, vt testatur (sicut ego) qui ab aliis Theologis in desperationem agebatur. Ad idem me quoque doctissimus Cardinalis Scallia aliquando animauit, putans sic intellectum D. Thomam infringere posse, nedum hereticorum, sed nostrorum quoque sophistarum technas vniuersas. Nostraribus quoque satisfaciendum fuit, vt è S. Doctoris penu arma subministraremus, vnde hostes ubi auxilium, nostrorum incuria, pollicentur. Idque à me instantè poposcerunt quamplurimi, præcipue Discipuli veritatis amatores Dominicani, & Minimi, & Clerici, & viri principes Romani, præsertim Columnenses &c. id fategerunt. Sed inter magistros præcipue F. Cosma Morelles doctrina & probitate insignis, inquisitor hæreticæ prauitatis multo tempore, in Colonia Agrippina: dicens se non potuisse absque hac doctrina Caluinistis respondere. Et promissit libellum de hoc edere. Similiter magister Augustinus Russus Dominicanus Rēgens studii Panorm. & P. Foresta eius socius, & D. Simon Raus secum, quibus huius libelli copiam feci. At olim doctissimus Magister Seraphinus Rinaldus, postea Episcopus, sæpe à me hoc opus vel pro D. Thomæ honore postulabat. Quod, iuxta Comitē de Brassac desiderium, expositioni Capituli noni ad Rom. connectendum volumus.

*Proponuntur demonstranda ex verbis D.
Thomæ, & quibus ex libris conficien-
dus Cento: & de ipsorum au-
thoritate & comparatione
ad inuicem.*

ARTICVLVS II.

Demonstrare igitur est in animo primum, omnes ho-
mines factos esse ad imaginem ac similitudinem Dei:
& ad Deum, ut patrem, cuius tanquam filii imaginem ge-
runt, pertinere. Idcirco non seruos, sicuti ceteræ creatu-
ræ obediētes, ac seruientes ad nutum, sed liberos
arbitrio, obediētes ad libitum, ac repugnare potentes;
ideoque; & meriti æterni, & pœnæ æternæ capaces. Æter-
num quippe Deum Patrem esse felicitatem hæreditariam
omnium hominum, ut est summum bonum, ac naturale
obiectum rationalis voluntatis, eiusque fruitionem conue-
nire omnibus iuxta Dei Patris voluntatem, antecedentem
omnium præuisionē meritorum, & peccatorum originalis,
atque actualium generis humani: qui fecit hominem, ut
Deum summum bonum cognosceret, cognoscendo ama-
ret, atque amando possideret, & possidendo frueretur:
quantum nostra capere natura posset.

Imo etiam posse affirmari, quod homines prædestinati
sunt per voluntatem antecedentem etiam ad ipsum Deum,
quatenus est supernaturale obiectum, per auxilia eleuantia
hominem supra naturam suam, ut non modo Deum per
speciem, sed insuper per essentiam adipiscatur.

Præterea præuidisse Deum non in proprio decreto, nec
ex seriei textura, sed ex coëxistētia futurorum, genus huma-
nū casurū ab hæreditate tanta per inobediētiā: Idcirco per
voluntatem consequentem huiusmodi præuisionem pecca-
ti originalis, & actualis, Deum, ut iudicem pium reliquis-
se prædestinatos omnes, seu confirmasse omnes in illa præ-

destinatione ad consequendum Deum, quatenus obiectum est naturale; non autem ad supernaturale. Ab hoc, eum dicuntur reprobare, non ab illo, reprobatione quidem subsequente tantum: Antecedens enim nulla datur reprobatio.

Redemptorem quippe fuisse prædestinatum, ac ipsum Christum Deum, & hominem pro omnibus ad bona naturalia instaurandis, ex virtute incarnationis, & resurrectionis: eundemque liberatorem per mortem suam à morte temporali, & æterna pœna pro peccatis debita: quoniam, & quatenus, omnes sunt Christo conformes in naturalibus. Et ideo omnes resurgent ad incorruptionem, & integritatem corporis, & animæ naturalem, & ad Dei gaudium, ut bonum naturæ, non autem ad supernaturalia Dei bona, nisi ii, qui conformantur Christo etiam in supernaturalibus per sacramenta in re, vel in voto suo, vel parentum, vel aliorum virtute passionis Christi conferentia supernaturalem gratiam. Qui vero solum à morte temporali duntaxat propter impœnitentiam, & non à gehennæ pœnis sensibilibus, resurgent; Hos reprobatos haberi, non solum à gloria supernaturali, sed etiam à naturali gaudio: quoniam addiderunt peccata propria actualia, quibus amiserunt Deum, ut naturale bonum ex parte, non ex toto; quoniam ab eo, ut primo ente sustentantur in vita, & integritate: ut vero supernaturale ex toto & propter finalem impœnitentiam insuper æternaliter.

Item neminem defectu Dei aut divini auxilii damnari ad gehennam, sed suo.

Item dari gratiam omnibus ad bonum, quibus imperatur benefacere, & eandem esse sufficientem ad operari, nedum ad posse operari, & qui illam non respuit, mereri etiam efficacem ad saluari: eandem enim esse gratiam operantem & cooperantem.

Item gratiam sufficientem proprie dici debere eam, quæ omnibus datur, id est, quæ liberat à morte, & à gehenna, & transfert ad bona Dei naturalia; Efficacem vero (si distinguenda esset ab illa) eam dici oportere, quæ insuper ad supernaturalia transfert. Vel sufficientem esse gratiam gratum

tum facientem: efficacem vero confirmantē. Nec vllam à Deo dari gratiā inefficacem. Item omnem hominē posse per auxilium generale ex vi liberi arbitrii ad gratiam hanc se præparare infallibiliter adipiscendam, non quidem de iustitia & condigno, sed de bonitate & misericordia Dei promittentis fideliter se daturum facienti quod in se est, cum dixit *1. Zach. Convertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* At ex motione speciali diuina, aut ex gratia operante facienti, quod in se est (iuxta illud *Apocal. 3. Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit introibo ad ipsum:*) Dicimus dari gratiam de iustitia, quæ tamen lequitur ad misericordiam illam, non autem de sola misericordia.

Item gratiam necessariam, vbi non sufficeret generale auxilium, naturæque vires, nemini non dari, nisi nolentibus, quibus etiam datur, sed non recipitur.

Item posse hominem de facto renuere gratiam, quam dicunt efficacem, ac Deo resistere; imo habitam abiicere, nec prædeterminari infallibiliter voluntatem ad bonum, hoc & hoc modo; & hic & nunc.

Nec Deum promittere vnquam quod non faciet, aut non decreuit facere. Nec iubere, quod non possumus: At si iubet, simul dat, vt possumus, non parce, sed affluenter: & necessario. Deum neminem odisse positivè, nec negativè ante præuisionem peccati originalis; sed postea solū negativè quosdā, quoad supernaturalia tantū, nō quoad naturalia.

Item prædestinationem, & reprobationem esse certam, non certitudine necessitatis naturæ, vt homo est animal: nec necessitate inuitabilitatis ex decreto per causas necessarias exequendo: sed tantum certitudine infallibilitatis ex coexistentia effectuum futurorum cum aternitate: per causas contingentes, & liberas exequendorum.

Hæc omnia Centone confecto ex dictis D. Th. demonstrabimus, non quidem Theol. summaræ modo, sed omnium librorum S. Thomæ, prout vult se intelligi, & allegari ipsemet D. Thomas in opusculo 72. vbi sensum dictorum ex causis dicendi hauriendum primo docet. Mox ait, se varia, ac diuersa de eadem re protulisse in suis variis libris,

Ex quibus
libris S.
Tho. est
Cento con-
ficiendus,
& quæ cuius
sententia
cum variis
est sequen-
da.

74 De Prædestinatione, Electione,

*Summa Theol.
est inferioris
authoritatis
quam alii
libri perfecti
editique à
S. Thoma.*

hoc est in summa, super sent. & contra Gentes, & in quodlibetis, & in opusculis, & in expositionibus Philosophiæ, & sacre Scripturæ; datque licentiam, ut unusquisque eam sententiam, ubi tecum dilider, teneat, quam consonantiorē veritati iudicauerit; non autem quam ipse in summa tenuit. Propterea ego non reputabo summam Theologiæ, quam inaduertenter super alia eius opéra extollunt, tanquam ultimum opus habere plus autoritatis, quam cetera eius opéra: Inno minus, quoniam est opus non perfectum, nec editum à D. Thoma; & putandum quod si uixisset, ne perfecisset, meliorasset opiniones non paucas. Unde Virgilius Æneidem, quam non absoluit, morte præueniens, iussit incendio dari. Et per regulam iuris. Ultimum rescriptum non tollit primum, nisi sit perfectum, & specialem mentionem contra primum faciat. Vnde Doctores Sorbonici in multis occasionibus, & præsertim de B. V. conceptione, approbant quod dicitur in sent. potius quam in summa. Præterea opusculum de Prædestinatione ad F. Reginaldum, ut partem D. The. acceptamus, cum plurimæ eius sententiæ, & verba illius in aliis sancti Thomæ libris inueniamus; nec stylium contrarium oleat. Et Aluarez bis illum allegat, ubi sibi commodum: qui tamen in tota dogmatis substantia incommodus est.

*Declaratio Terminorum spectantium ad
tractandum de Prædestinatione, &
Reprobatione, & auxiliis
diuinæ gratiæ.*

ARTICVLVS III.

Dixit S. Thomas in opusculi de præscientia, & prædestinatione cap. 1. Quoniam prædestinatio, & reprobatio præsupponunt prouidentiam, prouidentia præscientiam, præscientia scientiam, Idcirco hæc omnia primo declaranda sunt. Scientia, siue sapientia est de omnibus bonis & malis

præsentibus, præteritis, & futuris. Nec tantum de temporalibus, sed etiam de æternis &c. Idem docet *ver. q. 2. art. 9. & 3. d. 14. q. 1. art. 2. o.*

Dixit *1. p. q. 14. art. 9.* Duplex scientia, videlicet simpli- *Distinctio scientia.*
cis intelligentiæ & visionis. Per primam scit omnia, quæ sunt solum in potentia Dei, vel creaturæ, actiua vel passiu-
ua, siue in potentia opinandi, vel imaginandi, vel quocun-
que modo significandi etiam quæ non sunt, nec erunt, ne-
que fuerunt. Per secundam scit omnia, quæ aliquando sunt
in actu præsentis, præteriti, vel futuro extra Deum. Quo-
niam intuitus eius fertur super omnia æterna. Et ideo ut
dicit *in art. 13.* coexistunt æternitati simul, licet non in se
ipsis simul. Non ergo solum, quia habet rationes rerum
apud se præsentis, sed quia intuitus eius fertur super omnia
prout sunt in sua præsentia. Sicut centrum ad omnes
contactus linearum in circumferentia; vel sicut qui est spe-
cula eos qui transeunt videt, & transibunt simul unico in-
tuitu. Idem *p. contra Gentes 64. & 1. d. 38. q. 1. art. 5.* Item
ver. q. 2. a. 9. ad 2. Scientia visionis, & simplicis intelli-
gentiæ, non differunt ex parte scientiæ, sed solum ex parte
reiscitiæ. Dicitur enim scientia visionis in Deo, ad simili-
tudinem visus corporalis, qui res extra se positas intuetur,
vnde per scientiam visionis Deus scire non dicitur, nisi quæ
sunt extra ipsum: quæ sunt vel præsentia, vel futura, vel præ-
terita, sed scientia simplicis notitiæ etiam est eorum, quæ
non sunt, nec fuerunt, nec erunt, nec alio modo scit Deus
ista, & illa. Et *3. d. 14. a. 2. q. 2. a. 2. ad Anibaldum.* In Deo
siue in Verbo duplex cognitio, vna quæ dicitur visionis, per
quam videt Deus quasi præsentia omnia, quæ sunt, erunt
& fuerunt. Alia dicitur simplicis intelligentiæ, per quam
non solum illa scit, sed etiam omnia quæ potest facere.

Dixit *1. p. q. 14. a. 13. & ver. q. 2. a. 12. & in respons. ad 6 & p. d. 38. q. 1. art. 5. & 1. contra Gentes 67.* futura contin-
gentia non sunt agnoscibilia à nobis, nec à Deo, ut contin-
gentia in causis non determinatis, sed cum in actu determi-
nato sunt. Quoniam scientia est necessariorum, & res dum
est, necesse est esse. Cognitio autem præsupponit esse ob-

*Futura ut
contingentia
nec Deo esse
nota.*

iecti. vide *p. d. 38. q. 1. 5.* Addo quod diuinæ scientiæ non subiacent contingentia certitudinaliter, & si Deus vidisset causam, & non vidisset immediate effectum suum in esse suo, nunquam potuisset istud scire. Atqui volitiones hominum esse contingentes; nam & de his loquitur S. Thom. ac proinde nec sciri à Deo, nisi sint in actuali præsentia, vt docet in eisdem locis, præcipue argumentis, sed contra.

Item non ex decreto voluntatis, Deus scit futurum visionaliter: nec ex serie rerum per scientiam mediam, sed tantum ex coëxistentia rerum cum æternitate, iuxta D. Thomam, & Cipreolum & Patres affirmatur. Præscientia vero (inquit in eodem opusculo.) addit supra scientiam, quandam præcognitionem, & est de futuris tantum, siue bonis, siue malis. Nam præscire dicitur respectu futurorum, vt futura sunt in rerum natura respectu aliorum præcedentium, non respectu Dei, qui videt omnia præsentialiter: ita vt præuidere sit idem, quod superne, seu desuper videre, vt dicitur in locis præfatis, & *1. Periherm. lect. 14.* Sicut qui sit præturum excessum ei set constitutus, posset rotam videre viam, & omnes præcedentes & subsequentes viatores, non sub ratione præcedentis, & subsequentis, sed simul in comparatione ad suum intuitum, ac simul præcedentiam, & subsequentiam, quoad ipsos sub ratione præteritionis, & futurationis. Item *quodlib. 5. art. 8. & quodlib. 11. art. 4.* probat quod Prædestinatio est contingens, & non necessaria, nec inenitabilis ex decreto, sed infallibilis solum ex scientia futurorum. Intentum faciendorum per causas liberas, & contingenter, vt coëxistunt actualiter æternitati.

Cur prædestinationis est actus liber, non modo dum fit, sed perpetuus.

Præquomodo,

Itē *p. d. 40. q. 3. ad 5.* docet, quod *ly præ*, in præscientia, & prædestinatione, non dicit antecessorem æterni actus ad res temporales: quæ coëxistunt sibi præsentialiter, sed temporis ad tempus ex parte creaturæ &c. Et in expositione textus, ait. Prædestination non transit in præteritum, quoniam est actus Dei, sine creaturæ passione, vel cooperatione. Et ideo non transit in necessitatem, sed est actus perpetuo liber. Idem probat *2. 2. d. 38. q. 1. a. 5. o.* ex autoritate Boetii, qui propter hoc non prævidentiam, sed providentiam.

dicti debere docet. Item August. lib. 2. q. 2. ad Simpl. & Greg. 2. Moral. 3. & Hugo Vict. sum. sen. Tr. c. 1. in Deo scientiam, non autem praescientiam inesse per se.

Providentia vero (ait in eodem opusculo & 1. p. q. 12. *De Providentia: contra 17. gen. 14. ver. q. 5. art. 5.* art. 1.) cum sit principalis pars prudentiae (quae res per debita media ad suum finem deducit) est ratio ordinis rerum in finem, quae cuncta disponit. Dispositio autem, ait, potest dici tam ratio ordinis rerum in finem, quam ratio partium in toto, & inter se. Et p. d. 39. q. 2. a. 1. Art. 1. fex, inquit, praecogitans artificiatum suum, considerat finem primo, deinde ordinem rei, quam intendit facere, ad finem illum, & ordinem partium ad invicem, ut fundamentum in pariete, parietem sub recto; & iste ordo partium ad invicem ulterius ordinatur ad finem domus. Tertio considerat ea, quibus praemovetur ad consequutionem finis: & ut tollantur, quae possunt impedire finem. Ita ergo excogitatio ratione solius cognitionis, & non operationis, dicitur scientia, quae est, & finis, & eorum, quae sunt ad finem; sed ratione ordinis excogitati in re operanda, dicitur dispositio: quae est generationis ordinatio. Sed ratione eorum, quae praemoveant in finem, dicitur providentia. Sic in Deo dicitur scientia, secundum quod habet cognitionem sui ipsius, & eorum quae facit; sed dispositio dicitur ratione duplicis ordinis, quem ponit in rebus, scilicet rei ad rem, secundum quod se invicem juvant ad consequendum ultimum finem. Et iterum totius universi ad ipsum Deum: sicut dispositio exercitus est ordo partium ad invicem, & ad bonum ducis. Dicitur providentia, secundum quod rebus ita ordinatis attribuit ea, quae ordinem consequent & propellit omnem inordinationem. Tandem 1. p. q. 103. r. *Gubernatio.* Gubernare est rem ad debitum finem convenienter perducere & q. 23. 1. ad 2. est exequutio providentiae.

Dixit 1. p. q. 23. a. 1. Duplex finis, scilicet naturalis, & supernaturalis. Ad illum per naturalia: ad hunc per supernaturalia dona pervenitur. Idem in 2. d. 41. a. 2. Vltimus finis cuiuslibet rei, est assimilari Deo, quantum potest, ut dicitur 1. p. q. 44. art. 4. ad 3. & 1. 2. q. 1. art. 8. & 3. contra Gentes

cap. 19. 20. 24. 25. 34. Et pot. q. 5. art. 5. & 2. d. 1. q. 2. a. 3. & 3. contra gentes. 22. dicitur. Bonitas Dei est finis cuiuslibet creaturæ, ut vitimum intentum; & dicitur finis gratia cuius. Finis autem quo, est adeptio, vel usus, vel operatio 1. p. q. 26. & p. 2. q. 3. a. 1.

Omnium rectorum voluntatum vnus est finis vltimus, scilicet Deus; vnus finis proprius, scilicet beatitudo, ut dicitur d. 28. q. 1. ar. 2. q. 2. ar. 7.

Omnis creatura amat magis Deum quam seipsam naturaliter, non autem electione.

Et propterea omnis creatura ne dum rationalis, sed etiã irrationalis, & insensata, naturali amore magis amat Deum, quam seipsam (ut probat 1. 2. q. 109. a. 3.) & super omnia. Quoniam, ut ibi dicit, & 1. p. q. 60. a. 5. Amore naturali, quo ei igitur totum, & vniuersale bonum, magis quam pars, non potest non amari plusquam particularia, cuiusmodi est creatura amans se, vel aliud à Deo.

De prædestinatione proprie & improprie.

Prædestinatio proprie dicta est pars prouidentie dirigentis hominem per media supernaturalia ad Deum, ut finem supernaturalem, sicut probat in opusculo prædicto, & 1. p. q. 23. a. 1. Et 1. sent. d. 4. q. 2. a. 1. & 3. contra gentes cap. vlt. Prædestinatio improprie seu cõmuniter dicta est, seu abusive dicta est omnis rei, præsertim autem hominis ad suum finem naturalem per debita media ordinatio, ut dicitur 1. p. q. 23. a. 1. ad 2. & Rom. 1. lect. 3.

Declaratio.

Hæc Diuus Thom. veraciter dicit, si consideres ad quod imponitur hoc nomen *Prædestinatio*, apud Scholasticos. Sed si vnde imponitur è contra dicendum est, quod proprie prædestinatio est cuiuslibet rei ordinatio ad quemlibet finem ab eo, qui præstituit finem. Imo secundum Latinos est antecedens deliberatio. Improprie vero seu appropriate est ad supernaturalia directio, seu transmissio per certa media supra naturam adhibita, &c.

Duplex prædestinatio ad Deum, ut scilicet finem naturalem & supernaturalem.

Ergo Prædestinatio est duplex. Altera ordinatio creaturarum ad Deum, ut suum finem naturalem; quæ vocatur impropria, & abusive ex usu scholarum, licet sit propria ex impositione vocabuli. Altera ordinatio creaturæ rationalis ad Deum, ut finem supernaturalem per media supernaturalia, quæ vocantur auxilia gratiæ. Et hæc est propria,

ex vſu, non ex impoſitione, iuxta doctrinam S. Thomæ in præſatis locis, præſertim 1. Rem. lect. 3.

Item ait S. Thomas *part. 1. q. 23. a. 4.* Prædeſtinatio præſupponit electionem: Electio dilectionem. Quoniam prædeſtinatio eſt p^rs prouidentia. Prouidentia eſt ratio in intellectu præceptiua ordinationis aliquorum in finem. Non præcipitur autem ordinandum ad finem aliquid, niſi præexiſtente voluntate finis. Ergo prædeſtinatio aliquorum præſupponit, quod Deus illorum velit ſalutem. Ad quod pertinet dilectio, & electio. Idem ait *ver. q. 6. a. 1.*

Amplius *ver. q. 23.* Voluntas duplex, ſcilicet beneplaciti, & ſigni. Illa eſt propriè voluntas, ſeu volitio: vel voluntatis actus. Hæc eſt ſignum voluntatis, ſeu effectus, & impropriè voluntas, ſicut præceptum principis eſt ſignum voluntatis eius, & dicitur propter hoc voluntas eius. Et *reſponſ. ad 6.* voluntas beneplaciti eſt in Deo, & Deus: voluntas ſigni, eſt effectus Dei, & extra Deum.

Voluntas beneplaciti diſtinguitur in antecedentem & conſequentem, vt dicitur *ver. q. 23. ar. 3. & p. d. 47. art. 2.*

Voluntas ſigni eſt quintuplex, vt dicitur in præſatis locis. & in 1. p. q. 19. ar. 12. Aut enim ſignificat voluntatem contra malum: & ſic dicitur prohibitio; vel erga bonum neceſſarium, & hoc ſignificat præceptum; vel erga vtile, & huius ſignum eſt conſilium; vel eſt ſignum voluntatis expreſſè tendentis erga bonum, & huius eſt operatio: vel interpretatiuè, & hoc eſt permiſſio. Hæc D. Thomas *ver. q. 23. art. 3.* At 1. p. *quæſt. 19. a. 12.* ait. Deus ſignificat ſe velle per ſe, vel per alium. Si per ſe, dupliciter; vel directè, cum operatur ipſe in nobis; vel indirectè quia non impedit, & tunc permittit. Si per aliud ſignificat quod vult ab aliis non fieri & tunc prohibet; vel vult fieri neceſſario propter finem, & tunc præcipit; vel vtilius, & ſi conſultat. Permiſſio & operatio reſpiciunt præſens: Præceptum, conſilium & prohibitio futurum. At *p. d. 45. q. 1. a. 4.* Signa autem ſpectant ad ordinem hominum in æternam ſalutem, aut ad executionem ordinis. Circa primum præcipit, conſultat & prohibet; circa ſecundum operatur & permittit.

*Voluntas
signi est vera
quo ad signi-
ficatum.*

Hæc signa non sunt falsa, quoniam verè significant quod Deus vult: non autem quod nos faciemus id, quod vult. *p. d. 45. 4. ad 7.* Item *ver. q. 23. 3. ad 2.* Non sunt falsa signa, quoniam significant præcepto, consilio & prohibitione se velle nos fieri debitores, vel persuasos facere bona, & non facere mala. Operatione, facit semper quod vult. Permissione vult esse in nostra potestate facere & non facere, &c. Et *resp. ad 6.* Operatio semper coincidit cum voluntate beneplaciti. Permissio quatenus peccatum permittitur, nunquam. Præceptum, prohibitio & consilium; aliquando coincidit, aliquando non. At *p. p. q. 19. ar. 12. ad p.* Potest, ait, coincidere omne signum cum beneplacito. At *in 2. diff. 45. a. 4.* Omne volitum, ut fiat & nolitum fieri, est bonum. Similiter permissio peccati est bona, non simpliciter, sed cum adiuncto, ut dicit *resp. ad 4.* Et hoc adiunctum declarandum dicit infra: hoc est *in d. 46. q. 1. art. 1.* Vbi voluntatem obstinaram in peccato, seu aversione à Deo bonum est damnari. Et hæc est voluntas consequens prævisionem culpæ. *ibi dicitur & art. 5.* De ordinatione hominis à fine est ab ipso homine. Et *art. 2.* docet Deum nolle malum, nec esse malum: nec ergo permittere. Sed velle malum esse occasionem boni tantum. Et *ar. 2.* dicit non esse bonum omnem hominem saluari, nisi eos qui volunt: non autem eos qui finaliter nolunt, & hoc permitti &c. Et *d. 47. art. 2.* Et peccatum, id est, deficere à dei regula, non est secundum voluntatem antecedentem, nec consequentem.

*De voluntate
antecedente
& conse-
quente.*

Duplex ergo voluntas beneplaciti ex dictis locis habetur, videlicet antecedens & consequens. ut dicit *p. p. q. 14. ar. 6. ad 1.*

In p. d. 47. q. 2. ar. 2. o. docet præceptum, consilium & prohibitionem esse signa voluntatis antecedentis; & ideo possumus facere contra ipsa, & præter ipsa, sed permissio, & operatio sunt voluntatis consequentis: Et ideo non possumus facere contra operationem: sed præter operationem Dei. Non enim potest oppositum eius quod deus operatur operari, alioquin opposita essent simul: sed quia potest

est liberum arbitrium contrarium operari, & multa sunt, quæ Deus non operatur: Idcirco hæc dicuntur præter voluntatis signum, quod dicitur operatio. Permissio autem, pertinet vel ad causam, quæ voluntati consequenti subicitur, ut sit potens deficere & non deficere. Cuius tamen effectus, qui est deficere, non pertinet ad voluntatem antecedentem, nec ad consequentem, sed pertinet ad causam illam, cuius est permissio, facultatem respiciens. Unde præter permissionem non fit, quod fit præter voluntatem consequentem. Unde præter permissionem nihil potest fieri, nec contra eam: Tamen potest fieri oppositum eius, quod permissum est, quod tamen secundum permissionem fit. Quia permissio respicit potentiam causæ ad utrumque oppositorum se habentem. Unde neutrum oppositorum contra permissionem est, sed utrumque secundum eam.

Item ait *p. sent. dist. 45. a. 1. o.* Secundum Damasc. voluntas Dei antecedens, & consequens, & hoc contingit non ex aliqua diversitate voluntatis diuinæ, sed propter diuersas considerationes ipsius voliti. Potest enim in eoqueque homine considerari natura eius, & aliæ circumstantiæ ipsius, ut quod est volens & præparans se ad salutem, vel etiam repugnans & contrariè agens &c. Primo modo dicitur voluntas antecedens, qui vult omnes homines saluari. Secundo consequens, qui vult saluari omnes tantum, qui se præparant & consentiunt gratiæ. Eos vero qui resistunt ac nolunt, vult damnari. Utrumque enim bonum. Et concludit idem ait. Voluntas consequens dicitur, eo quod præsupponit præscientiam operum, non tanquam causam voluntatis diuinæ, sed tanquam rationem voliti. Idem docet *p. p. q. 14. a. 6. ad 1. & q. 23. 4. ad 3. & 1. d. 47. 1. o. & ver. q. 33. 2. o. Et 1. Cor 7. lect. 1. 1. Tim 2. lect. 2.*

Igitur in doctrina S. Thomæ voluntas omnis diuina impletur in suo sensu. Nam voluntas signi, aut significat quod Deus vult id, quod ipsa significat, & signum non est falsum, licet homo non faciat quod Deus illi significat, semper. Voluntas beneplaciti antecedens, ut conditionata est, adimpletur adimpleta conditione ex parte nostri, non au-

Culpa non pertinet ad voluntatem. nec contra q. nec permissio nisi ad voluntatem. permissio. cadit ergo promissio super voluntatem. tamen non super effectum & culpam.

Sic exponem. quando dicitur culpa permissio.

tem absolute. Consequens verò semper impletur absque exceptione, quoniam respicit effectus voluntatis nostræ supernaturales, ac Dei vt iudicis decretum, fundatum super iudicandorum effectis finalibus; vt ex dictis liquido constat. Ergo quando Diuus Thom. in *p. d. 4. q. 1. art. 2.* dicit multa fieri contra & præter voluntatem anteced. nihil autem fieri contra, sed tantum præter consequentem: loquitur de voluntate paternali, & præceptiua vt omnes sint salui, non autem de legali, si velint saluari: & condente libertatem ad vtrumque. Vnde ait quod permissiua semper impletur & nihil contra nec præter eam fit, vt ibidem docet vt permissio est conditionaturæ sic conditæ. Et idcò in *d. 46. q. 1. art. 4.* docet quod voluntas consequens non vult mala fieri: sed dicitur velle, quia quos videt malum facere iuxta sui naturam agere sinit physicè, non tollendo arbitrij libertatem. Idque amplius infra clarescet.

Duplicem in doctrina S. Thomæ dari prædestinationem, scilicet antecedentem præuisionem meritorum: secundum quam omnes Deus, vt Pater, vult saluos facere, & hereditatem salutis promittit si permaneant in filiationis professione. Alteram consequentem præuisionem meritorum & demeritorum: secundum quam Deus, vt Iudex, non vult omnes saluos facere, nisi eos qui obediuerint mandatis, & permanserint in rectitudine, vel ad rectitudinem filialem reuertuntur in finem: qui verò exorbitant & non reuertuntur, damnari. Quoniam duplex est voluntas, cuius vtriusque obiectum est bonum.

ARTICVLVS PRIMVS.

SI ergo prædestinatio est ordinatio per debita media ad finem, qui est Deus, & hæc præsupponit voluntatem, & dilectionem. Igitur quoru[m] duplex reperitur dilectio, & voluntas, totu[m] duplex etiam est prædestinatio in doctrina D. Thomæ. Reperitur autem duplex voluntas, scilicet antecedens & consequens. vt dicitur, 1 d. 46. ar. 1. & 7. ad 3. & d. 47. 1. o. & ver. q. 23. art. 20. & 1. Corint. 7. lect. 1. & 1. Tim. 2. lect. 1. Per antecedentem vult omnia bona omnibus proficua ad finem, qui est felicitas æterna. Per consequentem præuisionem meritorum, & demeritorum, seu volitionum humanarum, non vult omnia bona hominibus, neque omnibus finem. Et manifestè loquitur S. Thomas, de voluntate præcedenti & consequenti præuisionem peccati, & meriti. Et distinctio hæc est Damasc. 2. Fid. orth. cap. 29. qui ita intelligit, de præuisionis scilicet præcedentia & subsequencia. Et D. Thom. docet 1 p. q. 19. a. 6. Et est Chrysost. hom. 1. ad Eph. qui eodem modo profus intelligit distinctionem, & non sicut recentiores aiunt, quod intelligitur antecedens voluntas esse erga naturam quædam imperfecta velleitas, & subsequens perfecta, hoc enim infra probabimus.

Voluntas antecedens præuisionem peccatorum, & demeritorum prædestinat omnes, quoniam est voluntas Patris: consequens non omnes, quoniam est voluntas filii.

Impudenter dicitur.

Ait ergo in p. d. 46. 1. o. Dicendum secundum Damasc. quod duplex est voluntas antecedens & consequens. Et hoc contingit, non ex aliqua diuersitate voluntatis diuinæ, sed propter diuersas considerationes ipsius voliti. Potest enim in vnoquoque homine considerari natura eius: & alia circumstantiæ ipsius, vt quod est volens, & præparans se ad salutem suam: vel etiam repugnans, & contrariè se habens. Si ergo in homine tantum natura ipsius considerare, æqualiter bonum est, omni hominem saluari: quia omnes conueniunt in natura humana. Et cum hoc bonum sit volitum à Deo, hoc etiam Deus vult, & hæc vocatur voluntas antecedens, qua omnes homines vult saluos fieri secundum Damascenum.] Hæc Diuus Thomas, ex qui-

Probat 1.

Contra sensum Alberti

bus verbis liquidò conſtat, omnes homines in ſua natura
 conſideratos, qua ſunt facti ad imaginem Dei, bonum eſſe
 ſaluari, & ad Deum patrem, cuius gerunt imaginem, perue-
 nire, & propterea Deum velle omnes ſaluos fieri. Ino cum
 voluntas ipſa ſit cauſa prædeſtinationis, & electionis, om-
 nes homines electos, ac prædeſtinatos eſſe ad vitam æter-
 nam antecedenter. Neminem enim fecit Deus malum, nec
 ad imaginem inferni, ſed paradifi. Ergo neminem ordi-
 nauit ad infernum, ſed ad paradifum. Et hoc probat S.
 Thomas *ibidem* his verbis dicens. Et huius voluntatis ſci-
 licet antecedentis effectus, & ipſe ordo naturæ in ſinem
 ſalutis, & promouentia ad finem omnibus communiter
 propoſita tam naturalia, quam gratuita: ſicut potentiæ na-
 turales, & præcepta legis, & huius] Doctè ſanè, ſi enim
 vult Deus omnes ſaluare, omnibus dat ſalutis promiſſio-
 nem, & legem, quam ſeruando, ſaluentur, & inſuper vi-
 res & auxilia naturalia, & gratuita dat omnibus, tanquam
 media perueniendi ad promiſſum finem. Ergo falſò af-
 firmant non omnibus ſalutem prædeſtinatam, & media &
 remedia naturæ & gratiæ non omnibus collata, per-
 thomiſtæ. Deinde ſubiungit D. Thomas rationem, yn-
 de ſit vtiuxta voluntatem antecedentem non omnes ſal-
 uentur, ac Deum nolle omnibus ſalutem, ſi bonum erat
 prius ſaluari omnes, & hoc bonum volebat Deus. Et ait
 in eodem contextu. Conſideratis autem omnibus circun-
 ſtantis perſonæ, ſic non inuenitur de omnibus bonum eſ-
 ſe quod ſaluentur. Bonum enim eſt eum, qui ſe præparat,
 & conſentit, ſaluari per largitatem gratiæ diuinæ: No-
 lentem verò & reſiſtentem, non eſt bonum ſaluari, quia in-
 iuſtum eſt. Et quia hoc modo ſe habet ad hoc quod ſit vo-
 litum à Deo, ſicut ſe habet ad hoc, quod ſit bonum, &
 ideo iuſtum: hominem ſub iſtis conditionibus conſide-
 ratum non vult Deus ſaluari: ſed tantum iſtum, qui eſt vo-
 lens & conſentiens. Et hoc dicitur voluntas conſequens,
 eo quod præſupponit præſcientiam operum, non tamquam
 cauſam voluntatis, ſed quaſi rationem voliti, vt ſupra
 dictum eſt.] Ex quibus verbis clare docet prædeſtinatio-

nem consequentiam prævisionem operum esse certissimam. Quoniam fit adimpletis conditionibus ex parte nostri. Deus enim, teste Augustino, & Thom., non saluat te sine te. Vnde Chrysostomus, *si sola gratis saluamur, nemo damnatur*. Quoniam Deus vult omnes saluos, & illuminat omnes venientes in hunc mundum, sed non omnes saluamur; quoniam non omnes cooperamur gratiæ. Requiritur ergo assensus nostræ voluntatis cum proposito faciendi quæ Deus iubet cum possumus. Quod si non facimus, excidimus ab hæreditate Patris Dei, in iudicium Dei iudicis, ut dicit *p. d. 47. art. 3.*

Et hic nota, quod intra probabimus, damnari eos, non qui peccauerunt, sed qui à peccato non surrexerunt propter eorum impenitentiam finalem: Et huius finalis impenitentia prævisionem sublequitur voluntatem, quam dicimus consequentem ac reprobantem.

Nec præcedit prævisionem causa reprobationis, nisi sit cum finalis impenitentia.

Iterum docet S. Thomas, hoc quod diximus de voluntate patris & iudicis, id est, præcedente, & sublequente *in p. p. q. 19. art. 6 ad 1. dicens*. Verbum Apostoli *1. Tim. 2. 2. Deus vult omnes homines saluos facere*, intelligitur de voluntate antecedenti, nam vnumquodque secundum quod absolute consideratur bonum, vel malum: quod tamen cum aliquo adiuncto consideratum, quod est sublequens consideratio eius, è contrario te habet. Sicut hominem viuere est bonum, & hominem occidi est malum secundum absolutam considerationem: ut si addatur circa aliquem hominem quod sit homicida, vel viuens in periculum multitudinis, sic bonum est occidi, & malum est eum viuere. Vnde potest dici quod iudex iustus antecedenter vult omnem hominem viuere, sed consequenter vult homicidam suspendi. Similiter Deus antecedenter vult hominem saluari; sed consequenter vult quosdam damnari secundum exigentiam suæ iustitiæ. Neque tamen id, quod antecedenter volumus, simpliciter volumus, sed secundum quid: quia voluntas comparatur ad res, secundum quod in seipsis sunt. In seipsis autem sunt in particulari; vnde simpliciter volumus aliquid, secundum quod volumus illud, consideratis omnibus circum-

86 De Predestinatione, Electione,

stantis, quod est consequenter velle. Vnde potest dici, quod iudex iustus simpliciter vult homicidam suspendi, sed secundum quid vel et eum vivere, scilicet in quantum est homo. Vnde magis potest dici velleitas, quam absoluta voluntas. Et sic patet, quod quidquid vult Deus simpliciter, sit licet illud quod antecederet vult, non fiat. Hæc D. Thomas.

*Quod volun-
tas antecede-
ns est sim-
pliciter &
absolutè vo-
luntas secun-
dum D. Thom.
in intentione,
non in exe-
cutione pro-
pter muta-
tionem in ob-
iecto.
Probat. 1.*

Sed advertendum, quod voluntas simpliciter, & absoluta, & secundum quid dupliciter consideratur: uno modo quoad actum volitionis, & respectum ad volitum obiectum; alio modo, quoad executionem volitionis circa obiectum, in quo praxis est exercitiūque. Si primo modo consideretur, tunc voluntas antecedens est simpliciter & absolute voluntas, & non velleitas; & voluntas consequens est secundum quid, & velleitas. Probat. nam voluntas, vt simpliciter voluntas, & per se voluntas, ac per se vult solummodo bonum absolutum, quod per se est obiectum, & simpliciter voluntatis. Quatenus autem vult alicui malum, cui simpliciter volebat bonum, est voluntas secundum quid & per accidens; imo, ait Aug. ac Thomas, Deus iniustus reprobat ac condemnat, ergo est voluntas per accidens. Quoniā accidit malum bono. Vt nauta merces saluare vult simpliciter & per se. Sed proficere post procellam, est per accidens & inuite, & volitum per accidens & secundum quid, id est secundum periculum submersionis aduentitium, quod nolisset nauta aduenire. Deus enim non vult peccatum venire, vt probat *p. d. 46. art. 1. & 2.* neque permittit. Sed permittit vt homo possit peccare, & velle, quia non ligat voluntatem, vt dicitur *ibidem in resp. ad 4. & in corpore* ait: Quod deficere, id est peccare non est voluntate antecedenti, nec consequenti. Ergo simpliciter est volitum. Sic & omnia mala. Hoc autem magis explicat S. Thom. *1. Tim. 2. lect. 1.* exemplo nauis dicens.

Probat. 2.

Dicitur voluntas antecedens & consequens secundum ordinem volitorum, secundum quod voluntas potest dupliciter considerari, scilicet in vniuersali, & absolute, & secundum aliquas circumstantias, & in particulari, & comparata. Et ideo voluntas alicuius rei, & in particulari, & com-

parata. Et ideo voluntas absoluta est quasi consequens. Exemplum de mercatore; qui vult omnes merces saluare absolute, & hoc voluntate antecedente: Sed si consideret salutem, non vult omnes merces per comparisonem ad alia saluare, scilicet, quando cum salute earum sequitur submersio nauis. Sic in Deo salus omnium hominum, secundum te considerata, (id est simpliciter: idem enim sunt) habet rationem, ut ut volibilis: Et Apost. hic ita loquitur. Et licet voluntas est antecedens. Sed si consideratur bonum iustitie, eo quod peccata puniantur, sic non vult, & hac est voluntas consequens &c. Et simul hoc probat tripliciter. Primò ex parte Dei, qui vult omnes saluos facere, quoniam est vnus Deus omnium. Secundò ex parte Christi, qui vnus est mediator Dei & hominum, non quorundam, sed inter Deum & omnes homines &c. & hoc probat à signo, quia dedit semetipsum redemptorem pro nobis &c. Tertiò in lect. 3. probat hoc ex testimonio Apostolorum, & suo, qui prædicabat Christum esse propitiatorem in sanguine suo pro peccatis totius mundi &c.] Ex quibus verbis probatur, quod voluntas Dei antecedens, est simpliciter voluntas in intentione creatoris, & redemptoris, ut si uiuant omnes: Nam omnes creauit ad sui imaginem, & omnes redemit, quibus omnibus conformis factus est in naturalibus, & insuper remediũ supernaturale omnibus contulit.

Item quod antecedens est voluntas absoluta, & simpliciter (idem enim apud logicos, & in doctrina D. Thomæ, est *ly absolute*, & *ly simpliciter*) uti est voluntas saluandi merces. Voluntas vero consequens est ut voluntas proiiciendi merces per accidens in peccatoribus: accidente enim peccato fit, ut non velit omnes, quoniam fit bonum, ut quidam obstinati damnentur. Nam de non obstinatis in textu dixerat Apostolus, & commentator D. Thomas, ut fiant orationes pro omnibus. Quoniam hoc est bonum, & acceptum coram Deo saluatore nostro, qui vult omnes saluos facere, & ad viam veritatis venire. Vnde palam est, quod loquitur de omnibus ante, & post peccatum. Nam pro peccatoribus rogari vult & pro infidelibus.

At in executione deinde iudicij voluntas consequens dicitur simpliciter voluntas, quoniam fit quod ipsa vult post præuisa omnia. Antecedens verò, dicitur tunc velleitas, quoniam voluisset non exequi. Vnde sæpe in Sacris scripturis & apud Aug. Deus dicitur inuitus punire peccatores, quos etiam vocat ad se semper. Et hoc declarat Apostolorum princeps 2. epist. 3. *Non vult aliquem ex vobis perire, sed omnes ad penitentiam reuerti.*] Ex quibus verbis liquet, quod etiam post peccatum Deus vult salutem voluntate antecedenti: iuxta Ezech. 33. *Nolo mortem peccatoris; sed non post impenitentiam, sicut alibi ait. quia vocavi, & renuistis; & quia superbia eorum ascendit semper.* Ergo voluntas consequens dicitur solum respectu impenitentiae finalis. Ergo prædestinatio secunda non est inerior quàm prima; sed firmitior. Et dicitur voluntas simpliciter in executione, & secundum quid in intentione, sicuti prima est simpliciter, & absoluta in intentione saluandi merces, & secundum quid in executione, & contra voluntas prouidentis merces est simpliciter in executione, & secundum quid in intentione. Hæc autem dicuntur non ex mutatione Dei, sed ex mutatione rei. Ergo voluntas antecedens est conditionaria conditione, si velint saluari: sicut notat Anselm. de casu Diaboli 3. Et Augustinus de Peccatorum remissione 2. Et D. Thom. 3. contra gentes 159. & 1. d. 40. *vei vult omnes saluos conditione, si non peccent ex Aug. 3. contra Iulian. 13. & D. Thom. 1. p. q. 19. art. 6 ad 1. Non autem conditione, nisi pulchritudo vniuersi impediatur, vt dicunt recentiores, hoc enim posterius est ad si non peccent, & ad si velint, vt docet S. Thomas p. d. 41 q. 4. art. 2.*

*Bonum est
quosdam da-
nari quia no-
lunt saluari,
non autem
ob bonum u-
niuersi, nisi
postquam lumen
occasionaliter
aliquis.*

Probatur 4. Probatur inluper, quod voluntas consequens non sit simpliciter voluntas. Quoniam simpliciter voluntas habet pro obiecto simpliciter bonum, & per se: Consequens habet bonum per accidens & secundum quid. Nam D. Thomas p. d. 46 q. 1 art. 4. o. ait. *Voluntas Dei est causa bonorum omnium, & omnium volitorum suorum.* Et hoc modo se habet aliquid ad hoc, quod sit volitum à Deo, sicut se habet ad hoc quod sit bonum. Vnde cum malum fieri secundum

secundum se, bonum non sit, vt dictum est, non erit per se,,
volitum à Deo, nec per se, nec per accidens.

Probauerat autem S. Thom. in art. 2. quod mala esse sim-
pliciter non est bonum, sed occasionaliter tantum, & se-
cundum quid, & in art. 3. aa 6. dixit. Quod mala moralia,
si non existerent, vniuersum esset perfectius. Propterea sub-
dit. Vnde si nullus homo peccasset, vniuersum genus hu-
manum melius foret. Quoniam etsi directe salus vnus he-
minis occasionetur ex culpa alterius: tamen sine illa causa
salutem consequi posset. Nec tamen hæc mala, nec illa per se
ad perfectionem faciunt vniuersi: quia perfectionum non
sunt causæ, sed occasiones (Imò etiam defectus boni ide-
tur D. Thomæ non volitus à Deo. Vnde ait in p. d. 40 q. 4.
art. 20. Carentia gratiæ prædestinantis, & informantis non
est bona, nec volita à Deo, nisi per accidens fiat bona ex iu-
stitia: Quia iustum est nolentem saluari, non saluari.) Et
d. 47. q. 1. aa 2. o. Deficere & peccare non pertinent ad vo-
luntatem antecedentem nec ad consequentem.

Cum ergo probatum sit, quod malum culpæ non sit vo-
litum à Deo, nec mala fieri sit volitum à Deo voluntate an-
tecedenti, nec consequenti, nec per se nec per accidens:
Probandum est, quod nec malum pœnæ sit volitum à Deo
simpliciter per se, sed tantum ex præsupposita culpa, quam
noiebat: Alioquin esset iniustus Deus, fecit enim homi-
nes & angelos rectos, & gratia decorauit originari, vt pos-
sent adipisci summum bonum, id est Deum, in quo orane
gaudium & nulla pœna. Ergo pœna per accidens est. Vnde
Sap. 1. Deus mortem non fecit, nec latatur in perditione vino-
rum. Et Gen. 2. post peccatum dictum est. Maledicta terra,,
in opere tuo. 3. & T. q. 8. In dolore paries, & morte morieris. &c.,
Imò Deus remedia contra peccatum, ac per consequens
contra pœnas dedit, Redemptorem omnium, non solum
pro nostris peccatis, sed etiam totius mundi. Ergo Deus
pœnas non amat propter sui gloriam, vt quidam dicunt. Di-
citur enim Eccles. 15. Non sunt ei necessarij omnes impij. Et
ideo ait, nemini mandauit impiè agere, nec dedit spa-
tium, id est permissiõem peccandi, sed vetuit &c. Non

90 De Prædestinatione, Electione,

enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium: & in-
 tilium, &c. [Ex quo eliciunt summi Doctores, quod mun-
 dus absque gehenna esset melior, sicut etiam si esset absq;
 culpa, quæ occasionem gehennæ faciendæ dedit. Item
 aiunt pœnas gehennæ per accidens esse volitas à Deo ex
 occasione peccati. Hoc enim ablato, vti nec volito, non
 datur pœna, ergo nec pœna est volita. Vnde etiam D.
 Thomas 1. p. q. 48. ar. 2. o. & 1. 2. q. 46. & 6. ad 2. Pœna
 secundum absolutam considerationem est contra volunta-
 tem. Idem in 4. d. 21. q. 11. 4.

Conclusio
 quod sit v-
 traque vo-
 luntas ante-
 cedens &
 consequens
 est vera vo-
 luntas, & ergo
 utraque fun-
 dat prædesti-
 nationē: an-
 tecedens an-
 tecedentem,
 consequens
 consequentem.

Quapropter utraque voluntas est; vera voluntas. Igitur
 utraque fundat prædestinationem: antecedens anteceden-
 tem, & consequens consequentem, ut ex Damasc. & Chrys-
 probatum est. Et quamvis Augustinus allegatus à S. Thoma
 in eadem 1. p. q. 19. ar. 6. ad 1. exponat dictum Apostoli, vult
 omnes saluos facere, sic, id est omnes, qui saluantur, vult sal-
 uos facere, vel de omni genere hominum vult aliquos salua-
 ri: quam expositionem nemo Patrū acceperat, nec Iesuitæ;
 Tamen D. Thomas ibidem, & in p. d. 4. 6. q. 1. ad 1. dicit
 intelligendū esse de voluntate consequenti. Nā antecedens
 re vera, & non illusiue vult omnes saluos: Consequens
 etiam vult omnes saluos, si pœniteant, & accipiant Sacra-
 menta, ut dicit Ansel. & Aug. si velint &c. At in execu-
 tione vult solum quosdam, & de omni genere aliquos; quo-
 niam non omnes accipiunt dona Dei.

Ly omnes
 vult saluos,
 quomodo ex-
 ponendum ex
 in Apostolo.

Quod autem ly. omnes, singulos ponat, & nullum ex-
 cludat, sicut etiam Chrysost. & Damasc. volunt, ipsemet
 Apostolus docet 1. Cor. 5. & Hebr. 2. vbi inquit, quod
 dicendo David, omnia subiecisti sub pedibus eius, nihil non
 subiectum excludit per ly omnia. Similiter ait princeps Apo-
 stolorum 2. ep. 3. Deus non vult aliquos perire, sed omnes ad
 penitentiam reuerti. Vbi sane excludit glossas Augustini.
 Per ly non vult aliquos &c. & includit glossas Pauli, per ly
 omnes, ad p. r. ut patet grammaticam, & dialecticam, imo,
 & solum sermonem consuetum, callenti cuilibet.

2. Probatio
 duplicis præ-
 destinationis

Quod autem reperiat duplex prædestinatio apud D.
 Thom. videlicet præcedens præuisionem futurorum, &

subsequens iterū probatur in 3. p. q. 1. art. 3. ubi probat, quod si Adam non peccasset, Deus incarnatus non fuisset. Et in resp. 4. Quod sic est. Christus prædestinatus erat. Ergo ante peccati præuisionem. Ergo si Adam non peccasset, Christus incarnatus fuisset ex vi prædestinationis.] Respondeo ait, „ quod Prædestinatio præsupponat præscientiam futurorum. „ Et ideo Christus prædestinatus est in remedium præuisi „ peccati, quod non fecisset si Adam non peccasset. Ergo secundum D. Thomam prædestinatio est voluntatis Dei consequentis in hoc loco. Et etiā in quolib. 5. art. 8. docet non posse prædestinationem esse certam (ergo nec reprobationem) nisi ex scientia futuri euentus. At infra 35. q. 24. art. 3. docet, quod Prædestinatio Christi non est causa exemplaris & anterior nostræ prædestinationis, sed simul, actu scilicet æterno. Et tunc secundum illum actum prædestinationis Dei, negat esse causam. Sed sic est, quod si Adam non peccasset, etiam ante præuisionem peccati erat prædestinatio hominum, & Christi, in illo actu æterno secundum D. Thomam. Ergo procul dubio ante præuisionem peccati, & excogitationem remedij, facta est secundum D. Thomam, omnium prædestinatio. Alioquin Christi prædestinatio esset causa exemplaris antecedens nostræ prædestinationis: quidquid dicant Commentatores. At Caietanus in 3. q. 1. ait, quod secundum D. Thomam Christus de facto est primus prædestinatorum secundum Dei mentem, licet secundum carnem multo posterior multis, quippe qui in quarto millesimo anno ab orbe cōdito incarnatus est. Item in quolib. 5. art. 8. docet multos prædestinatos esse post culpæ præuisionem, videlicet filios adulterorum & bigamorum, qui non fuissent si Adam non peccasset, ergo prædestinatio ex præscientia.

Præterea D. Thomas in 3. d. 1. q. 1. art. 3. o. docet probabilem esse utramque opinionem, quod videlicet si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset & non fuisset. Fuisset, propter exaltationem humanæ naturæ, & consummationem vniuersi (ut dicit Cyrillus & Scotus, & multi Patres.) Non fuisset, quoniam non existente morbo, non est

Apud D. Thom. probabile est utrumque si Adam peccasset & si non peccasset, Christus incarnatus fuisset.

causa vlla medicinæ, vt dicit Augustinus. & Gregorius, & Leo. Si homo non fuisset lapsus, filius Dei formam hominis non assumpseret, & terribi: sed in suo honore remansisset. Ergo secundum D. Thomam vtraque opinio sustineri potest.

*Nota qui
peccatum est
causa præ-
dest. Christi.*

4. Probat.

Et quidē dicendū, quod peccatū non est causa, nec occasio incarnationis, & prædestinationis Christi, sed consonantius occasio non prædestinationis, sed modi prædestinandi, videlicet in carne mortali: per quā mori posset pro peccatoribus.

Verum enim verò licet in doctrina D. Thomæ problematicum sit, quod prædestinatio hominum ad supernaturalia bona, sit solum ante vel solum post præuisionem peccati tamen quod sit vtriusque fortis, est certum. Etenim gratia illa seu iustitia originalis, in qua creatus est Adam, & posseti generati essent, erat gratiæ gratum facientis, vt probat *p. p. q. 95.* Sed gratia gratum faciens, dirigit hominē ad Deū vt obiectū supernaturale, dicit *q. 23.* ergo esset prædestinatio hominū ad supernaturalia ante præuisionē peccati: & si Adā non peccasset secundū D. Thom. Christus non fuisset prædestinatus, & tamē ipse est primus prædestinatorum. Ergo datur prædestinatio voluntatis, præcedentis peccatum, & prædestinatio consequentis, illa bonitatis, ista misericordiæ. Propterea alij Thomistæ dicunt gratiam Adæ antē culpam fuisse in meritis Christi, vt simul prædestinatus. Alij negant. Proptereaque definitiones prædestinationis assignatæ à Theologis variæ sunt, quas D. Thom. *in opusc. & in p. p.* adducit, videlicet: Prædestinatio est ratio trāsmittendæ creaturæ rationalis ad vitam æternam. Et quidē ista definitio conuenit voluntati antecedenti. Item ait. Prædestinatio est propositum miserendi, ex Augustinō, *de Prædest. sanct. l. 10.* Quæ sane conuenit consequenti miseriam ex peccato. Item ait. Est præparatio gratiæ in præsentī, & gloriæ in futuro, & hoc conuenit vtrique, *ex p. p. d. 40. 4. 1. 2.*

Ex Apostolo autem duas adducit rationes prædestinationis *in opusc. cap. 1.* dicens. Quamuis prædestinatio præsupponat actum cognitionis, nominat tamen actum voluntatis eligentis ad ea, quæ sola gratuita voluntate conferuntur.

Vnde dicitur *Rom. 8. Quos præsciuit, prædestinavit conformes*

fieri imagini filij sui &c. Et Ephes. 1. Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei secundum voluntatis suæ proposuim &c. Sic igitur de essentia prædestinationis est præscientia, & voluntas aliquorum &c. vi etiã probat Magister & D. Th. p. d. 40. q. 1. Igitur secundum intentionem prior fuit prædestinatio Christi, ad quam respiciendo Deus nos prædestinat, conformatque, quam aliorum quorumcumque. Præcedit. n. forma seu idea conformandos & ideandos.

Præterea secundum D. Thomam, Si Adam non peccasset, multi prædestinati orti fuissent ex eo, secundum Scotum verò non nisi prædestinati. Quod videtur sentire Greg. in 4. moral. Anselmus in libro, Cur Deus homo, dicens. Quod si primi parentes non peccassent, confirmati fuissent in gratia vna cum propagine sua tota, ut ultra peccare non possent. Ergo nec filio gehennæ, ut Greg. generassent. Verum sufficit mihi, quod D. Thomas p. p. q. 100. aliquos ad salutem æternam ante præmissionem peccati prædestinet, licet non omnes. Si quidem si ipsi potuissent peccare, eo quod gratia non propagatur seminaliter, sicuti culpa, quæ à nobis est, non à Deo, licet addatur hæreditario iure à Deo, sicuti & anima, & confirmatio non potuit propagari, nisi ex promissione, quæ nobis est incerta; Nam beati per essentiam non sunt, qui confirmantur ante visionem beatificationis, per quam fit vera confirmatio in bono, ut ipse docet ibidem art. 2.

Probat iterum hæc doctrina de duplici prædestinatione, quoniam liber vitæ, ut probat S. Thomas ver. q. 7. art. 1. in corp. est representatio salvandorum, & p. p. q. 24. a. 1. ad 4. non est prædestinatio, sed notitia eius, & 3. d. 31. q. 1. a. 3. quæstionem 3. est notitia Dei de vita & omnia aliorum, vel in se, vel in causa sua, quæ est gratia. Tunc ait, quod homo potest deferri de libro vitæ, ut auctor in psal. 68. deleantur de libro viventium &c. Et in Apoc. 3. & in collecta orat Ecclesia, ut nomina prædestinatorum liber ascripta retineat. non autem orat de nomine, quod fieret, nisi possent deleri. Prædestinatio autem voluntatis consequentis, est indelibilis & infallibilis, ut ibidem dicit, & q. 23. a. 6. Ergo deleantur de libro

Probatur 5.

Probatur 6.

Sicet Aug. ait, quod de-
ravit Eccle-
sia baptiz-
aret pueros,
oravit pro eis
ut non pecca-
rent in ingere-
nt

vita voluntatis antecedentis, secundi in quam datur gratia multis, at ipsa excidunt ob culpam, ut dicit iisdem in locis, & quidem in Concilio Constantiensi damnantur VViclef, & Vs, quoniam dixerunt nunquam Paulum fuisse membrum Diaboli, nec Iudam membrum Christi. Et sanè loquebantur isti hæretici, secundum prædestinationem absolutè: Igitur aliqua prædestinatio deficit: non secunda: Ergo prima. Et cum in *Apocalyp.* 21. dicitur, *quorum nomina non sunt scripta in libro vite Agni ab origine mundi &c.* Intelligitur de libro 2. post Agni prædestinationem ad remedium peccati, ut liquet. Non constat. Sæpius quidem in scripturis homines de libro vite delentur ob culpam, ut patet *Apocalyp.* 22. & *Exod.* 32. Et ideo voluntas consequens est (confirmatio præcedentis) (Ut dicitur *p. sent. ad Anibald. d. 46. q. 1. ad 2.*) in saluandis, non autem est alia opposita, ut putant Iesuitæ quidam, nisi in repugnantibus.

*Differentia multiplex utriusque
Prædestinationis.*

ARTICVLVS II.

Prima differentia.

Differt autem prima Prædestinatio à secunda multipliciter. Quoniam per primam Deus vult omnes saluos facere, perducereque ad se, tanquam ad finem naturalem, & supernaturalem; per secundam, ex quo per peccatum originale facti sumus vasa iræ, ad naturalem omnes, ad supernaturalem non item, nisi quos misericorditer eripit de massa perditionis peccatrice.

2. De prima dixit Apostolus 2. *Thef.* 1. Est saluator omnium hominum: de secunda (subiungit) maximè fidelium.
3. Prima dicitur Prædestinatio abusiue & secundum genus suum, quod est prouidentia: secunda propriè, & secundum speciem, ut dicitur *p. p. q. 23. art. 1.* idem habet *ver. q. 4r. 1. c.*
4. Prima fit nullorum meritorum, aut demeritorum intuitu, aut præuisione nisi personarum. Secunda fit post præuisione-

nem saltem merita. Est enim, ut ibidē dicit, propositū miserendi. Sit etiam ex praeuisione meritōrū dispositiue ex parte nostris operatiue ex parte Dei, ut elicitur *ex p. d. 41. q. 1. ar. 2. & 2. 43.* Item praecedens includit merita ut causata à se, si voluntas obedit, ut habetur *ex lect. 2. in Rom. 9.* consequens verò merita, ut iam causata de facto à Deo & à nobis: ut patet *ex p. d. 41. ar. 3. ad 5. idem ver. q. 6. ar. 1.*

Item prima potest effectum non fortiri vltimum propter discrepantiam mediorum, non ex parte Dei prouidentis, sed ex parte liberi arbitrij deficientis, ac respicientis gratiam Dei: qui non saluat te sine te, dixit Augustus citatus à S. Thoma. Secunda verò infallibilis, quoniam computat omnia media certa, & perseverantiam vsque in finem, *p. p. q. 23. 6.*

Prima est ex Dei liberalitate. Secunda ex meritis Christi *Ephes. 1. Praedestinavit nos in adoptionem filiorum Dei in Christo Iesu.*

Prima est causa boni vsus liberi arbitrij, ut Iesuitae dicunt; Secunda est causa gratiae vltioris, & gloriae. Et sic intelligit D. Thomas *p. p. q. 13. 5. o. & 2. 2. q. ii. 2. ad 2.* Nam in 2. diff. 5. 2. 1. non requiritur gratia specialis ad faciendum quod in se est.

De prima verificatur dictum Augustini, quod nullis praemis meritis praedestinamur. De secunda dictum Chrysost. & aliorum Graecorum, quod praedestinamur ex praescientia boni vsus liberi arbitrij & meritōrum. De prima quidam Dominicani, de secunda quidam Iesuitae.

Per primam eligimur ad gratiam simpliciter, & ex hoc ad gloriam conditionaliter. Per secundam simpliciter per gratiam ad gloriam.

Tandem prima nullam habet causam; nec conditionem, nec rationem ex parte nostri, nec occasionem, sed ex parte Dei, suam bonitatem tantum. Non enim voluntas Dei causam habet, neque obiectum, nisi se. Neque ad operandum mouetur ex occasione, sicuti omnis causa creata, neque ex praeuisione, ut probatur *p. p. q. 16. a. 5. & ver. q. 23. 1. ad 3.* Secunda verò saltem occasionem habet ex peccato

5.

6.

7.

8.

9.

10.

vt prædestinatio Christi : vel ex merito, vt prædestinatio
cæterorum ex merito Christi effectiue & ex libero arbitrio
cooperatiue non causante primitus & simul, sed consequen-
tiente primitus, & concausante continenter, vt dicitur p. 2.
q. 113. art. 3. ad 6.

Reprobationem esse unam : voluntatis nempe finaliter consequentis, idcirco causaliter esse præscientiam culpæ non finiendæ, & præparationem pænæ non terminandæ : Nec opponi prædestinationi, sed electioni præsupponenti pluralitatem factam, & diuersitatem prauisam ex parte. Nec esse ex mera Dei voluntate, sed ex nobis, antecedenti prædestinatione male utentibus : Nec ergo reprobationem seu præscientiam esse causam culpæ positiuam actiue aut dispositiue, neque negatiue quoad gratiam, sed tantum præparatiue ad pænâ; quam non voluntas antecedens, aut consequens, sed diuina sapientia conuertit in bonum, nec causam finalem primariam esse iustitiæ relucientiam, sed per accidens & secundariò occasionaliter.

CAPVT III.

ARTICVLVS PRIMVS.

*Non datur
reprobatio*

Profecto ex voluntate antecedenti, & consequenti, inuenimus duplicem prædestinationem, alteram ex liberaliter

beralitate Dei ante præmonem meritorum, alteram ex misericordia acceptante in nobis merita mediatoris & nostra. antecedent, sed solum consequens præuisio, em culpa finalis.
 At ne ex duplici odio inuenimus duplicem reprobationem. Deus enim antecederet diligit omnia quæ facit, & vult illis bonum, id quod apta nata sunt. Idcirco hominibus vult vitam æternam, vt obiectum naturale & supernaturale: Odit autem nihil eorum quæ facit, vt dicitur *sup. 11.* Ergo non reprobatur, nisi qui valde impropiè, & periculosè diceret Deum reprobare eos, quibus non dat tanta bona, quanta aliis, quod quidem potius est distribuere dona. Propterea D. Th. *p. q. 60. 3. & ver. 3 5.* dicit omnes Angelos creatos bonos, & gratia donatos, nec quempiam reprobaturum, nisi ex præuiso peccato. Similiter, hominem enim Deus facit rectum & ad se, vt dicit Ecclesiasticus, & Augustinus. Imò ad sui imaginem. Ergo amore dignum. Ergo non reprobabilem. Alioquin perditio hominis esset ex Deo, sicut & Angeli, si mali ab eo facti essent, aut ex prædestinatione ciuium peccassent. Omnes autem dicit. *Perditio tua ex te, & Eccles. 15 Non dixeris: Per Deum abest, &c.* Cuius contrarium dicere habent, qui non solum Deum non prædestinasse, sed etiam reprobasse æternaliter nulla ratione, causâque, sed temerè, prædicant; quia delectatur in perditione viuorum. Si enim non placeret illi reprobatio, non reprobareret: nec illi perirent. Quæcunque enim voluit fecit, non quæ noluit. Igitur reprobatio ex præuisa culpa est, sicuti tota scriptura Dei testatur: non autem ex Dei voluntate.

Dicit quidem S. Thomas quod reprobatio est pars providentiæ, quod tamen verum est quantum ad ordinationem, non quantum ad efficientiam. Sicut enim Deus non facit peccatum, sed ordinat peccatum in bonum aliorum; sic non facit peccatores, sed ordinat eos ad poenam. Vt expresse dicit *p. d. 40. q. ar. 1.*

Propterea dicendum, quod reprobatio non opponitur prædestinationi formaliter. Prædestinatio enim est præparatio gratiæ in præsentem, & gloriæ in futuro. At reprobatio non est præparatio disgratiæ, seu malorum mediorum in præsentem, poenarum in futuro, sed solum poenarum ordina-

Reprobatio est pars providentiæ, vt ordinantis, non ut faciatis.

Reprobatio formaliter non opponitur prædestinationi, sed electioni.

tio, quas meretur peccator: quoniam contra legem Dei peccat, & gratiam, qua resurgere potest, respuit.

*Semi Calui-
nista præpa-
rant media
vel negativæ,
vel materialiter.*

Hæc omnes Theologi asserunt, exceptis Calvinistis, qui prædestinât ad peccatum ut medium, & ad gehennam ut finem, cuius contrarium in Concil. Araus. & Trident. & in doctoribus inuenitur melioribus. Audent tamen quidam recentiores docere, quod Deus præparat media, id est, negationem gratiæ, & peccata materialiter: quoniam efficaciter ad actus peccaminolos eos impellit sicuti ad bonos, licet non ad deformitatem, de quo infra disputabimus in cap. 8.

Prima probatio, quod reprobatio opponitur electioni.

Probat enim quod reprobatio non opponitur prædestinationi, uti placet hæreticis, & perihomistis: sed approbationi, & electioni: ex Philosophia morali Aristotelica, & Platonica, & Stoica. Item *Isaia 7. Vt sciat reprobare malum, & eligere bonum.*

Item D. Thomas in p. d. 40. q. 4. argumento *sed contra*

“ inquit; Reprobatio opponitur approbationi. Sed appro-
“ batio est in voluntate. Ergo & reprobatio.

“ Præterea p. p. q. 23. a. 3. ad 1. inquit; Deus omnes homines
“ diligit, & omnes creaturas, in quantum vult illis aliquod bo-
“ num. Non tamen quodcumque bonum vult omnibus. In
“ quantum igitur quibusdam non vult hoc bonum, quod est
“ vita æterna, dicitur eos odio habere vel reprobare.] Igitur
“ secundum D. Thomam reprobare, est nolle quibusdam
vitam æternam supernaturalem, non autem est velle gehennam: neque culpam, quæ est causa gehennæ, sicut prædestinatio est velle & bona opera, quæ sunt causa gloriæ, & gloriæ.

“ Et hoc iterum patet ex resp. ad 2. ubi ait. Aliter se habet
“ reprobatio in causando, quam prædestinatio. Nam præde-
“ stinatio est causa eius, quod expectatur in futuro à prædesti-
“ natis, scilicet gratiæ, & eius, quod præcipitur in præsentī,
“ scilicet gloriæ. Reprobatio verò non est causa eius,
“ quod est culpæ, sed est causa derelictionis à Deo. Est tamen
“ causa pœnæ æternæ. Sed culpa provenit ex libero arbitrio
“ eius qui reprobatur & à gratia deseritur, & secundum hoc
“ verificatur dictum Prophetæ, *Perditio tua ex te.*

Ne autem putares, quod reprobatio est ita causa derelictionis Dei, quod nullum auxilium dat reprobatis sic; vel subtrahit aliquid; Pater eo, quod dixit ad 3. Quod reprobatio Dei nihil subtrahit de potentia reprobatis. Et i. d. 46. q. 4. art. 1. Quod reprobatio est solum præscientia defectus & peccati, & ordinatio peccati ad poenam. Et ideo reprobati dicuntur præsciti.

Digressio.
Quod reprobatio non est ita causa derelictionis, quod neget aliquid reprobatis visibile ad salutem.

Præterea clarum est, quod Deus non derelinquit præscitos, sed semper subministrat illis auxilia, & gratias intrinsecas & extrinsecas, quibus saluentur usque in finem; sicuti supra cap. 1. probatum est, & infra probabimus amplius ex dictis Sancti Thomæ. Siquidem eadem præcepta, & exhortationes & promissiones vitæ æternæ dantur reprobis, & prædestinatis.

Quod eadem derelictio accidet bonis & malis.

Item eadem gratiæ. Nam baptizantur utrique, & efficaciam accipiunt, & sufficientiam gratiarum & remediorum. Similiter è contra eadem derelictio est reproborum, & prædestinatorum. David enim & Petrus & Paulus, & latio bonus, prædestinati peccauerunt mortaliter derelicti à Deo: Et Iudas, & Sath, & Abbas Hieron. & alij in gratia Dei fuerunt, quamvis essent de numero reproborum, nisi velimus insanire cum Ioannibus VVicleff, & Vs, qui a ù quã Paulum fuisse extra gratiam, & membrum diaboli, nec unquam Iudam fuisse in gratia & membrum Christi, decebant. Et hæc doctrina eorum damnata est in Concilio Constantensi sub Martino V. Igitur hæc derelictio, quæ fit à reprobatione, est in finalis impœnitentiæ termino, non ante: vel est permissio, non quidem peccati, sed liberi arbitrij ad faciendum & non faciendum quodlibet iuxta conditionem naturæ suæ defectibilis, sicut dicitur p. d. 39. q. 2. a. 2. o.

Quo modo intelligenda sit derelictio.

Quod homo, quanto vicinior est Deo, tanto à necessitate causarum naturalium est liber, ut dicit Br. Er. Et ideo ex conditione suæ naturæ sequitur, quod rectum ordinem tenere possit tendendo in finem: & etiam deficere. Si autem inevitabiliter in finem tenderet per divinam providentiam, (ut dicunt perthomistæ) tolleretur sibi cōditio suæ naturæ, ut dicunt Dionys. & Thom. & ideo taliter est instituta à

Tolleretur si bonitas si necessitas seu infallibiliter homo in finem tendet.

Deo, ut etiā deficere posset, ita tamen quod in potestate eius est deficere, vel non deficere &c. & iste defectus voluntatum contingentes præter intentionem prouidentiae præscituit, & ordinauit Deus, &c. Vnde patet, quod bonum & malum subiacet diuinæ prouidentiae, sed malum tanquam præscitum & ordinatum, sed non ut intentum à Deo. Bonum vero, quasi intentum &c.] Ex quibus verbis liquet, quod permissio diuina non est peccati permissio, quod contingit, ut hic dicitur, præter intentionem prouidentiae: sed permissio voluntatis in sua libertate, ut deficiat, vel non ad libitum.

*Ad hunc
lucur fiat
est extra
prouiden-
tiam.*

Item d. 47. *quæst. 1. art. 2.* Permissio, ait, non pertinet ad voluntatem Dei consequentem nec antecedentem, ut est defectus & peccatum: sed respicit potentiam causæ ad utrumque oppositorum se habentem,) *id est ad lib. arb. c. 8.*

*Permissio
cadit super
lib. arb. non
super pec-
catum.*

Igitur cum dicit D. Thomas, quod reprobatio est causa derelictionis, intelligitur post peccatum in massa Adæ, qua non culpa nec gehenna, sed priuatio supernaturalis fructificationis Dei, non autem naturalis, solum intelligitur, ut dicitur *p. p. q. 23. a. 3. ad 1.* vel permissionis agere, sicut libet ex conditione naturæ liberi arbitrij. Vnde inquit in *corp. articuli*: Reprobationem esse partem prouidentiae; ad quam prouidentiam pertinet permittere aliquem defectum in rebus, quæ prouidentiae subduntur, ut supra dictum est) sed quod supra dictum allegat, est in *q. 22. art. 2. ad 2.* ubi ait. Cum Deus sit vniuersalis præuisor, ad prouidentiam eius pertinet, ut permittat quosdam defectus in aliquibus rebus particularibus, ne impediatur bonum vniuersi perfectum.) In quibus verbis docet liberum arbitrium sibi relictum peccare, quia non ligat libertatem, alioquin bonum naturale causarum liberarum, & gradus vniuersi non starent varij. Et hoc deinde per accidens conuerti in bonum vniuersi: Si quidem peccatum, ut supra diximus de mente Diui Thomæ, non est de perfectione, sed de imperfectione vniuersi quippe qui dixerat *p. d. 46. q. 1. art. 1.* quod malum secundum

*Derelictio
non est cau-
sa culpa nec
gehenna, sed
ut lib. arb.
agat ex se bo-
num vel ma-
lum secundum
naturam;
aut est
causa solius
priuationis
diuinæ visio-
nis post pec-
catum Adæ.*

dum se, cum non sit bonum, non est volitum à Deo per se, nec per accidens, & in 3. art. d. 46. quod mala moralia, si non existerent, vniuersum esset perfectius: vnde si nullus homo peccasset, vniuersum genus humanum melius foret. Et deinde probat, quod sunt tantum occasio perfectionis, quatenus ex malo Deus elicit bona. Ergo hæc derelictio non est à Deo propter hoc, vt fiat peccatum, vnde sequatur bonum vniuersi & perfectio, cum perfectius absque peccato futurum fuisse S. Thomas declarauerit Et ideo nec per se nec per accidens Deum velle peccatum: sed derelictio illa est, vt homo faciat quod sibi placet iuxta verbum *Eccles. 15. Fecit Deus hominem rectum* (ergo vt non peccaret) & *reliquit eum in manu consilij sui* (ergo vt bene vel male facere ex se possit.) *Adiecit mandata & præcepta* (id est docuit & iussit ne peccaret) *si volueris mandata seruare, conseruabunt te.* (id est facient ne pecces nec damneris. *Apposuit tibi aquam & ignem* [id est conseruatiua & nocitiua.] *Ad quod volueris porrigere manum tuam. Ante hominem vita & mors, quod placuit ei dabitur illi, &c.* Ex quibus verbis manifestè elicitur, derelictionem, & permissionem Dei, vt ex nobis faciamus, quod volumus, non autem vt peccemus. Et cum dicit, esse de ratione prouidentiae permittere, vt aliqui peccent, sicut de ratione prouidentiae est sinere, vt aliqua corrumpantur, quatenus ex corruptis alia generentur. Respondendo, aliter se habet in naturalibus, & aliter in moralibus (quamuis hoc Dominus Thomas hic non distinguat) in naturalibus enim Deus, vt sequatur generatio, corruptionem per accidens vult, sed peccatum in moralibus nec per se nec per accidens, licet occasionaliter illi seruiat: deinde ad bonum. Vnde se distinguens dixit S. Thom. in p. d. 46. art. 3. ad 6. Quod Deus vult per accidens malum naturae, quoniam ex eo elicit maius bonum, vt ex corruptione elementorum, generatio mixtorum, quæ meliora sunt quàm elementa: sed nec per se, nec per accidens vult malum morale, id est, peccatum, quoniam non potest elici quid melius, dānationem animæ recompensans. Hoc iterum patet, quoniam

*Expeditio
cap. 15. Eccles.
pro tota ista
doctrina.*

*Deus per accidens non
per se vult
malum natura
in corruptionem
vt sequatur
generatio id
malum morale
nō vult
per se nec per
accidens quoniam
non potest
elici quid melius
dānationem
ex peccato.*

providentia est ratio ordinis rerum in finem. Quando ergo non attingit finem, est præter providentiam.) Igitur permissio peccati, quod est deviatio à fine in doctrina D. Thomæ *p. d. 47. ar. 2. o.* non est volita per se, nec per accidens, nec antecedenter, nec consequenter, ut supra dictum est, nec pertinet ad providentiam, ut intentum, sed ut ordinatum, ut dicit *1. d. 39. q. 2. ar. 2.* Imo docuit omnem artificem dirigere media ad finem, nec deviationem ab illo velle aut intendere, quinimo culpantur artifices, si ex negligentia, aut ignorantia, aut impotentia patiuntur ea quæ agunt aut gubernant, non ire ad finem, aut non peruenire, ut dicit D. Thomas, *in opusculum dicto. & 1. d. 38. q. 1. ar. 1.* Ergo permissio non est peccati permissio, sed voluntatis humanæ, ut agat iuxta suam naturam, ut dixit *in 1. d. 39. q. 2. ar. 2.* Alioquin non esset libera si duceretur inevitabiliter, ut probat autoritate Dionysii & non à se.

*Deus videtur
peccatis ad
bonum uni-
versi, non
quidem vo-
litis aut per-
missis per se
vel per ac-
cidens mo-
raliter sed
tantum phy-
sicè.*

Quod autem ait, quod Deus videtur peccatis ad bonum universi, intelligit sanctus Doctor hæc fieri ex divina sapientia ac bonitate, non ex natura peccati ab ipso permissi seu voliti, cum ipsum prohibeat in legis naturalis & positivæ præceptis, tamquam contra suam voluntatem, & probitatem. Permittit ergo non moraliter & legaliter peccatum, sed physicè, quatenus finit liberum arbitrium agere, prout vult. Si enim moraliter, tunc contrarius esset legibus propriis, & vellet culpas, quoniam essent ei utiles peccatores; nihil enim vult Deus, nisi sit bonum. At peccatores, nec viles nec necessarios dixit, ibidem Eccl. Sed inutiles, & infideles; & alibi S. Thom. docet peccatum esse inordinationem, & idcirco non esse ordinabile ad bonum, nec prout permissibile. Et ideo Chrys. negat Deum permittere peccatum: dicitur tamen permittere, quia non tollit libertatem peccandi, ut volumus: quia quia dicit, peccate, si vultis, ut facit in rebus indifferentibus. Et hoc palam, quoniam non solis reprobis permittit peccare, sed etiam prædestinatis. Ergo hæc permissio est conditionis naturæ, non reprobationis & prædestinationis effectus, & res.

Ad p.

Ergo de mente S. Thomæ reprobatio opponitur non

prædestinationi formaliter, sed electioni licet materia: ^{Repositio ad} ter, ut patet *ex p.d. 40. q. 4. ar. 1. in argumento sed contra, & probandum* ^{quod repro-} *in resp. ad 3.* Vbi prius dicit approbationi: & deinde etiam ^{batio non} *prædestinationi oppositam esse, quoad essentiam; deinde prædestina-* ^{tionem, sed} *quoad effectum. Item ver. q. 6. ar. 1. ad 4. secundæ classis,* ^{electioni op-} *ait, quod reprobatio non opponitur prædestinationi, qua ponitur.* ^{Electio nem} *pertinet ad scientiam, sed electioni, quæ ad voluntatem.* ^{& reproba-} *Oppositorum autem eadem est disciplina: Sicut ergo tionem esse* ^{de p. uisib.} *eligitur bonum, ita reprobatum malum. Ille ergo quia bo-* ^{& diuersis,} *nus, iste quia malus, iuxta illud *Isaia 7. ut sciat reprobare* seu iniqua-* ^{libus coram} *malum, & eligere bonum. Vnde Chrysost. hom. 16. ad Rom.* ^{Deo; & re-} *ait, quod Deus non indifferetè eligit, & ut vulgo dicimus, probationis* ^{causam esse} *à capricio, sine inspectione bonitatis & malitiæ latentis, sed in nobis.* ^{reprobatur.} *cum discretionis virtute, quemadmodum gemmarius gem-* *mas, & eques pullos equinos, in quibus vident signa boni-* *tatis, latentia nobis: sicut Paulum, ait Brigitta, furem* *contra Christianos conuertit non indifferetè, sed quia vide-* *bat zelum bonum in eo pro lege Dei, licet ignorantia in-* *uolutum, sicut ipse dixit, *Misericordiam consequutus, quia** *ignorans feci in incredulitate mea.*

Et quamuis D. Thomas *in 1. p. q. 23. ar. 4.* dicat Deum non eligere bonum, sed prius facere bonum, quem postea eligit; ideoque præcedit diligere ipsum eligere, nihilominus hoc intelligit ipse in voluntate consequenti, sicut explicat *in responsione ad 3.* non in antecedenti, in qua vult omnes saluos, quoniam omnes facit ad sui imaginem; ergo bonos: & tunc quod neminem reprobat, sed præeligit omnes ut bonos: non autem in consequenti, etiam scđationem imaginis paternæ; tunc enim aliquos reprobat & eligit. Igitur eligit, quos bonos facit, & rectos, ut dicit Eccles. & sese non polluerunt. Ita ut relictudinem, & imaginem Dei labefactarent propria culpa, vel non se expurgant à culpa: ut fiant vasa in honorem.

Probat autem hoc S. Thomas *1. d. 41. ar. 10.* Quod Deus ^{reprobatur.} eligit æternaliter in suo proposito: temporaliter verò in executione propositi, sicuti cum de peccato ad gratiam

104 *De Prædestinatione, Electione,*

legat quoniam: aut de plebeio statu ad Prælaturam.

Electio *cc* *Et in responsione ad 2.* Quod Deus æqualiter se habet ad
præsuppo- *cc* *omnia, non tamen omnia eandem idoneitatem habent ad*
ni diuer- *cc* *recipiendum largitionem diuinæ bonitatis, & huius di-*
fitatem *cc* *uersitatis cognitionem, & ordinationem habet Deus &c.*
quam nō *cc* *& mox inquit. Quod sicut sol nulli radios suos subtrahit,*
fuit gra- *cc* *ita nec Deus munera bonitatis suæ; q̃ ætamen non eodem*
tia, sed *cc* *modo accipiuntur. Et huius diuersitatis Deus est cognitor*
præsuppo- *cc* *& ordinator &c.] Vbi planè ostendit D. Thomas diuersi-*
mit ex na- *cc* *tatem, quæ est inter bonos & non bonos, à Deo non fieri*
tura lib. *cc* *sed solum cognosci, & ordinari: Omnes enim ipse facit*
ar. 7. sepi *cc* *rectos: Ergo nullum reprobabilem, & si fecisset alios bo-*
paratis, qua *cc* *nos, alios meliores, alios optimos: nullum tamen non re-*
præparatio *cc* *ctum, qui ex antecedenti posset reprobari ad mortem æter-*
non est cau- *cc* *nam. Ergo reprobatio præsupponit, & pluralitatem, vt*
sa volunta- *cc* *ipse ait, similiter electio; ac diuersitatem. Non enim aliter*
sis diuine, *cc* *potest fieri electio, & reprobatio, vt patet ex moribus om-*
aut gratia, *cc* *nium Philosophorum doctrinis, & ex tota Sacra scriptura,*
sed dispositio *cc* *& Patribus. Ergo secundum D. Thomam in voluntate an-*
ad illā, non *cc* *tecedenti non est electio nec reprobatio, sed æquales sunt ad*
de conuictio, *cc* *gloriam hæreditariam, & ad finem; quamuis non ad eod-*
sed de misse- *cc* *dem gradus gloriæ, licet enim tunc pluralitas, non tamen*
ordinatio D. *cc* *diuersitas: sed in consequenti præuisionem vltus, & abusus*
accepit ut- *cc* *libertatis filialis, & meritorum & demeritorum facientium*
tum se pro- *cc* *diuersitatem, est electio & reprobatio. In præcedenti verò*
mittentis. *cc* *solum improprie dicitur electio pro dilectione, vel pro*
Conclusio. *cc* *gradibus gloriæ. Non enim est proprie electio, vbi non est*
In voluntate *cc* *reprobatio.*
antecedenti *cc*
non est ele- *cc*
ctio nec re- *cc*
probatio, sed *cc*
so. prædesti- *cc*
natio, *cc*

Probatio 3. *cc* *Hoc autem D. Thomas ibidem clarius probat in ar. 2.*
cc *resp. ad 2. dicens. Electio diuina non præexigit diuersita-*
cc *tem gratiæ inter homine: hoc enim consequitur electio-*
cc *nem, sed præexigit diuersitatem naturæ in diuina cogi-*
cc *tione, & facit diuersitatem gratiæ: sicut dispositio diuersi-*
cc *tatem naturæ facit &c. Ergo electio ad supernaturalia fun-*
cc *datur per D. Thomam in diuersitate naturalium, quam fa-*
cc *cit dispositio ex viribus liberi arbitrij, vt patet ex argumento*
cc *& responsione.*

Et

Et hoc etiam in Angelis ipse consideravit 1. p. q. 60. quod receperunt gratiam iuxta propriam quilibet virtutem, vt in Euangelio dicitur de his, qui acceperunt talenta gratiarum: alij quinque, alij duo, alij vnum, iuxta propriam virtutem. Et propterea in eadem p. d. 41. ar. 3. o. inquit. Opus meritorium informatum gratia est causa meritoria gratiae: sed non informatum, est solum dispositio quaedam. Idemque docet in respons. ad 2. respondens ad glossam Ambrosij Rom. 8. dicentis ex persona Dei. *Illi dabo gratiam, quem scio toto corde ad me reuersurum*, vbi ait ipse Sanctus Thomas. Non designatur ex verbis Ambrosij, quod opus nostrum sit causa voluntaris diuinæ, neque etiam quod sit causa ipsius dationis gratiae, sed solum dispositio quaedam, &c. Illi enim Deus proponit gratiam infundere, quem praescit se ad gratiam praeparaturum: Non enim propter praeparationem, quae non est sufficiens causa gratiae, nec finis voluntatis eius, sed propter bonitatem suam. Idque amplius declarat in 4. d. 17. q. 1. ar. 2. q. 2. vbi ait. Quod qui praeparat se ad gratiam ex viribus naturae, vel per affectum, vel per re-motionem impediendi, recipit gratiam ex bonitate Dei promittentis Zach. 1. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*, &c. Et Iacobi 2. *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis*, & Apocalyp. 3. *Sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit intrabo ad illum, &c.* Igitur secundum D. Thomam, & qui afficitur erga Deum, & qui non impedit Dei influxum per repugnantiam, extra reprobationem à gratia est: Ergo & à gloria, vt infra melius declarabitur. Et in resp. ad 4. docet (vt in opusculo 61. cap. 17.) quod recta intentio ad finem vltimum determinatè perducens, non potest esse sine fide. Sed tamen finis vltimus, scilicet Deus, potest esse in intentione eius, etiam qui fidem non habet, per generalem vel naturalem cognitionem, quam de Deo habet. Vnde etiam ille qui fidem non habet, potest etiam ad fidem habendam se praeparare, & ad gratiam, si secundum suam cognitionem peccatum sibi displiceat, & in Deum eius affectus feratur.

Idem in 2. d. 41. q. 1. mox ad 3. quaestiuiculam respon-

In eo quod datur gratia praeparationis ostenditur, quod reprobatio praesupponit contrarium gratiae in homine.

Deus in puris naturalibus & sine fide de per se se praeparare de facto ad fidem habendam.

Facienti quod in se est ex viribus naturæ necessario datur gratia necessitate bonitatis & promissionis, non iustitiæ.
 dendo ait. Quod facienti quod in se est ex viribus naturæ Deus dat gratiam necessario, non necessitate obligationis & iustitiæ: sed meliori necessitate, qua necesse est Deū esse. Ergo bonum: Ergo dantem parato accipere. Item necessitate promissionis illius. *Convertimini ad me, & ego conuertar ad vos* &c. Cum enim quis se præparat non ex viribus naturæ modo, sed ex auxilio motionis diuinæ aut gratiæ, tunc datur gratia amplius de necessitate iustitiæ, ut idem probat S. Thomas 1.2. q. 112. ar. 3. ad p. & propterea in 2. sent. dist. 5. quæst. 2. ar. 1. docet quod gratia gratum faciens datur homini facienti quod in se est. Ad hoc autem faciendum (ait) non requiritur aliquid aliud: illud enim quod non potest per se liberum arbitrium, non est in homine ut faciat illud. Illud enim in nobis esse dicitur, cuius nos domini sumus. Vnde positio ista implicat contradictionem, dum præmit, quod ad faciendum illud, quod in nobis est, liberum arbitrium non sufficit, &c. Ex quibus ver-

Facienti autem quod in se est aut ex habitu gratiæ, aut ex sola motione diuinæ datur gratia etiā ex necessitate & rigore iustitiæ. Non requiritur gratia ad faciendū quod in se est, nec auxilium vllum speciale. Implicat contradictionem dicere, quod homo facit quod in se est ex auxilio gratiæ, aut quod operas ex gratia efficaci faciat quod in se est contra Calvin & pseudot. nisi sit in nobis etiam habere gratiam, ut infra videbimus.
 bis palam docemur, quod reprobationis causa, ut priuationis gratiæ, in nobis est, præuisis non factoris id, quod possumus ex nobis. Nam etiam non sumus sufficientes: tamen Deus accipit id quod possumus, tanquam sufficiens, & ita promissit, ait D. Thomas, & hoc amplius docet in opusculo 61. cap. 17 de quo infra termino redibit.

Præterea iterum probatur ex aliis textibus D. Thomæ, reprobationis causam esse in nobis. Si quidem in cap. 2. opusc. de prædest. & præscientia, sic ait [sicuti prædestinatio propriè est præscientia & præparatio beneficiorum Dei, scilicet gratiæ in præsentia & gloriæ in futuro. Ita reprobatio, Dei præscientia est malitiæ in quibusdam non finienda, & præparatio pœnæ non terminandæ, ut dicit Aug. in lib. de bono perseverantia] Reprobatio enim Dei, quæ ab æterno quosdam non eligendo reprobat, secundum duo consideratur; quorum alterum præscit, & non præparat, scilicet iniquitatem, siue malitiam. Vnde Aug. ad Prosperum & Hilarium ait. Hæc quidem regula inconcusse tenenda est, peccatores in peccato præsciros esse, non autem præparatos: Pœnam autem esse præparatam: Et paulo post ait,

Nota regul. Regula hac eadem habetur in Conc. Valen. sub Lothar. Imp. cap. 3.

Sciendum quod quia bonum subiacer providentiæ Dei, ut
causatum, & ordinatum, idcirco prædestinatio est idem, quod
causa gratiæ, & gloriæ: sed quia malum non subiacer pro-
videntiæ, ut intentum vel causatum, cum omnis defectus
accidat præter intentionem, sed solum subiacer, ut præ-
scitum & ordinatum. Ideo reprobatio est tantum præscien-
tia culpæ, & non causa, sed pœnæ, &c. Eadem verba ex-
stant 1. d. 40. q. 4. ar. 2. 1. incorp. Reprobatio addit supra
præscientiam (scilicet culpæ) rationem providentiæ (sci-
licet ordinantis ad pœnam & ad bonum.) Cum enim pro-
videntiæ diuina sit communiter omnium, tamen quodam
speciali modo est eorum, in quibus inuenitur voluntas, per
quam æternæ gloriæ capaces sunt. Vnde specialis quidam
modus providentiæ diuinæ attenditur secundum ordi-
nem talis naturæ in finem gloriæ, & secundum collatio-
nem eorum quæ in finem illum promouent. Et quia
ex conditione talis naturæ est, ut à consequutione finis de-
ficere possit. Idcirco providentiæ diuinæ ordinatum est, ut ta-
lis defectus in bonum, iustitiæ cedat, dum culpæ pœna ad-
hibetur. Et ideo sicut providentiæ diuinæ respectu ipsius bo-
ni, quod est per consequutionem gratiæ, & gloriæ, cum
præscientia euentus dicitur prædestinatio: ita providentiæ
diuinæ respectu mali oppositi cum præscientia defectus, di-
citur reprobatio. Et quia bonum subiacer providentiæ, ut
causatum, & ordinatum. Idcirco dicitur, quod prædestina-
tio est causa gratiæ, & gloriæ, ad quam ordinatur. Sed quia
malum non subiacer providentiæ, ut intentum vel causa-
tum, sed solum ut præscitum & ordinatum. Idcirco reproba-
tio est tantum præscientia culpæ, & non causa, sed pœnæ,
per quam pœnam ordinata est præscientia, & causa (quæ
verba sunt etiam in textu d. 39. & 40.) Et in responsione
ad primum, ait, quod malorum ut fiant, habet scientiam
simplicis notitiæ, sed ut ordinentur habet etiam horum
scientiam approbationis, & hoc importat Reprobationis
nomen.) Ex quibus verbis liquet reprobationis causam esse
quid præuisum à Deo, non autem quid præparatum aut datum
aut subtractum; sed nec actum peccaminosum esse præ-

Malorum
ut fiant
est scien-
tia sim-
plicitatis in-
telligit ut
ordinan-
tur esse
etiam ap-
probatio-
nis.

Causa repro-
bat. non est
quid præpa-
ratum à Deo.

sed quid praeparatum; ut actus est: quod dicendum foret si Deus ageretur in causam actus mali, sicut in causam actus boni. Vnde S. Thom. 1. d. 47. q. 6. ar. 2. o. (Multa, ait, sunt quæ Deus non operatur) loquendo de actibus peccaminosis, quos Deo operanti efficaciter cum causa & in causam tribuunt pertine.

Amplius hoc iterum probat in cap. 3. eiusdem opusculi,

Probatio 6. ubi demonstrat præscientiam non esse causam peccatorum:

Enim & mala præscit Deus, quorum non potest dici cau-

sa. Probat sic; nam nec scientia speculativa est causa futu-

rorum malorum, neque practica, id est, nec scientia sim-

plexis intelligentiæ, nec visionis. De prima patet. De 2. ait,

quævis scientia practica, cui adiungitur voluntas, sit causa,

sicut scientia artificis artificiorum, non tamen est causa

defectus, & malitiæ artificiorum. Nam scientia artificis,

primò ostendit finem. 2. Voluntas intendit finem illum. 3.

Voluntas imperat actum, per quem educatur opus. 4.

Scientia dirigit illum actum. 5. Circa opus quod per actum

educitur, scientia artificis ponit formam conceptam. Sic igitur

scientia artificis se habet, ut ostendens finem & diri-

gens, & ut informans opus operatum. Et ideo constat,

quod quidquid defectus, aut deviationis à forma artis, vel

finis accidit in effectu, non reducitur in scientiam artifi-

cis, sicut in causam, et si defectus ille fuerit præscitus ab eo.

Patet ergo quod principalitas causalitatis consistit penes

voluntatem, quæ imperat actum: Unde manifestum est,

quod scientia vel præscientia Dei causalitatem non habet

respectu mali, quod est deviatio à forma, & à fine: sed tan-

tum respectu bonorum quæ consequuntur formam divi-

næ artis, & finem. Non tamen ita quod respectu eorum di-

catur habere perfectam causalitatem, nisi secundum

quod adiungitur voluntati, & ideo dicit Magister senten-

tiarum, quod scientia beneplaciti est causa rerum.] Ea-

dem verba habet 1. d. 38. quest. 1. ar. 1. Vbi ait in argu-

mento sed contra, Non omnium futurorum à Deo est

Probatio 7. Deus causa: quia mala quæ à Deo scita sunt, non sunt

ab ipso, &c. Igitur præscientia non est causa culpæ.

Sed reprobatio ex sua definitione est præscientia culpæ. Er-

ergo reprobatio non est causa culpæ, nec dispositiua nec effectiua, nec attributiua, sicut absentia nautæ submerſionis nauis, vt probat in p. 40. q. 4. art. 2. ad 4. quod Deus nulli est absens, sed homo à Deo præſente se absens, sicut à præſenti lumine, qui claudit oculorum aciem, & non est causa, sicut nauta absens submerſionis nauis.

Item in corpore articuli 1. eiusdem distincti. 38. sentent. quæst. 1. iterum docet quod scientia, tam speculatiua quam practica non sit causa culpæ, dicens. Sciendum ergo quod scientia secundum rationem scientiæ non dicit aliquam causalitatem, aliàs omnis scientia causa esset: sed in quantum est scientia artificis operantis res, sic habet rationem causæ respectu rei operatæ per artem. Vnde sicut est causalitas artificis per artem suam, ita est consideranda causalitas diuinæ scientiæ: Est ergo iste processus in productione artificati. Primò scientia artificialis ostendit finem. Secundò, voluntas eius intendit finem illum. Tertiò voluntas imperat actum, per quem educatur opus, circa quod opus scientia artificis ponit formam conceptam. Vnde scientia se habet, vt ostendens finem, & voluntas vt dirigens actum, & informans opus operatum. Et ideo constat quod quidquid accidit in effectu per defectum à forma artis, vel à fine, non reducitur in scientiam artificis, sicut in causam. Patet etiam quod principalitas causalitatis consistit penes voluntatem, quæ imperat actum. Vnde patet quod malum, quod est deuiatio à forma, & à fine, non causatur à scientia Dei, sed tantum causalitatem habet respectu bonorum, secundum quod consequuntur formam diuinæ artis, & finem, non tamen quod respectu eorum dicat perfectam rationem causalitatis, nisi secundum quod adiungitur voluntati. Et ideo dicitur in littera, quod scientia beneplaciti est causa rerum. Ex quibus verbis doctissimis in utroque loco repetitis, habemus, quod quando damnandi deuiant à fine, qui est vita æterna, non habent id à Dei præſcientia & voluntate villo modo effecti- uo, aut dispositiuo, aut præparatiuo, aut derelictiuo, aut attributiuo, vt putant perthomistæ, qui vel odium positiuum, vel negatiuum ponunt causam defectus gratiæ, ac proinde

Reprobatio
non est causa
culpæ effecti-
ua, nec dispo-
sitiua:
negatiua:
præparatiua:
nec attributi-
ua.

8.
9.

MO De Prædestinatione, Electione,

deuiationis à formæ vel negatiuam ponunt causam defectus gratiæ, ac proinde deuiationis à forma, aut à fine, ad quem creatus est homo ad imaginem Dei. Ergo reprobatio non est causa præparans nec faciens, nec attributiua culpæ, unde sequitur damnatio, sed tantum conuersiua mali in bonum, & ordinatiua, ut dictum est. Imo nec permissiua mali, sed libertatis ad utrumque; ut dictum est.

Præter. in 1. d. 34. q. 1. art. 3. probat iterum quod Deus non potest esse causa mali moralis ex eo, quod est causa vniuersalis, quæ dum causat bonum in vno, non potest causare malum in altero, ut sol dum causat vnā formam, non priuat aliam, sed per absentiam potest dici causa priuationis. Ignis vero causa part. dum causat formam suam, destruit alienam. At Deus cum sit vniuersalis causa, est omnis boni factor, & nullius mali per actionem: nec per absentionem, quia à nullo vnquam se absentar, neque potest deficere. Ergo causa mali est in nobis; & ne abeamus in infinitum, prima causa actualis est voluntas: potentialis verò qua potest peccare, est nihilum, ex quo facta est, & ideo Deus non potest esse causa reprobati. nec propter bonum alicuius aut suum, cū sit vniuersale bonum: sed culpa: culpæ autem voluntas, ut permissa suæ nihilitati vel entitati posse obsecundare; non autem permissa actum edere malum, ut permissio cadat super malum, sed super voluntatis conditionem, ut infra.

„ Amplius idem docet S. Thomas in eodem opusculo cap. 6.
 „ ad 2. q. dicens. Reprobatio tria includit, scilicet æternam
 „ præscientiam meritum: temporalem obdurationem,
 „ excæcationemque; & finalem damnationem. Primum non
 „ habet causam, quoniam Deus non accipit cognitionem à
 „ rebus, sed à se ipso intelligit. Vnde res futuræ non sunt cau-
 „ sa præscientiæ Dei, ut dictum est in cap. 3. Item cum præ-
 „ scientia secundum propriam rationem non aliud dicat, nisi
 „ simplicem notitiam futurorum, non importat aliquam cau-
 „ sam, & ideo futurorum, præcipuè malorum, causa esse non
 „ potest, sicut supra 3. cap. dictum est. Ergo reprobatio est tantū
 „ præscientiæ culpæ, sed non causa. Secundum autem, & ter-
 „ tium, id est temporalis induratio & damnatio finalis, dupli-

cem habet causam; aliam ex parte Dei per modum iustitiæ,
 culpæ poenam meriti: aliam ex parte hominis per
 modum meriti: Obduratio enim aliquando dicitur actus
 voluntatis obstinatæ in malo, cui pertinaciter adhæret, Et
 sic patet, quod obdurationis causa non est Deus, sed ho-
 mo: sicut nec alterius actus peccati, in quantum defor-
 mis est. Aliquando obduratio dicitur ipsa privatio gra-
 tiæ, quæ etiam excæcatio dicitur, quia gratia est
 quoddam lumen animæ, & perfectio quædam habili-
 tans ipsam ad bonum. Aliquem autem carere gratia ex
 duobus contingit. Tum quia non vult recipere. Tum quia
 Deus ei non infundit, vel non vult infundere. Horum au-
 tem duorum talis est ordo, vt secundum non sit nisi ex
 suppositione primi. Cum enim Deus nihil velit, nisi bo-
 num, non vult aliquem gratiâ privare, nisi secundum quod
 bonum est; sed quod aliquis careat gratiâ, non est bonum
 simpliciter. Vnde hoc absolutè consideratum non est voli-
 tum à Deo; est tamen bonum, vt gratia careat, si eam ha-
 bere non vult, vel si negligenter ad eam habendam se præ-
 parat. Quia iustum est: & hoc modo est volitum à Deo.
 Patet ergo quod huiusmodi defectus absolutè prima
 causa est ex parte hominis, qui gratia caret, sed ex parte
 Dei non est causa huiusmodi defectus, nisi ex suppositio-
 ne illius, quod est causa ex parte hominis. Ex quibus verbis
 validissimè probatur, non esse de mente D. Thomæ, quod
 Reprobatio possit habere causam ex defectu gratiæ præde-
 stinantis, aut ex odio positivo, vel negativo ipsius Dei. Imò
 nec derelictionem esse effectum reprobationis anteceden-
 tis ad culpæ præuisionem, sed ad præscientiam malitiæ non
 finiendæ, vt veracissimè dixerat in cap. 2. eiusdem opusculi.
 & ubique constanter asserit, vt hic, peccatum præuisum es-
 se causam non recipiendi gratiam, & reprobationis; quæ
 constat præscientia indurationis, & damnatione, vt hic patet.
 Vt mirum sit quo modo audeant Deo impingere causam
 damnationis efficientem positivam aut negativam, quia o-
 dit, aut non amat, aut despicit opera manuum suarum, sui-
 que imagines, & ideo non dat. Vel finalem, quia, vt aiunt,

Deus non po-
 test non le-
 vare gratiam;
 aut velle
 privare ho-
 minem gra-
 tia.

vult suam ostendere iram, cum hoc sit ex consequenti, non ex prima nec secunda Dei intentione, ut amplius infra probabitur. Et quidem impiè asseritur à Calvinistis, quod Deus fecit vasa iræ, & in contumeliam, ad sui imaginem, sicut si pater generaret filios propter furcam: sed sustinuit vasa iræ, ut dicit Apostolus, id est non subito puniuit, & fecit vasa, quæ præscit à se ipsis vertenda in contumeliam, non autem ut essent in cōtūmeliam, ut omnes Patres Græci pariter docent, & in alio opusculo ostendimus, & amplius ex D. Thoma inferior ostendet sermo.

*In exposit.
ap. 9. ad Rō.*

Probatio 11.

Sed quoniam sciolis non videtur hoc aureum opusc. esse Diui Thomæ, ut possint tueri positionem, sciendum, quod eadem verba scripsit D. Thomas *in p. sen. d. 44. q. 4. art. 2.0.* & maiora, dicens primo in argumentis sed contra.

*Nota scilicet
pseudor. do-
centiū quod
Deus non
vult dare
gratiam, quo-
niam repro-
baverat Eccl.
propter suam
gloriam.*

Sancti communiter, Dionys. Aug. & Ansel. dicunt, quòd
» causa quare iste non habet gratiam, non est reprobatio, sed
» quia ipse noluit accipere, & non quia Deus noluit dare, quia
» lumen suum omnibus offert, quod tamen non ab omni-
» bus recipitur &c.

» Præterea ait. Nullus culpatur, vel punitur de eo, cuius cau-
» sa in ipso non est, sed homo punitur & culpatur pro caren-
» tia gratiæ, & pro obduratione. Ergo huiusmodi causa est ip-
» se, & non Deus reprobans ante præscientiam. In eo homo
» punitur propter reprobationem. Ergo ipse est causa repro-
» bationis.)

» Et *in corpore articuli*, ait [Obduratio quandoque dicitur
» actus voluntatis obstinatæ in malum, cui pertinaciter adhæ-
» ret, & sic constar, quod obdurationis causa non est Deus, sed
» homo; sicut nec alicuius actus peccati, in quantum deformis
» est. Quandoque verò obduratio dicitur ipsi privatio gra-
» tiæ, quæ excæcatio dicitur. Quia gratia est quoddam li-
» men animæ & perfectio habilitans ipsam ad bonum. Istum
» autem carere gratiâ ex duobus contingit. Tum quia ipse
» non vult recipere. Tum quia Deus non sibi infundit, vel
» non vult sibi infundere. Horum autem duorum talis est or-
» do, ut secundum non sit nisi ex suppositione primi. Cum
» enim Deus non velit nisi bonum: non vult istum carere
gratiâ

gratia, nisi secundum quod bonum est, sed quod iste careat, gratia non est bonum simpliciter: Vnde hoc absolutè consideratum non est volitum à Deo. Est tamen bonum, ut careat gratia, si eam habere non vult, vel si ad eam habendam negligenter se præparet: quia iustum est; & hoc modo est volitum à Deo. Patet ergo quod huius defectus absolutè causa prima est ex parte hominis. Ex quibus verbis eisdem cum in opusculo positis, manifestè constar, quod reprobatio antecedens non est causa derelictionis, & carentiæ gratiæ, nec ergo, & multo minus culpæ: sed tota causa carentiæ & obliuionis, & damnationis, est præuisa culpa voluntaria, cui nihil assentitur, nec operatur Deus præparatiuè aut effectiui, aut absentatiuè. Vnde subdit in eodem opusculi loco, & in eodem articulo primi sententiarum d. 40. q. 4. dicens quod pro ampliori declaratione addicimus. Et per hunc modum inuenitur dici Deus causa quandoque excæcationis, vel obdurationis, non quidem admittendo malitiam, sed non impartiendo gratiam, quod in ipso est) & in *textu opusculi* addit; sicut nec digni sunt ut ait Aug. si enim non necessario impartitur, in ipso est & non impartiri. Vnde eius quod est non impartiri, aliquo modo causa est. Ille autem defectus potest dupliciter considerari, sicut etiam quilibet alius. Cum enim defectus incidat ex defectu secundæ causæ, & non ex defectu causæ primæ, quem defectum Deus impedit, tamen impedire posset, ne impedimentum naturæ cedat, si iste defectus gratiæ compareretur ad voluntatem, est sicut causa proxima, inuenitur voluntas habere causalitatem ad ipsum: quæ bonum propositum non accipit, cum accipere possit. Et ex hoc culpabilis est, & vituperabilis, quia malum, cuius principium est voluntas, est huiusmodi, (scilicet vituperabile.) Si autem compareretur ad ipsum Deum, non inuenitur causatus ab ipso, sed tantum permixtus & ordinatus, ut scilicet sit in pœnam ipsius voluntatis deficere. Vnde dicit Aug. in confess. Iam si Domine & sic est, ut omnis inordinatus animus sibi ipsi sit pœna; & talis ordinatio est à Deo. Vnde respectu ipsius defectus nullam causalitatem habet, sed respectu ordinationis

114 *De Prædestinatione, Electione,*

tantum.) Hæc sanctus Thomas, non minus pie quam doctè,
& subtiliter, ostendens Deum non esse causam reprobatio-
nis, quæ obdurationem & damnationem habet ex præuisa
culpa, & ex defectu nostro. Cuius defectus non est causa
præparatiua, sed tantum ordinatiua, vt sit in pœnam inor-
dinatæ voluntatis, cuius inordinationis Deus non est causa
vlllo modo iam dicto, nec negatiua eius, per quod possumus
stare neque deficimus. Vnde in resp. ad 4. tam in opusc. quam
in articulo, quod erat [dicit Philosophus in 2. phys. Cu-
„ bernator qui per sui præsentiam est causa salutis navis, per
„ sui absentiam est causa submersionis. Sed Deus per sui præse-
„ tiam est causa gratiæ. Ergo per sui absentiam est causa (ca-
„ sus & obdurationis) dicit.] Deus quantum in se est nulli
„ est absens : sed homo à Deo præsentem se absens, sicut à
„ præsentem lumine cui claudit oculos. Idem dicit in 3. con-
tra gentes 159. & in p. Ioan. lect. 5. Igitur non licet cogita-
re apud S. Thomam, quod Deus negat gratiam reprobis,
& propterea reprobantur, aut quia reprobantur ante, deinde
negat gratiam : sed quia ipsi volunt reprobantur. Vt optimis
rationibus probauit, & insuper testimonio Dionysij, Aug.
& Ansel. quibus adde Origenem, Chrysost. & omnes Græ-
cos & Patres citatos, præsertim in nostrorum Theologi-
corum 6. Et doctè quidem causam defectus non in Deo
ponit, sed in secunda causa. Et quia non est bonum homi-
nem carere gratia & damnari: Deum non posse velle caren-
tiam gratiæ in homine, nisi prius homo illam respuat, & in-
duretur finaliter. Vnde rectissime dixit in 2. cap. reprobationem
esse præscientiam non finiendæ malitiæ, & præparationem
pœnæ non finiendæ. Si quidem homo velit ex malitia
resurgere ad probitatem, vt multis accidit, Deus transferet
illum in regnum filij dilectionis suæ. Et propterea ait, *Sarge
qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.*
Ephes. 5. Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.
& Iohn. 1. Et vult omnes saluos. Tim. 2. Et dedit
semetipsum redemptionem pro omnibus ibidem. Cum enim
dicitur *Matth. 11. Quod si in Tyro & Sidone fecisset
Christus quæ fecit in Betsaida & Capharnaum, poenitentiam*

Occurrit ob-
iectioni.
Tyro & Sido-
ni non defue-
runt gratia

egissent) non indicat defectum gratiæ interioris, sed ad-
 nictulorum exteriorū, quæ non dantur omnibus æqualia, vt
 docet Chrysostomus in *Psalm.* 147. In dō postea prædicatum est
 illis. De Sodomitis autem ait. *Forſan permanſſent uſque*
ad hanc diem &c. Vbi loquitur dubitative ad exaggerandū.
 Nam nec Iudæi, quibus facta sunt signa, conuerſi sunt om-
 nes. Item futura contingentia, vt sic, etiam Deo sunt in-
 cognoscibilia, vt ter docuit S. Thomas, non ex parte Dei,
 sed in parte rei. Vnde Hieron. in Hierem. 24. declarans il-
 lud, *ſi forte conuertantur & ſanem eos*) dicit verbum ambi-
 guum poni, non vt Dei ignorantiam, sed arbitrij libertatem
 ſeruet, quoniam præſcientia non facit immutabilem euen-
 tum, quod ſecundum arb. liber. eſt mutabile & incertum.

*Et diuina
 interiora &
 exteriora:
 quamuis ad-
 minicula præ-
 dicantium nō
 habuiſſent, ſi
 ne quibus &
 Tyrius ſalua-
 tur, & cum
 quibus lu-
 cans damna-
 tur.
 Vide cap. 4.
 art. 10.*

*Opinio de reprobatione confutata repetitur,
 Et argumenta loquentium non rectè in
 doctrina D. Thoma pro ipſa
 apponuntur.*

CAPVT IIII.

ARTICVLVS PRIMVS.

EX iam deductis igitur certiffimè conſtat apud D.
 Thomam falſum eſſe quod contra hanc doctrinam di-
 cunt Perihomiſtæ, ſcilicet Deum adu poſitiuo æterno non
 conditionato, ſed abſoluto antecedenter ad omnem præ-
 ſcientiam mali yſus liberi arbitrij futuri ex hypothefi &c.
 reprobauiffe quosdam, imo maiorem partem hominum, id
 eſt, voluiſſe ſtatuere, non admittere ad vitam: ac proinde
 damnare ad pœnas æternas. Hoc enim (addunt) vult Deus
 propter melius: quod eſt offenſio iuſtitie in impiis, & miſe-
 ricordia in electis; & pulchritudo vniuerſi in tot gradibus
 bonorum & malorum.

Primò hoc probant in Angelis reprobatis ante præmiſſam
 culpam.

2. Secundo & in paruulis damnatis ex negato baptismo.
3. Et in Esau & Jacob *Rom. 9.* de quibus Deus antequam quidquid boni facerent, aut mali, dixit: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.*
4. Quarto in vasis figuli, quibus homines Deusque comparantur, qui facit alios in honorem, alios in contumeliam. Sic Deus homines prædestinat & reprobat absque causa.
5. Quinto item in partibus materiæ æqualis, formatæ variis formis vilibus, & nobilibus, sicut placet artifici Deo. Hoc est exemplum D. Thomæ *p. p. q. 23. art.*
6. Item ex eo quod indurat Pharaonem, & cuius vult miseretur, & quem vult indurat: igitur non volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei.

Septimo *ibidem* Apostolus assignat causam reprobationis, licens. Quod si Deus volens ostendere iram & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia, vasa iræ aprata in interitum, ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit ad gloriam, &c.

Octauo. Tandem dicere, quod bona voluntas nostra, aut bonus vsus liberi arbitrij, est ratio prædestinationis, & gratiæ habendæ causa, vel præparatio nostra, est hæresis Pelagiana, damnata in Concilio Arau. & Mileu. & Trid. Sic etiam dicere quod sine baptismo, & gratia mediatori possit quispian saluari, cum scriptum sit. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum.* Et alibi, *Deus operatur omnia ex proposito voluntatis suæ & prior:* & non expectat à nostro arbitrio resolutionem.

Item. Voluntas Dei prædestinat, & reprobat cuius non datur causa extrinseca, & voluntati eius quis resistet? omnia quæ voluit fecit. Et Deus non de nostra voluntate, Et gratia datur gratis, non ex operibus: alioquin gratia non est gratia: ait Apostolus. Ergo quia omni & amat, reprobat & prædestinat, ut ostendat iustitiam & misericordiam. Et ideo pulchrius & melius est vniuersum cum peccato, & pœna, quàm sine his &c. Nec Deus permetteret mala, nec ageret in actu peccaminoso, si hoc non esset melius &c. Deum au-

tem dare esse, & virtutes operatiua, & mouere omnia efficaciter ad agendum, Physicum est dogma, & Thomisticum &c.

His argumentis respondimus in opusculo super Rom 3. & in Theologicorum 6. At nunc ex D. Thoma aduersabimur.

Proponuntur infelicitas & truculentia opinionis: ex quæ suis fundamentis destruenda.

ARTICVLVS SECVNDVS.

PROfecto si quis medullitus introspeciat, quid præfata sententia continet, inueniet Deum esse causam mali, culpæ ac poenæ, licet effugiant verbo tenus argumenti sequelam. Siquidem enim reprobare positivè, est odisse positivè, vel odio positivo non eligere, nec auxiliari, sed Velle vii suæ voluptatis reprobatione in malum eorum, quos odit propter gloriâ suam; temerè, & à capriccio, ut dicitur vulgo, absque ratione præiudice culpæ vllius, veluti Tyrannus Machiavel ista vult vii quorundam poenis ad suæ potestatis ostentationem, quamvis nihil peccarint, sed fingit eos peccasse, aut vult eos peccasse, ut docet Achitophel de Valentino Duce, hac ratione Occum Celenaten. & alios, interficiente; Et Historia Patavina narrat Erzelinum Tyrannum nullis de culpis nisi fictis, vel ad quas i se eos impulit, aut voluit incidere, morte mulctasse plurimos ad suæ truculentæ voluntatis & ad potentia ostensionem, & aliorum terrorem. Vnde dixit Secretario suo. *Morere & in cum eis, ut meo nomine Deus inferis eos præsentare valeas.* At de Deo vero Catholicorum ist. l. spicari non licet, præsertim in D. Thomæ doctrina. Sed in M. hometismo & Calvinismo antichristianis tantum, de quibus dixit Daniel, *quod omnes Deos negabunt & adorabunt Deum Nabozin.* id est de fortitudine & potentia omnia facient, non de sapientia & bonitate. Vnde mirum quomodo ist,

118. De Prædestinatione, Electione,

contra Pelagianos fingunt, aut putant, se defendere gratiâ Dei, cum potius disgratiam & iram defendant. Non enim per eos gratiam prædestinationis s. dat omnibus, sed paucissimis: disgratiam vero reprobationis impartitur plurimis, non ex præuisione meritorum, & demeritorum, sed indistinctè, & à capricio, ut videatur potentissimè iratus, & sine causa, nisi ea, quam in nobis ipse fingit aut facit, ac derelinquens, ut nos faciamus malum, nec dat efficaciam ut possimus bonum, ad quod nos dicit se exhortari: etenim modo, cum tamē in corde suo contrarium omnino statuerit, ut pereamus, & ipse in tot hominum perditione gloriatur: & priuat nos presentibus bonis spe futurorum; quæ tamen ab æterno decreuerat non dare. At age ipsorum fundamenta, tam temere loquentium ex verbis S. Thomæ, diruamus iterum; nec enim in tanta re tædiosi, superflui aut onerosi esse queamus.

PRÆAMBVLVM RESPONSIONIS ad primum argumentum.

Deum facere omnia rationabiliter, & bonum solum; ac benè, ac propterea nullam creaturam odisse æternaliter odio positivo, vel negativo requisitorum ad consequutionem finis. Sed rationales quasdam creaturas ex præuisione culpa voluntaria reprobasse. Et hoc principaliter in prædestinatione & reprobatione Angelorum.

ARTICVLVS III.

Porro Deum neminem positivè aut negativè, ante præuisionem culpæ, ab eo non voluit, sed prohibuit an-

recedenter, & consequenter in omni lege, reprobasse absque iustitia ex mera voluntate præueniente omne meritum, & causam, & rationem, odio prosequendo creaturas ad sui imaginem factas, ex iam dictis satis superque probatum est. Imo omnium Philosophorum & Theologorum est axioma, & conceptio vniuersalis de Deo, quod bona voluntate quam dicunt, beneplaciti, & non maleplaciti, creauit omnia, præsertim rationales mentes, ad sui imaginem & propter se; nec fuisse iustum, si eas à suo fine, ad quem illas fecit, reprobasset, sicuti asserunt Perthomistæ. Nunc autem quoniam si ita reprobauit absque ratione, ut ipsi volunt Perthomistæ, sequitur, quod odio positiuo odisset: hoc iterum ex doctrina S. Thomæ, & communi sapientia, respondentes ad argumenta eorum, enucleare non grauemur.

Illud autem certissimum est, quod Aug. lib. 83. q. 9. proloquitur, Deum omnia rationabiliter facere, vnde D. Thom. p. contra gentes cap. 87. dicit, fuisse errorem aliquorum, qui dicebant non esse reddendam rationem diuinæ voluntatis: quoniam omnia facit, ut lubet. contra quos ait S. Thomas, scriptum esse psal. 103. omnia in sapientia fecisti &c. & Eccles. p. Deus effudit sapientiam suam super omnia opera sua &c. & in cap. 86. iam probarat finem cuiusque rei esse bonitatem Dei, & quorum vult esse causas, rationem sumi oportere ex causis. Et id quod facit in nobis ex præuicia causa, habere rationem ex illa. Igitur fecit hominem cum intellectu, quoniam fecit cum intellectu. Fecit cum intellectu, quoniam bonum est sic esse. Igitur non est voluntatis ratio, nisi sua bonitas. Sed volitorum est ratio vnius ex alio. Cum igitur hominis damnatio sit iusta: Ergo propter culpam. Culpe autem causa non datur ex parte Dei, qui nec antecedenti, nec consequenti voluntate vult, sed beneplaciti & signi voluntate eam odit, & prohibet, nec potest non odire cum sit contra Deum ipsum, & contra suam bonitatem, quæ sola est obiectum certum suæ voluntatis: sequitur quod culpa sit ex homine, & ideo Oseas ait. Perditio tua ex te. Propter, ca. 1. d. 41. a. 3. ait, quod prædestinatio ex parte Dei volentis, causam non habet, sed ex parte voliti. Quia opus in

Deus nec ante
te: edis, nec
consequenti
voluntate,
nec benepla-
citi, nec signi,
potest velle
peccatum
per se ante
accidens.
Vtrum præ-
destinatio
habeat cau-
sam ex parte
voliti &
quando.

„formam gratiæ est causa meritoria gloriæ: & opus præce-
 „dens gratiâ, non est causa meritoria eius, sed dispositio, &
 „ratio quædam. Ergo prædestinatio habet rationem ex par-
 „te effectus, secundum quem iusta & rationalis dicitur.) I. 1.
 „I. d. 40. q. 4. art. 2. ostendit reprobationis causam dari ex
 „parte nostri, vel rationem. Quoniam Deus iustus non po-
 „test velle culpam, neque poenam, neque hominem defice-
 „re, aut carere gratia: Hæc enim omnia sunt mala, ac pro-
 „inde non sunt obiectum voluntatis, quia bonum propositum
 „non accipit quando datur à Deo, cum accipere possit: Imo
 „ad poenitentiam expectatus non venit, sed thesaurizat sibi
 „iram in die iræ, quam incurrit non ex odio, & ira Dei æter-
 „na: sed ex peccato malo, quod est odij vnicum obiectum.
 „Et Sep. 12. dicitur, *Cum iustus sis, iuste omnia disponis. Ip-
 „sum quoque qui non debet puniri, condemnare, exterum esti-
 „mas à sua virtute.*

*Fortior probatio ex D. Thoma: quod odium
 & reprobatio præsupponunt culpam
 voluntariam.*

ARTICVLVS QVARTVS.

*Deus non o-
 dit positivè
 Probationem.*

QUod autem non odit Deus positivè probat D. Tho-
 „mas in opuscul. de prædest. & præscientia cap. 7. dicentem.
 „Voluntas Dei iniqua aut iniusta esse non potest (qua scili-
 „cet reprobatur: ex duobus enim contingit voluntatem ali-
 „cuius à rectitudine deviare: Aut ex ignorantia, aut ex af-
 „fectione perversa: quæ quidem duo in Deo esse non pos-
 „sunt. Cum enim summè sapiens sit, ignorantia in eum
 „non cadit, unde dicitur Iob. 12. *Apud eum sapientia &
 „fortitudo & ipse habet consilium & intelligentiam.* Et
 „ideo clamat Apostolus. Rom. 11. *O altitudo divitiarum sa-
 „pientie & scientie Dei &c.* Item cum omnis artifex na-
 „turaliter diligat opus suum, impossibile est opificem om-
 „nium odisse aliquam creaturam. Et ideo affectio inordi-
 „nata

„nata in eo esse non potest, unde dicitur sap. 11. Diligis om-
 „nia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim
 „odians aiquid fecisti aut constituisti. Ex his ergo apparet
 „Dei voluntatem creatricem omnium iustissimam esse,
 „nec maculam aliquam iniquitatis habere, & hoc est quod
 „Deuteronomij 32. dicitur, Deus fidelis, & absque vlla
 „iniquitate iustus est & rectus &c. Hæc S. Thd. sapienter ac
 „veraciter, & mox declarans, quomodo dicitur Deus odif-
 „se, subiungit. Dicitur odisse aliqua metaphoricè, non in-
 „quantum ab ipso procedunt, sed in quantum ab ipso rece-
 „dunt, id est à regula rectitudinis suæ. Illud igitur quod non
 „esse volumus, dicimur odisse. Unde cum mala, (id est pec-
 „cata) fiant contra regulam rectitudinis eius, quia sunt pri-
 „uatio modi, speciei, & ordinis, vt dicit Aug. ea vult non
 „esse. Et ideo malos odio habere dicitur. Vnde Sap. 14.
 „odio sunt Deo impius, & impietas eius &c. Dicitur dein-
 „de illos odisse, quorum punitione vult. Sic enim ad modum
 „odientis se habet. Et ideo dicitur in psal. 5. & doli omnes
 „operantes iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur men-
 „dacium.) Ex quibus verbis clare docet quod Deus non
 „odit nisi culpas positiuo odio, & pœnas: in his enim verè
 „odientis ad modum se habet, non autem naturas hominum
 „à se conditas. Alioquin odisset conditionem, & condito-
 „rem ipsum, vt mox patebit, velut quio piffi. ium deforme fi-
 „cit quod deinde igni addicit, odiendo seipsum, quod non
 „bonus fecerit & simul opus non bonum, sicut dicunt Tal-
 „muistæ: Quod Deus plures formas mundi fecit, quas de-
 „struxit vt non bonas, donec ad formam huius mundi, in quo su-
 „mus peruenit discendo, quam laudauit & seruauit vt bonam.
 „Hæc impietatem olent ij, qui dicunt quod Deus anteceden-
 „ter ad culpam reprobatur plurimos. Hoc est enim odisse, ip-
 „sum scilicet reprobare. Sicut dicit p. p. q. 23. a. 3. ad 1. dicitur
 „eos odio habere vel reprobare, quibus non vult bonum hoc
 „&c. At quidem in toto hoc opuse. præsertim cap. 2. ad q. 2.
 „docuerat, quod reprobatio est præsentia culpæ tantum,
 „sed non causatiua, vel dispositiua, vel derelictiua. Et quod
 „Deus non vult aliquem carere gratia nec gloria. Quoniam

*Propter ea
bonum est
carere gratia
quodam,
quia nolunt
habere, unde
finitur non ha-
bere. Sed non
est bonum,
propter glo-
riam Dei,
aut uniuersi
ut supra;
nisi postea
Deus quod
non fecit, se
factum a
nobis vult
esse occasione
boni ex sua
infinita vir-
tute, non ex
peccati ratio-
ne aliqua
utili: ut in-
fia.*

hoc carere est per se malum. Sed vult carere, quatenus est bonum eos carere qui nolunt habere. Et eadem verba dixit p. d. 40. q. 4. a. 1. & 2. & d. 41. a. 3. & alibi & semper, ut supra diximus. Ergo semper ad odium & reprobationem præ-
supponitur culpa in doctrina S. Thomæ. Ergo reprobatio non est derelictio, neque negatio gratiæ, sed priuatio præ-
supponens meritum peccaminosum. Deus enim bonus omnino & infinite non potest velle malum alicui, neque carentiam boni, ad quod aptum natura est, nisi ex culpa, ut tax-
pissimè S. Thomas intimauit, & probauit.

Responsio ad argumentum de dilectione Iacob, et odio Esau absque meritis.

ARTICVLVS V.

CVM autem allegant ex 9. Rom. quòd antequam quicquam boni egissent aut mali, ut secundum electionem Dei propositum maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui: Respondet S. Thom. ibidem lect. 2. quod tripliciter potest intelligi hoc seruitium. Primò occasio-
naliter, quoniam persecutio Esau fecit Iacob meliorem. Secundo, quoad progeniem, quia Idumæi ex Esau seruiunt Israëlitis, qui ex Iacob. Tertiò figuraliter, quia populus Iudaeorum seruit Gentilibus Christianis. Quod verò sequitur, Iacob dilexi, Esau autem odio habui; intelligitur electio & reprobatio triplex, ut supra: scilicet ad meliorationem, ad regnum, ad superioritatem &c. Et iterum ad gloriam & poenas. Sed illa sinè meritis, ista propter peccata. Prædestinatio enim importat, ait, præparationem meritum, sed non reprobatio peccatorum. Merita quidem præscita cadunt sub prædestinatione, [scil. antecedenti ut causata ab illa & per nos] sed non peccata præscita sub reprobatione (scil. quasi causata ab illa) sed sunt aliqua ratio repro-

*Quomodo
Iacob ser-
uiuit Esau*

*Voluntas an
recedens seu
prædestina-
tio causat me-
rita si as-
sentimus:
quatenus ex
causis de
facto iudi-
cat.*

bationis, quoad poenā & c. quod intellige priuativā & positivā. Idem enim dixit *p. d. 40. q. 1. a. 1. & 2.* Quod videlicet reprobatio est præscientia tantum & non causa positiva, vel negativa. Similiter *in opusculo de præscientia & prædestinatione.* Quod causa reprobandi est præscientia peccatorum: Et ideo reprobī vocantur præcīti. Et idem *p. d. 40. q. 4. a. 1. ad 2.* Et idem *p. p. q. 63. art. 5.* præmissam culpam causam discretionis Angelorum ponit; non autem voluntatem antecedentem ad culpæ præscientiam, ut dicunt Perihomistæ. Vnde etiā *in ver. q. 6. art. 2. ad 7.* exponens Origenis sententiam, quod Iacob propterea fuit prædestinatus, quia Deus providit propositum cordis eius bonum, ait, quod prævidit Deus propositum cordis eius esse dispositionem ad susceptionem gratiæ: quæ ordinabatur ad hoc: non autem causam: ergo propositum Elai erat ad disgratiæ susceptionem & c. Propterea

Discretionem Angelorum et hominum non absolute decreto antecedenti, sed ex præmissa culpa.

ARTICVLVS VI.

Respondetur ad argumentum primum, quo obijciunt Angelos reprobari absolute, non conditionaliter, id est ex præmissione culpæ, quod apprimè mentiuntur. Ipse enim D. Thomas *p. p. q. 63. art. 4 & 5. & 6.* docetque probatque quod Angeli non potuerunt peccare in primo instanti suæ creationis, quoniam sunt naturaliter boni à Deo bono creante. Nam quamvis res aliqua (inquit *art. 5.*) „in primo instanti quo esse incepit, simul incipere possit „operari: illa tamen operatio, quæ simul incepit cum esse „rei, est ei ab agente, à quo habet esse, sicut moveri sursum „est igni à generante. Vnde si aliqua res habeat esse ab alio „quo agente deficiente, quod possit esse causa defectiva actionis, poterit in primo instanti, in quo incipit esse, habere

probatur primo, quod aut se præmissione culpæ non est facta distinctio majorum à bonis Angelis per aliquod decretum.

, re defectiuam operationē: sicut, si iurgia quæ nascitur clauda ex debilitate seminis, statim incipit claudicare. Agens autē, qui Angelos in esse produxit, scilicet Deus, non potest esse causa peccati; Vnde non potest dici quod diabolus in primo instanti suæ creationis fuerit malus &c. Ex quibus verbis clarè liquet, quod secundum D. Thomam neque Angelus, neque homo ante præuisionem peccati poterint odio haberi, aut reprobari. Alioquin conditi essent mali, & malitia redundaret in Deum conditorem. Imò insuper antequam conderentur, seu fierent, condendi, faciēdi que erant mali ex malitia facientis, & idē odio habendi.

*Arg. 2. S. Th.
in art. 5.*

Quod absit. Propterea D. Thomas *ibidem art. 5. ad 2. arg.* quod probabar in primo instanti Angelos peccasse: (Quando Augustinus ait: Informitas creaturæ præcessit formationem eius, non tempore, sed origine tantum. Per cælum autē, quod legitur primo creatum, intelligitur natura Angelica informis: Per id autem quod dicitur, *dixit Deus fiat lux, & facta est lux*, intelligitur formatio eius per conuersionem ad verbum. Simul ergo natura Angelica creata est, & facta est lux. Sed simul dum facta est lux, distincta est à tenebris, per quas intelliguntur Angeli peccantes. Ergo, in primo instanti suæ creationis quidam Angeli fuerunt beati, & quidam peccauerunt.) Respondet, quod illa distinctio lucis, & tenebrarum, secundum quod per tenebras, peccata & dæmonium intelliguntur, accipienda est secundum Dei præscientiam. Vnde Aug. dicit II. *de Civitate Dei*, quod solus lucem ac tenebras discernere potuit, qui potuit etiam priusquam caderent præscire casuos.) Ecce quam doctè S. Thomas, etiam ex verbis Augustini probat, quod præscientia peccatorum ex libertate, non dependente ex aliqua serie rerum, cum omnes essent subito in eadem, fecit reprobationem Angelorum, non autem decretum absolutum ante præuisionem, ut docet Perthomista. Discernere enim est eligere alios, alios reprobare. Ergo electio & reprobatio, præsupponunt præscientiam, merè speculatiuam: non enim Deus vult peccatum: ergo

*Respons. ad
arg. 1. eiusdē.
Quod præ-
scientia me-
ritorum &
demeritorū
est non de-
cretum Dei,
discreuit An-
gelus bonus
à malis.
Probat. 2.
Molina in se-
riem reuocat
non rectè.*

non praeuidet visionis scientia, quae addit voluntatē, vt supra patuit. Praesertim *ex p. d. 40. q. 4. art. 1. ad p.* Probatur amplius idem.

3. *Ex p. p. q. 63. ar. 5. ad 4.* Vbi ait S. Thomas. Deus non Probatur 3.
 „ discretuit inter Angelos ante auersionem quorundam, &
 „ conuersionem aliorum, vt Aug. dicit in ii. *de Ciuit. Dei.*
 „ Et ideo omnes in gratia creati in primo instanti merue-
 „ runt. Sed quidam eorum statim impedimentum praesti-
 „ terunt suae beatitudini, praecedens meritum mortifican-
 „ tes; & ideo beatitudinē, quam meruerunt, sunt priuati.)
 Quibus in verbis liquido monstrat S. Thomas, neminem
 Angelorum & consequenter hominum, decreto antecedenti
 ad praeuisionem culpae & meriti, fuisse reprobatum seu
 discretum à bonis: sed omnes creatos bonos, & in gratia,
 id est, in amicitia, & participio Dei, etiam supernaturali
 propter gloriam consequendam de condigno, nedum de
 congruo. Ergo amore & non odio habitos ante praeuisionem
 culpae, nec ergo reprobatos.

5. Propterea in 2. d. 3. q. 2. iterum probat D. Thomas, quod
 Angelus non potuit peccare in primo instanti, quoniam
 „ creatus est bonus. Ergo amabilis, non odibilis. Nec potuit
 „ apprehendere bonū apparens, ante apprehensionem veri
 „ boni: in apprehensione autem veri boni quae fit in primo
 „ instanti, non potuit esse peccatum. Ergo in primo in-
 „ stanti non potest esse peccatum.

6. Praeterea *Mal. q. 16. art. 4.* probat non fuisse malum in
 primo instanti, quoniam tunc malum retorqueretur in Deū
 Et *respons. ad 12.* discretionem, quae est electio & reprobatio
 Angelorum, factam fuisse ex praescientia, non autem ab-
 soluto decreto ante praescientiam meriti & culpae. Idem
 docet in *Ioan. 8. lect. 6.*

7. Quoniam naturalis est actus primus. Natura autem
 „ non potest esse mala. Ergo multo minus antequam prodeat
 „ de Dei artificis idea.) Vt mirum sit, quomodo audeant dare
 „ odium Deo contra Angelos & homines ab aeterno, & na-
 „ turalem ex decreto antecedenti ad praeuisionem moralis
 „ culpae. Et hic error est Manichaeorum. Imo peior: isti enim

duos Deos faciunt, alterum mali, alterum boni autorem; ne Deum odio habere primò & malum facere ante culpam cogantur fateri. Illi verò non verentur Deo bono dare odium operum suorum, antequam sint à seipsis malitiam adepta voluntariam.

8. Potiora testimonia habemus de huius bonitate in sacra scriptura, quòd videlicet Deus fecerit homines ad sui imaginem, *Genes. p.* & rectos *Ecdl. ....* Vnde D. Thomas docet quòd in gratia & iustitia originali transferenda in posteros omnes, nisi primus homo peccasset. Vnde impossibile est quòd discreuerit, nisi ex præuisa culpa: qua in lutea massam conuersum est genus humanum, ex qua massa per misericordiam quosdam discreuerit. Et mirum quomodo audent impingere Augustino & Thomæ hoc decretum reprobatorium ante culpæ præuisionem. At infra fortiora circa hoc producentur.

Occurrendum obiectioni Aduersariorum exp.

p. q. 23. ut confirmetur sententia veri

*Thomistæ de discretionem post
culpam.*

ARTICVLVS VII.

EVadere conantur quidam, quòd sicut prædestinationis, ita & reprobationis non datur causa apud D. Tho. in *p. q. 23. art. 5. o. & ad 3.* Sed hoc D. Thomas in locis supra citatis declarauit, & in super in allegato nunc articulo manifestè docet, quòd non datur causa voluntatis diuinæ, neque ratio antecedens, nisi sua bonitas. At ex parte nostri dari causam prædestinationis in particulari. Etenim gloriæ causa sunt merita facta in gratia, gratia autem datur ex prædestinatione diuina sine meritis: hoc enim Pelagij est error; quod incipit à nobis. Et licet sit verum, quòd datur gra-

*Præcedens
prædestinat.
est sine præ-
uisione: se-
quens, & re-
probatio sunt
ex præuisione.*

tia bene vultis: tamen bene vti est à Deo prædestināte antecedenter vt bene vramur. Quod quidem intelligo prædestinatione antecedenti, qua nil violando nostram libertatem vult omnes saluos facere, & mouet omnes ad bonum generaliter. Alioquin esset contrarius sibi in cunctis alijs locis, vbi hanc materiam tractando, docet sufficere liberum arbitrium ad faciendum quod in se est absque alia gratia gratum faciente, sed solum ordinaria gratis data, & ex concursu generali. Prædestinatio autem secunda est confirmatio primæ: Vnde dicitur 1. Pet. 1. vers. 10. *Satagite vt per bona opera certam faciatis vocationem & electionem vestram.*) Quæ exhortatio ridicula esset, si ex decreto absoluto certa foret: sicut ridiculum esset orare pro beatis; quoniam cum sint decreto perenni firmati, non possunt excidere à beatitudine, sicut nec isti à prædestinationis decreto, in sensu composito, vt aiunt: qui nunquam potest esse diuinus.

*Memento
semper quod
maior est
auctoritas
aliorum li-
brorum,
quam sum-
ma: præfer-
tim solius.*

*Ita argumen-
tatur Aug.*

De reprobatione autem subiungit quod habet pro causa finali iustitiam: sed iustitia vindicatiua præsupponit culpam. Vnde ait ad 3. Si consideremus genus humanum sic, cut totam rerum vniuersitatem, voluit Deus in hominibus quantum ad aliquos, quos prædestinat, manifestare bonitatem per modum misericordiæ parcendo: quantum ad aliquos, quos reprobat, per modum iustitiæ puniendo. Et hæc est ratio, quare quosdam eligit, quosdam reprobat.) In quibus verbis palam est, quod prædestinatio & reprobatio præsupponunt culpam, & sunt voluntatis consequentis culpam. Tum quia prædestinatio tribuitur misericordiæ, quæ præsupponit miseriam ex peccato inuestam. Et reprobatio iustitiæ punitiuam, quæ præsupponit culpam. Vnde allegat Apostolum mox & Augustinū. *Quare hunc trahat, & illum nō trahat, noli velle iudicare &c.* hæc autem tractio est ex massa peccati. Nam non indiget tractatione homo ante peccatum, qui natus est rectus, receptus in amicitia Dei, quæ vocatur gratia; sed indiget solum conseruatione & perseverantia. Tum quia vtramque prædestinationem & reprobationem dicit esse ostensionem diuinæ bonitatis. Sed profectò bonitas non est quæ punit

innocentes: nec quæ vult extare nocentes, vt possit punire: hæc enim non est iustitia, sed insidiosa fraus.

Præterea milles docuit contrarium S. Thomas in libris, qui sunt maioris auctoritatis quàm summa Theologiæ, vt à principio ostendimus. Quod verò reprobati sit solum ex præiusta culpa, demonstratum est & iterum monstrabitur.

Occurritur alteri obiectioni ex eadem questione, ad confirmandam sententiam veri Thomistæ.

ARTICVLVS VIII.

Obiectio.

Responsio
Quod Deus
non reprobet
absque cau-
sa. Ratio 1.

Possent alij addere pro se id, quod dicit S. Thomas in eadem quæst. 13. art. 3. ad 1. Deus dicitur omnes homines diligere, & omnes creaturas sap. 11. in quantum vult omnibus aliquod bonum. Non tamen quodcumque bonum vult omnibus. In quantum igitur quibidam non vult hoc bonum, quod est vita æterna, dicitur eos odio habere, vel reprobare. Sed hæc verba non fauent Perihonistis, & sunt pro nostra sententia. Primo, quoniam reprobationis effectum hic ponunt carentiam vitæ æternæ, vel negatiuam, vel priuatiuam. Si negatiuam, errant. Quoniam supra probatum est de mente D. Thomæ, quod omnes homines Deus fecit ad sui imaginem, & vt pater vult omnes saluos facere in hereditatem. Ergo omnibus vult vitam æternam. Si priuatiuam, ergo præsupponit culpam, propter quam priuantur sine, sicuti ex pluribus contextibus supra probatum est.

2. Quoniam est actus iustitiæ & iudicialis non paternalis, hoc nolle omnibus filiis ad sui imaginem factis propter se, (qui est vita æterna supernaturalis & naturalis) ipsam vitam æternam, seu hereditatem salutis. Et quidem manifestè hic D. Thomas loquitur de reprobatione post præuisionem peccati

peccati factam voluntate subsequente, in qua adhuc tantam
 seruat Deus cum iustitia misericordiam, quod non priuat
 bonis diuinis naturaliter consequendis, teque ipso, vt sum-
 mum bonum est naturale cunctis hominibus. Imò si ab hoc
 ob eò excidissent ob culpam Adæ, iustaurantur in Chri-
 sto, sicut mox patebit, cum de infantium pœna & requie
 erit sermo: sed tantum priuat eos se, vt est vita æterna su-
 pernaturalis. Quod autem loquatur de reprobatione post
 præuisionem in hoc, paruit ex pluribus aliis locis, & quoniam
 hic reducit eam ad actum iustitiæ & 2.2. q.2. art.5. ad 1. re-
 „ probatio, ait, fit propter peccatum præuisionem, teste An-
 „ gustino dicente: Auxilium gratiæ quibuscunque diuinitus
 „ datur, misericorditer datur; quibus autem non datur
 „ in pœnam præcedentis peccati non datur, saltem origi-
 „ nalis. Hæc sanctus Thomas. Constat autem quod ratio
 eadem est de gratiæ non collatione & reprobatione. Alio-
 quin non ex peccato originali, sed ex reprobatione esset ne-
 gatiua gratiæ. Quod iterum probatur ex 1.2. q.112. a.3. ad 2.
 „ ubi ait, Defectus gratiæ prima causa est ex nobis, sed colla-
 „ tionis gratiæ prima causa est ex Deo, iuxta illud Osee 13.
 „ Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum.
 Item super 9. Rom. lect. 2. inquit. Præscientia meritum
 „ non potest esse aliqua ratio prædestinationis, quia meriti-
 „ ta præscita cadunt sub prædestinatione. Sed præscientia
 „ peccatorum potest esse aliqua ratio reprobationis ex parte
 pœnæ.) Quæ verba docent, quod reprobatio non est causa
 culpæ, sed pœnæ sequentis culpam, vt etiam dicitur in
 quæst.6. art.2. ad 9. Quod prædestinationis ratio est sola di-
 uina voluntas; reprobationis verò peccatum originale se-
 cundum Augustinum. Idem docuit in opusculis præfatis cap.12.
 & p.d. 40. quæst. 4. art. 1. o. Quod videlicet præscientia
 peccatorum est ratio reprobationis, non autem absolutum
 Dei decretum, alioquin esset in Deo, vel in reprobandis æ-
 terna malitia, quæ redundat in factorem. Præterea deficien-
 tia gratiæ prædestinantis; quæ nec est bona: Ergo neque
 volibilis à Deo, nisi in quantum bona fit ex iustitia, quia ius-
 tum est punire eum, qui non vult graviam, quam Deus dat.

Nulla repro-
 batio ob cul-
 pæ originis
 est ad malum,
 sed solum à
 diuinæ visio-
 nis superna-
 turalis prom-
 issione:
 quod est cō-
 trarium.

3.

Nec Aug.
 reprobatio sine
 culpa præui-
 sione.

4.

5.

&c. Igitur hoc decretum absolutum nunquam vidimus in v. sancti Thomæ, præcipuè reprobatorium &c. vt bene contra eos exclamat noster M. Morelles sæpissimè.

Responsionem Aduersariorum non valere, sed damnare dogma eorum: ac simul etiam non esse de mente D. Thomæ, nec aliorum doctorum, quod Deus neget gratiam non habentibus ex sui mera voluntate: neque quod subtrahat habentibus subtractione negativa, ne dum priuatiua, nec excusari ex hoc crudelitatem & iniuriam, sicut Perthomistæ volunt: nec in Deo esse causam non dationis aut subtractionis, sed in nobis, ex D. Thomæ & Patribus & Conciliis sacris.

ARTICVLVS X.

*Disp. 110.
& 111.*

aduar. 113.

PORRÒ cum dixissent Perthomistæ Deum odio actu positiuo absoluto absque conditione hac, nempe si male fecerint, quosdam reprobasse propter gloriam suam, *disp. 113.* deinde coacti argumento dicere falsum, quod videlicet Deus absque culpa subtrahit gratiam, habentibus eam; propterea enim peccant secundum illos, quia subtrahitur habentibus, & non habentibus non datur:

Respondent quod Deus nō dat negatiuè tantū; & hoc quidē nō est malum: & huius negationis gratiæ quæ non debetur, est absolutum decretum, nec prærequirit culpam: & sic Deus non potest culpari, ex hoc quod absque præuisa culpa homines negatiuè reprobauerit à gloria & à gratia: sed non dare gratiam priuatiuè prærequirit culpam, & hoc Deus facere non potest absque præuisa culpa.

Sed profectò ridiculæ sunt positionis tenaces extra do-

ctinam ac pietatem. Primò, quoniam ex hoc, quod Deus non dat negatiuè gratiam, sequitur quod reprobauerit solum negatiuè, vt etiam aliqui fatentur, & etiam Scotistæ. Ergo non actu positiuo, sicuti prius dicebant, fundando opinionem de reprobatione.

2. Secundo. Præterea hoc nequaquam Dei crudelitatem reprobantem absque culpa, quam Deo impingunt, excusat. Si enim ante præuisionem peccati, Deus reprobat negatiuè, & ex hac negatiua reprobatione sequitur in homine reprobato culpa. (Nam docent esse impossibile non peccare eos, qui gratia efficaci non seruantur) ac proinde subsequitur actus priuatiuus in Deo. Qui autem est causa causæ, est causa causati. Præsertim si propter se, id est gloriam suam vt manifestet se potentem, & iustum causat causam. Ergo Deus ipse erit causa culpæ per negationem, vt possit addere priuationem.

Et augetur dogmatis atrocitas. Nam mox disp. 113. docent Deum dare omnibus gratiam, sed non dare vt accipiant, quoniam reprobi sunt. Non enim aliud est causæ in illis: igitur Deus (ex eorum dogmate) infidius è dat, vt illudat: sicuti cum pomum damus puero, & simul extendenti manum subtrahimus. Ergo fallaciter dixit *Iacob. cap. 1. Deus dat omnibus affluenter; & Ioan. 5. Deus non dat spiritum ad mensuram.* Vbi dicit S. Thomas *opusc. 61 cap. 17.* Quod ex parte Dei est sine mensura: ex parte nostri, qui non sumus capaces immensæ gratiæ, datur secundum mēsuram donationis eius.) Et alibi. Sicut sol æquè illuminat omnes, vt inquit Dionys. sed non æquè illuminatur omnes, sed secundum suam dispositionem. Nec enim sol illustrat, vt non illustremur. Et *Rom. 12. sine penitentia sunt dona Dei.* Negant hoc, qui dicunt dare, sed non vt recipiamus. Si enim hoc accidit ex culpa recipientis, rectè quidem. At ex hoc sequitur causam reprobationis, & non dandi gratiam, esse in nobis. Ergo &c. Si ex parte dantis: ergo per ipsum abest contra id, quod dixit *Eccles. 15.*

5. Præterea cum homo habet gratiam, & mox peccat, quod ideo facit, quoniam subtrahitur illi gratia iuxta opinionem Perthomistarum. Sed subtractio gratiæ est per cul-

*Quod neque
negatiue
Deus gratiā
non dat sine
culpa.*

*Arg. adbo-
minem per-
peram Alua-
rez putat
Deum odisse
odio positiuo
ante præuisionem culpa
& subtrahere gratiam
negatiue: si-
bi contrariū
cons.*

*Confirmatio
Aluar.*

pam, vt dixit D. Thomas. Sed ante subtractionem gratiæ non poterat esse culpa. Ergo Deus est causa, vt in culpam incurrant gratis, & crudeliter. Cum respondent Perihomistæ, quod Deus subtrahit gratiam negatiuè, & non priuatiuè, videntur iterum illudere: nam subtrahere id quod habemus, est priuare habito & habitu. Vt tollere visum oculos habenti, est priuare: non dare autem non habenti, est negare. Igitur ex definitione terminorum conuincuntur docere, quod Deus subtrahit gratiam, etiam priuatiuè sine culpa. Igitur iniuste.

Argumentū S. Thom. 7. Præterea hoc directè est contra D. Thomam, qui r. 1. d. 40. q. 1. art. 2. ad 4. Quod erat sic. Sicut nauis absentia est causa submerisionis nauis, & præsentia salutis: sic Deus videtur per præsentiam, & absentionem, causare gratiæ, & non gratiæ, seu perditionis.] Et respondet (Quod Deus nulli est absens, sed homo a Deo præsentem se absente, sicut à præsentem lumine, qui claudit oculos: & propterea non est causa mali, sicut nauis per absentionem, submerisionis nauis.) Vbi sanè directè negat D. Thomas non dationem auxilij, vel subtractionem ipsam negatiuam, in qua fundantur Perihomistæ, in non habentibus, & in habentibus.

Responsio. 8. Præterea hæc est etiam doctrina Concilij. Trid. sess. 6. Quod Deus non deserit, nisi desertus. Ipsi autem volunt, quod Deus deserat non desertus. Imò quo possimus peccare, ac puniri propter gloriam suam: quæ potius esset vituperium, vt probat S. Thomas, quoniam deterior est mundus cum peccato & peccata: vt saepe probauit, quam sine.

Deus non deseruitiam desertus, ex Chrysost. 9. Hæc eadem doctrina est D. Augusti & omnium Patrum: imò addit Chrysostomus, quod Deus neque desertus ac-ferit, sed tanquam amator infirmus amantem currit post nos, dicens: *Reuertere præuaricatrix meretrix, & ego recipiam te:* & hoc usque in finem vitæ. Vnde D. Thomas ver. 1. q. 7. art. 2. in arg. 11. allegat D. Augustinum & S. Dionysium, dicentes, quod Iudas decelsit sine gratia, non quia tunc ei Deus dare noluerit, sed quia ipse accipere noluit. Idem docet Chrysost. in illum locum Psalmi 114. *Alleluia Dominus omnes qui currunt,* dicens, etiam Iudam, qui data gratia præ-

Ex D. Th. Aug. & Dionys.

nitentia uti noverit. Similiter sentit Ambrosius & omnes Patres.

10. Propterea rectissime dicit D. Thomas, quod reprobatio est præscientia malitiæ non cuiuscunque, sed non finienda, ideoque præparatio poenæ non terminanda, *in opus. de Prædestinatione supra citato & in sent.* Vide ergo quanto opere receperunt à Divo Thoma, dicentes, quod Deus non habentibus dat gratiam, sed non ut recipiant; habentibus verò subtrahit negativè &c. Profecundo nimis tenaces positionis trahentis in præcipitia, & voluntariè & inuitè sequentes.

Quapropter & Sodomis, & Tyro & Sidoni non defuerunt auxilia interiora, & exteriora, licet dicat Chrysostomus, quod si fecisset quæ Iudæis, conuersi essent. Non quia auxilium efficax defuisset Sidoniis & Iudæis, sed bona voluntas quæ exequeretur, quod gratia dictabat, & ratio. Adminicula enim exteriora miraculosa (non necessaria quidem) non dantur omnibus, sicut gratia interior. Alioquin possent excusari Iudæi, & Sodomitæ. Et quando dicit S. Thomas ex Aug. in 3. d. 1. q. 1. art. 4. ad 4. non fuisse prædicatum iis, quoniam non erant prædestinati; intelligit de prædestinatione consequenti præuisionem certæ damnationis; nam & Iudæis prædicatum, & tamen non prædestinati, sed damnati sunt. Chrysostomus ait iniustum fuisse si non misisset adminicula hæc: & propterea statim misit Apostolos. Et Greg. prius Iudæis fuisse prædicatum ex promissione: postea illis. Remigius, quoniam erant plures fuissent saluari quam in Iudæa: tamē multi erant increduli peruersi, qui non meruerunt. Aug. quia præsciuit, quod et si credidissent, non perseverassent. De Sodomis est hyperbole exaggeratioque. Propterea Christus dubitative dixit *forte mansissent usque in hanc diem*: et respiciens ad libertatem arb. ut diximus ex Hier. in cap. 3. & lib. 6. Theolog. quod futura ista contingentia, ut in causis indeterminatis, etiam Deo erant ignota, secundum D. Thomam.

*Occurrit ob-
servationi de
Tyro & Si-
doni. & Sod.*

*Hæc S. Tho-
mas in Matt. 23.
expositiones
producit.*

Neque ex eo, quod mala naturalia aliquorum
entium vertuntur in bonum aliorum, &
moralia ordinantur ad pœnas iustas, sus-
picari licere, quod Deus velit mala moralia,
saltem per accidens; sicut per accidens illa
dicuntur volita; nec reprobationem ergo
fieri antecedenter.

ARTICVLVS XI.

*prima ratio
quod Deus
nec per se,
nec per ac-
cidens vult
culpam aut
pœnam ad
sui gloriam,
Cap. 15.*

Cum autem aiunt, melius esse quosdam reprobari,
quam non: falsum est omninò. Si ly *non*, subintelligit
eligere oppositum; sequitur enim, quod melior sit infernus,
in quo iustitia Dei punitiua relucet, quam paradísus, in
quo bonitas præmiatiua resplendet. Si verò ad negationem,
adhuc falsum: non enim homini bonum reprobari, neque
Deo, nisi necessarij essent homines impij, cuius contrarium
supra probatum est, aut saltem essent vtilis, quos Ecclesia-
sticus & non necessarios vocat, & inutiles.

Sin verò, vt aiunt, quia melius est, vt iustitia reluceat in
pœnis, sequitur quod Deus delectatur in perditione homi-
num: contra id quod dicitur in *Ezech. in Eccl. & in lib. sap.*
sicuti delectatur videri iustus & terribilis. Ergo quoniam
non potest hæc relucencia iustitiæ fieri absque culpa, sequi-
tur quod Deus culpam vult: qui enim antecedenter vult fi-
nem, (ait S. Thom.) vult & ea sine quibus non potest ef-
fe, se finis: sed non potest quis puniri iustè, ita vt reluceat vera
iustitia: nisi propter culpam. Ergo Deus ex hypothesi vult
culpam. Nec furaliter peccat, nisi volendo bonum vtile sibi,
cui est annexum malum quod non vult. Neque alij effugiunt
hanc consequentiã dicendo. Quod Deus non vult pec-
cata, sed relucencia iustitiæ in peccatis. Non enim verum
est, nisi relucencia veræ & non fictæ iustitiæ posset esse abs-

*Responsio
Casert.
Reprobatio.*

que peccatis. Homo etiam adulter, adulterium non vult, sed relucetiam suæ delectationis in adulterio: quod cum scortum esse non possit, conuincitur lege velle adulterium, & punitur. Imo neque calor vult mortem frigoris, sed ut ait Plato, sui amplificationem, & securitatem in morte frigoris. Idque etiam docet S. Thomas *p.p. q. 49. art. 0 & 2. d. 34. q. 1. a. 3. 0.* Neque homo vult necem vitula, sed sui cenam ex necata vitula.

Præterea in *1. d. 46. a. 3. ad 6.* docet quod Deus permittit malaphysica, ut volita per accidens, quia ex eis elicit maius bonum, moralia verò, nec per se, nec per accidens, quoniam ex eis non resultat maius bonum, sed nullum, vel minus. Vide huius cap. infra *art. 15.*

Quapropter sensus D. Th. ex D. Th. excerptus est. Is enim probauit in *p.p. q. 19. a. 9.* Deū nō velle mala, neq; velle fieri mala propter bonum, id est, perfectionem vniuersi, & ut puniat. Hoc enim bonum non est, nisi per accidens: & talis ordo mali est ad bonū vniuersi: & ad iustitiā manifestandam est per accidens, cum ei non coniungatur bonum, longē maius quā est ipsum peccatum. Sed Deus vult per accidens solum malum pœnæ, quatenus in eo reluceat iustitia, & malum naturalis defectus, ut corruptionem frigoris propter generationem caloris.

Et resp. ad primum optimè declarat, quod bonum iustitiæ ex peccato, est præter intentionem peccantis, sicut bonum martyrij, est præter intentionem tyranni. Et ideo non est volibile, ut sic peccatum, neque fieri peccatum, & probat in *corpore articuli, & respons. ad 2.* Quod malum non facit ad perfectionem vniuersi, ex Dionysio, qui habet hoc pro maximo inconuenienti. Solum ergo Deus vult, ut homo sit liber ad bonum & malum faciendum.

Item *p. d. 46. q. 1 art. 2. 0.* docet. neque malum esse bonum, neque ordinem mali ad bonum esse bonum: malum enim, in quantum nō aliū, est inordinatum, & ipsa inordinatio, est ordo eius sicut ipsum privari est esse eius. Et ipsa negatio est positio eius. Et ideo mala fieri vel esse, malum est, non bonum &c. ut supra etiam docebamur ex verbis

Deus per accidens vult mala physica, quia potest ex eis maiora bona elicere: non autem moralia, quoniam nō potest maius bonum ex eis elici.

Etiam ordo peccati ad iustitiā non est bonum nec volitum a Deo contra Peritho.

136 De Prædestinatione, Electione,

eius. Scelus imperiti est putare ex eo quod Deus nostra mala conuertit in aliorum bonum, velit esse mala. Manifestior est opinionis horum absurditas, *exp. p. 7. 19. ar 6 ad primum*, ubi Deum reprobare ut iudicem, post peccati præuisionem, non autem ut patrem, in creatione. Et hoc idem Da msc. & Chryf. qui hanc distinctionem produxere ad conciliandas scripturas. Imo Augustinus 3 *contra Iulianum* 18. *Po-
,, test, ait, Deus aliquos sine bonis meritis liberare: non potest
,, aliquos sine malis meritis damnare, quia iustus est &c.* Nec
,, si uellet mala merita Deus, imputanda essent homini, ut
,, supra probatum est.

*August. com-
trapscud qui
in ipso scilicet
datus putat.*

Quapropter valde doleo, quod ista doctrina venditatur pro Thomistica, quæ nullius boni viri unquam fuit, nec Philosophi alicuius unquam. Quod uidelicet Deus non præuifa culpa odiosè reprobet ad culpas, ut puniat, & uideatur. Id quod nec animalia, nec elementa, nec homo prauus uellet ullus. Vnde Plutarchus definiens quid sit *superstitio*: Est
,, ait, *credere quod Deus sit causa malorum nostrorum.* Quod quidem asserunt, qui reprobationem absque culpa ex decreto absoluto prædicant. Etiam Chrysostomus in libro de
,, *providentia*, ait: Deus dicit *Isaie. 1.* Si audieritis me, bona
,, *terre comedetis: si non audieritis, gladius denorabit vos.*
,, Fatum uero dicit, siue audieritis, siue non audieritis: gla-
,, dius denorabit vos. Ergo sunt fati introductores, qui reprobant absolute apud Chrysost. Idem Richard. & omnes Patres. Nunquid indiget Deus nostris poenis, ut sit iustus, cum iustitia uera sit distributiva per se bonorum, & per accidens malorum, ut purget, vel vindicet, vel medicetur? De uasis iræ non factis, sed ordinatis, dictum est prius, & mox dicetur.

RESPONSIO AD SECVNDVM argumentum principale Pertho- mistarum.

Remedium

Ex infantium morte sine baptismo non probari, quòd Dei voluntate absoluta reprobantur, præsertim à Dei fruitione naturali. Item remedium multiplex pro eis à Deo statutum.

ARTICVLVS XII.

QUod autem probant exemplo paruulorum, reprobationem fieri ante præuisam culpam, etiam ad poenar, quamuis facias pro eis quidquid potes, sicuti accidit his, qui portant duos infantes ad baptismum, quorum alter moritur in via, ac damnatur peccato originali; aliter pertinet ad baptismum, & soluitur mundatus à peccato originali. Vnde Aug. Ep. 107. concludit. Manifestum est cum tam multi salui non fiant, non quia ipsi nolunt, sed quia Deus non vult: quod sine ulla caligine manifestatur in paruulis. Igitur sola voluntas Dei antecedenter saluat, & damnat.

Dico quod ista ratio, & autoritas directè pugnat cum sacris scripturis & cum Deo. Tu dicis: Deus non vult saluari quosdam. Deus Eccl. 15. *Non dicas per Deum abesse* &c. & Ezech. 18. è diametro, *Non est voluntas mea mors impij, sed ut conuertatur & viuat, & repetitur ibidem, & in cap. 33. Item Apost. primo Tim. 2. Deus vult omnes saluos fieri &c. Et dedit semetipsum redemptionem pro omnibus, & 2. Pet. 3. Non vult al quos perire. Et tu dicis. Deus vult hos perire &c. Præterea nullus Patrum aut Scholasticorum hoc dixit. Et ipse Aug. dixit contrarium, & allegatur eius dictum ver. 97. art. 2. arg. 11 à Diuo Thoma, dicente: Augustinus & Dionys. aiunt quod causa quare Iudas non accepit, aut non habuit gratiam, non fuit quia Deus illi dare non voluerit: sed quod ipse accipere noluit. Item dicit in 2. de remissione peccatorum, & in responsione ad articulos sibi impositos; & 3. contra Iulianum. Et sæpè docet reprobationem ex præuiso peccato, non ex Dei voluntate antecedenti. Ergo si in hoc Augustin. sibi non contradicit, loquitur de voluntate consequenti culpæ, saltem originalis,*

Argum.

Confirmatio
arg. ex Aug.Responsio
Nemo non
accipit gratiam, aut
piuatur la-
bita, quia
Deus sic
vult.

turalia verò remedia, quæ tria sunt, ut dicit D. Thomas *in*
4. d. 1. q. 1. a. 2.

Matrimonium, Pœnitentia, & sacramentum fidei, quæ sunt ^{*Sacramentis*}
 cunctis nationibus communia, de iure naturæ observanda, ^{*fides num-*}
 non cessauerunt. Nam Scholastici, præcipuè Sotus, con- ^{*quam cessat*}
 cedunt quòd si quis circumcitus fuisset post mortem Christi ^{*ex D. Thom.*}
 ante promulgationem baptismi, fuisset saluus quidem ex fi-
 de parentum, non ex circumcisione iam mortua: Ergo non
 cessauit sacramentum fidei, inquit Caietanus. Tum quia
 crudelior esset Deus nunc, qui pro gratia nunc dat disgratiā, ^{*Nys in lib.*}
 sub lege gratiæ, auferendo remedium naturale, & non per- ^{*de iustis-*}
 mittendo Euangelicum. Fuisset etiam mancus legislator non ^{*bis præci-*}
 comprehendens pro omnibus, nec omnia remedia salutis. ^{*pius.*}
 Vnde Gregor. Nyssenus dicit impossibile esse, quod paruuli
 isti sint extra prouidentiam Redemptoris, cuius copiosa, nō
 inops redemptio, & maior peccato Adæ. Et Ber. ait. Nan-
 quid pro eis non est qui redimat, neque qui saluum faciat, &
 oblitus est misereri coram Deo, quādo tenet pro omnibus mise-
 rendi tempus? Qui dat escam iumentis & pullis coruorum, de-
 stitutus à matre & patre: & non dabit pullis hominum & pe-
 tentibus patre & matre: & ipsi clamantibus non voce, sed ne-
 cessitate, ut pullis coruorum? Hæc & alia addit Caietanus &
 nos *in libro de sacerdotio Christi*: Idem confirmant eius o-
 pinionem Bonauentura, Scotus, Alfrid. Richard. Gabr.
 Palud. & alij dicentes, quòd licet non sit verbum expressum
 de salute commendatorum Deo per fidem parentum, ubi
 deest aqua, tamen de Dei misericordia credibile est subueniri
 aqua carentibus per fidem parentum, quæ fides maior est
 in Christianis, quam in Gentilibus, quibus sola fides valet.
 Ipse quoque D. Thomas *in 4.* ait sacramenta ex fide habe-
 re virtutem etiam sub Euangelio. Ergo illa fides non cessa-
 uit veniēte baptismo, licet Ber. dubitet *in Ep. 77.* propter
 ea quod non habemus verbū Domini expressum de sacra-
 mento si tei cōmuni omnibus nationibus: sed hoc etiā non
 est expressū sed asseruerunt Patres ex eodem principio at-
 tributi diuini, quod est bonū esse, quo asserit Caiet. scilicet quia
 Deus bonus, nullo tempore & loco, nullique homini deest.

in his, quæ sunt necessaria ad salutem. Vnde S. Th. ait, quod ubi deest verbum scriptum, recurrendum est ad rationem naturalem. Verbum quoque Dei est, *veni saluum facere quod perierat*. Ergo & hos si perierunt. Cur enim Deus applicat illis fidem parentum, & non suam gratiam & per ipsum statuitur? Rationes Alphonsi & aliorum contra Caiet. esse inanes ex litera, non ex spiritu & Patribus contrarias ibidem probatum est sub correctione S. R. E. Ergo non est clarum absque vlla caligine, quod Deus eunti ad baptismum parvulo, non vult gratiam, & propterea moritur. Quis hoc illi reuelauit? & cur è contra omnes ab Aug. desciscunt; & Patres omnes illi contrariantur? Propterea Calvinus ait, omnes Patres errauerunt, excepto Aug. Melius ait Catholicus: omnes Patres non potuerunt errare: sed vnus Aug. potuit: & errauit de facto, vt Scholastici deinde asserunt supra citari.

Præterea, nemo assentitur Aug. multo minus Perthomistis, qui non ex originali culpa, vt Aug. sed ex decreto absoluto æterno, damnant paruulos non baptizatos. Itemque pariter baptizatos, quorum delicta est culpa originalis, & gratiam acceperunt, peccare & damnari ex decreto antecedenti. Item negant gratiam habitam sine culpa, & mox priuant gratia, & magnificant disgratiam, dum flagunt pro gratia pugnare cum Augustino.

Negare &
primare
tranquillitas.

Peccatum
origin. non
tollit poten-
tias natura-
les, neque
obiecta, neq;
Deum vt
naturale ob-
iectum ani-
ma: sed tan-
tum vt super
naturale:
imo omnes ho-
mo potest re-
surgere a quo
cumque pec-
cato, quoniam
nec Deus su-
pernaturale
auxilium ul-
li non dat.
Probat ex
D. Th. 1.

i præterea ex D. Thomaz. *contra gentes cap. 156.* quod peccatum originale, licet in naturalibus donis animæ & corporis læserit hominem, non tamen à naturalibus bonis, & à Deo, vt fine naturali, exclusit, sed solum à supernaturalibus. Et præterea, inquit, manet in anima humana post peccatum potentia ad bonum, reducibilis ad actum, quia per peccatum non tolluntur potentie naturales, quibus anima ordinatur ad summum bonum. Potest igitur per diuinam potentiam reparari, hoc est per gratiam, vt dicit *in cap. 159.* quæ semper omnibus datur. Quoniam Deus (ait hoc probando) vult omnes homines saluos facere: & illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum &c. Et iterum addit *in cap. 160.* Homo naturaliter tendit ad

bonum. Ergo potest peruenire ad illud: alioquin potentia, & motus, & desideria, & dolor de malo, essent frustra.) Idem docet in cap. 159. tam post peccatum originale, quam post actuale. Item 2. d. 41. q. 1. art. 2. o. docet quod sicut in naturalibus potest esse animal absque hoc quod sit rationale, sic in moralibus potest esse bonus homo, & bene operari absque hoc quod sit in gratia. Hæc enim addit meritum de condigno, non autem bonum opus, & potentiam ad illud.) Igitur in doctrina S. Thomæ reprobatio ex præiusto originali peccato, non tollit naturalia bona, neque facultatem perueniendi ad Deum, vt bonum naturale. Nec ex præiusto peccato actuale, tollit vim redeundi in gratiam. Nam quod possumus ex nobis, sufficit, non ex nobis, sed ex Dei promissione & acceptione, vt supra probatum est ex pluribus locis S. Thomæ, præcipue 4. d. 17. Vel si non sufficit, supplet Deus auxilio in omnibus, vt ibi & 3. contra Gentiles. 159. declarauit, & Concilium Trid. contestatur, quod Deus non iubet impossibile, sed facere quod possumus, petere quod non possumus, & dat vt possumus, quando iubet, & quibus. Sed iubet omnibus. Ergo dat omnibus, vt amplius probat opusc. 62. cap. 17.

At in super quidquid passi sunt homines in naturalibus, quoniam corporis mortem incurrerunt, & læsionem potentialium animæ; quando exclusionem à supernaturalibus bonis sibi per inobedientiam comparauerunt, instaurati sunt in Christi redemptoris incarnatione, & resurrectione, non per aliam applicationem ex sola conformitate cum Christo in naturalibus. In passione vero etiam supernaturalia acquisierunt meritis Christi, si tamen per sacramenta in re, vel in voto explicito, vel implicito, proprio vel parentum, sibi applicata fuerunt, per quod conformantur Christo etiam in supernaturalibus.

4.
Christi. nunc
necesse no-
bis cum in na-
turalibus in-
staurat om-
nia mala na-
turae. Dam-
na vero su-
pernaturalia
instaurat
conueniē-
tia cum Chri-
sto in super-
naturalibus.

Declarat hoc S. Thomas 4. d. 43. q. 1. ad q. 2. ad 3. quod boni & mali omnes conformabuntur Christo resurgentes, in his, quæ ad naturam speciei pertinent, & in reparatione vite naturalis, non autem in his, quæ ad gratiam, & in similitudine gloriæ. Et Resp. ad 5. Renascimur (ait) per gratiam

, Christi nobis datam. Resurgimus per gratiam Christi,
 , qua factum est ut nostrā naturam assumeret, quia ex hoc &
 , naturalibus conformantur. Vnde etiam hi qui in matris
 , uteris moriuntur, quamvis renati non fuerint baptismo
 , per susceptionem gratiæ, tamen resurgunt propter confor-
 , mitatem naturæ ad ipsum, quam consequuti sunt ad perfe-
 , ctionem humanæ speciei pertingentes &c. Deinde pro-
 , bat quod propter hanc conformitatem resurgent incor-
 , ruptibiles pueri, integro corpore atque sano & incorrupti-
 , bili in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Idem docet
contra gentes 4. cap. 82.

Præterea *in 2. d. 33. q. 2. a. 1. Et in q. disp. de peccati originalis*
, pena, art. 3. dicit voluntatem puerorum defunctorum si-
, ne baptismo, non esse inordinatam, neque rationem eo-
 rum, sed conformes diuinæ iustitiæ, & idè non dolere, quia
, sunt privati visione Dei.) Item ait Rationem non pati, ut
 quis perturbetur de eo, quod in ipso non fuit, ut vitaretur,
 teste Seneca, sed in pueris, ait, est recta ratio, nullo actuali pec-
 cato obliquata; Ergo non perturbantur &c. Idem dicit
in 3. d. 33. q. 2. art. 2. in arg. sed contra, & in corpore. Et tan-
 dem *in Resp. ad 5.* ait. Quamvis pueri non baptizati sint
 , separati à Deo quantum ad illam coniunctionem, quæ est
 , per gloriam: non tamen ab eo penitus sunt separati: imo
 , sibi coniunguntur per participationem naturalium bono-
 , rum: & ita etiam de ipso gaudere poterunt naturali dile-
 , ctione & cogitatione.) Ex quibus verbis palam fit, quod
 naturales potentia, & naturalia obiecta, & bona animi &
 corporis, & ipse Deus summum bonum, quatenus est ob-
 iectum naturale, non sunt amissa per peccatum originale.
 Et in quo sunt amissa, postmodum reparata fuerunt in Christi
 incarnatione, & resurrectione. Et idem docet *in 3. p. q. de*
Ref. & 4. sen d. 44. ut spernas eos, qui disgratiam augent in
 culpa originali, & gratiam minuunt in remedio, tam exten-
 siuè, quam intensiuè. Errant ergo valdè in doctrina S. Th.
 Et sic corrui illud argumentum de pueris, quos dicunt Dei
 voluntate damnari.

*Puerorum
 voluntas &
 ratio de-
 ceden-
 tium sine
 baptismo, cō-
 formis est di-
 uinæ iustitiæ.*

Deus non facit vasa contumelia, sed ordinat de se facta ad contumeliam. Nec reprobatur antequam fiant consumeliosa de se finaliter. Nec prius eligit reprobaturque naturas, sed voluntates: quas malas etiam vertit, non tamen inuitas, ad bonum, & quos predestinat ad gratiam, predestinat etiam ad gloriam ex parte sui, aequalibus aequalia dat in naturalibus: non autem in gratuitis semper.

RESPONSIO AD QVARTVM
& secundum argumentum.

ARTICVLVS VIII.

AD Argumentum mutuatum ab Apostolo Rom 9. quo ex similitudine figuli, qui ex eodem luto, nulla discretionem meritorum precedente, per suam meram voluntatem similiter alia vasa facit in honorem, alia in contumeliam, dicitur Deus facere bonos & malos voluntate pura absque praemissione meritorum: Respondet ipse D. Th., mas 2. d. 3. in art. posito unico ante q. 2. (quod in vasis contumelia Deus non facit malitiam, sed naturam, sed ordinat malitiam ad poenam, & iste ordo designatur, cum dicitur, in contumeliam. Potest enim designari ordo vel poenae ad culpam, & iste ordo est à Deo; vel culpe ad naturam, & huc conjunctio non est à Deo, unde in proposito tenetur consecutio.] Ex quibus verbis pulchre ostenditur, quod Deus non facit, nec vult malos, id est, vasa contumelia: sed ordinat de se factos sponte ad poenam, eliciens de malo non facto à se, bonum faciendum à se. Et hoc ma-

Deus non facit vasa contumelia, sed honoris ordinis. sed deus reddita ex peccato luto facit honorem aliquos aliquos vero ordinat in contumeliam: & reprobatione consequenti quando fit electio & ly inducit ordinem.

„ximè declarauit *p. p. quæst. 6. art. 5. o. Et ad 2. & 3.*
 „Quod discretio, (id est electio & reprobatio) inter An-
 „gelos in gratia creatos, seu prædestinatio & reprobatio,
 „accipienda est secundum Dei præscientiam futurorum ex
 „libero arbitrio meritorum. Omnes enim creauit bonos.
 Similiter etiam D. Aug. ait, quòd de massa Adæ peccatri-
 ce, quosdam misericorditer elegit ad gloriam, quosdam
 verò reprobauit. Et in hoc valet figuli comparatio. Ex quo
 enim natura humana facta est massa luti spòte, vt dicit Chry-
 sost. & Orig. accessit figuli ars discernens. Ergo in prædesti-
 natione consequenti, quæ est electio; antecedens enim non
 eligit nisi fortè ad gradus: sed pares: facit enim omnes ad
 Dei similitudinem, & hæreditatem rectos. Et hæc doctrina
 prædicat gratiam contra Pelagianos; contraria, disgratiam
 cum Caluino. Ad secundam partem huius oppositionis ex

Reperitur

Achilles ad-

uersariosum

quod ult. nò

datur ratio,

cur alios sal-

uat, alios ve-

rò damnat

„D. Thom. 1. p. q. 23. art. 3. in resp. ad 3. dicente, quod non
 „est querenda ratio, quare Deus hunc trahat & illum non
 „trahat, sicuti nec quare figulus hoc vas facit in honorem,
 „& hoc ad spurcicias. Et quare artifex ponit hunc lapidem
 „in hac parte parietis, & illum in alia, sed standum est vo-
 „luntati artificis: nec quare Deus hanc partem materie pri-
 „mæ ponit sub forma ignis, & illam sub forma terræ, cum
 „materia sit vniformis. Sic neque iniquitas est apud Deum
 „si hos elegit in gloriam, & illos reprobauit: & inæqualia
 „preparat, non inæqualibus. In his enim quæ ex gratia dā-
 „tur, potest aliquis prohibito dare cui vult plus & minus,
 „dummodo nulli subtrahat debitum absque præiudicio in-
 „iustitiæ, iuxta parabolam Euangel. Matth. 20. Tolle quod
 „tuum est. An non licet mihi quod volo facere?

Expugnatio

Achillis.

Responsio 1.

Sequitur præ-

uisionem pœ-

catis & diuer-

sitate perso-

narum.

Respondetur, quòd sicut probauimus ex verbis D. Tho.
 „in cap. 2. a. 1. & 2. & 3. in voluntate antecedenti, qua vult omnes
 „saluos facere, non fit electio & reprobatio (sicut illa prædes-
 „electio vocetur electio improprie) sed tantum in conse-
 „quenti, fit tamen graduatio, quæ vocetur electio ad gloriæ
 „adeptionem, sicuti docuit *p. p. q. 62. art. 6. de Angelis,*
 quod acceperunt gradus gratiæ iuxta gradus bonorū na-
 turalium. At in voluntate consequenti peccatum præui-
 sum

sum datur reprobatio, & vera electio ex dispositione arbitria in adultis, sicut probauimus *in t. 3. a. 1. per totum*, præsertim *in §.* Probat autem hoc S. Th. *I. d. 41. art. 2. 1. in o.*

*D. Thoma
contradictio*

Et propterea videtur D. Thoma. *in hoc loco p. p. q. 23 a. 5.* sibi contrarius. Et quoniam liberi sent. maioris autoritatis est, quam summa, quoniam ille perfectus & absolutus editus est à D. Thoma, hic vero non absolutus perfectusque nec finitus, sed editus post mortem; quem potuisset corrigere: Idcirco plus credendum est libro sententiarum. Præsertim cum D. Th. *in opusc. 72.* ubi dat nobis licentiam sequendi, quando varius est ipse in suis libris, cum opinionem quam veritati consonantiorē iudicauerimus: Preterea absque iniuria D. Thoma, in d. ex consensu eius, sequi possemus opinionem in sent. scriptam, cum præsum in aliis locis confirmetur id quod ibi scripsit: non autem quod hic,

Responsio 1.

p. p.

At tamen respondere etiam possumus, quod licet in lib. sent. pluralitatem & diuersitatem in adultis ponat, vnde possit fieri discretio electionis & reprobationis, sicut & in Angelis *p. p. q. 63. a. 5.* S. d. *in q. 23. p. p.* loquitur de infantibus ante annos discretionis: quorum aliis prouidet auxilia, aliis minime: vt patet de duobus pueris ad baptismum delatis, quorum alter moritur antequam perueniat ad gratiam, alter viuit: vel alij moriuntur in utero matris, absque auxilio: alij exeunt ad auxilia, cū tamen sint æquales in peccato originali. Omnes enim in Adam peccauerunt. Hoc amplius declarat *in Ioan 6 lect. 5.* ubi omnes æqualiter positos in massa corrupta Aiaæ affirmat; ex qua alij trahuntur, alij relinquuntur. Item exemplo æqualium lapidum, quorum alter ponitur ex voluntate artificis in tecto, alter in fundamento. Item *super 9. Rom. lect. 3.* inquit. Omnes homines, propter peccatum primi parentis damnationi nascuntur, obnoxij. Quos autem Deus per suam gratiam liberat, solā misericordia liberat. Quibusdam autem iustus est, quos non liberat. Idem repetit *ibidem lect. 4.* Quod homio est iustum, quia de limo terræ formatus, & ideo vilis: sed maiorem vilitatem ex peccati corruptione contraxi.

Responsio 2.

*Discretio
fuit post lumen
massæ ex
peccato aqua
li, non ex
natura: quia
li puriorum.*

, quæ per vnum hominem in hunc mundum intrauit. Vnde quidquid boni homo habet, debet Dei bonitati, quasi peritæ figuli adscribere. Si autem Deus ad meliora ipsum non promouet, sed dimittens eum in sua infirmitate deputat eum ad infimum vsum, nullam ei facit iniuriam, nisi esset de massa auri, & non luti.) Et paulò post idem repetit; quod Deus liberam habet potestatem facere ex eadem corrupta materia humani generis, sicuti ex quodam luto, nulli faciendo iniuriam, quosdam homines præparatos in gloriam, quosdam autem in miseria derelictos.

Dixerat tamen *in lect. 2. F.* quod prædestinatio importat præparationem meritorum, quibus peruenitur ad gloriam: „sed reprobatio non importat præparationem peccatorum „quibus peruenitur ad pœnam.) Ex quibus verbis palam fit, quod non pura voluntas reprobat, sicut pura eligit. Alioquin vtrisque præpararet media ad finem; sicut dicit Caluinus: hoc est gratiam, & peccata. Sed non præparat nisi prædestinatis: ergo illos etiam prædestinasset consequenter, nisi præuisum peccatum impedisset, sicut prædestinauit antecedenter, quando voluit omnes saluos, creando omnes bonos, tam Angelos quàm homines, ex massa auri ad sui imaginem & similitudinem.

Hoc autem valdè notandum, quod D. Thom. *lect. 4.* dixit Deum iniuriosum fuisse futurum hominibus, si de massa auri, qualis est qui non peccauit, faceret vas in contumeliam; non autem si de massa luti, qualis est qui peccauit in Adam. Ergo, inquam, cum omnes homines sint ex massa auri ante peccatum, utpote facti ad imaginem & similitudinem Dei, ut Deum cognoscerent, amarent & possiderent, iuxta commune axioma Theologorum, & D. Thomæ: profectò fecisset Deus illis iniuriam, iuxta D. Thomæ sententiam, quos reprobasset ante præuisionem peccati, sicut affirmant mordicus Perihomistæ. Falsò quidem de mente S. Thomæ, & ideo non thomistæ &c. Et hoc amplius docet *in p. p. q. 63. a. 3.* omnes Angelos fuisse bonos & in gratia, quia aureæ naturæ illæ ætæternæ, de qua Plato & Origenes faciunt etiam animas humanis; sed nostrates Theologi paulò minoris

Alia ratio
de massa lu-
ti atque au-
reæ D. Tb.

gradus, vt dicit plat. 8. Attamen ad Dei imaginem, aureas ante prauersionem peccati. Quomodo enim illis omnibus Angelis gratiam Deus dedisset, nisi verè dilexisset? Gratia enim ex amicitia Dei. Sic quomodo Adæ ad posteros omnes transferendam iustitiam originalem dedidisset, nisi dilexisset? Ergo & antecederet elegisset: Ergo & prædestinasset?

Præterea etiam notandum apprimè, quòd si Deus ante prauersionem culpæ non finiendæ fecisset vas contumeliæ ex vi reprobationis merè volutarie, vt docent Perihomistæ: & vasa honoris ex decreto inuincibili: perfectò semper hi essent vasa honoris, illi verò contumeliæ. Sed quidem post baptismum ante quam iterum peccent sunt vasa honoris, dicitur *Ecce Apostolo, sed abluti estis, sed sanctificati estis per lauacrum in verbo vite &c.* In eo etiam post peccata actualia de vasis contumeliæ fiunt vasa honoris, sicut Magdalena, vt dicit Ap. fl. 2. *Tir. 2. In magna domo sunt vasa aurea, scilicet, lignea, & argentea; alia quidem in honorem, alia in contumeliæ. Si quis se expurgauerit ab his, fiet vas in honorem &c.* At qui ab æterno decreto prædestinant & reprobant ante culpam, tenentur dicere (cum neque à nobis, neque à Deo possit rescindi decretum) quòd nunquam fiunt vasa honoris ea, quæ sunt contumeliæ; velut impiè asserit Lutherus, Caluinus, Mahometes, & Ioannes duo, Vicleff & Vsdanati propter hoc in Concilio Constantiensi, vt patet in art. 2 & 3. ibi damnatorum. Quoniam dixerunt. Nunquam, Paulus fuit membrum Diaboli, & nunquam Iudas membrum Christi: quali dicant. Nunquam Paulus fuit vas contumeliæ, nec Iudas vas honoris. Cuius contrarium docendo Concilium sacrum, docet eos qui sunt in gratia, esse vasa aurea & honoris: sicut omnes Angeli quando omnes creati sunt in gratia. Ergo Deus non reprobatur eos sine iniuria, nisi per hoc quod in finem eos peccaturos præuidet. Et hoc docet Chrylost. & omnes Patres, & D. Thomas in opuscul. de Prædest. definiens reprobationem esse præscientiam culpæ non finiendæ, &c. Similiter omnes Patres, & ipse Augustinus, quem solum se habere patronum fateatur Caluinus in

Si vasa contumeliæ & honoris essent ex Cond. & non ex voluntate creaturæ nunquam illa honoris, nec ista contumeliæ fierent, nisi de iose & apparetur

148 *De Prædestinatione, Electione,*

hoc dogmate, & cum eo Perihomistæ, & Ioan. Vs, qui in 2. art. ait. *Paulus nunquam fuit membrum Diaboli, licet fecerit actus quosdam Ecclesie malignantium consimiles.* Et in 3. *Præsciti nunquam sunt partes Ecclesie, cum nulla pars eius ab eis finaliter excidat, eo quod prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidit.* Et in art. 5. *Præscitur, et si aliquando sit in gratia, iuxta præsentem iustitiã: tamen nunquam exiit ex Ecclesia sancta. & prædestinatus semper manet membrum Ecclesie, licet aliquando excidat a gratia aduentitia, sed non a gratia prædestinationis.* Isti articuli maledicti, & execrati non damnantur à Perihomistis & Pseudo Chilianis Calvinistis, qui reprobant absque finis alium demeritorum, & absque peccati originalis præiudicio ex mera Dei voluntate. Nec enim quia peccant reprobantur in ipsorum dogmate, sed quia reprobantur, peccant homines dere icti à Deo ut peccent: Ita quod permissio peccati, & peccatum sunt effectus reprobationis. Nos autem ostendimus contrarium de mente D. Thomæ, & omnium Doctorum. Et quod permissio non est effectus reprobationis: ratioquin soli reprobi permitteretur peccare: Ergo nec Petrus, nec Paulus per eos unquam verè peccauerunt, quoniã reprobati non erant. Ergo peccatum eorum non verè fuit peccatum, ut dicunt Libertini, ex Cuiusmodi orti. Sequitur etiam ex hoc, quod nunquam Iudas, & Saul, & alij, qui aliquando fuerunt in gratia, fecerunt opus bonum etiam meritorium, si non erant prædestinati, quoniam opus bonum apud Pseudo Thomistas, est effectus prædestinationis, sed ij nunquam fuerunt secundum eos prædestinati, nec antecederet vii nos volumus; nec consequenter, ut omnes volumus.

Qui prædestinantur ad gratiam, prædestinantur ad gloriam ex parte nostre consequenter. Probatur 1.

Sed aiunt prædestinati erant ad gratiam, sed non ad gloriam: & illi reprobatum erant à gratia, sed non à gloria. At falluntur longe deterius. Sequitur enim quod Deus reciperet illos in amicitia proditoria secundum faciem, non secundum cor. Et Deus esset proditor, qui aliud est in pectore, aliud in lingua gerit: & odisset, tanquam amaturus: & amaret, tanquam osuros, ut dicebat Blasius: quod Cæro, neque in philosopho incerto futuri, admittit, sed damnat ut insidiosum.

Item qui in gratia est, verè est amicus Dei, eiusque con-

fors diuinitatis, & meretur paradisi de condigno. Sed si reprobatus est, etiam ante præuersionem finalis peccati, non uere esset in gratia Dei, sed simulatione; quod ablit, id quod infra probabimus. Ergo.

3. Præterea quamuis dicat non baptizatos relinqui in massa miserie: non tamen aliam miseriam ex hoc habent, nisi priuationem diuinæ visionis supernaturalis: nam omnes à morte corporali & à gehenna liberat & transfert in bona Dei naturalia per remediū redemptoris, ut supra probatum est ex D. Thoma, & Greg. Naz. & Nyss. & Iustino & aliis: & infra amplius probabitur.

4. Præterea non potest hoc dubium solui, nisi ex doctrina S. Thomæ, quæ ly præ in prædestinatione, & præscientia declaratur pro *supra*, non pro *ante*. Et merita enim, & demerita coexistunt æternitati, ut dictum est in Theologicis, *Lib. 6.* ubi hoc dogma tractauimus; ibi uide.

Circa tertiam partem huius argumenti, quo dicunt ex *Rom. 9* Deum fecisse uasa iræ, ut Pharaonem, quem indurauit: & uasa misericordiæ, ut Paulum, quem emolliuit, meragraria abque meritis. Respondet etiam D. Thomas. Quod licet Paulum ex gratia emolliuerit, quoniam fecit hoc malum persecutionis Ecclesiæ ex ignorantia, putans se sufficere præstare Deo: tamen Pharaonem non indurauit, imprimendo malitiam, sed non castigando, & sustinendo, donec ad sui gloriam eum confunderet. Et induratio illa erat poena peccati, ut infra demonstrabimus, & supra ostendimus in *art. 3. cap. 2. At lect. 4. Rom. 9* S. Thomas hoc docens ait. Deus non fecit uasa iræ, sed sustinuit, ut dicit *1. textus Apostolicus*, patienter. Unde concludens *1. textus*, nem ait. (Quorundam miseretur, quia bonus: quosdam indurat, quia iustus. At non sic quos uult indurat, ut eos peccare compellat sed sustinet eos, ut secundum suam ipsorum iactantiam remaneant in malum. *Secundum 1. textum infra.* Alii uero non indurat, sed per 4. textum in damnationem, & excitationem esse in poenam præcedentis peccati, & ordinari ad ostensionem iustitiæ; non autem fieri a Deo, ut infra docebimus. Semper autem memento doctrinæ

Deus non facit uasa iræ, sed sustinet de se facta, patienter: sed facit uasa misericordiæ non tamen sine illorum uoluntate: nec a caprice.

Indurat Deus & mis. tunc non uoluntate.

150 *De Prædestinatione, Electione,*

p. p. q. 19. art. 6. ad p. quod Deus, vt pater, omnes saluat, & antecedenter: vt iudex, & consequenter non omnes: quoniam obstinatos damnat.

*Quamuis
paruos
quosdam de
massulm
pernaturali
nonliberis.
liberata
non natu
raliter ad
naturalia
bona.*

At quidem licet paruuli in peccato originali decedentes, sint reprobati à uisione Dei supernaturali, non tamen à naturali dilectione, & cognitione, vt supra dictum est, & propterea S. I. Thomas in *q. 23. art. 5. ad 3.* rectè dixit, quod in gratuitis non facit iniuriam, dans inæqualia æqualibus, nisi nodo non subtrahat, quod illis debetur ex natura. Constat autem quod natura est bona & reformata per Christi incarnationem, & conformitatem cum omnibus hominibus quoad naturalia: & ideo resurgent incorrupti, & integre omnes pueri, etiam non baptizati, & gaudebunt Deo naturali dilectione & cognitione, quoniam in naturalibus iam sunt aures: in supernaturalibus lutei &c. vt supra *resp. ad 2.*

Præterea in *q. disp. de pena peccati origin. art. 1.* docet iniuriosum esse paruulis ob peccatum orig. tribuere penam naturalem per tres rationes & idem docet in *2. 1. 33. q. 2. art. 1.* optimis rationibus, & *Ref. ad 2.* quod peccatum originale est minimum inter omnia peccata, ita, vt intensi-è sit minus quam veniale, & quam mortale: ideo illi minima pena debetur; quia minimum habet de voluntario, & non nisi carentiam finis, ad quem ordinabatur per iustitiam originalem, sicut idiotæ carentia Episcopatus, ad quem alij docti ordinantur, vt dicitur in prædictis locis, & alibi sæpissimè.

RESPONSIO AD SEXTVM.

Deus indurat non immittendo malitiam, sed non castigando; Et est volentis, et currentis vias suas bonas facere: non quidem vt principaliter, at vt liberè operantis.

ARTICVLVS XIII.

AD id, quod addebant ex Apost. *Rom. 9.* Quod ex mea voluntate Dei, non ex nostra etiam sit voluntate, ut gratiam & gloriam acquiramus: Dixerat enim, *cuius vult miseretur*, ut Pauli, & *quem vult indurat*, ut Pharaonem, & respondimus; quod Deus indurat non immittendo malitiam, sed non castigando statim, veluti vulgò dicitur; pater filio laqueum & furcam parare, quando ipsum non castigat, ut dixit Athanasius Const. sed sustinet in multa patientia vasa iræ; nec infundit gratiam, tum quoniam indigni: tum quia reperiunt emolliri & illuminari, ut ante docuimus de mente S. Thomæ, & amplius mox declarabimus) statim ad hæc subiungunt. Ergo neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.

*Repetitur
argumentum
illud neque
volentis, ne-
que currentis.*

Respondet S. Thomas *Rom 9. l. 3.* quod sensus huius litteræ potest esse hic: omnia procedunt ex Dei misericordia. Igitur non est volentis, scilicet velle. neque currentis, scilicet, currere, sed utrumque Dei miserentis, sed hoc solum in hoc verbo intellexisset, cum etiam gratia sine libero arbitrio non velit, neque carrat, potuisset, è conuerso dicere; non est miserentis Dei; sed volentis, & currentis: quod aures præ non ferunt. Vnde plus aliquid his verbis (inquit) est intelligendum, ut scilicet, principalitas gratiæ Dei attribuat, non autem nobis, &c. Hæc est responsio Chrysostomi, ut in suo loco, & in expositione huius capituli demonstravimus, & rectè simè, ideoque D. Thomæ acceptissima. Mox addit D. Thomas, quæstionem. Si Deus dat velle & pericere pro bona voluntate, ut dicitur *Phil. 2.* quoniam principaliter mouet ad opus bonæ voluntatis (sed non ad opus malæ, ut ait Origenes) tunc sequitur S. Thomas (sed si non est volentis velle, neque currentis currere, sed Dei mouentis ad hoc, hominem videtur quod homo non sit dominus sui actus, quod pertinet ad libertatem arbitrij. Et idò dicendum: Quod Deus omnia mouet, sed diuersimodè, in quantum

152 *De Prædestinatione, Electione,*

„ scilicet vnumquodque mouetur à Deo ad volendum, &
 „ sic homo mouetur à Deo ad volendum, & currendum
 „ per modum liberæ voluntatis. Sic ergo velle, & currere est ho-
 „ minis, vt liberè, non autem est hominis vt principaliter
 „ mouentis, sed Dei.) Ex quibus verbis palam fit, quod ho-
 „ mo mouetur liberè à Deo in bonum, sicut filius qui potest
 „ repugnare non sicut seruus, qui non potest aliter facere, vt
 „ ei paulò ante ex Apostoli auctoritate *Rom. 8. Qui spiritu
 „ Dei aguntur, hi filij Dei sunt.* In malum verò non mouetur
 „ à Deo, iuxta illud *Ecc. 15. Non dicas; ille me implanauit;* &
Jacob 1. Nemini tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur,
 „ &c. Ex quo D. Thomas eicit, quod Deus non prædesti-
 „ minat voluntates, & neque inspirat, nec mouet ad actum
 „ malum, tñ infra ostendemus. Id quod faceret, si reproba-
 „ ret absolute, & non ex præscientia culpæ non finienda.

*Ad 7. Peccatum & reprobationem non ha-
 „ bere causam actiuam, nec defectiuam, nec
 „ permissiuam in Deo: nec finalem antece-
 „ denter, nec intendi antecedenter propter bo-
 „ num vniuersi, aut Dei, cui maximè con-
 „ trariatur: Nec Deum permittere mala mo-
 „ ralia, quoniam ad ea non sequitur maius
 „ bonum: attamen consequenter, per omni-
 „ potentem bonitatem, verti in bonum.*

ARTICVLVS XV.

*Q*Uoniam ostensum est supra, reprobationem habere
 „ causam in nobis, id est, reusam culpam; prædestina-
 „ tionem verò in Deo, idem est quærere causas reprobationis
 „ ac culpæ. Profectò culpa non est malum metaphysicum,
 „ quod opponitur enti, atque parum nihilum est: neque
 „ physicum.

physici quod tollit aliquod esse contrariando in subiectum, sicut calor occidit frigus, & frigori malū esse dicitur, & cecitas opponitur visui, eiusq; malū est, ac proinde privatiue: sed est malum morale, quod per se opponitur solum privatiue, & voluntario naturæ rationali: priuat enim bono rationis, à cuius ordine & fine deficit, *p. 2. q. 71. 2.* Quod cum fit contra voluntatem, est malum naturæ, vt fragilitas, & ignorantia: cum ex voluntate, est morale.

Culpa autem non habet causam agentem efficientem, *De causis culpa & reprobationis* sed deficientem ab ordine rationis, licet actus substratus habeat causam efficientem. Item habet causam naturalem actum culpabilem, seu omissionem actus voluntariam. Pro subiecto verò voluntatem. *p. d. 39. q. 2. 2. 0.* Et quidem causam habet deficientem non per se, sed per accidens, vt dicitur *p. 2. q. 49. 1. & 3. ad 5.* Accidit enim, vt deficiat, vel ab ineptitudine instrumenti, vel à materiæ resistentiæ, vel defectu a quo principiorum actionis. Cum autem deficere non sit primæ causæ, sed secundarum, quæ deficere possunt, quoniam ex nihilo & ente constant *2. 34. q. 1. a. 3. ad 4.* Et, vt ex nihilo, deficiunt; non vt ex ente. Igitur causa defectiua est peccans, quia deficit ab ordine. Ergo voluntas, quatenus à sensualitate aut obiecto trahi extra ordinem se sinis volens, sciensque, dicitur peccare *p. 2. q. 6.* Est quidem per se causa peccati, vt actus; per accidens, vt inordinatus, hoc enim non vult nisi interpretatiue: vt autem possit deficere, non est à permissione Dei morali. Ipse enim in omni lege, æterna, scilicet & naturali & positiva prohibet peccatum; Nam *1. 2. q. 71. 6. peccatum est dictum, aut factum, aut concupitum contra legem Dei, & 2. 2. q. 133. peccatum omne est contra naturalem legem, & inclinationem.* Et iterum, *p. 2. q. 109. 4. Est preuaricatio legis diuinæ, & celestium inobedientia mandatorum;* Et *1. 2. q. 71. 6. Est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat.* Quapropter permissio non est effectus reprobationis, sed naturalis libertatis, vt iuxta suam naturam operetur lex: sicuti dicitur *p. dist. 39. q. 2. art. 2.* Ex hoc enim quod Deus non impedit libertatem, quæ peccat, dicitur permittere peccatum. Igitur

134 De Prædestinatione, Electione,

si peccatum non habet causam agentem Deum, neque permissiuam, vt fiat, quoniam non est bonum peccatum, neque est bonum fieri peccatum, ideoque non potest esse volitum à Deo, vt in p. d. 46. q. 12. docemur. Imo neque deficere, quod à Deo dicunt permitti, est à Deo volitum, neque voluntate antecedenti, nec consequenti, vt docet p. d. 47. q. 1. art. 2. o. Pertineret aurem ad aliquam voluntatem, si esset aliquo pacto bonum. Ergo palam est in doctrina S. Thomæ, quod reprobatio non habet causam in Deo effectiuam, nec defectiuam, nec permissiuam peccati, vt peccatum est. Et quoniam vt peccatum est, causa est reprobationis, consequens est, vt non habeat causalitatem reprobatio in Deo, sed solum præscientiam, & ordinationem deinde ad iustitiam, vt supra pluries diximus ex dictis S. Thomæ.

Peccatum non habet causam effectiuam, nec defectiuam, nec permissiuam in Deo, ergo nec reprobatio.

Peccatum non habet causam finalem in Deo antecedentem.

Amplius quoniam dicunt Perthomistæ, quòd reprobatio habet præ causa finali, relucientiam iustitiæ, & pulchritudinem vniuersi: Iterum ostendam ex D. Thoma falsum hoc esse. Siquidem peccatum haberet causam finalem. Sed D. Thomas p. p. q. 49. art. 1. probat; Quod malum non habet causam formalem ex hoc, quòd ipsum non est aliqua forma, sed est magis priuatio formæ. Nec finalem, sed magis est priuatio ordinis ad finem debitum. Non solum enim, finis habet rationem boni, sed etiam vtile quod ordinatur ad finem. Ex quibus verbis palam docet S. Thomas, quod Deus non dedit peccato finalem causam; id quod dicunt, relucientiam diuinæ iustitiæ, & pulchritudinem vniuersi, quod etiam ex Eccl. 15. probatum est, vbi dicitur quod non implanat, sicut placet Caluino, Quoniam non sunt ei necessarii homines impij. Nec dat spatium peccandi, id est non permittit peccatum, Quoniam non concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilem. vt Pseudoth. docent.

Non est peccatum iniustum à Deo propter bonum vniuersi, vel gloriam Dei.

Propterea Apostolus non ait, quòd Deus fecit vasa iræ, vt ostenderet gloriam in vasa misericordiæ, sed sustinuit vasa iræ (vt declarat S. Thomas) patienter, nec fecit vasa contumeliæ, sed vasa naturaliter bona, quorum alia fiunt in contumeliā suā sponte, sicut supra declaratū est ex verbis eiusdem. Quod autem peccata cedant in bonum aliorum, & in

relucetiam potestatis, hoc non est ex intentione auctoris rerum, alioquin ipse vellet peccata propter hunc finem; sed ex omnipotenti bonitate, quæ occasione accepta, & non data, conuertit omnia mala in bonum. Et hoc doctissime declaratur *p. dist. 46. art. 2.* Quoniam malum, & malum esse, vel fieri malum, non est bonum vlllo pacto. Idcirco nec volitum à Deo; sed mala esse occasiones bonorum, bonum est: Ideoque volitum à Deo, & fit à Deo, deinde hoc bonum esse quod bonum non erat. Et hanc laudem dat Deo Apostolus ex malitia nostra, non ex sua. Effet quidem ex sua, si vellet fieri mala, ut ipse postea potens appareat, ut supra. Nec te moueat quod diximus, Deum accipere occasionem ex peccato, & non dare. Nam hoc plus dicit S. Thomas, quod si Adam non peccasset, Deus incarnatus non fuisset. Ergo peccatum fuit occasio tanti boni, & ideo vocatur *felix culpa* à Gregorio. Et Deus non dedit occasionem peccato, nec lex: sed homo accepit *Rom. 7.*

Cur non in fieri, sed in facto effectus dicitur peccatum: hoc propter bonum aliquod.

Verè perfectionem vniuersi ex malo physico D. Thomas concedit *1. p. q. 22. 2. ad 2. & q. 48. 2. o. & ad 3. & 2. d. 48. q. 11. 1.* & aliis in locis. Et quidem per accidens. At ex malo moralis concepit similitudinariè per occasionem acceptam.

Ex physico malo consurgit perfectio aliqua vniuersi, ex moralis nulla. Ideo illud permittitur, non istud.

Sed mundum perfectiorem ponit, & pulchriorem sine malo culpæ, ut patet *p. d. 46. 3. ad 6.* dicens. (Sunt aliqua mala, quæ si non essent, vniuersum esset imperfectius, id est illa, ad quæ consequitur maior perfectio, quàm illud, quo priuamur sicut est corruptio elementorum, ad quam sequitur mixtio, & formæ mixtorum nobiliores formis elementorū. Quædam verò mala sunt, quæ si non essent, vniuersum imperfectius esset, illa scilicet quibus maiores perfectiones priuantur, quàm in alio acquiruntur. Sicut præcipue est in malis culpæ: quæ ab vno priuant gratiam, & gloriam, & alteri conferunt bonum comparisonis, vel aliquam rationem perfectionis, qua etiam non habita posset perfectio vltima haberi, sicut sine patientiæ actu in persecutionibus illatis potest aliquis ad vitam æternam peruenire. Vnde si nullus homo peccasset, vniuersum genus humanum melius foret, quia etiam si directè salus

Deus permittit mala physica, ad quæ sequitur maius bonum, sed non moralia, ad quæ &c.

156 *De Prædestinatione, Electione,*

„vnius occasionetur ex culpa alterius : tamen sine illa culpa
„salutem consequi posset : Nec tamen hæc mala, neque il-
„la per se ad perfectionem faciunt vniuersi, quia perfectio,
„num non sunt causæ, sed occasiones.]

Et per totum articulum hoc probatur, vt contemnas
eos, qui dicunt generis humani, vel mundi partes aliquas
peccasse ex permissione, seu ex reprobatione Dei ob me-
lius vniuersi. Non enim legunt D. Thomam, nec rationes
ab eo adductas perpēdunt, nec soluunt hic positas, nec quod
p p. q. 22. a. 2. vbi docet non ordinari ad finem à Deo, illa,
quæ non causantur ab ipso, sed peccata non causantur. Ergo
non præordinantur. Ergo mox vt occasiones adduntur.
&c.

Præterea *Mall. q. 3. a. 1. o. & ad 3.* præclare docet quod
Deus potest esse causa pœnæ, quoniam pœna est malum
contra bonū particulare ordinabile in bonum iustitiæ. Sed
culpa est contra bonum commune summumque, idcō non
potest verti in bonum Dei, boni communis, cum sit auersio
ab eo. Gratiastibi S. Thoma.

RESPONSIO AD OCTAVVM.

*Sententiam veri Thomistæ multipliciter di-
stare à Pelagianis. At Pseud. & Perthom,
conuenire longè magis & cum eis,
& cum Luthero, &
Manichæis.*

ARTICVLVS XVI.

*Differentia
prima inter
Thomistas
veros & Pe-
lagium.* **A**D octauum respondet D. Thomas, quod prædestina-
tio antecedens est ex Dei bonitate absque præuissis
meritis nostris, sed donis suis. Prædestinatio consequens est
ex præuisione miseriæ peccati, quoniam est propositum mi-
serendi. Sed merita profunt ad effectum prædestinationis

id est ad perseverantiam & gloriam consequendam, ut docet *p. p. q. 23. a. 5. & 1. d. 41. 3. & ver. q. 6. art. 2.* Præparatio autem ad gratiam ex parte hominis non est causa meritoria consequentis prædestinationis, sed solum dispositio ex acceptione Dei, ut ibidem dicitur. Imo sola non repugnantia, aut naturæ probitas sufficit, ut Deus faciat opus suum bonum: dat enim gratiam indignis negativè, non autem contrariè, ut dicitur. *2. d. 27. q. 1. a. 4. ad 4. & p. d. 41. q. 1. 2. 3.* Et contra gentes lib. 3. cap. 159. ubi etiam contrariantibus dari, sed non recipi docet, ut & Chrysost. dicebat non semel. Et hæc dona Dei naturalia, scil. non repugnantia, & rectitudo, in qua creati sumus, & dispositio. Nec quippiam habemus, quod non acceperimus. Hæresis autem Pelagij erat, quod prædestinantur prædestinatione prima ex præiis meritis: Apostolus autem dicit, secundum propositum voluntatis Dei. Præterea teste S. Thom. *quodl. 1. ar. 7.* initium bene faciendi ponit Pelagianus in nobis, & ex nobis; S. Thomas & verus Thomista in nobis, sed à Deo præmouente, at nulli deficiente, ut dicit *1. p. q. 23. 50.* vel habetur in nobis ratio conferendi gratiam ex dispositione, vel non repugnantia, secundum quam dicitur prædestinatio, & collatio gratiæ, rationalis; & iusta, ut ait *p. d. 41. art. 3. o.* non autem quæ moueat Deum ad volendum hoc nobis bonum. Homo enim non se discernit faciendo bonum, quod indiscrète omnibus datur, sicut & non repugnantia. Sed se discernit à communi gratia faciendo malum, sicut S. Dion. scribit ad Ioh. Theologum. Nec acceptatio nostra est principium aut meritum: sed est meriti dati receptio, id est gratiæ, quæ prior est mouens ad accipendum. Sed quia de facto multi non acceptant, isti multi se discernunt, non ille, qui acceptat, quod omnibus datur indiscrète. Et hoc modicum nostrum acceptat, Deus ut maximum, sicut Chrys. ait *in ps. 50.* Alios damnat, dicens: *quia vocavi, & renuistis.* Alius Pelagij error est, quod possumus mereri gratiam aut gloriam sine gratia ex operibus naturæ, ut dicit S. Thom. *1. d. 17. 1. 1. ad 8. & 2. 28. 1. 1. o.* At D. Thom. *2. d. 28. q. 1. 1.* ubi ait quod Manichæi respicientes ad partem sensualem ho-

Prior est datio gratiæ, quam acceptio boni in nobis. Ergo principium est à Deo, effectus ab utroque. Pelag. ponit princ. in nobis. Non tamen ulli de est gratia interior, & exterior: sed nos desumus illi.

2 Different

minis, dicunt hominem non posse peccare. Vnde destruant liberum arbitrium. Iovinianus verò recipiens partem hominis naturalem, quia facit omnia cum ratione; dicit homines non posse peccare; & hic etiam liberum arbitrium destruebat; quoniam ad illud determinatio sui operis non pertinebat, si omnino est peccabilis vt Manic. Et si omnino impeccab. vt Iovin. Pelagiani verò naturam liberi arbitrij saluare volentes, in a' iunx. errorem lapsi sunt, scil. Pelagij. Dicunt enim, quod quia liberum arbitrium de se determinatum non est ad aliquod opus, sed ex ipso dependet determinatio operis cuiuscumque, potest de se ad omne bonum sine aliqua gratia superaddita etiam meritorium.) Contra quem S. Thomas subiungit, quod verum est, quod liberum arbitrium ad nullum obiectum determinatum est, & ideo ad quodlibet genus ex se potest, vt facere fortia & iusta &c. Sed actus meritorius habet efficaciam, excedentem naturalem virtutem, in quantum est efficax ad illud præmium consequendum, quod facultatem naturæ excedit, & ideo non potest liberum arbitrium ex se ipso facere quod opus sit meritorium, nisi eleuetur per gratiam, quæ facultatem naturæ excedit &c.) Et mox declarat quod opus, vt meritorium, est à gratia; opus, vt opus, à libero arbitrio, sicut qui ante habitum virtutis facit opus virtuosum quo acquirit habitum, sed non facit opus bonum, quale fit ab habente habitum cum voluptate, facilitate, & scienter & potenter. Et resp ad p. ait, quod opus non meritorium supernaturale, sed moraliter bonum facit homo, quodcunque. Non autem habet meritum illud opus, nisi si superaddita gratia. At si gratia intel igitur ipse Deus, antecedenter auctor gratiæ & naturæ tunc verum est quod homo, aut creatura nullum opus facit sine gratia, id est sine Deo, qui dixit, *sine me nihil potestis facere*. Si autem ly *sine me*, id est sine gratia gratum faciente intelligatur, tunc exponendum est ly *nihil*, id est nullum opus, pertinens ad salutem supernaturalem. Et resp ad 4. dicit; quod homo facit sine gratiæ auxilio speciali ex communi influxu omne opus iustitiæ civilis ante & post habitum, sed iustitiæ me-

Concedit S.
Thom. quod
lib. arb. po-
test se deter-
minare ad
quodlibet o-
pus, sed non
meritorium
supernatu-
rale, sed am-
naturaliter.

Resp ad 5.

ritoriae supernaturalium bonorum, minimè. Et hoc est quod asserunt è contra ipsi Pelagiani. Quapropter nihil nobis cum illis.

3. Reprobatio autem ex præuisa culpa nihil sapit Pelagianum. Pelagius enim gratiam tollit, & liberum arbitriū sufficiens ad merendum facit supernaturalia: Qui autem reprobatur absque culpa præuisa, non modò tollit gratiam cum Pelagio, sed insuper introducit disgratiam fatalem cum Manichæis, ut ait Richardus: Pelagius etiam dicebat, posse hominem adimplere omnia præcepta Dei sine gratia secundū substantiam & modum, ut docet S. Thom. p. 2. q. 103. 10. ad 3. & 109. 4. Item 2. d. 28. 3. verus Thomista docet, quod „ potest civiliter implere præcepta, quoad substantiam actus. „ Quoniam, teste Hieronymo, Deus non iubet impossibilia. „ Præterea, ait; Deus non est magis crudelis, quam homo. „ Sed homini imputatur ad crudelitatem, si obliget aliquē „ per præceptum ad id, quod seruare non potest. Ergo hoc „ de Deo non est existimandum. Et ita sine gratia homo „ potest per se præcepta legis implere, sed tamen non „ quoad modum, qui est ex charitate Dei secundum intentionem legislatoris: finis enim præcepti est charitas. Sed si „ gratia accipiatur hic pro quolibet auxilio generali, nō pro „ supernaturali gratum faciente, sed pro gratis dato: tunc „ verum est, ait, quod homo non potest implere præcepta „ sine gratia hac, etiam quoad substantiam, nedum quoad „ modum. Pelagius autem errauit, inquit S. Thomas, *ibi F.* Quoniam simpliciter impleri præcepta legis sine gratia posuit, tam gratis data quam gratum faciente: & nihil distinxit. Præterea illæ impropagationes, *Quid habes, quod non accepisti? quiste discernis?* tendunt contra Pelagium; factæ ab Augustino, non autem contra verum Thomistam, ut insulstat Pseudothomista. Malus enim discernit à beneficio Dei cōmuni: bonus adhæret datis gratiis. Deus enim nō iustificat nos sine nobis consentientibus, sed sine nobis gratiam causantibus, ut dicit sanctus Tho. 2. d. q. 27. q. 1. a. 2. ad 7. & alibi docet quod ly *quid habes quod non accepisti*, intelligitur de cunctis donis naturalibus & gratuitis.

Quomodo
intelligitur
quid habes
quod non
accepisti?
Different.

160 De Prædestinatione, Electione,

3. Differenti.

Alius error Pelagij, quod infantes non contrahunt peccatum originis per transfusionem, sed per imitationem p. 2 q. 81. 1. o. sed baptizantur pro regno Dei, non baptizati enim sunt solum in domo Dei. Ioan. 14. lect. 1. Quod est falsum, pro quanto ad visionem supernaturalem eos admittunt, ut probat D. Thomas, qui solum naturalem concedit ei.

Ref. ad aliam partem argumenti vide cap. 3. & 4.

Cætera quæ addunt, quod non datur causa voluntatis Dei prædestinantis, & reprobantis, destructa sunt; quoniam reprobationis est ratio, & prædestinationis occasio apud D. Thomam. Si enim Adam non peccasset, Christus non fuisset prædestinatus filius Dei ex semine David, &c. ut dicit 3. p. & de his supra, sicuti quod iniuste reprobareret filios ad sui imaginem, factos aureos, tanquam essent lutei, & non filij, sed hostes, absque merito ad contumelias, & pœnas non præiusta culpa, sed temere à capriccio.

Assertio Pseudothomistarum, & Perthomistarum: Quod Deus non potest præscire peccata ante decretum voluntatis. Et quomodo putant saluari libertatem arbitrij, quamvis nequeat facere aliter et aliud. quam decretum æternaliter fuit.

CAPVT V.

ARTICVLVS I.

Arg. quod peccata non sciuntur scientia simplici, sed visionis: ergo approbationis: ergo ex decreto videntur

Sed contra hanc veri Thomistæ sententiam insurgunt, qui disgratiam loquuntur, dicentes. Deus non potest præscire futura contingentia, ac libera in doctrina S. Thom. nisi per hoc quod conexistit æternitati in suæ præientia. te existentia naturali. Existentiæ autem non habent à scientia naturali, seu simplicis notitiæ, sed à scientia approbationis & visionis: ideo enim sunt, quia Deus voluit esse, nedum

qui sciuit absque volitione. Ergo idco sunt, aut erunt, quia Deus scit, & vult, iuxta illud. *Apo. 3. Propter voluntatem tuam erant, & creata sunt*: Ergo omnes actus liberarum voluntatum, & contingentes, sunt, quia Deus voluit, decreuitque esse, non quia præsciuit. Non enim potest scire futurum esse id, quod ipse non voluit esse, & cui non vult nec statuit dare esse. Ergo respectu Dei eueniunt necessar. o necessitate infallibilitatis, & consequentia, licet non consequentis.]

Exinde putant se saluare libertatem dicendo. Quod ^{saluant} quamuis Deus physice prædeterminat generaliter, quæ ^{ssend. liber-} facturus est & voliturus est homo. Et iterum cum homo ^{tatem in} operatur, temporaliter prædeterminat liberum arbitrium ad volendum hoc, & faciat efficaciter, vt homo faciat, tamen in sensu diuiso remanet in homine potestas aliter faciendi, & propter illam potestatem dicitur liber. Verumtamen non potest in sensu composito aliter velle, & operari, & aliud, quam & quod Deus præsciuit & decreuit ab æterno; & intempore operatur Deus nobiscum auxilio efficaci præueniente, & cooperante, siue opus bonum iuxta Dei voluntatem, & gratiam: siue malum, iuxta hominis voluntatē, & Dei prædeterminationem & concursum ad actus substantiam, non autem ad deformitatem, sicut tibiæ claudicatio non est à virtute motiua, quæ assimilatur Deo mouenti, sed à tibiæ fractura, quæ assimilatur libero arbitrio, ^{Quomodo} vt docet S. Thomas: & Isaias, *omnia opera nostra operatus* ^{substantia} ^{actus mali} ^{est præscita} ^{& decreta} ^{nec tamen} ^{malitia est} ^{volita.} *es Domine &c.* & Paulus *Deus est qui operatur in nobis vel-* ^{le & perficere p. b. v. & alibi.} *Ego induraui cor Pharaonis &c. & in hoc excitaui te &c. & excæca cor populi huius &c.* Igitur & bona & mala opera facit Deus, vt velimus & faciamus: illa quoad substantiam & formam actus: ista quoad substantiam, non autem quoad informitatem actus.

162 De Prædestinatione, Electione,
Peccata & non entia sciri à Deo scientia intel-
ligentia: similiter & futura contingentia
ante decretum voluntatis contra
primum assertum Per-
thomistarum.

ARTICVLVS II:

*Deus non
absolute, sed
conditio-
ne præle-
gitur effe-
ctus libera-
rum creatu-
rarum.
Probatio 1.*

Contra primum assertum Conclusio sit: Non modo
est secundum scripturas & Patres, quod Deus præscit
opera mala, quæ non decernit fienda, & bona vult à nobis
liberè fieri, non tamen prædeterminat efficaciter volunta-
tem ad volendam, & faciendum, sed etiam est de mente
D. Thomæ.

Circa primum dicit scriptura. *Si vis ad vitam ingredi,
serua mandata.* Non autem dicit. *Ego facio, ut velis ser-
uare,* & terues mandata si non possumus substantiam actus,
nisi Deo efficaciter mouente.

Circa secundum, *si audieritis me, bona terræ comedetis: si
autem non audieritis, gladius deuorabit vos:* Non autem di-
cit, *Ego faciam, ut audiat, & faciam, ut non audiat.* Ne-
, que dicit, (ait Chrysost. in lib. de prouidentia) *sive audie-
ritis, siue non audieritis gladius deuorabit vos; & siue audieri-
tis aut non audieritis bona terræ comedetis.* Similiter apud
Ezech. *Conuertimini ad me &c. agite penitentiam &c. facite
vobis cor nouum, & spiritum nouum &c.* Et quare moriemini
domus Israel? *Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus.*
Reuertimini, & uiuite &c. Prædestinatio autem dicit. *sive
reuertimini, siue non, tandem infallibiliter moriemini, aut ui-
uetis, ex decreto.* Præterea tota lex vetus, & noua promit-
tit bona volentibus bonum secundum Dei præceptum, mala
volentibus malum contra Dei præceptum. Prædeterminatio
autem efficit, ut infallibiliter faciamus bonum aut malum,
quod nobis adscribitur etiam non potentibus vitare illud in
sensu composito, qui nunquam reperitur diuisus, ut infra
patebit.

*Hoc argu-
mentum est
Chrysost. in
trakt. de iust.*

1. Quod autem de mente D. Thomae Deus præsciat mala & non faciat. Probatur primo *ex p. p. q. 19. a. 4. ad 4.* ubi
 „dicit quod omnium effectuum causa est scientia ut dirigens;
 „voluntas ut imperans; potentia ut exequens, quia nominatur
 immediatum principium operationis. Et *q. 25. a. 1. ad 4.* ait.
 „Potentia non ponitur in Deo, ut aliquid distinctum à
 „scientia, & voluntate secundum rem, sed solum secundum
 „rationem. In quantum scilicet potentia importat ratio-
 „nem principij exequentis, quod voluntas imperat, & ad
 „quod scientia dirigit; quæ tria secundum idem conue-
 „niunt Deo.] Igitur secundum D. Thomam prius scientia
 scit quæcunque, futura, præterita, & præsentia, quam vo-
 luntas velit fieri præsentia, præterita & futura.
 2. Præterea in *p. sententiarum d. 3.* præter executivam po-
 tentiam ad extra ponit S. Thomas potentiam essendi,
 & generandi ad intra; ex quibus oritur ordo. Ergo præ-
 sciuntur & produciuntur ad intra, priusquam voluntas con-
 sentiat fieri ad extra. Præterea scientia non est causa rerum,
 ut probat S. Thomas *p. p. q. 14. art. 8.* sed in quantum habet
 voluntatem ad opus, sicut artifex similiter *p. sententiarum*
d. 38. q. 1. art. 1. in o. ait. Scientia secundum rationem scientiæ,
 „non dicitur à quâ causalitatem, aliàs omnis scientia cau-
 „sa esset. Sed in quantum est scientia artificis operantis res.
 „Mox ait. Patet etiam, quod principalitas causalitatis con-
 „sistit penes voluntatem, quæ imperat actum. Est ergo iste
 „processus in productione artificiali. Primò scientia artifi-
 „cialis ostendit finem. Secundò voluntas eius intendit finem
 „illum. 3. Voluntas imperat actum, per quem educatur
 „opus; & idè constat, quod quidquid accidit in effec-
 „tu, per defectum à forma artis, vel à fine, non reducitur in scien-
 „tiam artificis, sicut in causam. Vnde patet, quod malum,
 „quod est deviatio à forma & à fine, non causatur à scientia
 „Dei, sed hæc tantum causalitatem habet respectu bono-
 „rum, secundum quod consequuntur formam divinæ ar-
 „tis, & finem; non tamen quod respectu horum dicat ra-
 „tionem causalitatis, nisi secundum quod adiungitur vo-
 „luntati; & idè in littera dicitur, quod scientia benepla-

*Deus præ-
scit mala quæ
non facit,
nec facere
decrevit, nec
permisit.*

*Malum mor-
tale est de-
viatio à scien-
tia, & ab
idea. Et à
forma. Et à
fine. Deus au-
tem non po-
test deviare
à sua scien-
tia, & dea, nec
à forma,
quæ in se
est iusta, nec
à fine; ergo
deviatio est
à nobis ergo
est culpa
nisi a Deo.*

„citi est causa rerum, & propter hoc etiam Auicenna dicit;
 „quod in quâcum Deus cognoscit essentiam suam & amar,
 „vel vult eam, secundum quod est princip.ũ rerum, fluunt
 „res ab eo.] Ex quibus verbis planè docemur, neque scientiam puram, neque mixtam voluntati esse causam malorũ, cum mala, & à forma, siue idea, quæ est in mente artificis Dei, itémque à fine, quem intendit Deus artifex, excident, deficientque: vnde in responsione ad argumenta, & in argumento, sed contra, probat scientiam Dei non esse causam malorum. Alioquin mala essent à Deo volita, sunt autem solum præscita.

*Sim pũcno-
titia sciũtur
mala ut fiũt:
visione ut or-
dinantur.* 4. Præterea in *p.d. 40. q. 4. art. 1. ad 1.* ait: malorum vt fiant, Deus habet scientiam simplicis notitiæ; vt ordinentur, visionis & approbationis.] Ergo falsò asserunt de mente D. Thomæ, quod Deus non potest præscire mala, nisi volita per scientiam visionis, atque prius decreta.

5. Eadem verba quæ dixit in *primo d. 39.* vt supra, repetit D. Thomas in *opusc. de præscientia, & prædestinatione cap. 3.* Et vbique in scriptis suis ostendit, quòd Deus non est causa mali, neque per se, neque per accidens, quia non vult malum, neque per se, neque per accidens. Vellet autem saltem per accidens malum, si prædeterminaret actus omnino peccaminosos, quoad substantiam, cui accidit deformitas. Hoc enim est velle per accidens.

6. Præterea in *p.p. q. 63. art. 5. ad 2. & art. 4.* docet etiam de mente Augustini, quòd Deus omnes Angelos fecit bonos, & in gratia: sed deinde in voluntate consequenti discreuit bonos à malis, eligendo, & reprobando, secundum præscientiam voluntariæ ipsorum probitatis & malitiæ. Non autem secundum decretum proprium antecedens, hoc enim eos fecit bonos, & bonos perseverare volebat, sicut dixit in *p.d. 28. 1. q. & in opusc. de præscientia. 3.* quod artifex non damnat „opus suum, sed secundum formam artis & ad finem præstitum illud perducere intendit. Quod autem recedat ab artis idea & à fine, est præter artificis Dei voluntatem, & contra scientiam artis, sed non contra præscientiam speculatiuam simplicis notitiæ.

7. Præterea primo contra Gentes. 66. & seq. probat q. d. Deus præscit omnia, præterita, præsentia & futura, ut sunt in se ipsis, & in causis, & in potentia; sed in his sunt mala mutata, quæ non sunt à Deo volita, ergo ante decretum voluntatis sciuntur, & quamvis permissiua voluntate dicantur quibusdam Theologis volita, & ideo præscita scientia visionis, seu approbationis, ut videtur dicere Fer. quoniam Deus non ordinat ad finem, ea quæ ipse non facit, ut p. p. q. 22. a. 2. ordinat autem peccata ergo facit aliquo modo ergo scit scientia visionis. Quod etiam videtur dicere p. p. q. 14. a. 16 ut medicus habet scientiam & sani, & ægri, Deus autem curaturus est mala &c. Nihilominus supra demonstrauimus etiam de mente S. Thomæ, quod Deus non permittit illi lege, siue æterna, siue naturali, siue positiua, peccatum, sed in omnibus prohibet, imo peccatum nihil aliud est quam dictum, aut concupitum, aut factum contra has leges, de mente S. Thomæ Ergo non permittit Deus voluntate permissiua peccatum, sed permissiua, ut liberum arbitrium possit se determinare ad bonum & ad malum, & sic sequitur bene facere & peccare; at imperatiua, ut non vult peccare, nec enim ad peccandum factum est liberum arbitrium, sed ad merendum ex pugna contra peccatum. Nec Deus ordinat peccata, ut ab eo facta: sed ut in suis operibus præter suam voluntatem inuenta tantum occasionaliter vertit ad bonum. Vnde p. d. 39. q. 2. a. 2. o. ait. Actus voluntatis peccaminolos contingentes præter intentionem providentiæ suæ præsciuit Deus & ordinauit in bonum &c. At si præuidisset (inquit paulus ante contra pseud.) tolleretur libertas, ut ait Dionys. Exemplum quoque medici aduersario condemnat: Nam medicus non vult malum esse, sed curat ut non sit, & salutem morbo contrariam inducit. Sic neque Deus vult malum esse, sed cum accidit, curat, ordinatque ad bonum. Et hoc rectissime dixit p. d. 40. q. 4. art. 1. ad p. mala, ut fiant Deus non habet scientiam visionis, seu practicam; Sic medicus non habet scientiam morborum practicam, ut fiant; sed speculatiuam simplicis notitiæ. Ut verò curentur, habet scientiam

Obiect.
Deus non ordinauit
non facit, in
relatiue de
ordinatione
in fieri cau-
sali: non autem
in fieri
esse & occa-
sionis.
Responsio.

Si Deus præ-
scit pecca-
ta, tollitur li-
bertas. Si so-
lum præui-
det, stat.
disco quomodo
fieri: prout.
autem post
factum esse,
prout sunt ex
coexistentia.

practicam, seu visionis. Ergo cum scientia simplicis intelligentiæ non sit causatiua: consequens est vt mala à Deo simpliciter præsciantur, & non fiant, vt vult Perthomista.

9. Præterea ipsemet D. Thomas in 3. ad Anibaldum d. „14. p. q. a. 2. o. ait. In verbo siue Deo distinguitur duplex „cognitio, vna quæ dicitur visionis, per quam videt Deus, „quasi præsentia, omnia, quæ sunt, erunt, & fuerunt. Alia „dicitur simplicis intelligentiæ, per quam non solum illa „scit, sed etiam quæ potest facere. Idem dicit ver. q. 2. a. 9. ad 2. Ergo secundum D. Thomam scientia speculatiua Dei non solum est possibile, sed etiam actu futurorum. Igitur præscit peccata, etiam si nolit ea per scientiam approbationis, idest voluntarij decreti, idest, etiam si non decreuerit.

10. Præterea p. q. 33. art. 3. Verbum diuinum procedit ex „cognitione diuinæ essentiæ, & potentiæ, & sapientiæ, & „voluntatis, & volitionum. Item & creaturarum omnium „volendarum, entium & non entium, bonorum, & malorum. Alioquin si ex omnium notitia, tunc Verbum genitum non adæquaret scientiam Dei comprehensiuam, vt dicit ibi D. Thomas. & in quodl. 4. ar. 6. etiam autoritate Augustini. Et addit. *Pater exprimit verbo quidquid scit ipse & spiritus; & licet creature fiant voluntate, tamen, ait, dicitur verbum naturaliter, & expressio creaturarum in eo est naturalis.* Item Aug. an. *Verbum est consilium de consilio, & voluntas de voluntate: ergo (inquam) volita relucent in eo ante decretum.*

Nos etiam addimus, quod filius participaret, & non toticiparet scientiam & diuinitatem, nec perinde esset Deus de Deo, & lumen de lumine: sed aliquis Deus de Deo, & aliquod lumen de lumine, idest per participationem, non per toticipationem: Non enim ex tota sapientia impressa exprimeretur, si solum ex notitia essentiæ, & nõ etiam creaturarum, & bonorum, & malorum, & entium, & non entium produceretur. Et licet Caietanus dicat, ex notitia simplicis intelligentiæ, non autem etiam visionis exprimi: hoc verum esset si simplex intelligentia includit

etiam visionem, vt dicebamus ex 3. *(sententiarum ad Anibaldum, & de verit. q. 2. art. 9.* Ac sic sequitur, quod ante decretum liberum faciendorum Deus præscit futura, & non ex decreto, sicut etiam præscit mala, quæ non decreuit fieri.

Sed contra ait Perihomista. Non possunt fieri quæ Deus non vult. Vnde dicitur *Apocal. 13. Propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Ergo & peccata sciuntur scientia visionis, quæ est idem cum scientia approbationis, vt inquit d. 3. & ideo (subiungit) *Pater intelligit scientia simplicis intelligentiæ ea quæ futura sunt, quoad quidditates, non quoad existentias.*

Resp. sed, inquam, mala non possunt esse volita, nec approbata à Deo per se, nec per accidens, nec vt sint propter bonum, vt dicit D. Thomas p. q. 19. sed sunt præter voluntatem & intentionem artificis, vt dixit p. sent. d. 38 & aliis in locis supra citatis, & alibi ait: *sunt contra bonum vniuersi, & ideo non possunt esse volita nec per accidens, sicut quæ sunt contra bonum particulare.* Igitur sciuntur scientia simplicis intelligentiæ, non solum quoad quidditatem, sed etiam quoad existentiam. Sicut dixit p. d. 40. q. 4. art. 1. ad 1. maius, *lorum vt fiant, Deus habet scientiam simplicis notitiæ; vt ordinentur, visionis) sicut & nos paulò ante declarauimus.* Præterea quia datur quidditas existentiarum: Aliquid enim existentia sunt: Ergo definibiles, sequitur quod & ipsæ existentia cognoscantur. Verum in p. p. q. 14. art. 16. ait S. Th. *Mala quamuis à Deo non fiant, cadunt sub scientia practica, quatenus permittit, vel impedit, vel ordinat.)* Quæ verba monent quod vt fiat sciendi speculariter. Sed ex coexistentia cognoscuntur, quoniam Deus scit se permisisse voluntati vt operetur ad vtrumque. Item præscit determinationes & actus, quos impedire decreuit, sed non cogendo: vel ordinat ad aliorum voluntatem, vel ad iustitiæ relucetiam, vt mox decreuit ex præiudiciis existentis speciatim: sed generaliter ante secundum ordinem naturæ; non autem diuini actus.

Præterea quamuis non ante imperium voluntatis in præ-

Resp. quod simplicis notitia præsumitur peccata quoad fieri, & ordinari: visione tantum quoad ordinari.

154 *De Prædestinatione, Electione,*

scientia existentiali, sed tamen Deus vt intelligens essentialiter, & pater notionaliter, se, & omnia, ex quibus producit verbum, intelligit simul quid sua voluntas libera perinde sit decretura de bonis volitis, & de malis nolitis, seu volendis, & nolendis. Imo & non entia, priuationes, & mala, vt docet D. Thomas *p.p. 1. 4. art. 9. & 10.* sed non entia per simplicem intelligentiam, & speculatiue: priuationes & mala, vt sic, etiam speculatiue: vt verò ordinanda, etiam practice. Non latet autem Deum, quod sit ipse ordinator, sicut, nec quid facturus, quando producit verbum, (vt ipse docet *q. 3. 4. art. 3.*) manifestatiuum non entium, & malorum: Entium verò, & bonorum manifestatiuum & operatiuum.

12 Item hoc probat doctissime S. Thom. *in p.d. 38. q. 1. a. 4. & 5.* Quod si Deus ante ab æterno non cognosceret res, nisi vt sunt in se, idest Deo, & in potentia suarum causarum tunc eius scientia cresceret ex productione verbi aut rerum ad extra. Et hoc probat de bonis & malis entibus & non entibus & defectibus in potentia & in actu, ante decretum voluntatis. Et hoc insinuat Aug. 15. *Tr. 13.* dicens *Quia Deus nouit sunt: non enim nesciuit quæ fuerat ipse creaturus*: ergo, inquam, nec quæ fuerat voluturus: idea enim prima repræsentat etiam existētiā, vt imago in pupilla oculi id quod est extra oculum; si coexistit. Et D. Thom. *quodl. 4.* docet patrem exprimere scita & volita etiam à tribus personis, Et Aug. ait. Verbum etiam voluntas ex voluntate est.

13 *Pr.p.p. q. 1.* ponit ideas entium, & bonorum in essentia diuina nota, & intellecta vt imitabilis. Malorum verò & non entium per ideas entium, & bonorum, quas exprimit verbum. Ergo Deus ante decretum absolutum faciendorum præscit, quidquid ipsa facienda sunt factura, & quidquid defectura; & quod ipse Deus de ipsis sit per voluntatem ordinaturus. Etenim & in se ipsis, & in causis, & in potentia & in actu hæc nouit, vt dicitur *p. contra gentes cap. 6. 6.*

14 Præterea hoc expresse docet S. Thom. *p.d. 4. q. 1. a. 1. in argumento 3. & in respons. ad tertium.* quod Deus præscit rerum existētiās ante decretum electiuium & reprobatiuium. Ergo non est verum quod ex decreto & distinctione voluntatis

ris, sicut arbitrantur aduersarij. Præter Aug. 15. Tr. 13. Res quia Deus nouit sunt, non enim nesciuit quæ erat ipse creaturus: ergo inquam & quæ voluitur: ergo solum ex coexistentia, non ex decreto, quod nunquam posuit S. Thom. Deus scit futura.

15 His adde argumenta, quibus supra probatum est, quod reprobatio est præscientia culpæ, non autem & decretum cap. 3. & seq.

16 Præterea nec quia nescimus quomodo Deus præscit mala, propterea tam impiè asserendum, quod approbet mala: id quod scimus etiam falsum. Nam propterea Aug. in lib. de dono perseuerantiæ c. 14. Nunquid ideo negandum est quod apertum est, quia comprehendere non potest quod occultum est?

Præterea tot absurditates contra Dei bonitatem & contra gratiam, & contra politica iura omnia, sequuntur ex hoc decreto præcedente præuisionem meritum, & demeritorum, ut impossibile sit euadere, nisi asseramus cum impiis libertinis, quod peccatum est solum opinione, non re: & quod sunt leges diuinæ, comminationes plebeiorum, non veraces Dei iustificationes, & quod pœnæ inferorum sint fabulosæ, ut Epicuro & Aristoteli placet: aut solum purgatoriæ, ut Origeni. Imò neque sic euadimus. Quapropter potius docendi essemus, quod ignoratur ratio, quâ Deus ante decretum suæ voluntatis præscit actus liberos, & contingentes malos, & bonos, quàm ex decreto voluntatis necessario omnia euenire, & infallibiliter, affirmare.

De cognitione futurorum contingentium, & qua scientia apud Deum, sine decreto inenitabili: et de media scientia quid.

ARTICVLVS III.

PORRO sciendum, quod omnis lex, & præsertim diuina, sub conditione ponitur: proptereaque dicitur pactum

& foedus; & concluditur hoc vno pacto: *si vis ad vitam ingredi, serua mandata*. Nam datur liberis: vt iusti qui non seruabunt, damnentur: qui seruabunt, præmientur etiam supra quàm merentur. At vt meritum præmio sit condignum, Deus dat gratiam & consortium diuinitatis, quo promeretur diuinitas eiusque fruitio.

2. Si autem Deus ab æterno decreuisset inuisito decreto vt hic saluaretur, alius periret, esset superflua lex & condicio: iudicati enim essemus, & non iudicandi. Item si decreuit huic dare gratiam seruandi, & non illi; iterum esset lex solum occasio insidiosa; & consequenter nati essemus iudicati, non vero iudicandi. Media enim & auxilia diuina, iidem decreta erant. Ergo natiuitas, vita & mors, & iudicium esset quidam ludus Dei cum hominibus.

3. Hinc docti Iesuitæ scientiam conditionalium, mediani inter simplicem notitiam, atque intuitiuam adiuuenerunt: ob Dei scilicet reuerentiam. Cum enim ipsis iurè displiceret prædeterminatio ac decretum æternum erga liberum arbitrium, & reuera tolli viderent contingentiam & libertatem, atque homines reprobari ex decreto, non ex culpa, in id culpam sequi derelictionem gratiæ: derelictionem autem ex reprobatione: reprobationem autem ex decreto Dei. Propterea zelantissimi Patres, peccata & opera præiusta, esse rationem reprobandi & prædestinandi; id quod dixerunt omnes Doctores ante Augustinum & Pelagium. Præiudici autem ex præuisione deliberationis liberi arbitrij. Liberum vero arbitrium ex serie causarum & obiectorum determinari, non ex decreto Dei, vt sic agat & velit: nec ex scientia existentiarum præiudici hanc deliberationem, sed ex immensitate diuini intellectus: qui positos homines in tali serie sic deliberaturos, hoc é que alios verò non sic, maléque, prænoscat. Et ex ista prænotione fieri prædestinationem infallibilem & reprobationem statuerunt. Nisi enim predicasset Paulus Athenis, non venisset ad fidem Dion. & alij. Et si predicasset Tyrus & Sidoniis, conuersi essent, vt dicit Christus. *Mat. 11*. Et si Sodomis facta fuisset miracula, quæ Hebræis, poenitentiam egissent, nec cremati essent:

Quapropter in hoc stat arcanum prædestinationis, quo Deus ponit aliquos in serie, in qua scit præceptis esse obtemperaturos, ac mouendos ex obiectis & adminiculis ad credendum, vt Christianos: alios in serie, in qua scit non credituros, at damnandos, vt Turcas. Hoc autem Deum præscire scientia media, non autem scientia decreti: neque coexistentiæ futurorum.

4 Sed profecto ista scientia media non tollit inconuenientia, quæ volunt solertes Ieluiræ euitare (vt relinquamus argumenta contrariorum, quæ videntur non ex natura rei, nec ex doctrina sacre scripturæ, sed ex eo quia scientia ista media non consonat D. Thomæ & D. Aug. At ludere quidem potest enim Deus dare lumen iis, quod aliis scholasticis non dedit: & mundum nouum reuelare Columbo, quem & Theologi & Philosophi, & ipse Augustinus putauerunt non extare.) At, inquam, quoniam posita scientia media adhuc durat quæstio: vnde fit quod iste homo positus in hac serie damnatur, & alius in eadem saluatur, sicut Chrysostomus aduertit. Respondetur; quia voluntas vnus se ab eisdem obiectis determinat ad bonum; alterius ad malum. Ergo, inquam, hoc non fit à serie: nec à gratiæ efficacia; nam si lesus docent (nec ineptè ex Augusti. & Chrysost.) quod eadem gratia exteriori & interiori duorum hominum prædicatorum alter saluatur, alter damnatur. Etenim Iudæorum multorum in eadem predicatione Christi alij credunt & saluantur, alij vero scandalizantur & damnantur.

Item Iudas & Petrus fuerunt in eadem serie: & tamen dispar exitus: & omnes Angeli in eadem serie & gratia efficaci: immo superiores Angeli maiori gratia donati erant iuxta maiorem capacitatem naturalium; & tamen multi superiores corruerunt, & multi inferiores steterunt. Et Cornelius Centurio positus in serie militari, vbi *Nulla fides pietas, que viris qui castra sequuntur*, ait poeta; & tamen saluatur: & Lucifer in optima serie damnatur. Non ergo ex serie præiudicio ac determinatio, aut solum incertituum, sed ex libertate voluntatis: quæ obedire & dissentire potest incertius. Et hoc argumentum conuincit hos & illos, qui effi-

Examen
fuit Mol-
nistarum.

Capitulum
cum D. Tho.
ex sola coe-
xistentia præ-
videt.
Si D. Thom.
prævidet ex
decreto, fru-
stra adderet
coexistentiam.

caciæ & inefficiaciæ: abundantia & inopia auxilij diuini, attribuunt fidem: & opera, & horum negationem. Porro nunc quæro, quomodo potuit Deus præscire quod voluntas Cæturonis assentiret fidei: & Luciferi voluntas dissentiret? Ergo vel oportet recurrere ad præuium decretum Dei, vt saluetur Centurio, & credat, damneturque Lucifer; quod Iesuitæ nolunt; vel ad gratiæ inefficiam & inopiam in Lucifero, quod non audebunt qui hoc tuentur, cum plus gratiæ dent huic Angelo, quam huic homini. Vel dicere quod nec series hoc facit: nec decretum præuium, & inuenire aliam viam, vel asserere (sicuti nos) quod nec ex serie, nec ex decreto, Deus præscit, sed ex coexistentia rerum cum æternitate: quod Iesuitæ nolunt: nam qui volunt, etiam decretum præmittunt, vt existant, ad hoc vt coëxistant & cognoscantur. Quod est vanum. Ad quid enim ponitur coexistentia, vt bene arguunt alij, si sufficit decretum, vt omnes scholæ testantur? Vel dicendum; quod Deus præscit deliberationem liberam nostræ voluntatis, quæ quidem præsciri non potest pacto vlllo, nisi ex decreto vel coexistentia: vtrumque explodunt. Omitto quod iners esset Deus medicando vbi non est proficuum, & ferendo vbi scit spinas natum iri, vt in Iudæis: & non medendo quos scit curandos: nec ferendo vbi scit fructificatum iri: vt in Tyro & Sodomis.

Præterea, quod peius est, nec effugitur decretum: nam ex eo, vt aiunt, prædestinantur & reprobantur, quod præsciuntur in tali serie positi quid sint facturi. Ergo Deus decreuit ponere alios in serie salutis, alios in serie perditionis. Ergo ex decreto, & hoc Bellarm. affirmat est opus: qui exclamat, *O altitudo*, &c. in hoc quod alios vult ponere hic, alios ibi. Hæc autem voluntas est decretum: ergo incidit in scyllam cupiens vitare scyllam.

Quod si non ex serie inclinaminibus, cognoscit Deus actus voluntatis, nec ex coexistentia, nec ex decreto: ergo nulla ratione perceptibili: ergo nec poterit cum certitudine prædestinare & reprobare. Idem accidit prædeterminationibus. Si enim Deus prædeterminat contingentia &

volitiones liberas, profecto stultum est dicere, quod Deo sint ignota absque coexistentia, ut dicit D. Thom. quem sequi profitentur: non enim contra decretum poterunt causę contingentes determinari, neque liberę sese determinare. Cum ergo D. Thom. ad coexistentiam recurrat, & nunquam prædestinationem accersiat, sed amoveat: manifestum est, quod nec series, nec decretum faciunt certam Dei scientiam de futuris contingentibus & liberis.

Præterea ista series rerum, quam P. P. Iesuitę adducunt, est ordo causarum à Deo orinarum, idemque quod factum, ut docent Stoici: unde Seneca in 4. de benef. docet, quod factum est ordo rerum à ratione diuina pendens ordinatę. Similiter D. Tho. huic ordini dat ordinatorem, dum tractat de fato. Ergo demonstratę arguitur, quod Deus texit seriem & fato, & contexit homines in illa vel in ista serie seu fato ex mera voluntate, non ex præiis meritis & demeritis: ut patet de Tyriss & S. doniis, melioribus, quam Pharissis: ergo plus merentibus vel minus demerentibus auxilia illa prædicationis & miraculorum. Ergo neque prædestinat merentes, nec reprobant demerentes præuiles in usu & abusu liberi arbitrij, ut illi dicunt, quando nimirum decernit de singulis, ut ponantur in serie merendi aut demerendi. Ergo & qui decretum seu fatum fugit, & qui asserit, incidit in decretum seu fatum. Et sicut in sensu composito decreti cum voluntate Perihomistę infallibiles faciunt: euentus: ita Iesuitę in sensu composito hominis seu voluntatis cum serie hac vel illa: unde libertas utrobique titularis est modò. Etenim Perihomistę peccant contra quidditates vocabulorum & petunt principium, docentes quod Deus prædeterminat volitiones ad certos actus adigique efficaciter, ac simul prædeterminat, ut actus sit liber, secumque pugnant. Tunc enim prædeterminat libertatem, cum relinquit voluntatem in manu consilij sui, non cū ipse agit ut actus agatur: vult S. Th. Plato, Arist. & omnes Stoici & sectę & scholę contestantur, & libertatis & temeritatis quidditas: ergo incidunt in charyodin et pieures vitare charyb. Ergo nec decretum, nec scientia media sunt ad

rem. At si ex sola coexistentia & non ex decreto, nec ex serie damus Deo certitudinem scientiæ futurorum, sicut facit S. Thom. & Capreolus princeps Thomist. *in p. d. 38. a. 2. q. 1.* omnia rectè procedunt.

Obiicientibus autem quod ista positio videtur docere, quod Deus ex euentibus rerum ad discit, scientiaque simplex in intuitiuam conuertitur: Resp. D. Thom. *in p. d. 38. q. 5. a. 3. o.* Si Deus ab æterno cognoscit esse rerum, non modo quod habent in Deo causarumque potentia, & præcognitione, sed etiam in esse nature. Quod patet, quoniam nam re existente cognoscit Deus ipsam esse quod habet in propria natura. Si autem ab æterno non cognoscit, nisi esse eius quod est in cognitione idealis, vel in causa, cognitio sua proficeret per temporum successiones. Et idem docet *in art. 5.* & addit rationem ex Boëtio. Quoniam Deus est æternus, scientia eius & scita sunt æterniter sibi nota. Et ideo verè non dicitur Deus præscire & prouidere, sed scire & providere. Intentus enim eius ad omnia fertur præterita & futura. Et Resp. ad 6. ait: Si Deus causam solum æternaliter videret contingentem, & non videret effectum immediate in se, ut nos cognoscimus, tunc nunquam posset istud esse cognoscere. Item, *d. 41. q. 1. a. 1. ait.* Non tantum cognoscit Deus esse quod habent res in Deo, sed etiam esse quod in propria natura habituræ erant. Et omnis ista cognitio unico actu fit ante decretum essendorum, alioquin disceret intellectus Dei aliquid à voluntate decernente res ut sint, & propterea intellectus acquireret tunc visionis scientiam. Hoc autem falsum est, nam si intellectus disceret à voluntate: quod in Deo & in tota natura falsum est: Item à voluntate procederet: ergo & Filius à Spiritu Sancto in scientia visionis. Item verbum non procederet toticipando ex cognitione Dei, & Trinitatis, & creaturarum, & entium, & non entium bonorum & malorum, ut docet *p. p. q. 34. a. 3.* Verbum enim procedit, ut manifestatiuum & operatiuum: & propterea *in p. d. 41. q. 1. a. 1. ad 3.* Deus præscit existētias ante decretum electiuum & reprobatiuum. Et *ver. q. 4. a. 4. do-*

cet, Verbum procedere exprimendo quidquid continetur in Patre: qui vnico intuitu videt omnia nō diuissim ergo scientia visionis & abstr. ctina. Item *art. 5. in arg. Sed contra sexto* ait. *Verbum diuinum est verbum intell. practici, quia est operatiuum ex Damasc.* Sed praxis est scientiæ visionis. Ergo verbum etiam ex scientia visionis. Item *a. 7. ait*, quod quæ Pater dicit in verbo, habent esse actuale. Quæ verò non dicit, sed ma. i. fiat solum, non item. Ergo patet secundū D. Th. procedit ex scientia visionis, & simplicis notitiæ peculiarior. Ad e quia vt operatiuum aduatiuum. Et *p. 1. q. 2. a. 3. ad 6.* in verbo est ratio omnium quæ per voluntatem produciuntur. Et *in arg. 15.* dicitur Aug. dicens. *Filius est consiliu de consilio, & voluntas de voluntate.*

6. Et quærenti, qua scientia noscat. Resp. D. Thom. *p. d. 40. q. 4. a. 1. ad 1.* quod malorum vt sint Deus habet scientiam simplicis notitiæ vt ordinentur, visionis seu approbationis. Et *in 1. p. q. 14. a. 16.* Deus cognoscit mala prax. &c. tripliciter. Vel quia permittit, vel quia impedit, vel quia ordinat. Recte sanè. Non enim Deus facit mala, nec implanat: nec vult mala per se, vel per accidens: nec vult fieri mala per se, nec per accidens, id est ad bonum finem; cum enim sit inordinatio culpa omnis ex sui ingenio, non potest ordinari ad finem boni vniuersi, nec suæ iustitiæ: alioquin esset ordinabile: ergo bonum: ergo malum esset bonum, vt arguit S. Thom. licet postea Deus velit in praxi ex infinita potentia & bonitate, quæ ex nihilo etiam fecit ens, vt sint occasio alius boni. Scit esse mala practice, quia permittit, non quidem mala moralia vt sint: non enim potest Deus contra se id permittere, vt dictum est. Sed quia permittit voluntates liberas ad malum & ad bonum: ac simul scit vt iam ad bonum aut ad malum se determinent, non ex decreto suo prauo, nec in causis indeterminatis, sed ex effectu coexistente æternitati, ergo & eius scientiæ æternæ. Scit etiam, quoniam decreuit impedire quædam mala omnino, vt Enoch in raptu, ne malitia corrumpere intellectum eius. Quædam vero non impedire, sed ordinare: vt Iudæ auaritiā ordinauit ad opus redemptionis. Et Pha-

raonis durtiam ad gloriam Iſraelis: nec tamen hos deſeruit deſertus, vt probat Chryſoſt. niſi quia non impediuit libertatem, quando ſimul illis bonas inſpirationes dabat intus & foris vſque in finem.

7 Hæc autem ſunt axiomata apud D. Thom. quod ſi peccata ſolum ſpeculatiue noſcuntur à Deo. Item quod ſcientia ſimplicis intelligentiæ & viſionis, ſunt vna vnicuique actualis reſpectu Dei cognoſcentis, non autem reſpectu ſentientium: item quod ſcientia ſimplicis intelligentiæ, ſeu ſpeculatiua, noſcuntur poſſibilia, & actualia entia & non entia, mala ac bona; ſcientia autem viſionis ſolum entia & bona, & actualia, vt ex dictis patet. Item ex D. Thom. capite p. d. 38. q. 1 a. 2. ponit ſimplici intelligentiæ etiam exiſtentias percipere.

*Quæſtio, cur
ante decretum
ut exiſtans
videri Deus
exiſtere omnia.*

Reſponſio.

8. Sed quæritur, quomodo Deus nouit exiſtentias ante decretum & in productione verbi, cum Cæter. & alij dicant ſola ſcientia ſimplicis intelligentiæ. Reſp. Quod ſcientia ſimplicis intelligentiæ noſcuntur actualia & poſſibilia, & quod exiſtentia ſint alij æ quid dicentes, quas Deus prænoſcit, alias proficeret in ſcientia ex productione verbi & rerum. Non enim eſt, aut fit ſapiens ſapientia genita, vt probat Auguſt. & verbum participaret, non toticiparet, & ideo eſſent imperfectæ, vt & S. Bonauent. inſinuat. Item nullum diceret reſpectum ad creaturas, vt docet S. Thom.

9. At quomodo hoc fieri poteſt, vt coexiſtant antequam ſint, non eſt modo pertractandum, quoniam ſolum D. Th. ſententiam de prædeſtinatione declaramus. Et qui poteſt concipere æternitatis amplitudinem, & indiuiſibilitatem, & quod eſt ſupra tempora, non ante & poſt: & quod intellectus ſcit quid ſit decretura voluntas, hoc intelliget.

10. At quomodo ſciantur futura viſionabiliter, & Deus à rebus futuris non accipiat viſionem, ſed det, non potentes intelligere recentiores, recurrerunt ad decretum: ſed quid oportebat D. Thom. recurrere ad coexiſtentiam tam ſcitu difficilem, cum decretum hoc facile ſufficienter doceat? Nec vnquam D. Thom. hoc decretum attuliſſe probatum eſt ſupra. Sed poſſumus hoc intelligere ex hoc, quod ideo &

& species repræsentat res in esse ideali & existentiali seu reali. Ergo si Deus excogitat ideas producendo verbum, nec capit eas à rebus, sicuti nos à lapide ideam lapidis seu speciem capimus, sed habet à se, tunc potest per ideas scire res in esse cognito & in esse reali, vt ex D. Thom. & Bonau. admonemur. Oculus enim speciem lapidis, à lumine delatam sibi, cognoscit vt quo, & vt quod: & manus speciem ignis cognoscit, vt quo, & vt quod: calefit enim & ignitur ab eo. Lapidem verò & ignem, extra se cognoscit, vt quod. Ergo per suam essentiam, quæ est idea omnium actualium & possibilium cognoscit actualia &abilia; vt saepe moment Scholastici: Idea enim Dei est causatiua, non causata, vt nostra: & necessaria est vt dicit essentiam; voluntatis, vt respectum ad existentiam præcogniti ab intelligente genitore verbi, seu concogniti: nec diuina scientia cadit super enunciabile contingens, priusquam diuina voluntas, ex Capreol. p. dis. 38. q. 1. a. 2.

*Modus intel-
legendi coe-
xistentias.*

*Idea vt simu-
lata repræ-
sentat quid-
itates: vt
causatiua et
tam existen-
tias.*

10. Hoc quidem maximum est arcanum; & mirificum: quod Deus non à decreto, vt fiunt, cognoscat bona & mala volitionum nostrarum; & absque illa certitudine, quam mutuatur ex inclinatione serici. Sic enim contingens & liberum essent decreto cognita, quod nolunt, vel essent cognoscibilia in causis cum certitudine ante determinationem; quod millies negat Sanctus Thom. & addo contra Pseudothom. Imò ex decreto sciret Deus quorsum se determinabunt causæ liberæ & contingentes. Ergo nihil proderet coexistentiâ, tantis laboribus à D. Thom. requisita: At D. Thom. excludit ipsorum sententiam citra ambiguitatem in quodlib. 5. ar. 8. vbi docet prædestinationem non posse esse certam, nisi ex scientia futuri euentus, non ex decreto. Et quodlib. 11 a. 2. feliciter probar, quod prædestinatio non imponit necessitatem, sed contingentiam, quoniâ et si à Deo, tamen & à libero arbitrio. Effectus autem sequitur causam proximam, quæ hic est libertas arbit. Et inuestigans, quomodo potest esse contingens & certa. Respondet, quod est certa nō ex ineuitabili decreto, quia si nō esset cōtingens, vt hic docet, & in p. d. 39. q. 2. a. 2. c. Sed tripliciter primò ratione suæ præscientiæ, ex hoc quod cognoscit futu-

ra contingentia, quatenus coexistunt æternitati. Secundò ex efficacia voluntatis, quæ voluit vt liberè & contingenter eueniant. Id est quod voluntas nostra sese ipsam determinet, vt hic docet, & in 2.d.25.q.1. & *verit. q.22 a.4.* pluribus quidem rationibus, sed præcipuè quia homo est simillimus Deo, qui non ab alio mouetur. Tertiò probat S. Thom. ex ratione prædestinationis: quæ (ait) *non saluat te sine te.* Ergo quia Deus ordinat in finem, & simul liberum arbit. sese ordinat, & recipit liberè ordinem Dei: sequitur quod prædestinatio sit contingens & certa. Et vt dicit *ver. q.6. a.3. ad 6.* in tantum est certa prædestinatio, in quantum respicit præsens, id est, existentiam prædestinati & effectus eius: non in quantum respicit futurum effectum prædestinationis.) Hoc autem falsum esset, si ex decreto præsciret necessario, & immutabili.

Item *ver. q.6. a.3.* docet quod prædestinatio non est certa ex decreto & prouidentia causæ necessariæ ad effectum necessarium. Sed ex præparatione adminiculorum, vt non cadat, vel si cadat, resurgat. Sicuti sunt suffragia, exhortationes, donum gratiæ. Nunquam tamen dicit ex prædeterminatione, vel ex efficacia motionis.

11 Triplex autem est necessitas apud D. Th. Prima quidditatis & essentia, vt hominem esse rationalē: & triangulum habere tres angulos. Et hæc est naturalis, & inuiolabilis etiam Deo: nec potest dubitari. Secunda ex suppositione decreti: vt hominem creari, & solem oriri. Et hæc dicitur necessitas suppositionis & inuitabilitatis, & respicit decretum voluntatis. Tertia dicitur infallibilitatis, quæ non habet certitudinem infallibilem, nisi ex visione existentia: quoniam his dedit Deus causas impeditibiles, vt quando scribo, necesse est me scribere: & hoc habet certitudinem infallibilitatis in eo, qui videt me scribere, sicut videt Deus omnia, sicut fiant contingenter ac liberè: quoniam solum ex coexistentia cum æternitate pro certo scitur.

Quidquid est in infallibili necessitate, & certitudine, est etiam in inuitabili, & essentiali. At non è contra. Prima enim est natura. Secunda decreti voluntatis. Tertia visio.

nis actualitatis. Prima ab essentialione, Secunda à causatione per causas necessarias. Tertia à causatione per causas contingentes & liberas.

12 Ex his deducam potius fatendum esse quod ignoratur modus, quo Deus sciat futura libera præsentialiter, cum non sufficit nostra ratio; quam eludere dictis, & cavillis violentis, dogmata certa de libertate & de concursu Dei: & de redëptione, & prædestinatione, & reprobatione, & de legis usu, & iudicio futuro, & de cæteris iam dictis & dictandis. Præterea PP. Iesuitæ fatentur nesciri, cur Deus hos ponit in hac, illos in alia serie. Pseudorhom. fatentur non dari libertatem. Perihomistæ verò non posse certo concordari libertatem cum præscientia, & prædestinatione; Caietanus, quod est supra intellectum. Nos ergo lumen aliquod adduximus, excludendo falsitatem, ad intuitum veritatis, ex S. Thom. doctrina clara, non extorta. Et respondere possumus ad quæstiones minori cum difficultate, quàm cæteri: & tutiores sumus pugnando pro Dei bonitate, quàm illi pro potentia aut scientia. Nam Ambros. & Chrysost. quærentes cur Christus elegit Iudam si sciebat esse proditutum: Respondent, quod potius voluit nos dubitare de sua scientia, quàm de sua bonitate. Et quidem in sacra scriptura tractat nobiscum Deus, dat leges & promissa sub cōditione, tanquam si nesciret quid facturi sumus: & nil prædeterminavit. Sic nos ergo oportet benefacere, tanquam nil sit prædefinitū. Et quia fidelis Deus diligit nos ut pater. Ergo si boni filij erimus, cerò hæredes erimus. Si mali, nequaquàm, sicut ipse docet qui scit quomodo concurrit nobiscum: non sicut homo imaginatur, putans non sic procedere Deum nobiscum, sicut dicit, quoniam aliter decrevit: Quis consiliorius eius fuit tunc, aut nunc eius magister est?

13 Hic nota, quam indoctè verba S. Thom. interpretantur, quando ait *p. p. q. 19. a. 8.* voluntatem Dei esse tantæ efficacis, quod non solum fiunt res quas vult fieri; sed etiam, quomodo vult fieri: vult autem quasdam fieri necessariò, quasdam contingenter ad cōplementum vniuersi, alias libere, alias serviliter. Vnde concludunt, quod ex prædetermi-

natione, & decreto voluntatis æterno & inuincibili omnia eueniant. Falsò quidem. Nam hoc in loco nullum præmittit decretum super actus, sed super rerum ordinem & dispositionem, vt alia eueniant necessario, alia contingenter: alioquin omnia essent solum necessario necessitate decreti. Quod millies sanctus Thom. negauit: & profecto in eodem art. citato ipse se declarat, quod vt fiant necessario non decretum apposuit, sed causas necessarias: vt contingenter, contingentes; vt liberè, liberas. Hoc enim est de quidditate talium effectuum: & quia de quidditate liberæ causæ est determinari à se ipsa: vt probauit & de quidditate contingentis vt possit determinari sic & aliter, ex causarum concursu, & sua impedibilitate; Et de quidditate necessariæ, est vt non possit impediri, nō autē vt determinetur à Deo, nisi per accidens: sed à natura rei, causas necessarias sortitæ. Propterea errant prædestinatores in doctrina sancti Thom. contra quidditates, quas Deus violare non potest. Non enim potest fieri vt sit liberum, & ab alio determinetur, vt feruus: nec vt sit contingens à causa necessaria, vt motus solis. Et hoc pater, quoniam ibi, & ubique docet quod futura contingentia non sciuntur à Deo, nisi ponantur in actu. Si enim ex decreto & prædeterminatione, vt aiunt: profecto sciret futura sic, quia sic decreuit esse futura inuitabiliter: & non ex præsentialitate: imò è conuerso essent præsentialiter sic, quia sic decreta. Idem docuit S. Thom. quando dixit, quod Deus cum causis necessariis necessario concurrat, cum liberis liberè, quoniam relinquit eas in manu consilij sui, vt se determinent: apposuit eis ignem & aquam, ad quodcumque voluerint porrigant manū, vt ait Eccles. & non ad aliquid efficaciter impelluntur à Deo: nec enim potest mouere eas ad odium sui & blasphemandum Deum, vt supra patuit, & patebit amplius: nec ad actum prædeterminatum vllum salua libertatis quidditate: nisi suauè & physice, ita, vt de facto possint simul repugnare, & Spiritui sancto resistere: Propterea etiā alibi docet, Deum agere nobiscum, sicut qui dat formam, dat consequentia ad formā. Ergo hoc modo influit, & co-

git: non sicut impellens, & prædeterminans effectus; sic & nunc & hic inuitabiliter: sed vniuersaliratione.

Ex iam dictis constat, scientiam conditionalium esse in S. Scrip. non autem scientiam mediam eorum esse vtilem ad prædest. & reprobar; fundandam. Nec fortasse ad notitiam, quæ non sit visionis, nec simpl. intell.

1 Nam futura considerata in futuritione sola cognoscuntur simplici notitia.

2 In seipsis verò visione à quacumque sint causa.

3 Si in causis necessariis, vt solem cras oriri, vel decreto Dei determinatis, vt iudicium vniuersale, sciuntur etiam visione in suis quoque causis.

4. At si in contingentibus vel liberis, iam determinatis ad talem effectum, etiam sciuntur visione, vt quod pluuia, quam impellit ventus ad nos hodie, veniet ad nos vesperi: & quod vini Ceilitæ tradent Dauid: erant enim determinati in sua voluntate à semet, vt traderent.

5 Si verò in contingen. & liberis, non adhuc determinatis, nulla scientia certa sciri possunt vt sic, nec à Deo. Propterea dicit Deus, teste Hier. in Hierem. 26. ambigüe, *Si forte conuertantur*, &c. Si Molinistæ hoc vltimum dant scientiæ mediæ: iudicio meo falluntur. Si 2. tertium & quartum, nil moror, quod vt in causis simplici notitia, vt in effectui visione: & simul, vtraque. Sed non ad rem.

Deum in omnibus operari vt causam finalem, & actiuam, dantem & conseruantem esse, formas, virtutes, applicatamque ad operandum generaliter: modificari autem operationes à causis secundis: quæ agunt etiã totum effectum quasi Dei instrumenta, sed per proprias formas & virtutes: non tamen esse omninò instrumenta. At multo minus creaturas rationales, quæ cognoscunt

finem & rationem finis & mediorum, seque ipsas determinant.

CAP. VI. ARTIC. I.

FAlsd videtur assertum, quod Deus prædeterminat actus liberi arbitrij, omnes; præsertim volitiones, maximèque malas. Idque planum fiet de mente S. Thomæ, ubi primum palam fiet differentia diuini concursus cum naturalibus agentibus & cum voluntarijs.

Ait in p.p.q. 105. art. 1. quod Deus operatur in omni
 , operante, vt causa finalis, & agens, & forma. Nam primū
 , principium actionis est finis, qui mouet agentem. Secū-
 , dum est agens. Tertium forma eius, quod ab agente ap-
 , plicatur ad agendum. Sic Deus secundum hæc tria in om-
 , ni operante operatur. Primo secundum rationem finis.
 , Cum enim omnis operatio sit propter aliquod bonum ve-
 , rum vel apparens: Nihil autem est, vel apparet bonum,
 , nisi secundum quod participat similitudinem aliquam
 , summi boni, quod est Deus. Sequitur quod cuiuslibet
 , operationis omnis operantis Deus sit causa, vt finis. Simi-
 , liter quando sunt multa agentia ordinata, secundum agēs
 , agit in virtute primi. Et secundum hoc, omnia agunt in
 , virtute Dei: & ipse est causa omnium actionum. Tertio
 , considerandum, quod Deus mouet, non solum res ad ope-
 , randum, quasi applicando formas, & virtutes rerum ad
 , operationem, sicut artifex applicat securim ad scinden-
 , dum, qui tamen formam securi non tribuit: sed etiam dat
 , formam creaturis agentibus, & eas tenet in esse: Vnde
 , non solum est causa actionum, in quantum dat formam,
 , quæ est principium actionis, sicut generans dicitur esse
 , causa motus grauium & leuium: sed etiam sicut conseruās
 , formas, & virtutes rerum, prout sol dicitur causa manife-
 , stationis colorum, in quantum dat & conseruat lumen,
 , quo manifestantur colōres. Et quia forma rei est intra

rem, & tanto magis quanto consideratur, vt prior & vniuersalior, & ipse Deus est propriè causa ipsius esse vniuersalis in omnibus rebus, quod inter omnia est magis intimum rebus: sequitur quod in omnibus rebus Deus intimè operatur. Er propter hoc in sacris scripturis operationes naturæ Deo attribuntur, quasi operanti in natura, secundum illud *Iob 10. Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & nervis compegisti me.*

Ex quibus verbis habemus, quod Deus rerum & operationum in omnibus creaturis est causa finalis, quam vocant quidam moralem; & actiuam, vt dant formas & virtutes, & applicant eas ad operandum, sicuti generans graua, & leuia mouet physicè, vt aiunt, & conseruat formas & virtutes eorum, sicut sol est causa manifestationis colorum, in quantum dat, & conseruat lumen, quo colores manifestantur. Nihilominus constat, quod graua & leuia habent in seipsis principium motus actiuum, & formale, quod acceperunt à generante. Et ideo dicuntur moueri à generante, vt probat idem *p. 2. q. 36. ar. 2. o.* Item *2. d. 18. q. 1. 2. o.* Item *3. d. 3. q. 2. 1 ad 6. & d. 22. q. 1. 2. quasiuncula. p. ar. 2. in o.* Itē *contra Gentes 23. ad 4. & 5. & 7. & in lib. 4. cap. 11. & Pot. q. 5. ar. 5.* Ergo in via D. Thomæ Deus est agens operis nostri, in quantum dat formas & virtutes agendi, & operandi generaliter, non quia particularizat actiones. Effectus enim particularitas, & modificatio, vt probat *in p. p. q. 4. ar. 2. & 23. & q. 13.* assimilatur particulari, virtus autem vniuersali. Actio enim vniuersalis, est immediatior effectui, & proximior secundum virtutem: particulare enim agit virtute vniuersalis: sed ipsa causa particularis est proximior & immediatior effectui secundum suppositum, & modum ad actionem, & ad id quod per actionem educitur, sicut loquitur S. Thomas, *1. d. 12. ar. 3. ad 4.* Item *ver. 24. ar. 1. ad 4.* causa prima dicitur principalis simpliciter, quia plus influit, causa secunda dicitur principalis secundum quid, quia plus conformatur.

At si actio solum æquaretur Deo secundum modum, nedum secundum essentiam actionis, nec agerent secundæ

184 De Prædestinatione, Electione,

causæ: tunc sequeretur, quod formæ rerum nihil agerent de se, & virtutes earum essent frustra, aut solum instrumenta, id quod D. Thomas omnino negat *p. q. 105. s. o.* Sequitur enim opinio Mahometanorum quorundam: qui, teste Auerroe, detrahebant causalitatem à rebus, ita quod ignis nō calefaceret, sed Deus calefaceret in igne, vnde subtraheretur ordo causæ & causati.

Item ait. Virtutes operatiuæ in rebus essent frustræ, imò res omnes essent frustra, si propria operatione destituerentur, cum omnes sint propter suam operationem: semper enim imperfectius est propter perfectius. Sicut igitur materia est propter formam, quæ est actus primus: ita forma est propter operationem, quæ est actus secundus, & sic operatio est finis rei creatæ. Sic Deus operatur in rebus, quod tamen ipsæ res proprias habent operationes. Idem probat contra Gentes *lib. 3. cap. 69.* & applicat res ad operandum, vt coquus ignem, qui tamen sua forma propria ignit vt dicitur. *3. con. Gens. cap. 67.*

Nec te moueat, quod aliquando comparauit securi causas secundas, hoc enim propriè falsum est, vt patet ex prædicto textu, & rationibus contra Mahometistis. Et *ver. q. 24. ar. 1. ad 2.* dicit exemplum hoc esse falsum: ergo sed intellige similitudinariè. Non enim bos est quasi securis, sed quasi seruus: iudex, qui operatur virtute regis, & instrumentum aliquo pacto, non omninò: vt patet *ex 2. contra gentes. 21.*

Et in *p. 2. q. 1. ar. 1.* docet creaturas irracionales comparari ad Deum, sicut instrumenta ad causam principalem, vt elementa & animalia, quæ rationem finis non cognoscunt, nec sibi finem præstituant: Rationales autem non sic, sed sicut filios, vt alibi docuit ex Apostolo. Aug. quoque *de mer. & pecc. rmi. lib. 2. cap. 5.* docet quod homo adiunatur à Deo sicut agens voluntarium & coagens, non sicut terra & lapis: nec sicut brutum, cui non dedit rationem & voluntatem.

Deum

Deum, quamuis moueat voluntatem hominum, haud tamē determinare nisi ad bonum in vniuersali: & liberum arbitrium esse mediorum, liberam voluntatem, etiam finis, & à se ipsa determinari, eo quod habeat non solum in se principium motus, ut naturalia, nec solum de se ut bruta, sed etiam à se: ut id quod est proximum Deo, minus indigens determinari: non indigere autem, quoniam cognoscit finem, & media & rationem mediorum ad finem, ut materia non alligata, & idē à se se determinare & modificare, quamuis & à Deo vniuersaliter agente: qui etsi determinat ad supernaturalia ad vnum, non tamen ita quod non possit cessare & dissentire motioni de facto.

ARTICVLVS II.

CUm autem S. Thomas tractat de voluntatis actibus, licet intellectus & volūtas, iuxta dogma eius, & omnis potentia sit à Deo, actiones & volitiones sint à Deo, non tamen sine nobis: nec eo ritu nobis, quo euenit in naturalibus, vbi propriæ formæ & virtutis actio concurret vnā cum actione Dei vniuersali, quæ dat esse, & virtutem, & applicationem ad actum, nec aliter euenit quā quod Deus prædeterminat, ut dicunt Thomistæ; sed ita nobiscum, ut nos etiam operemur ex nobis, licet non quasi ex nobis; quoniam prima causa quæ dat esse, & virtutem, principalius agit: at tamen non prædeterminat

voluntatem nisi ad bonum, & in communi tantum, eo quod libertas arbitrij, vt est entitas, & à Deo solūmodo ad bonum inclinatur, sed relinquitur in manu consilij sui obiecti electio, & minoris boni & apparentis pro maiori, & verò vt possit deficere & non deficere, quod est peccare, & non peccare.

*Erga finem
non datur
liberum ar-
bitrium sed
libera vo-
luntas: sed
erga media
utrumque.*

Dicit ergo *ver. q. 24. art. 1. ad 20.* Quod erga finem non datur liberum arbitrium. Quoniam nemo iudicat seu arbitratur an felicitas quæ finis est, sit amanda & protequenda; unde non datur electio, sed tantum libera voluntas, quoniam non contra voluntatem, sed secundum voluntatem, in finem inclinamur, sicut creaturæ omnes ad proprium finem sponte; libertas arbitrij est erga media ducentia ad finem: in nobis enim est hæc vel illa capessere, nunc aut prius, & hoc vel alio modo.

*1. ratio, quia
homo est li-
ber, quia
non agit per
formam
vnam, sed per
plures.*

Reddit huius conditionis rationem *in p. p. q. 41. a. 2. o.* Quoniam natura agit per formam vnam, sed intellectus per plures species intelligibiles, & pluribus modis variabiles, idè non inclinatur ad vnum ex sua forma, nisi in finem, qui est vnus vno modo, ad quem tendit per modum nature.

*2. quia ad
vtrumque se
habet, &
actus volun-
tarius potest
esse & non
esse.*

Et *pot. q. 2. a. 3. ait.* Voluntas in quantum voluntas ad vtrumque se habet. Potest enim voluntas agere & non agere, sic vel sic facere, & velle, & non velle. Et si respectu alicuius voluntati hoc non conueniat, hoc accedet voluntati, non in quantum voluntas est, sed ex naturali inclinatione, quam habet ad aliquid, sicut ad finem vltimum, quem non potest non velle, sicut voluntas humana non potest non velle beatitudinem, nec potest velle miseriam. Idem dixit *p. p. q. 41. a. 2.*

*quia vo-
luntas nec
quoad esse
estum, nec
quoad actum
determina-
tur ad vnum
vel naturam.*

Ex quo patet, quod omne illud, cuius voluntas est principium, quantum in se est, possibile est esse, vel non esse, & esse tale vel tale, & tunc vel nunc.

Item *q. 3. a. 13. o.* Inter voluntatem & naturam hoc interest; quòd natura est determinata ad vnum, quantum ad id quod virtute nature producit, & quantum ad hoc quod est producere, & non producere. Voluntas verò

quantum ad neutrum determinata inuenitur. Potest tamen per voluntatem aliquis hoc vel illud facere, sicut artifex scammum, vel arcam; & iterum facere ea, & à faciendo cessare. Ignis verò non potest nisi calefacere ea. Non potest autem iud inducere in materiam, quam effectum similem sibi & c. Idē docet *p. q. 42. 2. & q. 82. art. p. & 2. & q. 83.*

Item air. Omne illud, cuius principium est liberum arbitrium, quantum in se est, potest esse & non esse, tale vel tale, & potest esse tunc vel nunc, vt dicebat *pot. q. 2. art. 3.*

At *ver. q. 24. art. 1.* air, quod eorum, quæ sunt, alia habent principium motus sui, & actionis in seipsis; quædam extra seipsa. Quæ extra violentè mouentur, nihil conferente vim patio. Quæ habent in se principium motus duplicia sunt: alia enim mouent seipsa, vt animalia: alia minimè, vt graua & leua: siquidem illa distinguuntur in partem mouentem, & motam: ista verò minimè, propter eaque mouentur à generante per se, à remouente prohibens per accidens. Et licet moueantur seipsis, non tamen à seipsis, quoniam non sunt sibi ipsis causa agendi, sed astringuntur ad agendum, vel mouendo per formas, quas ab altero receperunt. Eorum verò quæ à seipsis mouentur, quorundam motus ex iudicio rationis proueniunt, vt homines; quorundam verò ex iudicio naturæ, vt bruta: ista enim licet mouentur propter finem, non tamen cognoscunt rationem finis, & mediorum, & habitudinem, & ordinem vnius ad alterum; sicut homo, qui propter hoc non solum est causa sui in mouendo, vt animal; sed etiam in iudicando. Postmodum *in 2. art. in corp.* Bruta non habent liberum arbitrium, inquit, quoniam mouentur visis vel passionibus, nec deinde iudicant, quid deinde sit melius facere; vel non facere. Nec vtrum facere sic, vel non sic, & nunc, vel non nunc, sicut rationalis homo. Bruta habent aliquam similitudinem rationis, & quancā prudentiam naturalem participant, secundum quod natura inferior attingit aliquam ad id, quod est naturæ superioris. Idē habent iudicium de aliquibus ordinatum, non ex aliqua collatione, cum rationem sui iudicij igno-

4. quia potest esse & non esse quod voluntariū est.

5. quia habet in se principium sui motus vt graua: & non aliud vt violentia.

Et iterum, quia non modo in se vt graua, sed etiam à se vt bruta: nec quia se per specificationem

a^h obiectis & passionibus, sed per iudicium

sylogisticū elicium à se & non à visis & passionibus: & mutabilem

ex voluntate, non ex obiectis tantum.

6 quoniam iudicium potest variari à voluntate humana, non autem à brutis.

rent, propter quod eorum iudicium non se extendit ad omnia: & similiter est in eis quædam similitudo liberi arbitrij, in quantum possunt agere, vel non possunt agere vnum, & idem secundum suum iudicium, vt sic sit in eis quædam conditionata libertas: Possunt enim agere, si iudicant esse agendum; & non agere, si non iudicant: sed quia iudicium eorum est determinatum ad vnum: per consequens, & appetitus & actio ad vnum determinatur: vnde Augustinus ait, quod mouentur visis; Damascenus passionibus. Quia scilicet naturaliter de tali visu, & de tali passione sic iudicant, & necesse habent à visione alicuius rei, vel à passione insurgente, moueri ad fugiendum, vel prosequendum: sicut ouis viso lupo necesse habet timere, & canis insurgente passione iræ necesse habet latrare. Sed homo non necessario mouetur ab his, quæ sibi occurrunt, vel à passionibus insurgentibus, quia potest ea accipere, vel refugere.] Et in resp. ad 2. inquit. Potentia brutorum, secundum se non magis inclinatur ad vnum oppositorum, quam ad alterum, sed iudicium quo applicatur potentia motiua, ad alterum oppositorum est determinatum, & sic non sunt liberi arbitrii. Et in resp. ad 3. Quamuis sit indifferentia ad agere & non agere in bruto, considerata actione secundum seipsam, tamen considerato ordine eius ad iudicium à quo prouenit, quod est determinatum ad vnum, etiam ad ipsas actiones obligatio quædam deriuatur, tollens rationem libertatis, quæ obligatio non est in homine.) Et resp. ad 7. Homines & bruta beneficiis & flagellis aguntur. Sed in potestate hominis est vti eisdem similiter representatis præceptis & prohibitionibus, beneficiis, & minis à iudicio rationis multipliciter agitati; sed bruta his non possunt non vtī, quoniam iudicium illis est naturale, determinatum ad vnum, licet actio esset indifferens. Et p. 2. q. 1. art. 2. bruta sunt quasi instrumenta mota à Deo, non autem homo: quoniam à se.

Et quidam
ad plura
brutorum
appetitus
non deter-
minatur ad
vnum: sed à
passionibus
& obiectis
non à volun-
tate ducitur
& necessa-
rio similiter
determina-
tur, vt iu-
dicium sit ad
vnum: non à
se, vt possit
ad plura
cessare.

Item naturalia aguntur impetu propriarum formarum determinatarum ad vnum absque electione à iudicio pro-

prio. Homo autem licet moueatur à Deo, vt dicit *p. p. q. 22. ar. 2. ad 4.* Tamen mouetur liberè, relictus in manu consilij sui. Potest enim de facto dissentire, sicut dissentit vilis & passionibus, quemadmodum in Concil. Trid. *sess. 6.* etiam probatur, vt infra declarabitur: quoniam Deus mouens non prædeterminat ad vnum, sed mouet, vt vniuersale agens, & ad omnia. Et propterea dicit *Pot. q. 3. ar. 7. ad 113.* quod non determinatur voluntas à Deo ad vnum, sed determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis.

Homo licet à Deo moueatur, non tamen necessitatur, nec prædeterminatur nisi vniuersaliter.

10 Præterea ait *p. 2. q. 9. art. 6. ad 3.* quod arg. sic erat. Si voluntas mouetur à solo Deo: ergo nunquam moueretur ad malum. Responder, Deus mouet voluntatem hominis, sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis, quod est bonum. Et sine hac vniuersali motione homo non potest aliquid velle: sed homo per rationem determinat seipsum, ad volendum hoc vel illud, quod est verum, aut apparens bonum: Quamuis Deus aliquando moueat aliquos ad aliquid determinatè volendum, sicut in his quos mouet per gratiam.)

À seipso bono partem latetur.

Quibus verbis manifestè docet, quod nec obiecta, nec Deus prædeterminant volitiones, nisi cum gratia supernaturalis ad supernaturalia prædeterminat, ad quæ non potest per se naturaliter, nec per gratiam prædeterminatur non liberè, cum eius obiectum sit bonum, ad quod liberè fertur, & gratiæ etiam possit repugnare. Sed in cunctis Deus mouet ad bonum, & non ad malum opus: & ad bonum in communi, non ad hoc bonum, sicut, mouentur bruta, quæ ex hoc dicuntur ad vnum determinari, vt paulo ante diximus verbis sancti Thomæ. Et iterum hoc ostendit *p. 2. q. 10. art. 4.* Sic Deus mouet ita voluntatem, quod non ex necessitate ad vnum determinat, etiam per gratiam specialem, aut per generalem concursum.) Et in *p. q. 82. r. & 2.* Non mouetur, ait, voluntas necessariò ab obiecto, quoad exercitium actus, sed quoad specificationem actus mouetur ab aliquo obiecto, non autem ab omni obiecto, nec à Deo, nec à passione, sed tantum à beati-

190 *De Reprobatione, Electione &c.*

tudine, id est, ultimo fine.

11 quoniam
nec per
gratiam ef-
ficacem spe-
cialem de-
terminatur.

Idem p p q.
41. & Mal.
q. 1. 8. 5 12.
Liberum
arb. est so-
lum ad bo-
num à Deo;
deficientia à
bono & fi-
ne, est ex
defectu na-
turaliter:
ex volunta-
te electiue,
nec tamen
ad purum
malum. Er-
go indeterminatum
etiam à Deo.

18 Præterea in 2. d. 25. q. 1. art. 1. ad 2. ait, quod ad rationem
liberi arbitrii non pertinet, ut indeterminatè se habeat ad
bonum, & ad malum; quia liberum arbitrium per se in
bonum ordinatum est, nec malum intendit, nisi propter
aliquem defectum, quia apprehenditur ut bonum: cum
non sit electio aut voluntas, nisi boni. Et ideo ubi per-
fectissimum est liberum arbitrium, sicut in Deo, in ma-
lum tendere non potest, quia imperfectum esse non po-
test, sed pertinet hoc ad libertatem arbitrii, ut facere &
non facere possit. Bona enim, quæ facit, potest non facere:
nec tamen malum facere non potest.) Ex quibus verbis
liquet, quàm diligenter S. Thomas docere intendat, quod
liberum arbitrium est indeterminatum etiam à Deo,
licet sit ordinatum tantummodo ad bonum: unde nec er-
rat in hoc, nisi quatenus apprehendit malum sub ratione
boni. Id quod non potest libero arbitrio Dei accidere,
cum non possit apprehendere malum sub ratione boni, nec
mouere hominem ad malum faciendum propter finem bo-
num: quod pulchrè docuerat p. p. q. 19.

12 Propterea igitur cum pro uallet in corpore allegati ar-
ticuli in 2. d. 25. q. 1. 1. Quod homines habent intellectum,
& sunt liberi arbitrij, quoniam determinant sibi finem, quia
cognoscunt rationem finis, & ordinem mediorum ad fi-
nem.

Probat
quoniam
dominus
est sui
actus: &
Deus non
predetermi-
nat fines
medios. nec
actus liberi
arbitrii, si-
cut in natu-
ralibus.

Idem ait
Pot. q. 37.
13.

13 Tandem in resp. ad 3. inquit. Deus operatur in omni-
bus, ita tamè quod in vnoquoque secundum eius condi-
tionem. Vnde in rebus naturalibus operatur, sicut mini-
strans virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad
talem dationem. In libero autem arbitrio hoc modo agit,
ut virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum
arbitrium agat: sed tamen determinatio actionis & finis,
in potestate liberi arbitrij constituitur. Vnde remanet sibi
dominium sui actus, licet non ita sicut primo agenti.) Qui-
bus verbis planè docet S. Thomas, quod ideo est liberi
arbitrij homo, quoniam est dominus sui actus, & propter
hoc est dominus, quoniam determinat sibi finem, & actio-

res pro fine consequendo, & non determinatur à Deo actio
& finis, sicut in agentibus naturalibus. Per hominista è con-
tra propterea facit liberum hominem, quia prædeter-
minatur à Deo, ita tamen quod non determinatur; ad
vnum. Sed videtur non intelligere quid sit determinari ad
vnum, vel dissimulare. Si quidem Diuus Thomas lo-
quitur de determinatione ad quemcunque vnum actum, ita
quod illum solum possit, sicut ignis solum calefacere; vel
ouis solum timere cum videt lupum: quoniam ex visis &
passionibus ista determinantur, vt pro tunc, non possit
ignis appositam stuppam non urere: & ovis vitum lupum
non timere, vt patet ex allegatis supra ex q. disp. exp. p. &
2.ª. Quapropter determinatio ad vnum non tollit neces-
sitationem: neque ad plura, ponit libertatem. Etenim ca-
nes mouentur ad opposita, in diuerso tempore & loco per
propriam imaginationem determinatam sic ab obiectis &
passionibus variè occurrentibus, vt supra S. Thom. etiam
docet. Nec per hoc sunt liberi arbitrij, quoniam non ipsi
se determinant, sed in omni actu determinantur ab alio, ita
vt non possint dissentire, & aliud eligere. Sic canis cum
irascitur, necessarid irascitur, quoniam non potest iudicare
arbitrio suo non esse bonum tunc irasci: nec iram desere-
re sponte, nisi alia passione in aliud trahatur, vt fit quando
ostenso baculo desinit irasci in alium canem, noua passione
tractus in alium actum, non autem syllogismo nouo, vt ho-
mo.

Quapropter ex hoc quod homo determinatur à Deo ad
quemlibet actum, sicut canis ab obiecto & ab hero, verè de-
terminatur ad vnum semper, quoniam tunc in sensu com-
posito (qui quidem & semper est cōpositus) nō se potest de-
terminare ad aliud. Sed sicut seruus & canis determinatur ab
hero sponte, non tamē liberē, ita & homo. Oportet ergo ad
hoc quod sit liber, quod ipse homo seipsum determinet ad
vnum, vt de cuit S. Thomas. Et propterea dixit, quod
homo à fine maxime volito non potens abstinere non est
liber respectu illius, sed respectu mediorum & finum non
supremorum. Quoniam à fine supremo determinatur, & ad

*Determina-
ri ad vnum;
non est ad
vnum actum;
sed ita ad il-
lum quod si-
mul non pos-
sit ad aliud;
idque accidit
illis, quæ ab
alio determi-
nantur non
illis quæ a se
ipsis. Et licet
ita a se, ta-
men eorum
arbitrio ab ob-
iectis & passio-
nibus neces-
satur, non
autem in ho-
mine, qui in
sensu diuiso,
& cōposito
potest cessare,
& aliud, &
autem eligere*

media non determinatur natura à Deo, sed à se, maximè respectu mali, ut patet *Mal. q. 6. 1. ... & q. 3. ad 5.*

14 Quoniam
Deus ad bo-
num in com-
muni solum
mouet. Ergo
non tollit
libertatem.

Respondeo
ad oppositu-
m obiecti.

Hoc autem præcipuè explanat *p. 2. q. 80 art. 1 ad 3.* dicens.
„Deus est vniuersale principium omnis motus interioris
„humani: sed quod homo determinetur ad malum, hoc
„directè est à voluntate humana, & indirectè à Diabolo
per modum suadentis, vel appetibile proponentis &c. Re-
cte sanctus Thom. quidem iuxta *Eccl. 15. Non dicas, ille me
implanauit, & Iacob. 1. Deus intentator malorum est.* At quo-
nam mouere dicitur Deus hominem in omni actu, audia-
mus quomodo in malo id intelligit S. Thomas.

Qui *sup. 9. ad Rom. lect. 3.* exponens illa verba Dei ad
Pharaonem. *In hoc excitauit: ut ostendam potentiam meam*
&c. inquit, [Ad bona Deus inclinat hominum voluntates
per se, & indiscretè, tanquam actor bonorum. Ad malum
autem occasionaliter, id est occasione accepta, non data.
In quantum scilicet Deus homini aliquid proponit inte-
rius vel exterius, quod quantum est de se, est inductiuum
ad bonum: sed homo per suam malitiam peruerit utitur ad
malum.] Deinde probat hoc exemplo Assur & Phara-
onis.) Pharaon cum excitaretur à Deo ad Regni sui tutelam
(quod bonum est) ipse abusus est hac excitatione ad cru-
delitatem &c. Et *Isaie 10. Ad gentem tallacem mittam Af-
sur contra populum furoris mei, mandabo illi, ut auferat spo-
lia.* Quibus verbis doctè ac pie probat ex sacris litteris D.
Thomas, quod Deus semper mouet ad bonum, sed homo
accepta occasione utitur ad malum. Ergo non prædeter-
minatur à Deo voluntas ad actum peccaminosum &c. nec
compellitur &c. Utitur tamen malitia aliena ad bonum, ut
auaritia Iudæ, ad opus redemptionis: & Nabuchodonoso-
ris ambitione, ad puniendum Iudæos: & crudelitate
Neronis, ad Apostolos coronandos: & Pharaonis duritia,
ad gloriam Moysi.

Quoniam
nobilitas ho-
minis ma-
gis fert li-
bertatem, ut
minus indi-
geat moueri
à Deo.

Præterea *ver. 9. 22 art. 4. o.* docet hominem, quò
nobilius est aliis creaturis, eo minus indigere moueri à Deo.
Idcirco non determinari volitiones nisi à se, quoniam co-
gnoscit finem & media, & habitudinem mediorum ad fi-
nem

nem, & non alligatur organo corporco. Propterea à se mouet se ad finem &c. vbi infra cap... Non ergo intelligunt quid sit libertas aduersarij, cum dicunt Deum mouere necessaria necessario, & libera liberè, & tamen vtraque moueri à Deo efficaciter, ita vt non possint in sensu composito dissentire: æquam necessitatem vtrisque dantes, æquamque indigentiam diuini impulsus ad opus.

Præterea 2. d 39. q. 4. ar 1. o. Voluntas secundum se est indifferens ad plura: sed quod determinatè exeat ad hūc vel illum actum, non est ab alio determinante, sed ipsa voluntate.

16. Iterum quod ad nullo, sed à se sola determinatur.

Præterea 1. 2. q. 9. a. 4. o. docet quod Deus vt bonū vniuersale mouet voluntatem ad bonum in communi, ita vt non possit nolle bonum & finem vltimū, sed ad bona alia & ad media voluntas mouet se ipsam, & sese determinat. Et a. 3. o. ait, quod voluntas per hoc quod vult finem mota à fine, mouet deinde se ipsam ad volitionem mediorum. Et resp ad 1. ait, quod non secundum idem est mouēs ac motum, sed in quantum actu vult finem, reducit se de potentia ad actum respectu eorum, quæ sunt ad finem. Et ar. 6. ad 3. amplius declarat, quod Deus vt finis mouet solum ad bonum vniuersale, sed per rationem sese voluntas determinat ad velendum hoc vel illud bonum, verum aut apparens. Idem habet Mal. q. 6. 1.

17. Quia solum mouetur a fine: sed ad bona huius motione sese mouet ad omnia non aliunde mota.

Nullam locum D. Thoma, nec SS. Scripturarum docentium, voluntates à Deo moueri, etiamsi physicè, concludere motionem coactiuam aut necessariam, aut inuitam, & cui resisti de facto non possit in moralibus actibus concernentibus iustitiam & culpam.

ARTICVLVS III.

*Quomodo intelligitur
Deus mouere
physicè, &
quod faciat
faciamus.* **Q**UAS obres quantumuis dicant Doctores & ipse D. Thomas, quod voluntas mouetur à Deo, non modò dispositiue, sicut à cælo & à passionibus & temperamento; & suggestiue, sicut à Magistris & Principibus & Angelis & Dæmonibus, sed etiam motiue, vt ait D. Thomas in 3. contra gentes, seu physicè, vt loquuntur recentiores; quoniam in Scripturis dicitur, *Faciam vt faciatis, & faciam vt velitis*. Et iterum: *Deus dat velle & perficere*. Et iterum: *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum*. Nihilominus etiam dictus pater, quod hæc motio diuina & tractio, non est prædeterminatio ad vnum infallibiliter, & necessario, præterquam ad finem; qui est scælicitas, quam nemo potest non appetere, vt dictum est. Quapropter omnes auctoritates adductæ & adducibiles, loquuntur vt de motione morali & suggestiua, vel, de inclinatione tantum physica, quæ est solum ad bonum in communi; etiam si aliquando ad hoc particulare, citra necessitatem coactionis, & inuitabilitatis: item per multipliciter administratorum, vt D. Thom. ver. q. 6. a. 3. docet, hoc est, per suffragia, exhortationes, præceptores, gratias & occasiones, vt à cælo, & à passionibus sine vi: imò longè suauius: non enim se nobis artemperant, sicut Deus. Iamum est enim, quod aliquando homo inclinatur à vino, & à phrenetico humore, ita vt necessitetur, teste ipso D. Thoma; non autem sic à Deo, qui disponit omnia suauiter, secundum conditionem mobilium, & casualium secundarum.

Præbatur primo auctoritate Augustini in *Iaan. tract. 26*. Vbi docet super illo verbo, *Nemo venit & c. nisi pater traxerit*, quod trahimur non obligatione, sed delectatione reuelatorum, iuxta illud Virgilij.

Trahit sua quemque voluptas.

Iterum q. 2. ad Simplicianum: trahi nos docet testificati-
ne, & vocatione, & delectatione. Et cum delectant quæ
nos trahunt ad Deum, hoc nobis inspiratur & præbatur
gratia & voluntas, nquit, nisi occurrerit quod delectet ani-

num aut inuiter, moueri nullo modo potest. Hoc autem
ut occurrat, non est in potestate hominis. Quod probat
exemplo Pauli furentis illuminatione tracti. Et alibair,
quod *trahimur quasi oues ostensa herba*. Vide 6. Theol. Non
ergo inuitabiliter.

*Ex D. Thoma placitis libertas humana de-
claratur, & pluribus modis de-
monstratur.*

ARTICVLVS IV.

Diuis Thomas similiter, in opusculo de presentia &
præd. cap. 6. ait. Nullus culpatur iuste, nec laudatur
de eo quod ipsi necessitatem, aut coactionem ingerit : &
cuius causa in ipso non est &c. Propterea in resp. ad 2. in-
quit. Voluntas humana non ligatur, nec impeditur per præ-
destinationem : sed iuuatur ad supernaturalem actum. Et
propterea Christus dixit, *sine me nihil potestis facere*. Item
voluntas hominis libera est, non tamen habet hanc liber-
tatem nisi à Deo, qui est causa efficiens huius libertatis,
& prima causa ad quam reducitur actus secundarum. Et
sic intelligitur Apostolus : *Deus operatur in nobis velle, &
perficere*. Actus enim volitionis est noster, (sed nos à Deo.)
Quibus verbis clarè ostendit, quod auctoritates supponen-
tes libertatem nostram, & actiones Deo, intelliguntur ex hoc
quod Deus est author gratiæ, sine qua nihil possumus super-
naturaliter. Non autem quod non possumus naturaliter
per auxilium generale : vel quia prædeterminamur.

Præterea ad hoc idem clarificandum, subiungit. (Et
cum Ioan. 6. dicitur. *Nemo venit ad me, nisi pater qui misit
me, traxerit* &c. dicendum quod non trahimur violentia,
sicut Susanna traheretur ad mortem; Nec necessitate, sicut
Elcazarus volens ad supplicium traheretur 2. Machab. 6.
Nec timore supplicij, ut dicitur Iacob. 2. *Ipsi trahent vos ad
iudicia* &c. Sed tractio ista, de qua loquitur Christus, ut ostē-

Quomodo
dicitur, sine
me nihil po-
testis facere.

Et Deus dat
velle, &
perficere,
quia est au-
thor natura
& gratiæ:
non quia
actus noster
est illius in-
uitabiliter.

Non mouet
violenter,
nec necessi-
tas.

„dit Glossa, non est violentiæ, nec necessitatis, nec inuiti,
 „sed voluntatis, & desiderii, de qua dicitur *Osea 11. in sin-*
iculis charitatis traham eos; & Cant. 1. Trahe me post te.)
 Quibus verbis excluditur efficacia illa physice trahens, cui
 relinqui non potest in sensu composito, & qua velle decreto,
 aut impulsu, vt Eleaz ar necessitamur; quam magnificant
 loquentes pro D. Thoma contra D. Thomam. Concor-
 dat cum huius opusculi verbis, id quod dicit S. Thomas
 „p. p. q. 105. 3. Quod sicut, qui dat formam, dat etiam
 „operationem, quæ formam consequitur, & sic dicitur
 „etiam operationis causa actiua. Sic Deus dicitur mo-
 uens intellectum ad intelligendum, quoniam dat illi virtu-
 „tem ad intelligendū, & species intelligibiles.) At in 4. art.
 „ait. Sic voluntas etiā mouetur ab obiecto, quod est bonum;
 „& ab eo, qui creat virtutem volendi. Potest autem voluntas
 „moueri à quocunque bono, sed non sufficienter & effica-
 „citer, nisi à Deo. Non enim sufficienter aliquid potest mo-
 „uere aliquod mobile, nisi virtus actiua mouentis excedat,
 „vel saltem adæquet virtutem passiuam mobilis. Virtus
 „autem passiuua voluntatis se extendit ad bonum vniuersa-
 „le, sicut intellectus ad ens vniuersale. Vnde solus Deus
 „implet voluntatem sufficienter, & mouet eam vt obie-
 „ctum. Similiter autem, & virtus volendi à Deo causa-
 „tur. Velle nihil aliud est, quam inclinatio quædam in
 obiectum voluntatis, cui proportionatur vltimus finis. Si-
 cut in rebus humanis dirigere ad bonum commune est eius,
 „qui præest multitudini. Vnde vtroque modo proprium
 est Dei mouere voluntatem. Sed secundo mundo interius,
 „eam inclinando.) Hæc eadem pluries dixit S. Thom. vt
 diximus in art. 1. huius cap.

Non ergo
 quia impel-
 lit ad actum.

Quibus verbis manifestè constat secundum D. Thomam,
 quod Deus mouet, vt obiectum, & vt finis, quod dicunt
 moraliter aduersarii: effectiue autem sicut causans virtu-
 tem volitiuam, & velle seu inclinationem, & dirigit, vt
 causa vniuersalis. Ergo non prædeterminando actum &
 particularizando. In generali enim mouet efficaciter,
 quoniam non potest homo non velle bonum vniuersale,

quod est Deus. Imo, ut dicit *p. 2. q. 109. art. 3.* amat homo & omnis creatura plus Deum, quam se ipsam. Omnia enim Deus ad se conuertit. Et ut dicitur *2. contra Gentes*, quantum dat rebus de bonitate, tantum dat de voluntate &c. Sed hoc bonum & nunc non mouet hominem efficaciter, & sufficienter, quoniam virtus passiuā, id est, volitiua, tendit ad bonum vniuersale, sicut obiectum ad æquatum. Particulare autem est minus, & infra potentiā passiua, idcirco non mouet efficaciter. Propterea potest voluntas non velle quodcūque bonū, excepto summo sufficienter: & propterea cum mouetur à Deo ad quodcūque bonum (ait *resp. ad 3.*) „voluntas non cogitur, quoniam mouetur iuxta suam portionem, sicut graue deorsum à generante. Et quod „propterea est capax meriti, quoniam mouetur & à se ipsa, „nedum à Deo, ut graue à se, id est à forma grauitatis, nedum à generante, ut etiam dixit *3. contra Gentes 23*) In quibus locis manifestè negat voluntatem determinari, à Deo nisi ad bonum in communi, non ergo ad malum, nec ad bonum particulare regulariter. Præterea idem D. Thomas luculenter & propriè omnem ambiguitatem dissoluit *in 2. d. 25. q. 1. art. 2. o.* dicens, quoniam etiam si à Deo „voluntas moueatur, nullo tamen pacto cogi aut determinari credenda est (ut probat etiam *in art. 1. ad 3.*) Si „quidem ait: Duplex est coactio: quædam sufficiens, quæ *art. 2. o.* „compulsio vocatur; quædam verò insufficiens, quæ vocatur impulsio. Sciendum est igitur, quod in partibus animæ, quædam sunt, quæ compelli possunt, sed dupliciter. „Quædam enim compelluntur ex subiecto, sicut illæ vires, quæ sunt organis affixæ. Cum enim sine organis operationes habere non possint, compulsis organis ipsæ quæque virtutes prohibentur, vel compelluntur earum actibus violenter extortis. Quædam verò sunt, quæq idem „subiecto non compelluntur, quia organis affixæ non sunt, „compelluntur tamen obiecto, sicut intellectus. Ipse enim „non est actus alicuius partis corporis, ut Philosophus dicit *3. de anima*: & tamen demonstrationis vi cogitur. Voluntas autem neque subiecto cogi possit, cum non sit orga-

no affixa, neque obiecto. Quantumcumque enim ali-
 quid ostendatur esse bonum, in potestate eius remanet eli-
 gere illud, vel non eligere, cuius ratio est, quia obiectum
 intellectus est verum: obiectum autem voluntatis est bo-
 num. Inuenitur autem aliquod verum, in quo nullius
 falsitatis apparentia admisceri potest, ut patet in dignita-
 tibus. Vnde intellectus non potest subterfugere quin
 illis assentiat. Similiter etiam inuenitur aliquod falsum,
 quod nullam veri apparentiam habet, ut patet in
 oppositis dignitatum. Vnde illis intellectus nullatenus
 assentiri potest. Similiter etiam si ponatur voluntari ali-
 quod bonum, quod completam boni rationem habeat,
 ut ultimus finis, propter quem omnia appetuntur, non po-
 test voluntas hoc non velle. Vnde nullus potest non
 velle esse felix, aut velle esse miser. In his enim quæ ad
 finem ultimam ordinantur, nihil inuenitur adeò malum,
 quin aliquod bonum admixtum habeat, nec aliquod
 adeò bonum, quod in omnibus sufficit. Vnde quantum-
 que ostendatur bonum vel malum, semper potest adhæ-
 rere & fugere in contrarium, ratione alterius, quod in
 ipso est. Ex quo accipitur, si malum est simpliciter, ut
 apparens bonum. Et si bonum esset simpliciter, ut ap-
 parens malum. Erinde est, quod in omnibus, quæ sub
 electione cadunt, voluntas libera manet, in hoc solo de-
 terminationem habens, quod naturaliter appetit felici-
 ratem, & non determinatè in hoc vel illo. Quamuis au-
 tem cogi non possit, nihilominus tamen potest inclinari
 ad agendum aliquid per aliquas dispositiones & habitus,
 ex quibus efficitur prouisorius ad eligendum alteram par-
 tem.

*solum ad
finem vlti-
mum inde-
terminatè
ad aliud
nulum.*

*Voluntas si
mutatur
non cogitur.*

Ex quibus verbis docemur 1. quod tam compulsus, quam
 impulsus est coactio, (scilicet liberi arbitrii, non voluntatis,
 quæ cogi non potest, sed mutari, ut dicitur in *resp. ad 1. & ali-
 bi*) Illa sufficiens, ista non sufficiens. 2. quod compellitur suf-
 ficienter liberum arbitrium solum à fine ultimo, qui Deus
 est & summum bonum, sicut intellectus à demonstratione,
 & axioma, non autem ab aliis bonis, nec malis. 3. quod

sufficiens apud D. Thomam, idem est quod efficax de facto, ut mox ex aliis etiam locis probabitur 4. quod voluntatis arbitrium non prædeterminatur à summo bono, vel summo malo, sicut intellectus à summa & certissima veritate, & certissima à falsitate &c. & à nullo alio obiecto, nec à Deo non clarè viso, nec à Deo mouente per gratiam & auxilium, nisi dispositiue & ad pronitatem. Dixerat autem *in art. primo in corp. & ad 3.* quod non determinatur à Deo, sed relinquitur in tua libertate, quod eligat hoc vel illud, ita vel aliter: nunc aut tunc, quatenus per hoc sit dominus sui actus. Item *in 2. art. ad 4.* docet, quod summum liberatis est in voluntate. Liber enim dicitur, qui est dominus sui actus, & causa sui est. Et *in 3.* probat, quod omnes actus, humani sunt à voluntate imperante, licet non omnes elicitivè. Item liber est, qui à se movetur, vel ab alio sicut, ipse vult, ut si ius à patre, non sicut servus.

Iterum *in 2. d. 28 q. 1. a 1. o.* Non esset homo lib. arbitrij, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret, ut ex proprio iudicio eliceret hoc aut illud. Et tandem concludit quod Deus concurret ut universalis causa boni, non ut particularizans: alioquin non diceretur homo per se se determinare.

6. Quapropter contra mentem S. Thomæ est, quod qui prædeterminatur ab alio possit esse liber. Vnde etiam *contra gentes* 88. liber dicitur homo, quoniam iudice ratione, ad volendum inclinatur. Qui autem inclinatur à passione, aut aliunde, ita quod secus iudicare de facto nequeat, liber non est, licet sponte operatur, ut canis, quoniam non est causa sui, ut dicitur 1. *Metaph.* nec dominus sui actus. Idem ostendit *ver q. 24. & alibi.* ut supra. Et *p. d. 39 q. 2. a 2.* manifestè docet quod actus voluntatis sunt præiussi & non prouisi: sic enim evenirent inevitabiliter. Ergo non esset libera, quia mota à Deo.

7. Porro & Aristoteles *p. polit.* 8. *Dominatur maritus* (ait) *Ex Aristotele*
 „ uxori civiliter: Pater filiis regulariter: Dominus seruo heri-
 „ liter: quoniam servus omnino non habet deliberandi arbi-
 „ trium: Mulier habet, sed inualeudum: Puer habet, sed im-

perfectum, &c. Igitur (inquam) si voluntas hominis cum determinatur ab alio, non est libera, quia nō deliberat ex se, vt vocabulum quoque accusat: sed sequitur, vt seruicus deliberantem, aut quomodolibet mouentem: & quantum determinatur ab alio tantum habet de seruitute, & deficit de libertate. Et propterea Lutherus fecit liberum de seruo arbitrio: putauit autem in omnibus actibus voluntatem à Deo physicè moueri, ac simul determinari efficaciter, contra quem statuitur in Concilio Trident. *sess. 6. cap. 5. & can. 5. Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil operari, assentiendo Deo excitanti, & mouenti quoad obtinendam iustificationis gratiam se dissensu, ponat ac præparet, nec posse dissensire si velit, sed veluti inanimè quoddam, nihil omnino agere, merèque passiuè se habere, anathema sit.*

Ex quo canone, docemur liberum arbitrium cooperari gratiæ excitanti acceptando: qua acceptata se se disponit, & præparat ad iustificationem: eiusque actum esse consentire & cooperari. Item eius actum contrarium esse dissentire, reluctari, & non cooperari, & vtrumque posse: Alioquin erit solum instrumentum inanime, vt terra: vel animatum libertate carens, vt dicebat Aristoteles de seruo, & D. Thomas de cane.

Hoc autem docet idem S. Thomas 3. *contra Gentes* 48. dicens. Liberum est dominus sui, & causa sui, seipsum mouens, non ab alio motum determinate. Ideoque habens pro obiecto bonum vniuersale. Quæ enim non agunt nisi ab aliis mota, & determinata a iude ad particulare bonum, non autem à se, illa, inquit, non sunt libera sicut bruta: quæ aliquàlter quidem sunt libera, quatenus videntur iudicio: sed quia determinato ad vnum per passionem, aut obiectum. Idcirco non sunt vere libera.

Quibus ex verbis elicimus, quod si homo prædeterminetur à Deo ad omnem actum, & ad singulos, vt volunt Pseudorhomistæ, multo minus esset liber homo quam bruta: quoniam, vt aiunt, semper in omni actu determinatur à Deo, qui potentior est quam passio, & obiectum visum

sum, & imaginatum, quo determinantur bruta. Nam etiam dicitur à D. Thoma, compelli hominem à fine, ita ut non sit liberi arbitrii respectu finis, quamvis valde sponte in finem feratur voluntas. Sed ideo non liberè, quia non potest nonvelle esse felix.

Non ergo propterea quod sponte mouetur à Deo, & iuxta suam inclinationem homo, siue quoniam infunditur illi inclinatio, propriè est liber, ut patuit ex pluribus textibus S. Thomæ; sed quia se ipsum determinat. Alioquin instrumentum esset prorsus, & non per se volens agensque. Etenim bruta sponte mouentur à pastore ad pascua:

Propterea etiam *in eodem 3. contra Gentes 112.* probat „ S. Thomas, omnes creaturas rationales gubernari à Deo „ propter scriptas. quia liberas. Ergo (ait) propter se, cæ- „ teras verò non propter se ipsas, quia liberæ non sunt, nec „ propter se; & ideo ab alio reguntur ad operandum, tam „ quàm seruituti subiecta, ut dicebat Aristoteles de mancipiis.

*Conclusio
Non est li-
beras in eo,
quod seip-
sum non de-
terminat.*

Item *cap. 148.* probat, quod auxilium diuinum non cogit hominem ad opus bonum, sed facit, ut voluntariè faciat, tamquam dominus sui actus, & propter se operans, & à se, quoniam variat, sicuti vult iudicium voluntate moti. In brutis enim sèper appetitus sequitur iudiciū. Iudiciū verò passionem ab obiectis & subiectis illatam, instinctumque causæ primæ. Nec potest appetitus & voluntas, iterum refutato iudicio, aliud inire, sicut homo, ut etiam dicebat *in ver. q. 24. ar. 2. & p. q. 83. & Pot. q. 2. ar. 3. & q. 3. ar. 13.* Imo *p. 2. q. 1. a. 2.* probat quod tota irrationalis natura cõparatur ad Deum, sicut instrumentum motum ab illo: sed per proprias formas. Creatura verò rationalis, non sicut instrumentum: quoniam à se mouetur, non à Deo: nisi in quantum Deus dedit esse, & virtutem liberam, ut possit se se mouere: quoniam cognoscit finem, & media, & rationem mediorum ad finem: bruta verò apprehendunt finem, sed non rationem mediorum: ideo indigent Deo mouente & ductore.

Item *in cap. 159. eiusdem 3. contra Gentes*, docet esse in potestate hominis, etiam post peccatum impedire, & non

impedire gratiam de facto, quam Deus dat omnibus. Et propterea imputari sibi ad peccatum, si non recipiunt lumē, quod *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū: & vult omnes salvos fieri.* Ergo secundū D. Th. non prædeterminatur à Deo illa impeditio, & nō impeditio. Alioquin solutio argumēti, quod dicebat, non posse imputari sibi, quia non resurgit à peccato ad gratiam, cum hoc non possit sine gratia. Illa, inquam, solutio esset petitio principii, videlicet dicere. Est in nostra potestate saltem impedire, & non impedire. Et profecto si homo absque prædeterminatione diuina, non posset operari & impedire, & non impedire, & hæc prædeterminatio non est in nostra potestate: sequitur quod homo non est liber vlllo pacto: nam ducitur ab alio, nec potest non duci, nec habere vt ducatur in se quippiam actionis, aut occasionis, aut dispositionis.

Vnde etiam D. Thomas 3. *parte, q. 46. art. 2.* Dicitur, etiam necessarium ex aliquo exteriori, quod quidem si sit, causa efficiens vel mouens, facit necessitatem coactionis, aut dispositionis. Et 2. *contra Gentes* 29. Inuenitur, ait, & necessitatis alius modus, secundum quod dicitur aliquid necessarium absolute: quæ quidē necessitas depēdet ex causis prioribus in esse, sicut principiis essentialibus, vt materia, vel forma, vel ex causis efficientibus siue mouentibus. Mouet ergo voluntates vniuersaliter ad bonum ex generali confluxu: non autem determinat efficaciter, vt aiunt.

Item 1. *perihiermin. lect. 15.* Sciendum, ait, quod necessitas ex causis prioribus, est necessitas absoluta; & paulo post. Necessitas ex causa efficiente, est absoluta. Quod autem necessitatem ex eo, quod est posterius, in esse est necessitas ex conditione vel suppositione.

Iterum *Mal. q. 9. art. 1.* Quando præcedens dispositio, aut passio vehemens, non subiicitur voluntati, & ipsi primi motus, faciunt necessitatem absolutam. Quando vero subiacent voluntati, vt secundi motus, & passionēs non vehementes, non faciunt necessitatem absolutam. Sic etiam dixerat 3. *contra Gent. 118. & 148. & ver. 4. 14.* Quod, quoniam iudicium ex visis & passionibus præcedens in

brutis, non subiaceret voluntati eorum, sicut præcedens iudicium nostrum nostræ voluntati, facit illis necessitatem absolutam, libertatisque eversioem.

Ex his infero: Sed motio Dei prædeterminans non subiaceret voluntati nostræ ut fiat, nec respui potest in sensu composito. Ergo facit absolutam necessitatem, si prædeterminat. Hac de causa, inquit Damascenus *lib. 2. cap. 29.*

„quæ in nostra potestate sita sunt, non Dei providentiæ, sed nostro libero arbitrio assignari debent, & *cap. 30.* Illud

„scire interest Deum omnia quidem præscire, sed non omnia quidem prædefinire. Præscit enim ea etiam, quæ

in nostra potestate & arbitrio sita sunt. At non ea prædefinit. Iustin. *q. 58. ad Gent.* negat præscientiam & decretum esse causam futurorum. Item Cyri. *in Ioan. 4.* quod si Iudas & Adam, & Sati, & Lucifer peccassent ex decreto, ut adimpleretur quod Deus præsciuit & prophetavit: nequaquam eorum peccatum esset peccatum, sed meritum & laus, quoniam adimplevere scripturas, id est, decretum scripturis revelatum. Et Gregor. Nyssenus *7. de Philosophia cap. 1. & lib. 8 cap. 4.* Ea, inquit, quæ sunt in nobis non esse ex providentia. Quæ verba sunt etiam Senecæ & Ciceronis, & Aristotelis. Alioquin, aiunt, non esset in nobis fieri bonos vel malos, & periret Res. lex & doctrina.

Et hos exponens *D. Th. 3. cont. Gent. cap. 88.* ait non subtrahi à providentia voluntates humanas, sed non determinari necessariò, ita ut non possint dissentire. Vnde etiã Chrys. *Hebr. hom. 2.* Non antecedit nostras voluntates, ne nostrum læderet arbitrium. Ambros. vero ..... inquit, ne nostram temereret libertatem. Item Hieron. *ep. 146.* hominem ita liberum ponit, ut vivat non ex imperio Dei, sed ex obsequio, id est, non ex necessitate, sed ex voluntate. Augustinus *de litera & spiritu cap. 3.* Legimus, non est potestas nisi à Deo: sed non legimus non est voluntas, nisi à Deo. Et *10. de Civit. cap. 9.* ait. Sicut omnium naturarum est creator, ita est omnium dator potestatum, non voluntatum. Et recte non scriptum est, quia verum non est. Et *7. de civitate Dei, & 3. de libero arb.*

Authoritas
Patrum &
Philosophorum
testatur.

„18. Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ceditur. Anselm. etiam *libro secundo cur Deus homo capite decimo, octavo*. Necessitati à præcedente causa eam quæ sequitur sæpe docuit *in de conc. prædest.* Quam insulse & violenter respondent Pseud. his auctoritatibus ignorantes Philosophiam Patrum nemo non videt. Quando ergo D. Thomas diceret (quod nunquam dixit) determinari à causa diuina voluntatem humanam, intellige semper, vel moraliter, vt ipse exponit: vel physice inclinatiue, non necessitatiue, vel solum ad bonum in communi. Et sic cum *in p. q. 19. a. 9. ad 3.* Vbi „respondet, quod necessitatur voluntas, & causa omnis à „Deo, non autem à Deo, qui quantum vult, agit. Vbi sane prædeterminationem non affirmat alibi negatam, sed generalem influentiam non necessariam in liberas causas, cuiusmodi ponunt Pseud. affirmat. Ergo solum inclinationem, non efficacem absque nobis consentientibus, licet de se esset efficax, si saluaret nos sine nobis, vt docet Chrysost. *de laudibus D. Pauli hom...*

*Sensus S.
Thom. de
voluntatis
determina-
tione à Deo.*

*Aug. non
prædetermi-
nat sine
causa.*

Professò nemo non videt, quod si decreto antecedenti præuisionem culpæ, id quod nullus Patrum admittit, Deus reprobatur innocentes, & prædeterminatione temporali efficaciter mouet ad actus, vnde fiunt nocentes necessariò damnari, necessitate suppositionis Deo, nobis autem absoluta: imò & Deo absoluta, & sic ad gradus gloriæ, & perditionis certos, vt opera non profint nostra, ad diminuendum malum, nec ad augendam gloriam, & quidquid adducunt, respondendo, esse falsum medicamen ad excusandum Deum: vel potius iniquam opinionem quam de Deo habent. Neque etiam libertas est in nobis, nisi titularis, nec in sensu diuiso à decreto, vel ab actibus decreto præfinitis, vt possit euenire aliter, fingi potest. Prædeterminata enim est veritas antecedenter. Vnde concludit Aristoteles, & Plato & Alex. Aphrod. *in opusc. de fato, & in opusc. de eo, quod in nobis est.* Et similiter Nyssenus, Damascenus, Augustinus, Hieronymus, & omnes Patres atque scholastici concludunt, nihil prodesse leges, exhor-

tantes ad bonum, & deterrentes à malo. Quoniam ii venient actus, qui decreto antecedenti prædefiniti sunt, non qui à lege & consilio imperantur, nisi coincidunt cum decreto.

Præterea sicuti sequebatur ad reprobationem antecedentem, ita sequitur ad prædeterminationem illud absurdum, quod videlicet Deus operatur solum, ut fortis & potens, non autem, ut etiam sapiens & bonus. Quoniam à *capricio*, ut vulgo dicitur, prædestinat ad bonum & ad malum, saltem quoad substantiam actus, cui necessario formaliter prauitas inest, non autem ex prauis meritis & demeritis: & similiter emollit, & indurat à *capricio* antecederet ad culpam. Et hæc est lex antichristi, qui teste Daniele, *adorabit Deum Mahozin*, id est, Deum potentiae & fortitudinis, (preta sapientia, & bonitate. Hanc tenent Mahometes, Lutherus, & Calvinus eius praecursores, & qui de eorum semine descendunt. Quamuis enim assignent opinatores libertatem, & possibilitatem aliter faciendi, quas Calvinistæ negant, tamen nulli est usus hæc libertas & possibilitas in sensu diuiso, ut omnis Philosophus, & Theologus affirmat: & quamuis Augustinus æternaliter reprobet, & temporaliter prædeterminet aliquando, ut videtur Pseudothomistæ: non tamen sine causa, ut videtur Pseudothomistæ. Nam saltem assignat pro causa peccatum originale. Et similiter ex causa indurat, nec prædeterminat necessitatem. Et omnes aiunt, occulto Dei iudicio ista hæc fieri in decreto æterno, & temporali, sed tamen iustissimo. At quidem nulla iustitia assignari potest in tali iudicio, nisi ex prauis malitia, non autem si & volita. Isti autem affirmant ex non prauis malitia, uti nos dicimus, nec ex præcedentibus operibus ante immisionem animarum, ut Plato & Origenes opinantur. Igitur omnino cum Luthero sentiunt, dicente, Deum sic facere, quia Dominus est, & potest, iustitia autem nulla inest in potentia sola. Alioquin iustus omnis diues opprimeret pauperes, & omnis Tyrannus iustus (ex hoc quod potest se-

*Prædesti-
minatores
adorant
Mahozin.*

lum) innaderet omne regnum , sicut lupus agnum. Ergo & c.

*Calumnias
Tyrannus
Deum, scilicet
Calumniæ eius
injustitiam
faciunt.*

Præterea hæc istorum responsio prodest, ut ostendatur Deus non solum tyrannus, sed iniuper infidiosus & mendax. Hoc enim super Calumni impietatem addunt. Nam Deus dicit se fecisse omnem hominem ad sui imaginem, & omnes velle filios, & neminem perire, sed ad æternam hereditatem devenire. Et propterea omnibus eandem legem dat, ut secundum illam vivant, si volunt consequi finem hunc, quem tamen ab æterno statuerat illis non dare omnibus. Ergo labendo decipit & fallit. Quidquid enim feceris, etiam si posueris supra sidera nidum tuum, tandem cades in gehennam. In hoc exclamat Chrysost. Deus dicit, *Si audieritis me, bona terræ comedetis: si autem non audieritis, gladius deuorabit vos.* Vos autem dicitis, *sive audieritis, siue non audieritis, gladius deuorabit vos.* Quoniam antecedenter ad omnem præuisionem obedientie & inobedientie statuerat mundum. Et per vestrum dogma imaginarium de absoluto decreto eueritis dogma, & leges Dei conditionatas, *si audieritis &c.* tanquam melius & sapientius, quam Deus, dogmata facere, & eius nobiscum tractationem intellexeritis.

*Contradictio
voluntatis
Dei.*

Præterea addunt aliud malum calumnie huius. Dicunt enim Deum habere duas voluntates iustarum proditorum, qui aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habent. Ac proinde voluntate signi per linguam pollice omnibus hominibus paradysum, & auxilium perueniendi. Per voluntatem vero beneplaciti in pectore clausi, non velle quod promittit, nec auxiliari, sed potius permittere, ut malefaciant, & cum sunt in peccato, ut moriantur: quippe qui secus quam significat, statuerat, ut deceptor, in corde suo.

*Voluntas
consequens
bene. Et
antecedens
probat.*

Sed falluntur, non intelligentes distinctionem Theologorum. Nam apud D. Thom. *ver. q. 23. a. 3. & p. d. 47. q. 1. art. 2.* Voluntas beneplaciti distinguitur in antecedentem & consequentem. Siquidem utraque est vera voluntas, & non ficta. Patet enim, quod ut pater, vult omnes saluos, *p. p. q. 14. art. 6.* ut iudex, non omnes. Et voluntas

vna perennis est bene operanti dans gloriam: male operanti poenam, *Rom. 2.* Nam & voluntate signi etiam damnat præceptorum violatores. In omni autem præcepto poena & præmium assignatur. Ergo facit quod significat, & voluntas beneplaciti est etiam signi. Vnde cum peccamus finaliter contra præcepta, & prohibitiones, damnamur, nisi poenitentiam agamus, vt ipsa voluntas signi etiam significat. Nec Deus aliud clausum in pectore tenet de nostra salute, nisi quod præcipit, & comminatur signo. Igitur voluntas maleplaciti esset illa, quæ sine causa vult damnare.

Quando ergo aliqui doctores dicunt, voluntatem signi discordare à voluntate beneplaciti, intelligunt quoad effectum, ex nobis oriente discordia. Deus enim beneplacito damnat scelestum impenitentem: cui signo prædixerat salutem, quoniam omnes vult saluos facere: Sed non aduertunt, quod salus promissa erat operanti bonum, non autem absolute, ait enim; *si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Offeritur omnibus ex beneplacito Dei, non recipitur ab omnibus ex maleplacito aliquorum, non Dei. Damnantur non recipientes, ex beneplacito Dei iudicis, cuius tamen voluntas paterna, non est mors peccatoris, vt sæpè protestatur, & non infideliter, sed veraciter, & antecedenter: sed voluntas iudicialis est, vt pereant qui volunt perire, sicut sæpè diximus. Pater omnes filios facit sibi similes & hæredes; & nauta omnes merces vult saluare; sed adueniente culpa & periculo aliud placet, &c. Nec mutatur Deus, sed homo, vt dicitur *Ezech. 28. & 33.* Nam si auerterit se impius ab iniustitia sua, & fecerit bonum, Deus quæ recipit eum in gratiam. Et si iustus recedit à iustitia, similiter Deus à promissis &c.

Hæc est Dei lex; qui vult scrutari abscondita, & suo metiri ingenio, faciet Deum proditorem & Tyrannum & Mahozin.

*Explic. dist.
voluntatem
intra san-
ctum genit.*

*Examinandam esse opinionem asserentem;
quòd Deus mouet omnes creaturas & na-
turales, & liberas efficaciter, & de
sufficiente & efficaci mo-
tione.*

CAPVT VII.

ARTICVLVS I.

Sensus, ad. **N**Vnc autem examinanda est opinio Pseudothomista-
rum & Perthomistarum, in qua docent Deum effica-
citer mouere omnem creaturam ad proprias volitiones, ap-
petitiones, & operationes, & ad actus ipsos peccaminosos,
quoad substantiam tamen, non quoad deformitatem. Ita
tamen quod non possunt in sensu composito a i. er vel aliud
velle & operari. Possunt autem, quæ liberum arbitrium
habent aliter moueri & velle in sensu diuiso. Sicut blas-
phemus in sensu composito motus efficaciter blasphemar,
& Iudas tradit: potest autem absque motione illa aliter vel-
le ac facere: & qui volunt malum, velle bonum. Et propter-
ea dicunt, duplex esse auxilium diuini concursus, alterum
*Distin. de
aux. suff. &
efficac.* sufficiens, quo potest omnis homo benefacere & saluari.
Alterum efficax, quo de facto saluatur. Illud omnibus da-
tur, hoc verò solum prædestinatis. Et propterea homini
imputari blasphemix actum ad culpam, quoniam non so-
lum concurrat ad actum homo vt Deus, sed etiam ad deformi-
tatem, ad quam non concurrat Deus, nec præmouet, vt
homo. Iterum quoniam potest in sensu diuiso per sufficiens
auxilium non concurrere homo ad deformitatem.

*Refutatio in
tribus con-
sistit.*

Contra hæc ostendam; Primò ex D. Thoma non di-
stingui auxilium seu gratiam in sufficientem & efficacem
per ly *operari bene de possibili & de facto*. Secundo ostendam
distinctionem de sensu diuiso, & composito esse vanissimam

ex eodem D. Thoma circa hanc materiam de actibus voluntariis Ac simul ostendam sufficientem, si qua est, reddi efficacem à nobis meritorie, id est, per illam merentibus; & à Deo effectiue. Et à nobis iterum fieri inefficacem meritorie, & à Deo negatiue.

Rationem & usum distinctionis gratiæ, in sufficientem, & efficacem pro retinendo dogmate contra Pelagianos, gratiam negantes, esse inanem, & pro gratia intrudere disgratiam, iuxta doctorum positiones.

ARTICVLVS II.

A St quidem inculandi videntur. Primò, quod dum volunt videri gratiæ diuinæ defensores, ipsam gratiam minuunt depauperantque contra omnes scripturas atque doctores optimos. Porro Deus non dat spiritum ad mensuram, vt supra dicebamus, sed iuxta possibilitatem recipientis, seseque exhibentis, ita quod non ex parte Dei est modus, sed ex parte nostri, vt probat etiam S. Thom. *opusculi 61. cap. 17.* ex sacris scripturis. Vnde Dionys. 4. *de diuin. nomin.* docet, quod sicut sol æqualiter effundit lucem omnibus, non autem omnes, nec æqualiter recipiunt, qui recipiunt; sed qui apertos habent oculos suscipiunt. Item qui aperiunt, alij habent oculos paruos, alij magnos, alij terfos, alij peruios luci, alij minus terfos, minusque peruios. Similiter Chrysost. in *Psal. 17.* exponens illud. *Quoniam in seculum misericordia eius* &c. ait. Omnibus Deus miseretur, & sicut lumen omnibus infunditur, sed qui plus accedit, plus illuminatur: qui minus, minus. Vnde *Psal. 33.* *Accedite ad eum, & illuminamini.* Et *Iacobi 1.* *Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.* Et *Zach. 1.* *Conuertimini ad me, &*

Prædeterminatores non defendunt gratiam, vti opinantur: sed di gratiæ. Non datur gratia sufficienti abique efficacia ex parte Dei.

ego conuertar ad vos.) Mutatio enim & relatio realis ex parte nostri est. Igitur auxilium Dei dicitur efficax, & non efficax, iuxta appropinquationem nostram, vt docet S. Tho. 4 d. 17. exponens loca ista; & *opuscul.* 61. probat hoc auctoritate *Iacob. 1. ubi ait. qui dat affluenter & non improperat.* Imo & *Apocal. 3. stat ad ostium & pulsas.* Et in Euang. clamat, *venite ad me omnes.*

Quapropter qui dicunt Deum dare nobis auxilium sufficiens, quo possumus saluari, non autem quo possumus de facto, & saluemur: defectum gratiæ tribuunt, quod non est efficax: contra affluentiam Dei, & promissionum largitæ: & solistypum prædicant. Item contra, *Eccl. 15. Ne dicas, per Deum abest* &c. Sicut dicunt ij defectu gratiæ sufficientis fieri, quominus saluemur. Contrarium clamat Bernardus dicens.

Queruntur homines, quia sibi desit gratia: sed verius queritur gratia, quia homo illi deest. Imo Deus ait, *Quid ultra debuifacere, & non feci*, vt saluemini? Isti respondent, quia non dedisti gratiam affluentem cum efficacia: sed cum inopia. Sed contra clamat Apostolus. *Eph. 2. dicens. Deus qui diues est in misericordia &c.* Et *Psal. 129. Copiosa apud eum redemptio.* Illi è contrario dicunt. Inops apud eum redemptio, vt Bernardus considerat, ex hoc, quod ad paucos efficaciam extendunt, & sufficientiam insufficientem ponunt. Nemo enim per illam vnquam saluatus est, vt ipsi fatentur. Nec bonus vsus gratiæ sufficientis nobis prodest. Tum quia non possumus de facto benè vtī, nisi detur à Deo motio efficax. Tum quia ab æterno ante præuisionem culpæ Deus statuit non dare. Sequitur etiam quod redemptio sit pauper & defectiua. Quoniam non pro omnibus Christus mortuus est, sed solum pro antecedenter prædestinatis, & consequenter absque meritis, contra id quod Ioannes ait *ep. prima. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non nostris tantum, sed & totius mundi.* Et Chrysost. illud *Galat. cap. 2* exponēs: Qui crucifixus est pro me, inquit, quod totum pro se solum, agnoscit Paulus beneficium redemptionis, quia tam pro vno & pro singulis, quam pro omnibus passus est Christus,

& si non suffecisset saluare etiam de facto, nedum de possi-
bili omnes, sed tantummodo vnum, toties mori elegisset,
quot sunt, erunt & fuerunt in mundo homines: ita pari dile-
ctione amat omnium salutem, licet quibusdam plura, qui-
busdam pauciora det beneficia. Similiter in hom. 8. de
laudibus Diui Pauli; quod multa dat auxilia Deus, quæ de
, se sunt efficacia, sed nos illa reddimus inefficacia.) Hanc
sententiam omnes Patres amplectuntur, licet solus Augusti-
nus aliquando loquens contra Pelagianos (qui tamen a libi
aliter docet, & præcipit in resp. ad articulos sibi impositos)
dicere aliter videatur Calumo, qui in hoc, ait, omnes Patres
errarunt excepto Augustino. Sed vide in 7. Tomo libellum
respon. ad articulos sibi impositos, & inuenies Augustinum
indignari, quod sibi tales opiniones adscribantur: disertè
que docet, Christum pro omnibus mortuum, & omnibus
efficacem dare gratiam, nec reprobasse quemquam non
premissa culpa suam. Imo in lib. de cor. & gr. cap. 11. docet,
,, quod si adiutorium efficitur Angelo, vel homini non daret
,, Deus quo saluatur, & non peccat, utique si peccant, non
,, propria culpa peccant, sed defectu Dei: nec proinde cul-
pabiles sunt.) Et similiter omnes Patres, qui etiam quæren-
rentibus, quare non omnes saluantur, vel non omnes gr-
tiam accipiunt. Respondent cum eodem Augustino in il-
lis responsis ad articulos impositos sibi: quia nolunt accipe-
re gratiam. Et quare nolunt? quia habent voluntatem
, defectiuam. Et quare defectiuam? quia facti sunt ex nihilo,
& cum libertate faciendi quod volunt &c. Non autem di-
cunt: Propterea cadunt, quoniam non sint prædestinati: aut
quoniam sunt reprobati à Deo ante præuisionem sponta-
nei calus. Sed è contra, ut præcipuè Prosper defens. Aug.
docet l. p. c. 3. & 12. ideo non prædestinauit, quia sponte re-
cessuros à sui obedientia præiudic. Et Eccl. dicit, omnia mise-
reris quos tuos opere & fide futuros esse prænoscis. Imò nulla s-
cōcionator catholicus in pulpito audet ita prædicare, rubre
calumnie in Deū suffusus. Et prudente Pontifices vetant
hæc prædicari, quia non sunt de illis, de quibus dixit Chri-
stus. Quæ in auribus & in occulto audistis, prædicate in tectis.

Ex Aug.
correctio
contra præ-
determina-
tionem &
contra de-
fectum gra-
tiae a libi af-
ferunt præ-
terea de re-
probationem
infantium.
Ex Aug. is
qui non da-
tur auxiliū
efficitur peccat
non sua
culpa, sed
Dei, et si que-
ratur non
solum valet
ante peccatum,
ut vi-
detur dice-
re, sed post
in statu natura-
ra incorrupta
tatem, &
nuncius is
datus sunt
p. a. p. r.
erog. & au-
xiū quibus
seruati sūt.
Ita. Aliquid
non in fine,
sed in eis
culpa.
Nemo aude-
t. d. c. e. quod
cadunt: aut
futuros à Deo
antevidentes
rep. o. uti:
aut non præ-
destinati.

At si quando respondent prædicatores. sic scil. qui non sunt prædestinati, aut quia reprobari, adiungunt, iusto iudicio Dei, sed occulto, rectè quidem: At quoniam iudicium est actus iustitiæ, quæ non condemnat, nec ab hæreditate filium seiungit factum ad sui patris imaginem, nisi propter culpâ: hic fluctuat Augustinus & recurrit ad peccatum originale: sicut Origenes ad peccata in cælo facta, antequam animæ in corpora detruerentur. Soli scioli, & Mahomeristæ, & Calvinus respondent, quia Deus sic voluit, ut ostendat suam potentiam. Quæ ostensio, ut dicit S. Thomas, per accidens, & occasionaliter est volita post præuisionem finalis impænitentiæ, ut dictum est supra cum D. Thoma: præsertim ex illa definitione reprobationis, quod est præuisionem culpæ non finiendæ, & præparatio pœnæ non terminandæ. Prosper autem respondens calumniatoribus Aug. *in p. lib. c. 3.* respondet. Qui prolapsi in mala sine pœnitentia defecerunt, non ex eo necessitatem pereundi habuerunt, quia prædestinati non sunt: sed idè prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria præuicatione præsciti sunt. Idem dicit *ibidem cap. 12.* hoc est *ad obiect. 12.* Et intelligit de prædest. conseq. At & ipse Aug. *in resp. ad art. sibi impositos*, prorsus contrarium docet contra pseud. & sentit cum D. Thom. Imò maximè Deus ostendit potentiam miserendo, ut Ecclesia docet: & quam minimam in condemnando. Vnde ipse Aug. propter hoc ait, quod Deus condemnat inuitus.

*Distinctionem gratiæ in sufficientem & efficacem, iuxta sensum recentiorum, non esse ex doctrina Patrum, nec D. Thomæ:
nec esse utilem, nisi sub
alio sensu.*

ARTICVLVS III.

PORÒ scire oportet, quod diuisio gratiæ in sufficientem & efficacem, non est agnita maioribus nostris, at inuenta

Caluino. Et in sensu quo expenditur, non consonat Patribus, & Conciliis. Siquidem secundum D. Thomam, & Aug. & Concil. Araus. & Trid. dividitur in operantem & cooperantem, seu, quod idem est, in præuenientem & subsequenter, seu in excitantem, & adiuuantem. Per illam Deus operatur sine nobis, per hanc nobiscum. Cum enim nos excitat, operatur ipse, non cooperamur nos, nisi forsitan, ut ait Concil. Trid. consentiendo, aut dissentiendo; Actus enim negatiuus, ex parte conuersionis saltem, quædam operatio est. Aliam distinctionem non assignant de sufficienti & de efficaci, in eo quasi de eadem loquitur D. Thomas. Nec profecto potest reperiri sufficiens, quæ nihil faciat, si facit, efficit, ergo efficax est. Dicitur tamen inefficax, si nos dissentiamus, ait Chrys. non autem ex parte Dei; *quid dat omnibus affluenter*, ait Iacob. Propterea D. Thomas 1. Cor. 1. lect. 1. exponens illud. *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filii eius*, id est, „ait, in societatem ad Christum, in præfenti per similitudinem gratiæ &c. in futuro per participationem gloriæ. Non autem videretur esse fidelis Deus, si nos vocaret ad societatem filii & nobis denegaret, quantum in ipso est, ea, per quæ peruenire ad eum possemus. Vnde Ioh. 1. *Non ego te deferam, nec derelinquam*. Hæc D. Thomas. Ex quibus planè docemur, quod quos vocat Deus, efficaciter iuuat per gratiam, qua peruenire de facto possumus ad Christum. Ait enim, ut habeamus &c. Ergo illa gratia sufficiens est efficax per se, ita ut de facto possumus venire ad Christum, & non solum de possibili. Possumus enim per eam operari, & peruenire, & non solum possumus posse, hoc enim ludicrum est. Et Deus esset infidelis, cum dicit, *venite ad me*, &c. ut hic docet D. Thomas, & Aug. de cor. & gratia 11.

Quapropter nescio quomodo venit in mentem loquentibus in doctrina Thomistica, quod sicut oculus est sufficiens ad videndum sine luce, & cum luce est efficax ad videndum. Ita homo cum gratia sufficienti non operatur, sed cum efficaci. Fallaciter enim hoc assumatur. Oculus

*Distinctio
vera gratia.*

*Eadem gratia
est sufficiens & efficiens ex D.
Thoma.*

1.

enim non est sufficiens ad videndum sine luce, sicut nec citharædus sufficiens est ad citharizandū sine cithara, vel sine arte: nec avis ad volandum sine alis. Quod si Deus nos iubet et volare sine alis, vel cum alis ligneis, esset irrisor, & tyrannus, si nobis imputaret ad culpam, quia non videmus sine lumine, & quia non volamus sine alis. Er hoc per decretum antecedens ad iussione, vt bene etiam probat Aug. supra allegatus. Imo & Concil. Trid. sess. 6. exponendo illud *1. Ioannis. Et mandata eius grauiata non sunt*, inquit, „*Deus non iubet impossibilia, sed cum iubet, docet facere* „*quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat vt possis.* At Perihomista ait, iubet quod non potes de facto: sed tantum de possibili; & petere quod nō dabit, & non iuuat vt possis, sed condemnat, quia posses, non quia pote, non enim potes in sensu composito, posses in diuiso, numquā diuiso. Verba Concilii eadem vide apud Aug. & in *tomo 7. l. de nat. & grat. c. 43.* Et Leo Magnus *ser. 10. de pass.* ait. *Deus iussit inlat præcepto, quia præuenit auxilio.* Alioquin esset iniustus, vt etiam Aug. & omnes Patres considerant. Quod autem iniustus esset Deus, nisi reciperet ad se venientes, vt dicit Glossa allegata à S. Thoma *p. 2. q. 112. art. 3. in primo argum.* Paret in eiusdem respon. vbi ait, quod glossa illa intelligitur de eo, qui confugit ad Deum per actum informatum gratia, aut per motionem diuinam ante habitum gratiæ, quam motionem iustum est non deficere. At Perihomista vult deficere, quoniam non est efficax. Iniustus ergo Deus mouens solum sufficienter sine efficacia ex parte sui. Ergo defectu gratiæ seu inopia gratiæ non saluamur. quod absit. Quapropter gratia efficiens siue efficacia ex parte Dei, non datur apud Doctores, nec apud Philosophos, sed solum ex parte nostri, vt dictum est ex omnium consensu, & Chrysost. argumento, cui omnes Iesuitæ subscribunt, & D. Thomas *opus. 61. c. 17.* ea ratione & auctoritate, quia Deus non dat ad mensuram, sed affluenter & copiose.

Argumenta Perthomistarum probantia, distinctionem gratiae suff. & effic. id est, dantis posse operari, & dantis operari.

ARTICVLVS IV.

Sed contra hanc doctrinam probare conatur Perthomista, quod ista distinctio extat apud D. Thomam, & primo in 3. distinctione 13. q. 2. art. 2. *questiunc. 2. ad 5. ait.*
 „Christus satisfecit pro tota natura humana sufficienter,
 „non tamen efficaciter, quia non omnes illius satisfactionis sunt participes, quod ex importunitate est, non ex ipsius insufficientia satisfactionis.

*Arg. 1. pro
dist. gratia
suff. &
effic.*

Item in d. 19 q. 1. art. 1. *questiunc. 2. ad 3.* vitur eadem distinctione exemplo medicinae applicatae, unde fit effectus; & non applicatae, unde non fit, licet, sufficeret ad sanandum.

Item 3. p. q. 79. art. 7. *ad 2.* ait, quod passio Christi prodest quidem omnibus, quantum ad sufficientiam, & remissionem culpae, & adeptionem gratiae, & gloriae; sed effectum non habet, nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidem, & charitatem. Ita & sacrificium missae, quod est memoriale dominicae passionis, non habet effectum, nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem.

Item sup. Ioan. 6. explicans illa verba, *omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*, ait. Atractio Patris est efficacissima, quia omnis qui audiuit à Patre, & didicit, veniet ad Christum.

Item 1. Tim. 2. *lefl. 1.* Ipse est, ait, propitiatio pro aliquibus efficaciter, & pro omnibus sufficienter.

Propterea addit Perthomista; saepe apud D. Thomam, praeteritum *Mal. q. 3. art. 3. & p. p. q. 106. art. 2. & 3. contra Gentes 88. rat. 3. & ver. q. 22. ar. 9.* dicitur solus Deus immu-

tare voluntates, non solū persuasiuè, vt Angelus, & homo: & dispositiuè, vt cælum & passio: sed etiam motiuè, quia dat virtutem, & creat voluntatem. Ergo dat inclinationem efficacem absque violentia.

*Omni gratiam ex parte Dei efficacem esse
ad id, propter quod datur: sed ex parte
hominis dissentientis, aut non coope-
rantis fieri inefficacē, & eandē
esse sufficientem & effica-
cem apud Diuū
Thomam.*

ARTICVLVS V.

7.
*Gratia suf-
ficiens est
efficax.*

SED profecto fallitur homo iste. Nam gratia sufficiens apud D. Thomam non distinguitur ex parte Dei, sed ex parte nostri, ab efficaci. Quælibet enim gratia gratū faciens excedit omnem facultatem naturæ, vt docet *p. 2. q. 112. ar. 1. & 2. & 3.* cum sit participatio diuinæ naturæ, quam causat solus Deus, deserviendo animam humanam: & ex parte obiecti, & causæ agentis est æqualis, quoniam coniungit hominem summo bono supernaturali, licet ex parte subiecti sit inæqualitas, sicut alibi dicebat de sole æqualiter illuminante illuminatos inæqualiter. Item *3. p. q. 62. o. ad 3.* Quælibet minima gratia potest resistere cuiuslibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam de facto. Loquitur enim de ea quæ per circumcisionem dabatur operatura de facto, non de possibili.

2. Idem reperit *q. 70. 4. o.* probat ex hoc quod minima charitas plus diligit Deum, quam copditas millia auri & argenti. Et *3. d. 31. q. 1. 3.* idem probat, quoniam in puris naturalibus non corruptis poterat homo dirigere Deum super omnia, & vitare omnem culpam; Ergo mul-
to

to magis cum gratia sufficienti supernaturali. Nunquam enim amor Dei est ociosus, ait S. Greg. & si renuit operari, amor non est, ergo non est gratia nisi æquiuocè.

Quapropter si gratia sufficiens deificat, & coniungit summo bono, non est per se non efficax simul.

5. Et profecto cum omnes gratiæ distinctiones S. Thomas colligisset, hanc non posuit, nec innuit, sed ubicunque addit sufficienti gratiæ efficaciam, seu effectum: qui si non sequitur, hoc ex parte nostri esse dicit, qui repugnare, & dissentire, & cōsentire possumus de facto: non ex parte Dei. Nam inquit, *art. 3.* quod omnis præparatio secundum quod est, à Deo mouente, habet necessitatem ad id, ad quod ordinatur, naturā Deo. Igitur si gratia sufficiens, est verè gratia, de necessitate perueniet ad actum: si verò est motio præueniens adhuc habet necessitatem ex parte Dei erga actus suos, ad quos ordinatur, vt dixit *p. 2. q. 112. a. 3. ad 1.* Nisi ergo impiissimi sint Perthomistæ, affirmare habent, quod gratia sufficiens deificans hominem ordinatur ad Deum, seu ad salutem. Ergo quantum est de se, non est ad posse posse: posse enim ex natura est; sed ad posse operari piè, & consequi efficaciam, id est effectum.

6. Præterea idem esse gratiam sufficientem & efficacem docet D. Th. 1. *Cor. 1. lect. 1.* vbi vocat auxilia sufficientia ea, quæ sunt de facto efficacia ad perducendū nos ad Christū.

7. Præterea in *expositione Prologi 4. sent.* dicit. Ad sanandū, mala hominum remedium sufficiens haberi non potuisse, nisi ex verbi incarnatione & passione &c. Et paulo post. Hæc medicina, ait, est tantæ efficacix, vt omnes sanare possit &c. Vbi sanè idem docet esse efficax & sufficiens: & efficaciam ex parte Dei ad omnes, non ad quosdam, extendit.

8. Præterea idem confirmat. 1. *d. 4. 1. 4. ad 2.* dicens. Christi merita habuerunt efficaciam in totam naturam humanam: ergo saluè efficaciam ad aliquos ex parte Dei deriuant Perthomistæ, & sufficientiam ad omnes &c. Cum S. Thom. ad omnes efficaciam extendat.

9. Præterea *Hebr. 6 lect. 2.* ait. Duo causant pœnitentiam

„vnum est, quod dat efficaciam, meritum passionis Christi,
 „qui in *Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non no-*
 „*stris autem tantum, sed etiam totius mundi.* Aliud est exem-
 „plum poenitendi, quod habemus in Christo per conside-
 „rationem suæ austeritatis, paupertatis, passionis &c. vbi
 „sane passionis meritum vocat efficaciam pro peccatis totius
 „mundi. Quod tamen Perihomista vult esse efficaciam solum
 „pro quibusdam, & distingui à sufficienti, quod est pro om-
 „nibus &c. Ergo auxilium sufficiens est efficax omnibus, quib.
 „applicatur, nisi ipsi ponant nobis, & causent inefficaciam.
 „8. Præterea in 2. d. 25 q. 1. a. 2. o. ait. Quod voluntas nisi sit
 „à Deo, nullo pacto potest cogi aut determinari. Nam du-
 „plex (ait) est actio, alia sufficiens, quæ dicitur compulsio.
 „Altera insufficiens, quæ dicitur impulsio.) Deinde docet
 „quod voluntas à fine tantummodo compellitur. Nemo
 „enim potest non velle esse felix: A mediis verò solum
 „impellitur, quia potest ea velle & non velle, assentire &
 „dissentire de facto &c. Sed gratia est medium. Ergo, in-
 „quam, potest respui, & acceptari à voluntate &c. Item ex
 „hoc manifestè docet, quòd id quod compellit efficaciter, vt
 „finis, vocatur sufficiens. Ergo gratia efficax est idè quod suffi-
 „ciens, & e contra, apud S. Th. Sed nulla est sufficiens nisi finis, id
 „est felicitas. Ergo nulla efficax, id est nō refutabilis à libero
 „arbitrio. Et hæc doctrina cōcordat cū Conc. Tr. sess. 6. c. 4.
 „9. Præterea 3. contra Gentes 159. Quod vnus præstat impedi-
 „mentum gratiæ illuminanti omnes, sicut qui claudit ocu-
 „los, alius verò non præstat, qui non claudit,) sed lumen:
 „efficax (inquam) est omnibus, atque idem sufficiens, vt patet
 „in omnibus, qui aperiunt oculos, vt etiā docet in p. 10. lect.
 „5 Quod autem non habeat effectum, ait, non aduenit à Deo
 „, sic enim non culparetur homo: sed imputatur ei, quia o-
 „culos claudit.) Ergo inquam, inefficacia, & insufficientia est
 „ex nobis secundum D. Thomam. Et idem docuit Chrysost.
 „hom. 8. de ludibus Pauli, & alibi. Iterum ait. Si sola gratia
 „saluat. Ergo omnes saluamur, quia omnibus datur effi-
 „cax. Sed non omnes saluantur: ergo requiritur nostra li-
 „bertas, per quam sortitur gratia effectum, vel non.) Ergo

non rectè ait Perihomista, quod hoc prouenit ex gratiæ defectu, quianò est efficax, si enim efficax, omnino, quidquid obstat libertas, habebit effectum iuxta eorum sententiam. Vide impietatem ex Caluino subrepentem huius distincti, autòre. Ergo Deus inualidum dat auxilium, quòd nulli vnquam est vsu, nisi ut iustè videatur damnari homo: qui iniuste, et dicebat Aug. damnatur sine auxilio efficaci.

10 Præterea D. Thomas in p. *Ioan. lect. 5. circa principium*, exponens illa verba. *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, ait. Quod autem non fuerit defectus ex parte Dei & Verbi, quin homines Deum cognoscerent, & illuminarentur à Verbo (scilicet per gratiam, ut infra exponit) ostendit Evangelista ex tribus. Primo ex ipsius diuinæ lucis, id est gratiæ efficacis, quia erat lux vera, quæ illuminat omnem hominē venientem in hunc mundum. Secundò, ex diuinæ lucis præsentis, quia in mundo erat. Terriò, ex eius euidentiā. *Mundus per ipsum factus est.* Non fuit ergo defectus ex parte Verbi, quod efficax est. Vnde primò ostendit huius efficacis rationem, quia erat lux vera. Secundò ipsam efficaciam, quia illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Est enim efficax, ad illuminandum, quia erat lux vera &c.] Quapropter secundum D. Thomam illa gratia, quæ datur omni homini, efficax est per se, nedum sufficiens, nisi accipiantur pro eodem. Et ratio est, quoniam est lux vera, non autem non vera, qualis ponitur à Perihomistis, sufficiens vocata: quæ ad posse datur, sed non ad esse. Ergo per hoc non est vera. At vera ponitur, quia vere illuminat omnem venientem in hunc mundū. Ergo quia actualiter illuminat, non qui potest illuminare, & saluare. Terriò, quoniam omnē hominē. Quapropter efficacia est ipsa sufficientia erga omnem hominē.

11 Patet hoc etiam 3. p. q. 59. art. 8. o. ubi ait. Minima gratia baptismalis sufficit ad de cendum omnia peccatā. Sed gratia baptismalis est efficax, & tamen vocatur sufficientis: ergo sunt idem in doctrina S. Thomæ.

12 Imò 2 p. q. 114. art. 3. ad 3. Spiritus sanctus inhabitans per

„ gratiâ, sufficiens est, ait, causa vitæ æternæ: & ideo dicitur
 „ esse pignus hæreditatis nostræ 2. *Cor.* 1] spiritus autem S.
 est efficacissimus cū inhabitat, & tamen dicitur sufficiens;
 ergo &c. Non possunt autem his authoritatibus respondere
 eorumque rationibus, vnquam. Nec enim ista efficacia est
 solum ad credendum, vt patet ex *tota lect. 5. & seq. super 1.*
Ioan. sed ad saluandum & gratificandum hominem Deo, si.
 „ cuti exponit 3. *contra Gentes* 159. Imo omnis gratiæ quir-
 „ tplex est effectus, vt ait *p. 2. quæst.* 111. 3 o. Sanitas ani-
 „ mæ, velle bonum, efficaciter operari perseverantia in bo-
 „ no, & peruenire ad gloriam; qui effectus à gratia præue-
 niente inchoantes non possunt impediri nisi nostra culpa.
 „ Nunquam enim subtrahitur gloria & opus eius à Deo,
 qui non deserit etiam desertus, nisi finaliter, vt S. Thomas
 3. *p. q.* 50. 2. o. & *q.* 88 ad 4. & 2. 2. *q.* 24. a. 11. & 12.

13. Item dicitur 4. *d. q. a. 1. q.* 2. o. Gratia est sufficiens cau-
 „ sa gloriæ &c. quâ quidem de condigno & necessario, ef-
 ficaciterque, alibi temper D. Thomas facit causam gloriæ:
 Quoniam sunt idem efficax & sufficiens in sua doctrina.

14. Item *super Ioan. 6. lect. 5.* Auxilium, quo trahuntur
 „ homines ad præmium, vocatur efficax, non tamen
 „ aliud à sufficienti. Qui non trahuntur reuelatione, flagel-
 „ lis, blanditiis, miraculis, & interna motione (quam vocat
 „ efficacem, vt etiam patet 2. *Thes.* 2. *lect. 3.* F.) non dicuntur
 sufficienter, nec efficaciter trahi, nisi per confirmationem.

15. Præterea 3. *contra Gentes* 92. efficaciam & robur ad eli-
 „ gendū, dari homini à cœlo, docuit dispositiue. Ab Ange-
 „ lis suggestiue. A Deo motiue. A cœlo enim instigatur per
 „ modum passionis. Ab Angelo per modum intelligibilis
 „ considerationis. A Deo per modum instigationis, & incli-
 „ nationis. Corpus enim, & sensus cœlo: intellectus Angelo:
 voluntas soli Deo subiaceret. Igitur, iuxta D. Thomam, ef-
 ficacia, robur, & sufficiētia ex parte mouentium, datur etiā
 cœlo &c: Sed effectus est ex nostra cooperatione.

Præterea 3. *contra Gentes* & 3. *d.* 19. 4. 1. a. 1. in o.) Sufficien-
 „ ter, ait, est disposita materia, quādo fit necessitas ad formā,
 „ & similiter sufficienter aliquis disponitur per meritum ad

aliquid, quādo illud efficitur sibi debitū. Et hoc est meritiū condigni. Vbi sanè S. Th. ostendit tam in naturalibus quā in gratuitis, dici sufficiens illud, ad quod sequitur effectus necessario. Et hoc Perthomistæ vocant efficac. Ergo sufficiens id non est, ad quod non sequitur effectus, nisi alia vis eiusdem generis superaddatur: sicut ad trahendum nauim sufficientes sunt centum. Si autem non sequitur effectus cum applicantur tractioni, sed superaddendi sunt alii duo; illi centum sufficientes non erant, vt docet etiam S. Thom. 4. cont. Gen. At si oportebat aliquid addi ex parte nauis, hoc est alium funem, aut vnctionem, hoc non derogat sufficientiæ, & efficacitati illorum centum: sed nauis habilitati ad hoc. Sic etiam gratia Dei sufficiens non est, si aliquid amplius gratiæ, illi gratiæ addendum esset, vt sequatur opus pium, aut assensus noster, aut iustificatio. Cum quo stat, vt ait sacrum Concilium Tridentinum, quod si homo dissentit, non sequitur iustificatio. Ergo effectus est etiam noster, quia non saluat nos sine nobis, vt ait Augustinus allegatus à S. Thoma.

17. Amplius hoc patet ex eodem contextu. Cum enim gratiam & meritum de condigno vocasset sufficiens, sicut dispositio vltima ad formam D. Thomas: Et hoc sufficiens idem est quod efficac, quoniam necessario effectum consequitur; addit. Solus Christus potest aliis sufficienter mereri, quia potest in naturam, in quantum Deus est, & charitas sua quodammodo est infinita, sicut & gratia. Clarè ergo vocat eam gratiam, & potentiam Christi sufficientes, quas Perthomistæ vocant efficaces. Imo ver. q. 22. ar. 8. Charitas Patris necessitat sufficienter beatos ad amorem Dei.) Vbi plane *sufficienter* sumitur pro *efficaciter*. 18. Item 4. d. 45. q. 3. o. inquit. Orationes sanctorum, quantum est in seipsis, sunt efficaces ad impetrandum, sed defectus (id est efficacix) ex parte nostri est. In quibus verbis facillime habetur, quod efficac ex se, potest dici inefficax ex nobis, & quod illa sufficiens gratia, inefficax non est, vt ipsi volunt. Tandem 3. contra Gentes 54. & 55. Dat, inquit, Deus auxilia efficaciam sufficientiam, & loquitur, tan-

224 De Prædestinatione, Electione;

- quam de eisdem, absque illa distinctione Perihomistarum de possibili, & de facto. Item 3. p. q. 56. a. 1. *sed contra*; negat Gloss. dicente: Christus resurgens est sufficiens causa nostræ redemptionis, ubi utitur s. sufficienti pro efficaci. Et in 3. p. q. 27. & 28. & 3. d. 3. q. 1. Beata Virgo habuit gratiam sufficientem, ut esset mater Dei. Ergo ut sit, non ut possit, tantum præbetur sufficientia. Item 3. d. 3. q. 1. a. 2. ait. In prima sanctificatione, qua est in utero, data est gratia S. Mariæ efficaciter in bonum inclinans: sed non sufficiens ad tollendum flexibilitatem in malum, sicut in secunda, quando concepit Verbum. Ex hoc apparet quod *sufficiens*, est idem quod *efficax*: & maius quam *efficax* aliquando apud S. Thom.
22. Præterea in 4. d. 17. q. 1. art. 1. q. 2. ad 3. docet, quod gratia omnis est sufficiens ad iustificationem, non autem opera bona sine gratia: sed dispositio nostra per opera bona, facit minus indignos. At in art. 2. q. 2. ait. Quod quando homo viribus naturæ detestatur peccatum, & afficitur erga Deum efficaciter, tunc Deus dat gratiam de necessitate bonitatis, non autem dignitatis. In quibus verbis docet illud, quod est efficax ex parte misericordiae, dicitur insufficientes ex parte iustitiæ. Quod iam idem est dicere efficax, & sufficiens de se apud D. Thom. & quod efficacitas etiā est ex nobis, cum nos disponimus; & similiter sufficientia.
23. Vnde in ar. 3. q. 1. ad 3. ait. Morus liberi arbitrii præcedens, in dormientibus, absque gratia factus, sufficit si baptizentur ad recipiendam gratiam baptismatis d. facto: vel ipsum sacramentum complens dispositionem. Mox 3. q. ar. 2. inquit. Conversio ad bonum commutabile sufficienter inducit culpam. Ergo conversio ad bonum incommutabile sufficienter iustificat. Et respondet, quod conversio in Deum sufficit ad gratiam obtinendam &c. Vbi sane utitur vocabulo *sufficiens*, pro *efficax*, & idem habet in 2. d. 27. q. 1. per omnes articulos, & per totam dist. 28. Imo hoc in cunctis libris eius &c. Tædet me plura referre.
24. Præterea hoc valde notandum, quod nunquam S. Thomas, & alius classicus Doctor posuit gratiam ad posse posse

saluari, sed ad saluari actualiter, non potentialiter so-
lum. Vnde 2. *Thessal.* 2. *lett.* 3. Exhortatio, ait S. Tho-
mas, per gratiam facit, ut velimus: confirmatio, ut effi-
caciter velimus) Vbi utriusque gratiæ opus ponitur actuale,
non potentiale, ut si exterius auxilium sit gratia, quæ lon-
ge minor est, quam interior gratia, vocata illis sufficiens.
Nescio igitur unde commenti sunt gratiam ad posse, & non
ad posse esse & operari.

25 Præterea est gratia ingratiſſima illa, quæ non reducibilis
est ad actum: & cum ais: est reducibilis, sed nunquam re-
ducta est, nec reducetur) videris mihi illuſor, sicut herus
diabolicus, qui dat suo seruo, ut possit eſurire, & nun-
quam comedere. Axioma Philosophorum est, quod po-
tentia quæ nunquam reducitur ad actum, est frustra: &
frustra daretur à Deo: Imo & à natura talis potentia ad sa-
lutem & iustificationem. Vnde S. Th. ait, quod desiderium
naturale videndi Deum, non potest esse frustra. Sed dicent.
Homo vere habet potentiam ad se præcipitandum. At nun-
quam se præcipitabit, & potest facere in domo mille fene-
stras, seu mille portas, quas nunquam faciet. At, inquam,
falluntur, & contra D. Thom. qui *Pot. I. ar. 2. ad 1.* docet
potentiam ad fidem datam esse frustra, si non attingit suum
finem. Et articulo quinto ad septimum. quod potentia si
non reducitur ad actum, in quo res habet suum com-
plementum, est frustra. Idem docet de omnibus poten-
tiis ordinatis ad actum ubique. Ergo Pseud. & Perth.
falluntur, hæc enim potestas se præcipitandi, & fa-
ciendi mille portas, non datur in ordine ad actum, sed ut
solum sit potestas: At cum opus est, homo fugitiuus se
præcipiat: quoniam illa potestas tunc requirit actum, &
qui faceret domum amplissimam quanta est ciuitas, ut Nero
fecit: faceret etiam mille fenestras, quoniam tunc ordo ad
actum adest. At quidem gratia datur homini, & ordina-
tur ad salutem. Alioquin non esset gratia, ut probat S.
Thomas in p. 2. q. 109. 110. & 111. & seq. & ubique, & cum
gratia sit auxilium ad opus bonum, & deificatio, & ami-
citia Dei, non potest conijci, quod à Deo non sit ordina-

ad actum. Vnde ipse ait. *Accedite ad Deum, & illuminamini, & facies vestrae non confundentur.* Et, *venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et ubique in sacra scriptura promittitur, & datur gratia ad salutem. Quod si non ad salutem, vt dicunt Pseudorthomistæ, sequitur, quod datur proditoriè in ruinam, vt possit excusari Deus de hoc, quod destinat homines ad gehennam, & dat illis gratiam sufficientem, vt possint reicere culpam in hominem, quia non vitur illa gratia, quam non potest exercere sine alia efficaci, quam quia Deus non dat, homo non saluatur, & per consequens damnatur.

Ergo illa gratia sufficiens dat posse operari de facto. Si, ait, non potest de facto nisi per efficacem: ergo, inquam, saltem bonus vsus sufficiens acquirit efficacem ex parte liberi arbitrii meritoriè ex parte Dei efficienter addendam. At cum aistu, oportere efficacem gratiam, vt liberum arbitrium bene vitur sufficienti: non enim meremur efficacem per illam sufficientem. Tunc, inquam, falsam fuisse illam potentiam gratiæ sufficientis, & inanem, & potius disgratiam, vt iustitia apparenti saltem damnemur, non vt saluemur.

26. Præterea gratia est amor Dei: sed si renuit operari, amor non est, ait Greg. Ergo gratia sufficiens istorum non est verè gratia.

27. Mirum propterea quod damnatur homines, ex eo quod per auxilium sufficiens non conuertuntur ad Deum *disp. 18. n. 20. & disp. 23. n. 31.* propter hoc quod possunt conuerti, & nunquam conuertuntur. Si enim possunt: Ergo inquam, conuertuntur saltem aliqui per illam, vel per illam possunt mereri auxilium efficax de facto. Quod si non conuertuntur, nisi per efficacem: Ergo illud sufficiens non dabat potentiam, nisi accedente efficaci: sed de facto nunquam per sufficiens acceperunt efficacem. Ergo vanissima est ipsorum assertio. Ergo & distinctio indistincta. Et quidem D. Thomas ab eis hoc in loco allegatur *ex 3. contra Gentes 159.* sed directè ipsis contrariatur. Quippe qui de exi-
 rentibus in peccato loquitur, & quærit, cur damnantur, si
 non

non conuertuntur, & conuerti non possunt sine gratia, extra quam sunt. Et respondet. Quoniam impedimentum præstant gratiæ, quæ nulli deest, quoniam, ait, Deus vult omnes saluos facere, & illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum. Et ideo dat omnibus gratiam & lumen; sed in culpam imputatur eis, qui claudunt oculos. Nam, etsi non est in nostra potestate habere gratiam: tamen est in nostra potestate impedimentum gratiæ præbere, & non præbere. At quando loquitur de homine habente gratiam excitantem, aut habitualement, profecto iniustus, ait, est Deus, si volenti illi non præbeat gratiam iustificantem, vt probat p. 2. q. 112. a. 3. in arg. 1. & resp. ad 1. & iterum in 4. distin. 17. Igitur si dat gratiam sufficientem, & non addit efficacem, esset iniustus: quoniam iniustum est opus Dei non compleri.

Præterea, vt elicitur exp. p. q. 196. ad 1. & 1. sen. d. 46. 1. o & 3 sent. d. 17 ar. 2. & d. 32. 2. & vers. 23. 2. vana esset voluntas Dei antecedens, qua vult omnes saluos facere, si nullum indiuiduum saluatur. Sic vana ergo est gratia sufficiens si nullum indiuiduum per ipsam ad actus salutares peruenit.

Præterea gratia excitans sufficienter, est gratia vocans. Ergo necessario datur volenti gratia efficax, vel effectus vocantis. Alioquin, vt probat D. Thom. 1. Cor. 1. lect. 1. F. expo. nens illud, *fidelis Deus, quia vocauit vos* &c. mentiretur, Deus, vnde in opusc. de præse. cap. 6. ad q. 2. ait. Causa gratiæ est Deus, causa effectus non est Deus agens, sed homo recipiens. Et hoc sæpe docet, vt supra ostendimus. Ergo causa quare deicit effectus gratiæ sufficientis, non est Deus qui dat solam potentiam sine actu, non ordinatam ad actum, sed homo qui recipit potentiam ordinatam ad actum, & non vult proseguere actum, nec vti potentia, vt dixit de Angelis, in gratia creatis, in primo instanti, in quo meruere, & in fine meriti peccauere: non ex inefficacia Dei mouentis per gratiam, sed Angeli non obedientis, nec sequentis &c. Idem dicit ver. q. 7 ar. 2. arg. 11. ex autoritate Aug. & Dionys. Vel ergo non est acceptanda distinctio

Primus sensus definit.

gratiæ in suffic. & effic. vel alio in sensu est acceptanda. Primo scil. quod gratia sufficiens est, quæ saluat à gehenna, ad bonaque naturalia transfert. Et hanc dari omnibus certum est, qui per peccata actualia finaliter non recidunt in gehennam. Efficax vero, quæ etiam ad bona supernaturalia, & ad comprehensionem, visionem, & fruitionem beatificam sublimat. Sed ratio vocabulorum hunc sensum non confert.

Sensus 2.

Vel forte, sufficiens gratia sit, quæ excitat tantum, & præuenit, omnisque motio diuina. Efficax vero, subsequens & cooperans.

3. Sed mihi potius efficax dicenda videtur ipsa perseverantia gratiæ, quæ effectum ultimum prædestinationis adducit.

4. Vel sufficienter est gratia communis data omnibus sanctis, seu præueniens, seu habitualis. Efficax sit gratia confirmationis, quæ data est B. Virgini, & Apostolis, & S. Joanni Baptistæ.

5. Vel sicut dicit S. Thomas 2. *Thef.* 2. *lect.* 3. sufficiens est exhortatio, & moralis motio, quæ facit, ut velimus bonum. Efficax vero ipsa confirmatio, quæ facit, ut efficaciter velimus, ut ipse ait, & utraque habet actualem effectum, nedum possibilem.

Responsio ad 7. argumenta, facta pro distinctione gratiæ in sufficientem & efficacem.

ARTICVLVS VI.

Nunc ad argumenta ex dictis sancti Thomæ proposita, respondentes dicimus. Ad primum. Quod cum ait S. Thomas, quod Christus sufficienter, & non efficienter satisfecit pro tota natura humana. Nequaquam fecit distinctionem gratiæ in sufficientem, & efficacem ex parte Dei, ita quod alios afficit possibilitate

bene operandi, & alios actualitate; & illos ad posse posse saluari, & bene operari; istos ad posse de facto. Sed distinguit ex parte accipientium. Christus enim sufficenter & efficaciter pro omnibus satisfecit, ut non semel dixit S. Thom. & præcipue 1. *sen. d. 41. ar. 4. ad 3.* dicens. Merita Christi efficaciam habuerunt in totam naturam humanam, sed effectum non recipiunt aliqui meritorum Christi, quoniam non suscipiunt sacramenta in re, vel in voto; alii perueniunt ad effectum, quoniam accipiunt sacramenta. Et hoc ipsemet S. Thomas explicuit in eodem contextu 3. *d. 13. q. 2.* Quoniam non omnes illius satisfactionis sunt participes. Quod ex eorum importunitate est, non ex ipsius insufficientia satisfactionis &c. Ergo sunt importuni ad participium satisfactionis: id est, non se exhibent, præparantque sicut oportet: (opportunitas enim importunitati opponitur:) ij non participant merita Christi. Et non quia satisfactio est insufficientis. Vbi per ly *insufficiens*, dat intelligere, quod opportunis recipientibus est sufficiens. Ergo quoniam illis est efficax, iuxta sensum Perihomistarum; sequitur quod ex assensu, & dissensu nostro sit sufficiens, efficaxque, sicut supra etiam probauimus ex dictis SS. Chrysostomi, & Thomæ. Quando enim duo requiruntur ad eundem effectum, neuter per se est sufficiens, & neuter est efficax, nisi coeant ad actum. Et quando alter deest, dicitur inefficax præparatio ad effectum ex parte deficientis, sicut dixit D. Thomas. Quoniam Deus prima causa non potest deficere, sed voluntas causa secunda est defectiua inefficacia ex parte voluntatis.

Præterea ly *efficienter*, respicit recipientem & cooperantem: non dantem & operantem. Nam Passio Christi effectiue & meritoriè saluat recipientes illius beneficium; sed Perihomista vult ex defectu efficaciam motionis diuinæ fieri, ut non omnes efficienter saluentur. Et hoc amplius probatur, quoniam *Hebr. 6. lect. 2.* ait S. Thomas, meritum Christi esse efficax pro totius mundi peccatis. Ergo inefficacia, & frustratio effectus, non est ex gratia sufficienti aut inefficaci, ut aiunt; sed ex defectu cooperationis &

confectionis nostræ. Et propterea supra citatus S. Thomas quod gratia est effectus Dei donantis, effectus gratiæ est hominis recipientis dicitur.

Ad secundam authoritatem D. Thomæ, dicimus, quod ipsemet propriis eisdem verbis respondet, quod Passio Christi est, sicut medicina: quibus applicatur, eos sanat: quibus non, non sanat. Quoniam per applicationem sacramentorum conformantur Christo in supernaturalibus bonis, non autem in naturalibus; pro quibus non requiritur alia applicatio, nisi incarnatio Christi, & assumptio humanitatis in Deum.

Et propterea *ad 1. & 2.* ... valet hæc noua responsio, quod videlicet efficienter, & sufficienter tota natura est restaurata quoad naturalia, propter conformitatem nostram cum Christo in naturalibus. Non autem quoad supernaturalia itidem efficaciter: quoniam non recipiunt omnes consimilitudinem cum Christo in supernaturalibus, sed qui cohærent illi per sacramentum fidei propriæ, vel alienæ, ut supra. *Ad 3.* patet responsio ex nunc dictis.

ad 3.

ad 4.

Ad 4. ipsemet D. Thomas responder, hoc ex culpa hominis esse, quod non omnes saluantur, non ex inefficaci gratiæ sufficientis, ut aiunt. Ergo ex negligentia mala ad recipiendum remedium. Et ideo dixit Augustinus *Tract. 12. in Ioh. Medicus venit pro omnibus, sed non sanantur illi, qui spernunt accipere remedium &c.*

ad 5.

Ad 5. dictum est, quod efficacissima est Patris attractio, ubi vult miraculose saluare; sed regulariter est efficax si nos acceptamus, quia non saluat te sine te, & propterea dicit, *omnis, qui audit & dedit*; quia voluit: non sicut illi de quibus ait: *Vocavi & renuistis*. Et iterum: *si vocem Patris audieritis (discite) & nolite obdurare corda vestra*. Ergo textus ipse respondet.

*Discreetè
velle & ob-
edire.*

Ad 6. idem S. Thomas responder *ibi p. Tim. 2. lect. 1. F.* ubi cum dixisset (*Ipse est propitiatio pro peccatis nostris &c. & totius mundi &c.* pro aliquibus efficaciter, pro omnibus, sufficienter) adiungit, quia pretium sanguinis eius est sufficiens ad salutem omnium, sed non habet efficaciam, nisi

in electis propter impedimentum.) In quibus verbis sumitur efficacia pro effectu & euentu, qui frustratur in peccatoribus propter obstinationem in peccato impediētem, vt dixit 3. *contra Gen.* 159. & non hi sunt electi, quoniam nolunt, non autem in electis, qui volunt, vt supra docuimus ex verbis D. Thomae, loquentes de electione & reprobatione.

Sed, ais; infantes sine baptismo pereunt, quoniam non sunt electi. Respondeo, quod sunt electi omnes ad bona naturalia à Deo; non autem ad supernaturalia, vt iam probatum est saepe, & infra amplius probabimus.

Ad 7. responsū, est quod Deus non modò dispositiue & suggestiue, (sed etiam motiue inclināt voluntates: sed voluntas non propterea necessario infallibiliter vult, ita vt non possit nolle id, ad quod ipsam mouet Deus, sed potest contradicere, vt Concil. Trid. *sess.* 6. & Deus, *Tota die expandi manus meas ad populum contradicentem mihi, &c.*

Et D. Thomas, qui semper excludit necessitatem, compulsionem, & praedeterminationem, coactionem, aut necessitatiuam, aut inuitam ad actum vnum, s.c. vt de facto non possint alium, vel aliter, sicuti supra ostensum est ex verbis illius.

Si quando autem immutat voluntatem, tunc non est meritum, nec demeritum voluntatis in hoc. Et cum meritum interēst, vt in Paulo; tunc prius preparat voluntatem vt velit. Sicut S. Thomas dicit loquens de Paulo in 2. 28. q. 1. *art.* 4. ad 3.

Positio Pseudothomistarum & Perthomistarum, quod in sensu composito actus diuini cum humano, dum mouemur ad bonum aut ad malum, non potest homo dissentire, sed in sensu diuiso posset; sed stare actum, cum non posse contrarium, non autem cum actu contrario: & Deum ad substantiam

*actus, non ad deformitatem concurrere;
& semper agere in causam, & cum causa.*

CAPVT VIII.

ARTICVLVS I.

*inposito
Forib.*

Sed aiūt Per Thomistæ: Potest voluntas à Deo mota aliter Operari in sensu diuiso, non autem in sensu composito. Si enim Deus mouet voluntatem efficaciter, stante illa motione, non potest non velle. Attamen remanet illi possibilitas ad oppositum actum; Sed quia duo actus oppositi, non possunt esse simul; idcirco non potest componi actus volendi bonum, quem Deus facit in nobis, cum actu volendi malum, quem Deus non facit, vel nolendi. Stat si quidem posse contrariè cum actu contrario, sed non actus contrarius cum actu contrario; nec posse cum non posse vtriusque actus eiusdem.

2. Posito,

Præterea aiunt, ad actum peccaminosum, vt actus est, Deus concurrir, non autem vt deformis est, nec potest fieri in nobis, & à nobis actus malus, vt actus est, nisi Deus moueat efficaciter ad illum, sicut nec bonus. Deus enim agit in causas, & cum causis vtrouique, & neutrouique Deus agit, quia nos agimus: sed è contra: nec vult, quia volumus: sed è contra nos volumus: quia Deus non vult: vt ipse sit principium semper.

Distinctionem de sensu diuiso & sensu composito secundum D. Thomam, non valere in causis voluntariis, sed solum in naturalibus. Et qui mouetur ad bonum à Deo, aut ad malum, posse de facto dissentire, &

in sensu composito absque contradictionis implicatione. Et hanc distinctionem, etiam si valeret in voluntariis, non posse saluare libertatem, quoniam ex aduersa positione nunquam in sensu diuiso reperitur.

ARTICVLVS II.

AD demonstrandū quod voluntas mota à Deo ad actū bonum, seu ad malum, potest simul nolle illum actum quoad substantiam, vel quoad modum, etiam dum actualiter mouetur. Et quod illa potentia ad oppositum sit vana, & nunquam reperibilis secundum dogma ipsorum, sed secundum nostrum reperiatur, & vtiliter: oportet prius ex dictis sancti Thomæ ostendere, quod homo existens in peccato potest vitare alia peccata de facto: & existens in gratia habituali efficaci de facto, potest deferere gratiam, & peccare, vt post baptismum in baptizato, & in Adam, & Angelis, cum essent in gratia efficaci, mox peccantibus. Patet fit, in doctrina S. Thom. Ac ergo multo magis dum mouetur per gratiam operantem, potest illam respuere, & de facto resistere, licet cuilibet aduertenti quod dico, constanter liqueat.

Quod in sensu composito anima cum peccato, & cum gratia, potest de facto in bonum & in malum opus homo pertrahere. Ergo multo magis cum auxilio

Manifestum est quidem apud S. Thomam, quod gratia est quædam participatio diuinitatis, qualificans intrinsecus essentiam animæ, quæ roborat potestatiuas vires, illuminat cognoscitiuas, & afficit volitiuas erga bonum. *Exp. 2. q. 110. & 4. sen. d. 18 q. 1.* Imo est quædam inchoatio gloriæ, vt dicit 2. 2. q. 24. 3.

1. Fundam.

2. Secundo clarum est ex dictis Sanctorum & Concil. Trid. sess. 6. Quod Deus non deserit nisi desertus, nec ergo gratiam subtrahit semel datam, nisi deserentibus eam per peccatum, vt docet 3. p. q. 50. art. 2. 0. Quod probat etiam

234 *De Prædestinatione, Electione,*

ex Rom. 11. sine penitentia sunt dona Dei. Item Mal. q. 2. 9.
 , Aug. idem læpè. At D. Chrysost. ait. Deus neque deser-
 , tus deserit : sed tanquam amator insaniens amasiam, post
 , peccatores currens, ait : *Revertere prævaricatrix meretrix,*
& ego suscipiam te &c.

*Probatio
 à maiori ad
 minus.*

Ex his infero, quòd si homo existens in gratia habituali,
 quæ est amicitia Dei & copula illius, & inchoatio gloriæ,
 potest de facto peccare, & facere actum gratiæ contrariū, &
 gratiam in sua anima regnantem abiicere. Igitur multò ma-
 gis quando illi offertur gratia habitualis : per auxilium ex-
 citās, quod est etiā gratia nondum radicata & informans,
 sed solum mouens : potest resistere gratiæ, ne radictur in se,
 & peccare de facto, ac actum gratiæ contrarium facere. Phi-
 losophorum dogma est, & D. Thomæ, quòd forma facilius
 abiicitur de subiecto, quando incipit imprimi, quàm quan-
 do iam impressa est. Porro enim gratia existens, seu ope-
 rans non distinguitur à cooperante & inhæret *ex p. 2. q. 111.*
a. 2. ad 4. & 2. d. 26. q. 1. 5. ad 4. Constat autem, quòd coo-
 perans, seu habitualis gratia est radicata in essentia animæ,
 & voluntatem probe affectam tenet in bono : vnde autem
 est quod ad malum actum prorumpit, cum actus sit extensio
 facultatis, & essentiæ ad obiectum? Quod si virtus animæ
 informata per charitatem radicatam in voluntate, & per
 gratiam in essentia prorumpit in actum contrarium gratiæ,
 & charitati. Ergo multò magis quando eadem gratia radi-
 cata nondum est in subiecto.

2 Sanctus Thomas hoc considerans docet, quod non va-
 let regula de sensu cōposito, & diuiso in voluntariis, sed so-
 lum in naturalibus. Paries enim calidus non potest esse fri-
 gidus, seu frigefacere. Sed homo virtuosus, potest vitiosè
 operari : & è contra. Quapropter *in 2. d. 29. q. 1. a. 2.* docet,
 quod in sensu cōposito liberum arbitrium potest facere
 actum contrarium habitui. Ergo multò magis dispositioni.
 Gratia enim habitualis dicitur, quæ inhæret & cooperatur :
 dispositiua, quæ excitat, mouet & operatur. Et hoc non im-
 plicat contradictionem, vt putant Perthomistæ. Nam
 actus

actus ut egreditur à sola voluntate, non est idem cum actu, ut egreditur simul à gratia mouente. Potest enim gratia trahere sursum, & voluntas deorsum simul, ut patet in tentationibus. Propterea cum formasset S. Thomas argumentum 4. sic. [Gratia quantum in se est, promouet hominem ad Deum. Cum igitur in homine ante statum peccati nihil esset trahens ipsum inferius, videtur quod si gratiam habuisset Adam, quod nunquam peccauisset. Peccauit autem. Igitur gratiam non habuit.) Deinde respondet ad 4. Sic dicendum, quod in illis, quæ agunt, necessitate naturæ, oportet quod agens de necessitate, agat, secundum exigentiam formæ, quæ in ipso est, ut per caliditatem calefaciat. Hoc autem in voluntariis non tenet. Vnde etiam si homo gratiam habuerit, nihilominus potest in contrarium actum transire.] In quibus verbis fortissimè ostendit, quod etiam in natura integra, nedum in corrupta, qualis nunc est homo gratia informatus, potest etiam de facto facere opus ingratum, ut fecit Adam, & Angelus, qui in fine primi instantis, quando gratia plenus erat, relicta gratia ac præmio, merito ex primo actu bono, peccauit, ut docet D. Thomas p. p. q. 63. Sensus compositus autem erat in Adam, & in Lucifero, sicut compositus paries cum albedine è contrario non potest nigrefacere.

Quapropter mirum, quomodo audent Per Thomistæ, contra D. Thomam, quem sequuntur, & contra Concilium Trident. dicere, quod non potest homo excitatus à gratia, gratiæ dissentire. Cum etiam informatus gratia gratiæ dissentiat apud D. Thomam. Et qui trahitur sursum ab alio, sicut homo à gratia, potest deorsum simul se se impellere absque violatione regulæ contradictoriarum; quæ est affirmatio, & negatio eiusdem de eodem secundum idem, & in eodem. Cum autem mouenti gratiæ ad bonum, voluntas resistit per motum alium ad malum; palam est quod actus contrarii, videlicet ad bonum, & ad malum, non sunt eiusdem voluntatis electiue, neque secundum idem, id est, eandem formam, aut partem: Nam & febricitans simul vult frigidam ad extinguendum febrilem ardorem: & simul non

vult, ne natiuus Calor extingatur. Et adulter vult adulterium propter voluptatem, & non vult propter peccatum annexum. Deus vero mouet voluntates, se illis attemperando, non autem illas prorsus mutando regulariter, ne temeraret libertatem, sicut ait Chrysostomus, & Ambrosius; nec determinando ad illum vnum solum actum, ita vt tunc non possit in alium à seipsis ferri, sicut determinantur à fine vnico, quem simul non possunt nolle.

4 Præterea idem S. Thomas in 2. d. 28. q. 1. art. 2. hoc format argumentum 4. [Homo habens pedem claudum, non potest ambulare, nisi claudicando. Sed peccatum est si, cur quædam curuitas voluntaris. Ergo homo in statu peccati existens, non potest non peccare.] Hoc argumentum esse insolubile, si valeret regula de sensu composito in voluntariis, sicut in naturalibus, vt patet in exemplo claudi & calidi &c. Sed D. Thomas responderet: [Ad 4. dicendum, quod ratio illa tenet in iis, quæ agunt per necessitatem naturæ, in quibus de necessitate operatio sequitur secundum exigentiam perfectionis, & defectum operantis: Non autem tenet in voluntariis. Quia homo habens virtutem, potest non vti virtute, sed in contrarium vsum exire: Et similiter habens habitum vitiosum, potest non vti habitu illo.] Doctissime quidē & ex naturæ decretis, & experimentis ostendit S. Thomas regulam non tenere in voluntariis, sed solum in naturalibus; videlicet, nec vitio mouenti ad peccandum, nec virtuti aut gratiæ ad benefaciendum in sensu composito, ita inhaerere voluntatem, quod repugnare non possit de facto, sicut vitio naturali cogitur claudicare, & tibia non vitiata bene incedere, nisi voluntariè claudicer iocando, vt ibi addit.

5 Præterea in toto iam citato articulo, probat quod homo in peccato existens potest non peccare, & resurgere à peccato, propter libertatem arbitrij, si faciat quod in se est, vel non præstet nouum impedimentum gratiæ, vt docet 3. contra Gen. 159. Nam etsi non est in sua potestate habere gratiā, quoniam supra naturam est, tamen est in sua potestate, quod naturale est, impedimentum ponere, & non po;

mere. Gratia enim omnibus datur ab eo, qui vult omnes saluos facere, & illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum. Et quidem in hoc loco S. Thom. loquitur de auxilio actu mouente, cui plurimi resistunt, iuxta illud, non dictum illusoriè, sed verè, *Tota die expandi manum meam ad populum non credentem, sed contradicentem mihi.* Et alibi in utroque testamento sæpissimè.

„ Præterea in art prædicto ait. In peccato existens potest „ amplius peccare peccato nouo, non aptem priori liberari: „ Quoniam requiritur gratia ad hanc liberationem, quam „ non potest habere, sed impedire, & non impedire donum „ Item contra eos qui docebant posse hominem vitare peccata singula, sed non omnia mortalia, sicut non omnia venialia: obicit hoc esse falsum; Nam, inquit, cum peccatum non tollat bona naturalia, sed diminuat illud, quod ad naturæ potentiæ naturalis pertinet, homo per peccatum amittere non potest, licet in illo infirmetur. Cum igitur libera electio boni seu mali ad naturam liberi arbitrij pertineat, non potest esse, vt per peccatum subtrahatur homini facultas fugiendi peccatum, sed solum quod minuat. Ita quod illud peccatum, quod homo ante vitare defacili poterat, postmodum difficulter vitet.) Atqui mox probat, quod secus est de venialibus, quoniam sunt primi impetus, non subiecti deliberationi, & ideo cum vitamus vnum, incidimus in alterum. Mortalia verò requirunt perfectam deliberationem, & ideo vitari possunt omnia & singula mortalia. Venialia è contra singula: sed non omnia.) Ex qua doctrina liquet, falsum esse quod dicunt, regulam de sensu composito in voluntariis valere, cum tunc solum valeat, quando per modum naturæ impetuose fertur.

7 Præterea in p. d. 47. q. 1. a. 2. ad 4. docet, quod Deus non mouet ita efficaciter vnquam, vt homo non possit resistere, in sensu composito, vt dicunt Perihomistæ. Nam ait: Deus, non debet ligare homines ne peccent, sed salua libertate, prohibet peccata.) Ergo, inquam, non mouet ad actus pios ita efficaciter: & multo minus ad impios, quos verè non

operatur. Vt dicit *in corp. art.* Nisi quando vult mutare voluntatem, & tunc non est meritum, &c.

Præterea hæc doctrina est D. Thomæ, quoniam conformis est sacre scripturæ. Dicitur enim *Act. 7. Vos semper spiritui sancto resististis.* Quem S. Thomas dicit efficaciter mouere. Item *Isaia 65 & Rom. 11. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contradicentem mihi.*

Et *Matth. 3. Quoties volui congregare filios &c. & nolui.* Nunquid Deus iis verbis nos deludit, itaut nos possimus dicere, Tu es in culpa, quoniam non congregas efficaciter, sed solum sufficienter, vt non veniamus ad te; sed solum possimus. Et dicis te dare affluenter: improperasque quod non facis. Istane sufficientia, quæ nullum vnquam mouit ad bonum?

Præterea in Concil. Trid. *sess. 6.* determinatur contra Lutherum, qui dicebat nos moueri efficaciter à Deo, ita vt dissentire in sensu composito non possimus; quod videlicet potest homo dissentire auxilio mouenti si velit. Quod si tu negas in sensu composito nos posse dissentire: Ergo, in quâ, nihil determinatum est contra Lutherum. Quippe qui solum in sensu composito, cum scil. mouet, non in diuiso, cum non mouet, assererat: Quod Deus mouet hominis voluntatem efficaciter ad omnem actum, siue pium, siue impium. Ergo & semper determinat ad illum vnicum actum, ad quem impellit. Ergo &c. Quapropter nondatur differentia per te inter Conc. Trid. sic intellectû, vt tu dicis; & inter Lutherum. Nam cum tu negas per hanc motionem in sensu composito tolli libertatem, & Lutherus affirmat: nihil ad disputationem & dogma. Tu enim vocas liberum, quod ille seruum: vtrique tamen dicitis, quod semper efficaciter à Deo impellitur homo ad quoslibet actus & singulos. Ergo est verum, quod non potest ad actum contrarium homo se determinare: Quoniam nunquam potest determinari, nisi à Deo efficaciter mouente, sicut neque instrumentum inanime actum alium ab eo, ad quem mouetur ab agente, potest actiue, sed passiue tantum: quoniam non potest semouere, sed moueri: vel nisi moueatur efficaciter

à Deo, & ita ad singulos alios, ad quos de se nullo pacto potest. Ergo semper & ubique à Deo efficaciter mouemur. Vnde ergo scis te esse liberum? Non quia potes te mouere, cum nunquam te moueris, nec moturus sis à te ipso, nisi motus à Deo efficaciter, ita vt resistere non possis; sicut mouentur bruta, illa etiam possent in sensu diuiso id quod tu.

Præterea, nec quia volens moueris à Deo, es liber. Nam & canis mouetur volens, & non est liber; & homo mouetur à fine etiam volens & maximè, nec ad hoc est liber, vt docet sapienter D. Thomas in 2. d. 25. q. 1. a. 2. Nam

Hinc vide quod Concilium Trid.

Cum autem ait Apost. Rom. 9. voluntati eius quis resistit? & Hester. & alibi &c. intelligitur de voluntate executiua aut permissiua, non de impulsiva ad volendum, vt rectè docet S. Thomas in p. d. 47. q. 1. a. 1. & 2. & 3. Nam vt ait in 2. ad 4. Deus non debet ligare homines ne peccent, sed salua libertate. Attamen si Deus vult facere aliquid, nemo potest impedire: sed si vult mouere voluntatem liberè, utique potest resistere, vt sæpe sacra Scriptura docet: vel si mutat voluntatem non erit actus, liber nec meritorius.

vocat instrumentum in animarationali. Nam bruta mouentur & non libere.

Probatum est ergo sufficienter in doctrina S. Thomæ, quod in voluntariis non valet distinctio de sensu diuiso & composito. Et quod si valeret, non prodesset in præsentì controuersia: quoniam nunquam est reperibilis voluntas velle diuisim, seorsumue à mouente efficaciter ad velle.

conclusio.

Deum non prædeterminare actus liberos, neque agere in causas liberas, sed cum causis, præsertim ad actus peccaminosos: præsertimque iterum ad actus, qui non possunt esse non peccaminosi, nisi physice: & in executionem, non autem in volitionem, quæ non potest esse, nisi mali & mala.

CAPVT IX.

ARTICVLVS I.

OMnes quidem Philosophi, qui libertatem humani arbitrii asseruerunt, ne ipsam simul negarent, à diuina prouidentia exemerunt, vt Seneca, Cic. Plito, & Chrysip. &c. non quidem extra prouidentiam faciendū hominem; sed extra prouisoris impulsū necessarium. Propterea distinctius tractantes nostri Theologi, voluntates & operationes voluntarias à Deo dirigi voluerunt, non autem volitiones prædeterminari. Ac propterea quoniā prima causa agente omnes agunt, & absque eius influxu operari non possunt, dixerunt causas naturales agere, quoniam Deus in eas agit mouendo ad operationes, & simul cum eis agit cooperando. Nedum dedit illis formam & materiam, & virtutem operatiuam, sed etiam prædeterminat operationes singulas, & tempora & modos, quibus operabuntur.

*Principio, quod
Deus omnia
facit omnia
causarum,
sed in com-
muni, non
in particula-
ri.*

Quod utrum verum sit, nolo disputare cum eis, qui esse, & formas, & virtutes operationis dari à Deo, non autem & operationes. Neque enim (aiunt) indigent nouis viribus ad operandum, aut impulsibus, nisi forsan vniuersali impulsu. Mouet enim Deus calorem ad calefaciendum, non autem ad sic vel sic calefaciendum, cum ei hoc lignum

Reprobatione, &c.

241

admouetur, sed ad quodcumque lignum in communi. Sicut qui dat formam, dat consequentes motus, quamuis absens: vt aliquando dicit S. Thomas. Alii prædeterminant actionem, & modum, & circumstantias.

2. opinio.
quod etiam
in speculati-
onis diuinitate
ser.

Quod non concedunt qui asinum iodomiticè coeuntem viderunt, & Socratem veneno necari, & multos tempestatibus obrui, alios præcipitari, & impios homines, pios absorbere: putant enim ex peccato non ex prouidentia hæc accidisse. Alii singularitates Deo subtrahunt & errant. Attramen causas voluntarias, licet virtute volitiua à Deo præditæ sint, tamen ad volitiones has vel illas, non determinant, nisi ad volendum in communi Attramen D. Th. vult prædeterminari voluntatē solum ad bonum actum in communi, non autem ad malum. Item si aliquando ad actus pios inclinat certos & singulares, illa inclinatio moralis est, non autē causatiua, nisi finali, & obiectiua causatione, non vero actiua, sicut in superioribus sermonibus probatum est. Ab actiua enim causa tolli libertatem, nisi simul possit dissentire supra nos docuit. Ad malas autem seu peccaminosas operationes non moueri voluntatem impellendo, id est agēdo in causas, sed solū cum causis, vnde in 2. d. 25. q. 1. a. 1. ad 3. dixit. Deus agit in naturalibus, sicut ministrans virtutem agentis, & sicut determinans naturam ad talem actionem: in libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur; vnde remanet sibi dominium sui actus, non autem sicut primo agenti: sed hic profecto etiam ad actus pios impulsū negat particularem, sed non vniuersalem, vt melius declarat p. p. q. 105. vbi ad actum peccaminosum negat prædeterminationem & impulsū.

3. opinio.
4. opinio S.
Thomæ quod
Deus volun-
tates non
prædetermi-
nat ad ma-
lum, nec in
communi,
nec in particu-
laribus, sed ad bonum
in communi
regulatur
& semper
impulsus
non compul-
sive, nec de-
terminatiue,
dum libertas
durat.
Non agit in
causas, nisi
eum ad bo-
num, sed cum
causis cum
ministrat.

Præterea in eodem art. 1. & q. 1. in 2. sent. d. 25. per totum probat, quod causæ, quarum actus prædeterminantur à prioribus causis, non possunt esse liberae, cum vadunt ad finem, etiam si sponte, sed aliunde impulsæ, vt lapides & bruta, quia non cognoscunt finem, nec ordinem medio- rum ad finem, vt etiam docet p. 2. q. 1. ideo nec à seipsis du-

cuntur, nec à seipsis determinantur. Quapropter miror eos, qui ad actum peccaminosum Deum agere cum causa, & in causam volunt. Nam esto quod in actum, qui potest esse bonus & malus (quale est homicidium, & coitus) iuxta intentionem occidentis ex odio, vel ex iustitia, Deus præcauset, sicut cum excitat Pharaonem; tamen in actum qui non potest esse, & cum, & ubi, & quomodo non potest esse, nisi malus: non videtur Deus agere præcausando, qualis est blasphemia, odium Dei, & mentiri, quàm mendacium est, & adulterari quàm adulterium est: sicut nec vis motiua claudicat, quàm motus est claudicatio.

Probatum hoc primum. Quoniam si Deus prædeterminaret omnes actus agendo in causas, nulla esset differentia inter causas liberas, qualis homo; & naturales, qualis ignis; & inren liberas, qualis homo; & seruiles, qualis bestia: licet possit excusari à coactione illa, qualis lapis deorsum impellitur.

¶ probatio
quod non
agit in cau-
sam peccan-
tem.

Probatum quod non agit in causam peccantem. Primo ex *Eccles. 15.* ubi primò ait *Non dicas, per Deum abest*, scilicet quominus beneficiamus. Ergo in quàm non ex defectu auxilii, ut Pseudothomistæ dicunt: *Nec dicas, ille me implanauit.* Ergo inquam, Deus in actum peccaminosum non concurrat agendo in causam, hoc enim est impellere & implanare.

Præterea *Iacob 1.* *Nemo cum tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur* (ut dicunt Pseudothomistæ) *Deus enim intentator malorum est. Tentatur enim à sua concupiscentia abstractus & illectus*) quoniam concupiscentia abstrahit à vero bono, & illicit ad apparens bonum.) Deinde *concupiscentia cum conceperit, parit peccatum. Peccatum autem ubi consummatum fuerit, generat mortem.*) Ex quibus verbis perfecte probatur hominem instigari ad actum, ut actus est à concupiscentia. Non enim concupiscens intendit peccatum, sed voluptatem. Item non instigari à Deo ad actum malum, peccaminosumque, qui est intentator malorum; neque ut actus est, neque ut peccaminosus est. Est enim peccaminosus post concipientis, & prægnantis voluntatis partum

tum; sed iuxta sententiam Apostoli Iacobi, nec ipsa tenta-
tio, quæ est impulsus ad malum, nec conceptio ex illo im-
pulsu. Ergo nec prægnatio est à Deo. Et hoc supra pro-
batum est, quod Deus nec per se, nec per accidens vult
malum, nec ut ordinatur ad bonum: si autem Deus age-
ret in causam peccantem, tunc ipse verè tentaret & impla-
naret, saltem per accidens. Non modo tentatione expe-
rimentatiua, ut fecit in Abraham (id quod etiam nobis
non solidis in charitate Dei, timendum est. Vnde & ora-
mus, ne nos inducat in tentationem:) sed prouocatiua ad
malum, qualis fuit tentatio Diaboli in Euam. Fit enim mul-
tipliciter tentatio, ut ipse docet *p. p. q. 1. 4. 2. & 2. 2. q. 71. art.*
1. & 2. sent. d. 21 q. 1. verbis, factis, aperte, occulte, expre-
se, & interpretatiue. Tentatio quidem ad prouocandum
ad culpam, semper est peccatum in tentante, non autem
similiter in tentato, ut docet p. p. q. 18. 5. ad 3. & 2. ad 2. q.
1. ad 2. Sed Deus agens in causam peccantem, implorat ad
peccatum consimiliter: imo magis, quam Diabolus, aut
caro, aut mundus, quos ponit S. Thomas tentatores. Illi
enim tentant suggerendo, & inclinando: Deus autem
etiam agendo efficaciter, ut dicunt Pseudothomistæ: imo ab
æterno decreto prædeterminante ante præuisionem me-
ritorum, ut possit punire & ostendere suam terribilem po-
tentiam, ut aiunt. Sed respondent: quod Deus tentat im-
planatque ad actum, ut actus est, non autem, ut peccami-
nosus est, atque culpabilis. Sed contradicunt sibi ipsis,
nam ut docent. Primo Deus ab æterno decreuit, Petrum
hodie, postquam baptizatus factus Dei amicus instar Da-
uid, nullius culpæ particeps redditus, unde à Deo dereli-
mereatur, derelinqui, siue negatiue, siue priuatiue, quia
sic decretum à Deo est æternaliter, quod decretum nec
Deus ipse vitare potest postquam factum est. Ac præter-
ea positum in tentatione libidinosa ac pugnantem contra
suggestionem, Deus non modo deserit: sed etiam obie-
ctum mouens ei præbet efficaciter. Non enim appeteret ca-
ro, nisi ad appetendum à Deo efficaciter applicaretur: ac
simul Deus mouet Diabolum ad volendum tentare, & iu-

*Deus non
tentat prouo-
cative ad
malum.*

*Quot modis
fit tentatio.*

Aluarezio

*Deus dum
permittit,
prædetermi-
nat peccati
etiam inquit
tum pecca-
tum. Ergo è
tentatio ad
etiam ut pec-
camini.*

*Quid sceler-
is. At nec
in e. h. in
quæ aliqui
per acci-
dens & inter-
pretatiue pec-
cat. Deus
semper acci-
dens.
Responsio
aduersus
Alu.*

*Alu. sibi
contr.*

Confutatio.

244 *De Prædestinatione, Electione,*

uat efficaciter actiones Diaboli suggestiuas culpæ, quas non potest Diabolus facere, nisi à Deo motus efficaciter. Ac simul Deus mouet voluntatem Petri efficaciter ad hanc volitionem adulterii prædestinatam æternaliter, & in tempore efficaciter, non modo suggestam, sed factam ab ipso Deo. Tunc quæro si acceptat adulterium homo in ratione actus, siue in ratione adulterii: non ne etiam ista acceptatio est à Deo, qui per te hanc acceptationem prædeterminat, & facit efficaciter sub ratione adulterii, & quacumque ratione, ab homine acceptatur, & fit? Ergo Deus longe magis & verius peccat, quàm homo: vel si non peccat ipse: Ergo nec peccat homo, cum malum non modo præter intentionem eius, sed etiam præter viam, vt ait Dion. citatus à S. Thom. *Mal. q. 1. ar. 3. ad 14.* Ergo peccatum non constat re, sed opinione, vt dicunt Libertini per rectam consequentiam, si taliter est à Deo. Quod si dicas, hominem sua libertate acceptare peccatum: sequitur, quod non prædeterminatur à Deo in causam agente, vt venit, & acceptet. Ergo si ad actum acceptationis non mouetur à Deo efficaciter voluntas: Ergo neque indiget ad alios liberos præfata motionem efficaci. Et profecto nec homo ad peccatum vt peccatum est, se contemnit, sed vt actus bonus est aliqua bonitate. Et qui tentat, ad bonum implanat, non enim ad malum vt malum, suaderi quis potest; nec tentans concupiscentia suadet malum, sed voluptatem. Et homo & Deus sic substantiam actus vt bonam curant. Ergo multo meliori ratione non peccat homo, quàm Deus. Et si peccat, plus peccat Deus mouendo efficaciter ad actum non separabilem à peccato.

Præterea in doctrina S. Thomæ, peccatum est auersio à Deo, & est priuatio, vel nihilum. Vnde concludit *Mal. q. 3. art. 1. & 2.* Quod Deus non est causa peccati, nec concurrat ad peccatum, quia non potest à se auerti, seu à se recedere, nec dare non esse, & nihilitatem. Et in 2. *dist. 33. q. 1. art. 3.* facit peccati causam potentialem, ipsum nihilum: actuale vero voluntatem, creatam ex nihilo: & peccatum; ergo defectum à regula Dei summi entis,

Deus non potest à se auerti. Ergo nec ad peccatum.

ac Boni, & à fine intento ab artifice Deo. Sed Deus non potest deficere à regula suæ artis, & à fine sibi proposito. Igitur non agit in causam auertentem se, deficientemque, neque in actum, cui necessario additur auersio & defectus, cuiusmodi est nolitio rei prohibiti à Deo. Nec enim quod verat vult, aut agit. Vnde *in p. p. quæst. 19. art. 1.* probat, quod Deus nec facit, nec vult mala, neque facit, neque vult fieri mala, sed solum velle permittere mala fieri, non ut mala ad bonum ipse perducatur, ob sui gloriam, ut Perihomistæ dicunt; sed ut voluntas operetur libere, quatenus est bonum permittere homini libertatem agendi se, & determinandi se, ut etiam docet *3. contra Gentes 71.* quod si finere res agere secundum suam naturam liberam, & defectibilem, est bonum providentiæ, quamvis præsciat defectu & culpam. At non vult temerare libertatem, ut etiam docet *1. d. 47. q. 6. ar. 2. ad 4.*

*Permittit
libertatem
peccandi, non
peccatum.*

3. Item *p. d. 37. q. 2. art. 1.* probat, quod Deus non est causa mali, nec ut agens, nec ut absens, velut absentia nautæ si bmerisionis nautæ; quia non mouet ad peccatum, nec se absente à peccatore, sed peccator ab eo; nec est causa defectus, sed ordinator.

*Nec ut agens,
nec ut se
absentis est
causa peccati.
Ita in d. 2
37. q. 2. 1.
ad 5.*

4. Item *p. d. 46. q. 1. art. 1.* Deum non facere malum culpæ, sed poenæ, quatenus bonum. Deinde est culpas puniri: & hæc voluntas puniendi est consequens, eo quod præsupponit præscientiam operum, non tanquam causam voluntatis, sed tanquam rationem voluti. Probatum est etiam supra, quod Deus non vult malum per se, nec per aliud, nec ut ordinetur ad bonum, alioquin esset ordinabile: ergo bonum: ergo volutum: ergo peccatum esset non peccatum.

Vide *1. d. 46. q. 1. ar. 2. & 3.*

5. Plurima sunt alia loca in codicibus D. Thomæ, ostendentia Deum nullo modo ad peccatum concurrere, nullaque causalitate, proptereaque ad actum peccaminosum non implanare. Alioquin esset causa finalis operans malum; unde euenit bonum: atque agens impellens ad malum. Et quidem si ageret in causam peccantem, inspiraret peccatum, ut definitio indicat. Sed non est inspiratio nisi ad bonum,

Notand.

ergo &c. Item non vult malum | Deus per se, nec per acci-
dens: ergo ad peccatum non concurrat per se, nec per acci-
dens: per se ad deformitatem actus, per accidens ad actum.

Deus non
agit in cau-
sam, neque
in substan-
tiam actus
peccaminosi;
qui non po-
test non esse
peccaminos-
us. Secus
in physice,
sicuti datur
formam, &
facultatem
agendi physice,
non moraliter.

Propterea notandum, quod quamuis D. Thomas opi-
netur aliquando Deum esse causam actus peccaminosi
quoad substantiam, non quoad deformitatem. Attamen
ut pluries docet, præsertim in p.d. 47. q. 1. ar. 4. ad illum
actum à quo non potest separari malitia, nec est ordinabilis in
finem, ut odium Dei, & blasphemia; non præmouet, sed
dicit solum esse, ac potentiam agendi physice, ut docet in
Mal. 9. 3. a. 2. ad 2. peccata quidem in moralitate, non in
naturalitate consistunt. Acceptio rei alienæ, quæ est fur-
tum, potest esse moraliter bona & mala; at blasphemia &
Dei odium, non nisi mala moraliter. Et propterea ad blas-
phemiam non determinari à Deo hominis voluntatem,
nec implari, nec tentari patandum est. Vnde in 2. d.
37. q. 2. ar. 2. docet, Deum, nec operari, nec cooperari
ad actum malum, sed cooperari tantum ad actum, quate-
nus dat illi substantiam, non prædeterminando, ut in d.
27. q. 1. quam hic allegat, declarauerat. Dat ergo velle,
sed non velle hoc malum, Deo vel proximo sicut vis, mo-
tiuus dat gressum tibie, sed non hunc gressum claudicantem,
qui prædeterminatur à fractura tibie, non à vi motiua, quæ
ad hunc non mouet actum vitiosum, sed ad rectum, non
claudicosum. Sic dixit sup. Epist. Rom. 9. quod Deus exci-
tauit Pharaonem ad regni suæ custodiam, sed Pharaon abu-
sus est excitatione ad vexandum Israelitas, tanquam custodiæ
aduersos. Potest tamen Deus malitiam voluntatis torquere
per se, & per obiecta ab vno actu in alium, vnde occasio
commodior subsequetur, ut vltus est auaritia Iudæ. Et con-
uertit cor Ægyptiorum odiosum, ut odissent Hebræos,
teste dauid, non autem de amore ad odium. Item adeo
falsa est prædeterminatio, quæ prærequirit actionem in
causam, quod etiam in bonum negatur à D. Thoma p. 2.
q. 9. a. 1. ad 3. ubi ait, quod Deus mouet ad bonum, sed
non ad hoc bonum, nisi aliquando &c. Vnde infero, quod
si non prædeterminat hoc bonum, multo minus etiam præ-

Non præde-
terminat ad
bonum par-
ticulare,
sed commu-
ne.

determinat hoc malum; & ad hoc quod malum: quod solum permittit, non ut malum, sed ut liberum arbitrium agat, secundum sui naturam; sicuti & res alias. Vnde malum physicum & morale subsequi solent.

Nec quia est causa totalis Deus, ideo etiam determinat actum malum sic, ut & liberum arbitrium determinet. Nam Deus diuisus non est, ut simul faciat & vetet idem: & a se repellat per auersionem, quos ad se vocat per conuersionem, ac proinde ipse a se auertatur dum determinat auersionem voluntatum a se. Imò (& hoc nulli non suadeat) quod sicuti Deus non potest manducare neque mingere, quoniam isti actus dicunt determinatas particularitates actionum mixtas cum imperfectionibus, sed tamen dat facultatem & instrumenta ad manducandum & mingendum, ut docet D. Th. *Pot. q. 1 ar. 6*. Ita nec potest volitionem mali infundere, neque actum, ut malitiam habere, & imperfectionem, sed dat tantum volendi facultatem & actum in communi absque modificatiua determinatione ad hunc modum volendi male rem hanc.

Propterea etiam si S. Thomas diceret, quod Deus concurrat ad substantiam actus cum causa & in causam (id quod nunquam dixit) intelligendum est quoad actum executionis peccati, qualis est occisio hominis, & rapina; non autem ad actum volitionis (quod est implanare) unde resultat actus executionis. Quapropter non sine impietate maxima potest affirmari, quod Deus voluntati indat eam volitionem, quæ est odium Dei: & intellectui illam intellectionem, quæ est hæretica, præiudicans de Deo, licet dederit virtutem iudicandi & volendi.

*Si quoniam
diceretur
Deus concurrere ad actum
malum apud
S. Thom. intelligitur quo
ad executionem, non
quo ad volitionem.*

*Appendix argumentorum ex Diuo Thoma,
ad probandum quod Deus non agit
in causam peccantem.*

ARTICVLVS VI.

Amplius autem ex D. Thoma hæc sententia condemnanda manet; nec etiam si satis condemnaram ratio affecti, non prosequemur, si forte sit spes conuincendi erroris.

1. Porro ergo *Mal. q. 3. a. 2.* ita format argumentum dicens.
(Videtur quod actio peccati non sit à Deo, nam homo non dicitur esse causa peccati nisi quia est causa actionis peccati. Nihil enim ad malum intendens operatur, ut Dionysius ait in quarta de diuinis nominibus. Sed Deus non est actor peccati. Ergo non est causa actionis peccati.) Deinde respondet ad 1. dicens, quod homo qui peccat, licet per se non velit deformitatem peccati, tamen deformitas peccati aliquo modo cadit sub voluntate peccantis, dum scilicet magis elegit deformitatem peccati incurere, quam ab actu cessare. Sed deformitas peccati nullo pacto cadit sub voluntate diuina, sed consequitur ex hoc quod liberum arbitrium recedit ab ordine voluntatis diuinæ.) Hæc autem responsio nulla esset, si, ut aiunt, Deus tot modis ageret in causas arbitrias, videlicet, si prædeterminasset ab æterno actum peccati, & intempore faceret, & efficaciter promoueret simul voluntatem ad faciendum, nec recederet ab actu donec consummetur peccatum. Nam ut ait de Pot. q. 3. a. 7. ad 3. ipsa naturæ operatio, est etiam operatio virtutis diuinæ, sicut operatio instrumenti est per virtutem agentis) quod itidem aiunt Pseudorthomistæ in volitionibus.

2. Præterea voluntas non vult deformitatem actus, sed ipsum actum, ut est bonus aut honestè, aut vtiliter, aut iucundè bonus: nec mouet se ad deformitatem actus nolitam si

bi & Deo: ergo non aliter vult nec agit, quàm vult & agit Deus: ergo non peccat plusquam Deus. Si autem peccat, quia non recedit ab actu, cui necessariò est annexa deformitas; ergo tunc prosequitur actum sine Deo. Si autem cum Deo: ergo nec Deus recedit; ergo non potest homini efficaciter à se moto imputare non recessum.

3 Præterea ipsemet Deus non mouet diabolum efficaciter, & carnem & mundum, ad suggerendum actum adulterij, ne-
Si Deus mouet hominem
 & diabolum
 ad alium peccatum
 ergo & ipse
 peccat, vel nihil est peccatum.
 dum volitionem, non tamen, vt aiunt, ad deformitatem actus, quia deformitas non est suauis ab ulla causa. Attributen neque per hoc non dicuntur moueri ad deformitatem annexam. Et Deus ipse facit volitionem adulterij efficaciter in voluntate. Ergo non potest dici, quod Deus non vult deformitatem actus, & homo vult: Tum quia necessario sunt coniuncta, præsertim in odio Dei, & blasphemia, & mendacio. Nec possunt reperiri in sensu diuiso: Tum quia ea ratione, qua non vult Deus deformitatem actus, eadem ratione nec vult homo deformitatem; sed bonum voluptuosum, cui annexa est deformitas: & propter hoc peccat. Ergo multo magis Deus qui facit eundem actum efficaciter, & facit vt homo faciat, neque possit non facere: cum moueatur æterno decreto & temporali efficaci præmotione. Et quidem vellet homo cauere, at non potest; quia efficaciter à Deo mouetur: Deus autem potest & non vult, vt isti docent: ad impossibile autem nemo tenetur. Imo Deus ipse facit hanc impossibilitatem, dum efficaciter mouet voluntatem ad volitionem actus: quæ volitio non potest non esse, nisi Deus ipse præmoueret ad alterum actum voluntatem cum maiori efficacia. D. Thomas ait, ideo culpari voluntatem, quia non cessat ab actu illo, cui annexa esset deformitas. Sed per te (ô Pseudothomista) Deus ipse non desistit, seu cessat ab illo actu, sed potius efficaciter mouet, vt fiat ita vt homo motus non possit cessare & cauere, ne fiat. Ergo vel actus non est homini culpabilis, cum faciat illum Deo faciente, & impellente; vel magis est culpabilis Deo, quam homini, vt dicit Lucifer, & Luciferiani, & Caiani, & Talmudistæ, quod Deus peccauit damuando diabolum & Iudam,

& Iudæos ad poenas, quos impulit ad culpas; vel neutri, vt dicunt Libertini secundum rem, sed secundum opinionem tantum.

4 Præterea si Deus mouet efficaciter ad actum peccaminosum, ad quid Diabolus & caro tentant, cum Deus sufficiat efficaciter? Et ad quid aliæ causæ nos ad bonum mouent, si Deus solus efficaciter mouet?

*Implicat con-
trad. dicere,
quod actus
prædeter-
minatur
à Deo: &
Deus non co-
stans ad ac-
tum, ut pec-
caminosus
est.*

5 Præterea non vident Pseudothomistæ, quod ipsorum opinio implicat contradictionem, dum aiunt, à Deo prædeterminari hominis voluntatem ad hunc actum, & ad hanc volitionem, non in communi, sed indiuiduatam, & singularizatam, & agere in causam, & cum causa simul: & simul concurrere ad actum peccaminosum, sed non vt peccaminosus, sed vt actus est. Indiuiduatur enim, & modificatur hic actus à conditionibus indiuidualibus: conditio autem ad solam volitionem adulterij, determinat ad adulterium. Si autem ad solam volitionem, nequaquam, vt ipse pulchrè docuit *p. p. q. 105. & p. 2. q. 9 a 1. d. 3.* Et propterea ibidem, & in *q. disp. de Pot. & de mal. supra citatis, & in 2. d. 25. q. 1. & Rom. 5. lect. 3.* constanter & perpetuo declarauit S. Thomas, actiones voluntatis non prædeterminari à Deo, sed relinqui in potestate liberi arbitrij: quod & sacræ literæ nunquam non contestantur. Igiturarendum quod liberum arbitriū semper remanet iudifferens: & cessare potest de facto ab illo actu, cui deformitas est annexa, & ideo culpatur, quia non cessat (ait D. Thomas:)] non cessat autem, quia non vult cessare, non quia Deus efficaciter ipsum mouet. Non vult autem, quia liber est, dataque illi libertas est in conditione naturæ, cum permissione faciendi, seu potius volendi quidquid vult, tanquam dominus actuum suorum, & vt filius, & propter se, non tanquam seruus, & propter aliud, vt supra probatum est. Potest ergo peccare & non peccare. Peccati autem potentialis facultas est Nihilum, de quo sumus: actualis est voluntas, eligens sponte minus bonum præ maiori.

6 Præterea, vt ibi probant doctores, & D. Thomas: omnis creatura agit Deo agente, & scit & sentit Deo intelligē-

te, & potest Deo potente, & vult Deo volente. Si ergo prædeterminat actum voluntatis, sequitur, quod cum homo vult malum Deo, id est odit; quod Deus etiam seipsum odit, facit enim totum actum communiter & singulariter, & circumstantialiter. Quapropter impiissima videtur hæc assertio, nec sustinenda, quod agat in causam determinando omnes actus. Et quod permittat peccatum, ut peccatum est, non solum ut actus est, sicut dicit Alvarez d. 11. n. 3. cum deberet dicere, quod permissio cadit super volitionem, non super peccatum, & ut volitio actus est: & non ut hic actus est.

Ex vario ingenio causarum agentium iterum ostendere S. Thomam solere, quod liberum arbitrium non prædeterminatur: Deus non agit in causam, præsertim peccantem.

ARTICVLVS III.

Amplius autem, vel quæ dicta sunt prius de voluntatis libertate intemerata, ex eo quod Deus non prædeterminat actus eius, ac propterea non agit in eam nisi communi motione, ad bonum; sed quia ea etiam particulari modo, ut requirit substantia actionis, repetere non grauemur.

Dicit ergo D. Thomas p. p. q. 41. art. 2. Voluntas & natura differunt in causando, secundum hoc, quod natura determinata est ad vnum: sed voluntas non est determinata ad vnum: cuius ratio est, quia effectus assimilantur causæ, agenti in forma per quam agit. Manifestum est autem, quod vnius rei vnica est forma naturalis, per quam res habet esse, unde quale ipsum est, tale facit. Sed forma per quam voluntas agit, non est vna tantum; sed sunt plures secundum quod sunt plures rationes intellectus. Unde quod voluntate agitur non est tale, quale agens, sed quale vult, & illud

*Ex prima di-
stincta volun-
tatis & natu-
ræ agentis
Ratio. Na-
tura agit per
vnam formam
ideæ ad cuius
voluntas per
plures, ideo
non determinat
naturam idem
ergo &c.*

, intelligit esse agens. Eorum igitur voluntas principium est,
 , quæ possunt sic aliter esse; eorum autem, quæ non pos-
 , sunt nisi sic esse, natura principium est. Voluntas autem
 , quatenus natura (ait ad 5.) aliquid naturaliter vult, sicut
 , voluntas hominis naturanter tendit ad beatitudinem.

Ex quibus liquet, quod voluntas non promouetur deter-
 minate; & potest variare volitiones, & illa quorum est
 principium, possunt esse & non esse, & sic & non sic.

2. ex 1. diff. Item *pot. q. 3. art. 13. o.* inquit. Natura est determinata ad
quid volun- unum, quantum ad id quod virtute naturæ producit, &
tas ad plures actus & op., quantum ad hoc quod est producere & non producere, &
positos, & ad lic producere, sed voluntas quantum ad neutrum determi-
emissiones nata inuenitur. Potest enim voluntas artificis facere scam-
eorum se ha- ber, ergo libe- num vel arcam, & facere, vel non facere, & à faciendo etiã
re: natura ve- cessare; & sic facere, & non sic; & nunc, & non nunc. At
ro ad unum ignis non potest non calefacere, nec cessare de se, neque
uno modo quando potest obiectum præsens calefacere, differt in
Es. aliud tempus, sicut voluntas, &c.

Doctè sanè docet, magnam libertatem, nullius prædeter-
 minationis efficacix subiectam.

3. ex 3. diff. Item *ver. q. 22. a. 1. o.* ait. Quædam moueri violenter
quia non vio- absque proprio appetitu, vt lapis sursum à manu, & sagit-
lenter, nec ta à sagittario. Sic autem naturalia non moueri, sed à pro-
naturaliter, prio appetitu etiam tendere in finem à Deo præscriptū, &
nec seipsa ab ipsis appetitum. Appetunt autem per formam impres-
solum, sed à sam, sicut graua per grauitatem deorsum. Si enim non
seipsa, quo- irent proprio appetitu, dicerentur dirigi ad finem bonum,
niam cogno- scirent finem, me- sed non ire nec appetere finem bonum ipsis. Alia verò ten-
scirent finem, me- dunt in finem ab ipsis præcognitum, vt bruta & homo,
diu & ratio- sed differenter. Nam bruta cognoscunt finem per aestima-
nem medio- tiuam; & non rationem finis & ordinis mediorum ad fi-
nam ad finem nem. Homo autem hæc omnia cognoscit. Et propter-
 , ea est dominus actuum suorum, prout iudicat esse facien-
 , dum. Quod iudicium non habent bruta, nisi quatenus par-
 , ticipat sensum, sensus rationem, & ratio Deum, vt dicit in
ver. q. 7. item in 3. d. 27. q. 1. a. 4. ad 3.

Ex hoc habes, quantum distet S. Thomas ab omni prædeterminatione Dei, & actione in causas voluntarias secundum suam doctrinam.

, Præterea 3. d. 39. q. 1. art. 1. o. ait. Voluntas secundum se, indifferens est ad plura; sed quod determinatè exeat, ad hunc vel illum actum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate; sed in naturalibus actus egreditur ab agente, sed determinatio non est ab agente, sed ab eo, qui agentialem naturam dedit, per quam ad hunc actum determinatur; & ideo propriissimè actus voluntatis à voluntate dicitur. Et ideo si quis defectus in actu eius sit, ipsi voluntati in culpam & peccatum imputatur. Et in 4. 2. o. Ratio, ait, culpæ est in homine secundum illam potentiam, quæ ad plura se habet: nec ad aliquid eorum determinatur, nisi à seipsa, quod tantum voluntati cõuenit, &c.

4. Ex dist. 4.
quia propri-
ssimè à se
mouetur, al-
ioquin non
peccaret.

Hic clarè tollit prædeterminationem, & præmotionem in voluntariis; sed in naturalibus ponit, sed à Deo, ut conditore formarum ad certos fines. Et quia propriissimè se determinat à se, & actus eius, est eius propriissimè, quod in naturalibus non item; peccat, aut meretur, alioquin non peccaret, &c. similiter habet dominium sui actus, quia se determinat: alioquin serua esset: ut & Arist. docuit.

5. Amplius ver. q. 22. d. 4. o. inquit: (quod natura aliqua, quãtò Deo est propinquior, tantò expressior in ea diuinæ dignitatis similitudo inuenitur. Hoc autem ad diuinam dignitatem pertinet, ut omnia moueat, & inclinet & dirigat. Ipse autem à nullo alio motus, vel inclinatus, vel directus. Vnde quanto aliqua natura est Deo vicinior, tantò minus à Deo inclinatur, & magis nata est seipsam inclinare. Natura ergo insensibilis, quæ ratione suæ materialitatis est maximè à Deo remota, inclinatur quidem in aliquem finem, non tamen est in ea aliquid inclinans, sed solummodo inclinationis principium, ut ex prædictis patet. Natura autem sensitiua, ut Deo propinquior, in seipsa habet aliquod inclinans, scilicet appetibile apprehensum: sed tamen inclinatio ipsa non est in potestate ipsius animalis, sed est ei aliunde determinata. Animal enim ad aspectum

5. Quia incli-
natio Deo
ideo à se.

, delectabilis, non potest non concupiscere illud, quia ipsa
 , animalia non habent dominium suæ inclinationis, unde
 , non agunt, sed magis aguntur secundum Damasc. Et hoc
 , ideo, quia vis appetitiva sensibilis habet organum corpo-
 , rale, & ideo vicinatur dispositionibus materiæ, & rerum
 , corporalium, ut moueatur magis quam mouet: sed natura
 , rationalis, quæ est Deo vicinissima, non solum habet in-
 , clinationem in aliquid, sicut habent inanimata: Nec solum
 , mouens hanc inclinationem, quasi aliunde eis determina-
 , tam, sicut natura sensibilis, sed ultra hoc habet in potestate
 , ipsam inclinationem, ut non sit necessarium inclinari ad
 , appetibile apprehensum, sed possit inclinari, vel non incli-
 , nari. Et sic ipsa inclinatio non determinatur ei ab alio,
 , sed à se ipsa. Et hoc quidem conuenit ei, in quantum non
 , utitur organo corporali, & sic recedens à natura mobilis,
 , accedit ad naturam mouentis, & agentis. Quod autem a-
 , liquid determinat sibi inclinationem in finem, non potest
 , contingere nisi cognoscat finem, & habitudinem finis in
 , ea quæ sunt ad finem, quod est tantum rationis. Et ideo
 , talis appetitus non determinatus ex aliquo alio, de neces-
 , sitate sequitur apprehensionem rationis.

*Etiam incli-
 natio actua-
 lis est in po-
 testate lib.
 arb. ergo
 potest repe-
 lere gratiam
 dum a se
 mouetur ad
 gratiam.*

Ex quibus verbis non semel constat, quod rationalis vo-
 luntas non determinatur à Deo, sicut sensualis & rationalis,
 & quod seipsam agat, ut Deo proxima, & ideo non agatur:
 nec Deus in eā agat, nec prædeterminet inclinationem eius,
 nisi ad bonum in communi. Et quidquid Pseudothomistæ
 & Perthomistæ dicunt, cum ipso S. Thoma, & cum ratio-
 nibus ipsius mirificis pignat impudenter. Nota quod vo-
 luntas non solum se mouet ac determinat, sed etiam suam
 inclinationem habet in sui potestate. Ergo cum inclinatur,
 dissentire potest de facto, ut dicit Concil. Trid.

Soluitur dubitatio prima ex D. Thoma, quæ dicunt omnes causas applicari à Deo ad agendum, ergo Deum agere in causas determinando, quoniam non tenet in voluntariis nisi communi motione ad bonum: non enim ad malum, nisi occasionaliter, occasione accepta à peccatis malitia vel usu.

ARTICVLVS IV.

Sed contra hanc doctrinam vere Thomisticam, adducunt id, quod S. Tho. in p. 2. q. 109. 1. Res omnes positas in sua perfectione, vt producant actum, adhuc moueri à Deo. Quoniam velut omnes corporales motus reducuntur in corpus cœleste, primum mobile mouens, etiam calefactio ignis; ita omnes motus, tam corporales, quam spirituales reducuntur ad primum mouens immotum.

Item *Pot. q. 3. a. 7. o.* inquit. Deus operatur in natura, & voluntate operantibus, & hoc multipliciter. Primo, quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere possunt. Secundo, in quantum conseruat virtutem naturalem in esse. Tertio, in quantum mouet ad agendum &c. quia natura inferior non agit nisi mota &c. Ad 7. Accipit à primo agente esse intentionale, sicut serra intentionem artis. Similiter *Isaie 26.* dicitur, *Omnia operatus es Domine* &c. Et *Act. 17.* In ipso viuimus, mouemur & sumus &c. Et in catechismo Rom. p. 1. dicitur Deus intime operari, & ad motus, & ad actionem impellere. Et D. Th. vbi supra. Deus intimior est effectui, quam sua causa. Quoniam prima causa prius & efficacius &c.

Respondẽo, quod hæc, & alia loca S. Thomæ, intelligenda sunt sicut in p. p. q. 105. art. 4. & 5. exponuntur, quod Deus mouet omnia vt obiectum & finis, & vt agens vniuersale, non prædeterminans particulariter. Nam &

Ad 1. Respondio quod Deus mouet omnia obiectum: & actum quidem vniuersaliter non modificatiua determinatione.

cœlum, à quo trahit exemplum, itidem mouet, & sol generat hominem, nedum homo; similiter virgulta &c. Et quidē exemplū de instrumento moto declarat ita intelligi debere: alioquin contrarius esset Concilio Tridentino, neganti, quod liberum arbitrium agatur, vt instrumentum inanime, quod non potest simul aliud agere. Et idem docet *p. 2. q. 1. a. 1. o.* Et hoc exemplum retractat *in p. 2. q. 1. a. 3.* Et docet quod aliæ creature aguntur à Deo vt instrumenta. Rationalis vero à se, vt *in 3. d. 39. q. 1. a. 1.* & propriissimè.

Ad secundam authoritatem ipsemet D. Thomas respondet *in eadem Pot. 2. q. 3. a. 7.* vbi cum probasset contra Mauros, formas & virtutes rerum agere, & non solum Deum, tum ex vtilitate earum non ociosa: tum ex eo quod effectus assimilantur causis proximis; proximitate suppositi, quia ipse proximiores: non virtutis, quia proximior est Deus; concludit quod causis proximis competit actio. Et quod ignis vere calefacit, non autem Deus; & homo manducat, non autem Deus; sed mouet Deus ignem ad calefaciendum, & hominem ad manducandum: quippe quibus dedit formas & virtutes ad operandum, applicatque, vt secans cultelli acutiem. Et hoc quidem non est dubium intueatibus rerum seriem, in qua res nulla operatur, nisi applicata ab alia causa & occasione obiecti, & modificatione concausum certo tempore, & loco, & modo, acta in virtute agentis, & ordinantis omnia principis. Propterea concludit, dicens: Deus ergo, sicut cœlum in corporibus est causa actionis cuiuslibet, in quantum dat &c. & applicat actioni. Et in quantum eius virtute omnis virtus agit. Et cum Deus sit sua virtus, & sit intra rem, quamlibet, non sicut pars essentia, sed sicut tenens rem, in esse: sequitur quod in quolibet operante immediate operetur, non exclusa operatione voluntatis & nature. Ex quibus verbis manifestum est, quod non sit à Deo prædestinitio, cum mouet præsertim voluntatem. Et hoc *in resp. ad 13.* enucleat magis, dicens. Voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causæ primæ: sed quia causa prima non ita agit in voluntate, vt eam de

necessitate ad vnum determinet, sicut determinat naturam, & ideo determinatio actus relinquitur in potestate voluntatis & rationis. Hæc ibi, & eadem dixerat 2. *dist.* 25. q. 2. a. 2. ad 3. Deus agit in naturalibus sicut ministrans, virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agendi sibi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat: sed tamen determinatio finis & actionis, in potestate liberi arbitrii constituitur. Idem dixit *ver. q. 22. ar. 1. & 4. & p. p. q. 41. ar. 2. & pot. q. 3. a. 13.*

Quapropter Perthomistæ nihil probant, cum docent ex his, quod Deus agit in causam. Nam D. Th. dicit solum in causa, scilicet in natura, & voluntate. Et quando dicit Deum mouere ad actum, intelligit communi solum motione, præcipue in arbitrariis non prædeterminata, nec prædeterminanda, nisi per liberum arbitrium ad actum, hic &c. Et quidem *Rom. 4. lect. 3.* manifeste docuit exemplo Pharaonis in actum peccaminosum Deum non concurrere nisi generaliter, semper tamen mouendo ad bonum; sed determinari per nostram voluntatem ad malum: sicut ait, *in hoc excitavi te, vt &c.* vbi excitatum à Deo Pharaonem declarat ad regni defensionem: sed Pharaonem vsum esse excitatione illa ad crudescendum cōtra Hebræos. Item adduxit exemplum Nabuchodonos. de quo dicit Deus *Isaiæ 10. quod misit Assur contra gentem fallacem, vt vindicet &c. sed cor eius non ita arbitrabitur, sed vt cōterat &c.* Sic carnifex mouetur à iudice contra furem reum iudicatum, vt faciat iustitiam, sed ipse exequitur iustitiam, non propter iustitiam, sed propter auaritiam. Profecto si Assur mouetur à Deo in bonum, & ipse male vitur, & vult aliud, si hoc velle, aliudquam quod vult Deus, est etiam à Deo speciatim: sequitur quod Deus simul impellit ad bonum, & malum, iuxta Pseudothomistarum expositionem. Quod tamen expresse negat hic sanctus Thomas, & vbique. Imo Origenes, Chrysost. & Thomas docent, quod voluntate peruersa & malitia, quam Deus non immisit in Iudam, & in Neronem, vsum est Deus in bonum redemptionis, & in

gloriam Martyrum ex præuisione, non ex prædeterminatione, vt supra probatum est, vbi etiam declarauimus illud *Isaia 26. omnia opera nostra operatus es Domine* &c. & alia iuxta præsentem doctrinam de concursu generali in liberis, & speciali in naturalibus. Et illud *sine me nihil potestis facere*, Sanctus Thomas exponit de auxilio generali in omnibus actibus: vel de speciali in actibus supernaturaliter meritoriis sine prædeterminatione.

Notandum etiam, quod applicare causas ad causandum, non est agere prædeterminando actum causæ in liberis instrumentis, sed tantum in necessariis, vt mouetur penna ad scribendum. Cum enim Rex applicat doctorem ad legendum & iudicandum, communiter applicat, non prædeterminatione ad vnum sic, & nunc, ira, & non aliter &c. Et D. Thomas dat exemplum de coquo applicante ignem ad operandum id, quod coquus non operatur: non enim coquus calefacit.

Secunda dubitatio aduersariorum, ex eo quod D. Thomas, ex sacra Scriptura dicit; Deum immutare voluntatem Regis, & sine violentia: soluitur ex eo, quod licet sine violentia, non tamen sine necessitate. At libera est voluntas à violentia, & coactione. Ideoque Deum non immutare voluntates ad bonum aliud, vel quo ad modum, vel de malo opere voluto in aliud opus malum, utile Dei consilio, vel ad utilem circumstantiam in his, quæ ad salutem spectant; nec regulariter, sed extraordinarie.

ARTICVLVS V.

Secundo opponunt locum D. Thom. ubi asserit Deum mutare voluntates sine violentia. At hoc etiam ipse assero: sed non sine serui etiam necessitate; ergo & citra meritum volentis. At in opusculo & aliis in locis supra allegatis, scripserat voluntatem esse liberam à coactione, à necessitate, & ab invito. Necessitatur autem cum immutatur aliquando certis casibus, non autem regulariter in omni actione: Alioquin non remaneret in potestate consilij sui, vt supra docuit pluribus in locis. At quod dicit in 2. d. 25. art. 2. ad 1. & ver. q. 22. art. 8. (Quoniam voluntarium & violentum non possunt simul stare. Quando ergo Deus, immutat voluntatem, facit vt velit, quod nolebat; vel aliter, quam volebat: sed non vt velit, & nolit simul. Similiter, cum lapis grauis natura deorsum feratur, si à Deo sursum, feratur mutata inclinatione grauitatis, in inclinationem leuitatis, non dicitur violentari, sed mutari:] Sed, inquam, hæc verba non fauent Pseudothomistis, sed obsunt. De ratione enim liberi arbitrij est liberè, non necessariò operari: sicut, quando immutatur, aut prædeterminatur, illi accidit.

Propterea D. Thomas in principio o. ait. Potest Deus immutare voluntates de necessitate, non autem cogere &c. Et paulò infra ait, quod Deus immutat voluntatē, vel mouendo tantum ad aliquid volendum sine impressione facta in voluntate: aliquando verò imprimendo aliquam formā, vt est virtus & gratia. Sed hæc inclinatio quandoque est forma perfectā, sicut charitas patriæ; & hæc necessitat sufficiens, id est efficaciter (Nota hoc.) Aliquando forma addita non est perfectā vsquequaque, vt in viatoribus, & tunc inclinatur quidem, sed non necessitatur.] Ex quibus verbis vide: Primò, iuxta D. Thomam, idem dici sufficiens, quod efficax. Secundò, quod gratia in via non necessitat, nec mouet efficaciter, sicut in patria, quoniam non mouet in via sufficenter &c. Tertiò, Item quod si forma im-

si charitas
patriæ neces-
sitas sufficiens
ter. ergo idem
suff. & eff.

260 *De Prædestinatione, Electione;*

pressa non necessitat, multo minus motio præuia. Nisi quādo Deus immutat voluntates; quod nunquam facit in malum, seu in his, quæ ad salutem, sed in bonum, vt cū cor Regis vertit ad salutem, aut ad vindictam, non autem ad peccatum. Nam cum dicitur in psalmo 104. *Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius &c.* Et, ego induraui cor Pharaonis: intelligitur conuersio vnius malæ voluntatis inutilis ad malam vtilem, vt Iudæ voluntatem auaram in proditoriam: & Pharaonis ambitiosam in persecutoriam fugientis Israelis &c. Adde, per sustinentiam, & non emolli- tionem, vt supra docuimus.

Solutionem aduersariorum; quod videlicet propterea remanet libertas in homine effica- citer moto, quia non mouetur ad vnum, & remanet potentia, vt moveatur ad alia, & aliter: nullam esse in via D. Thomæ: nec rectè intelligi à Pertho- mistis.

ARTICVLVS VI.

*Enaso Per-
pro libertate
in ipsorum
dogmate.*

Confutatio.

*Quid deter-
minari ad v.
¶¶¶.*

MOx recinentes, quod sæpè damnatum est, aiunt, eius qui prædeterminatur, & in quem agit Deus, saluatur, libertas per hoc, quod voluntas non determinatur ad v- num, sicut natura; & remanet in ea potestas ad determina- tionem aliam, & aliter.) At mihi videtur de industria errare in doctrina S. Thomæ. Nam determinari ab alio, agente in causam, tollit libertatem, si ei non potest resisti de facto, ita vt voluntas remaneat domina eiusdem sui actus, & incli- nationis prosequendæ, & non prosequendæ, sic, & non sic, vt ex verbis D. Tho. pluries ostendimus, & in toto hoc cap. 9.

& in toto 6. Cū enim voluntas determinat seipsam ad vnum, quod semper facit, neque enim ad plura simul potest; tunc verè libera est, vt docet *Mal. q. 3. a. 3. ad 5.* At cum ab alio determinatur, siue ad vnum, siue ad plura, si non potest resistere de facto, tunc non est libera, sicuti nec respectu finis, quem non potest non velle, & tamen sponte vult. Ergo indifferentia constituit libertatem. Omnis autem efficax & infallibilis inclinatio tollit indifferentiam: Ergo & libertatem.

2. Præterea neque canis est liber, quia potest ad plura moueri, & aliter. Nam dum sequitur vulpem, potest cessare: vel ad leporem conuerti prosequendum: & sic, & aliter. & hæc plura potest capessere, & sponte, non coactus. Nec propter hoc liberè mouetur, sed seruiliter, quoniam ab obiectis & passionibus, non à iudicio libero syllogismum elicente, sed à passionibus & imaginibus facto ita, vt non possit aliter iudicare, sicut horologium à ponderibus motum sonat: & quidem rationabiliter ratione impressa, non elicitur: Sic homo non propterea est liber, quod potest aliter moueri, & in alia vice; sed quia potest se se mouere, vt dominus sui actus, sic & aliter, dum vult, & operatur, & potest de facto cessare, vt D. Thomas, *in citatis locis*, demonstrauit. Erenim quoniam homo mouetur ab exteriori agente, etiam à Deo, si non se mouet, ita vt possit de facto dissentire, non dicitur liber. Sicut nec sagitta est libera, nec lapis, nec canis: Sagitta enim ab alio mouetur absque proprio appetitu violenter. Lapis ab alio determinatus & à se appetente deorsum. Canis ab alio determinatus & à se, sed seruiliter ab obiecto & passione, facta æstimatione, non à se elicite. Homo à se sicut Deus, cui vicinissimus est. Sed sub Deo & à Deo, vt condente & conseruante voluntatem, & inclinante communiter, non autem prædeterminante particulariter, alioquin non à se vt liber, sicuti supra docuit S. Thomas, præsertim *in cap. 6. per omnes articulos, & ibidem* Chrysost. Aug. Nyss. Damasc. & omnes Philosophi, & Patres.

*Non est liber
homo quia
potest moue-
ri & cessare,
& sic &
aliter: sed
quia à se.*

*Homo ex hic, quòd determinat suum actum,
 & volitionem, non est causa sui, sed voli-
 tionis duntaxat concausa: modi-
 ficationis causa magis
 principalis.*

ARTICVLVS VII.

SEd obiciunt Perthomistæ. Si voluntas determinatur à se ipsa, & non à Deo. Ergo ipsa est sui esse principium, & non Deus. Si negas consequentiam, probant sic. Quod est principium operationis, est principium itidem illius esse, à quo manat operatio. Sed voluntas &c. Ergo &c.

Respondeo. Deus est causa primaria & vniuersalis etiam naturæ ipsius voluntatis in radice: sed voluntas est causa modificatiua volitionum & particularitatis, & moralitatis, in extensione. Ergo non potest esse causa sui, propriæ scil. naturæ, cum non operetur, nisi postquam est ipsa sui natura actu.

Item distingo antecedens. Nam operatio naturalis concludit naturam. Operatio verò voluntaria non concludit, sed indicat: Siquidem voluntas ab obiectis multis potest specificari, & à congruentiis variis mediorum erga finem, vnde variat volitiones, sicut dicit *p. p. 7. 41. a. 2.* Quæ cum, ordinatæ fiunt iuxta finem à Deo præstitutum, dicuntur rationales & bonæ. Cum deuiant, dicuntur irracionales & malæ. Et sicut artifex (ait D. Thomas) non est causa defectuum, & errorum, accidentium artificiatum erga finem, & deuiationis à fine, sed tantum tendentium ad finem: Sic Deus non est malarum volitionum à vero fine deuiantium, vt sic, sed solum volitionum in genere, & ad finem bonum tendentium: sicut dictum est non semel ex S. Thomæ verbis. Quapropter quoniam voluntas est causa operationum defectuosarum, non sequitur, quod sit causa sui esse. Quoniā defectus dicit non esse. Cum autem bonarum, non quidem

primaria est causa, & independens, sed sub Deo & à Deo; nec est productiua primitus, sed modificatiua. Igitur ex hoc quod sibi determinat volitiones, non est causa sui. Immo Deus est causa modificationis, & homo: sed Deus vniuersaliter, vt causa voluntatum; homo modificatiue, & specialiter & indiuidualiter volitionum sic & sic. Non enim Deus manducat, sed homo. Nec Deus odit Deum; sed homo, dum mouetur in communi ad volendum, & ipse vult malum Deo: Et Pharaon excitatur ad defensionem à Deo, & ipse modificat, & torquet defensionem ad crudelem persecutionem Israël. Omnis ergo entitas est à Deo, vt principio entis vniuersali. Modificatio autem non est entitas, sed entitatis diminutio & particularisatio à creatura, vt nihili particeps est: quo est hoc & hic, & aliquid: non autem omne, omnino, & ens. Vide *Metaph. p. 2.* Ad superioris ordinis opus non est modificatio, sed eleuatio. Ideo ad supernaturale opus mouemur à gratia speciali: ad naturale à generali: ad defectuum à nihilo. Sic calor, vt decem, ad calefaciendum vt viginti, indiget superioris virtute: vt decem, ordinaria: vt sex, defensione. Vide *Met. & Theol. 6.*

Replicationes Perthomistarum, probantes absolutum decretum reprobationis, & predestinationis ante præscientiam futurorum meritorum & demeritorum: ac posse stare libertatem arbitrii cum efficaci præmotione propter potentiam possibilis, & impotentiam euentus, seu facti.

CAPVT X.

ARTIC. I.

SEd iterum opponunt Perthomistæ, quod D. Thomas *ver. q. 23. a. 3. ad 3.* docet hanc esse veram. *Deus vult hunc*
 Ii ij

264 De Prædestinatione, Electione,

Arg. 1. „saluari, & ipse potest damnari: Non autem hanc: *Deus vult ipsum saluari, & ipse damnatur.* Ergo verum est, quod libertas arbitrii (aiunt) saluatur solum per posse de possibili, absque posse de facto.

2. Item in 1.2.q.24.a.2.11.o. ait. Virtus Spiritus sancti infallibiliter operatur quodcumque voluerit. Vnde impossibile est, hæc duo simul esse vera, quod Spiritus sanctus velit aliquem mouere ad actum charitatis: Et quod ipse charitatem amittat peccando &c.

3. Item 1.2.q.112.ar.3.o. Præparatio, ait, secundum quod „est à Deo mouente, habet necessitatem ad id, quod à „Deo ordinatur, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest. Vnde si ex „intentione Dei est, quod homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter ipsam consequitur, secundum illud *Ioan. 6. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.*

„ Adducit verba Augustini in *Enchiridlo* 45. *Deus omnia, quæcumque voluit, fecit* &c. Quod vbique verum non esset, si aliqua voluit, & non fecit: & quod est indignius, „ideo non fecit, quia ne fieret, quod volebat Omnipotens, „voluntas hominis impediuit.

Præterea voluntas est determinabilis, non à se, ergo ab alio, vt dicitur in libro de bona fortuna, alioquin ipsa esset à se, & principium sui.

Christus, & Angeli confirmati non possunt peccare, & tamen sunt liberi arbitrii, quoniam possent in sensu diuiso. Ergo &c.

Retorquentur argumenta contra Pseudothomistas, & Perthomistas: & respondetur ad singula.

ARTICVLVS II.

AT quidem ex iam dictis plenissime satisfactum esse *Retorfo in*
 obiectionibus quibuscunque palam est. Retorqueri *Argumento.*
 etiam possunt hæc argumenta in Pseudothomistas. Si
 enim *omnia quacunque Deus voluit fecit, & vult omnes sal-*
uos, vt dicunt principes Apostolorum, *& neminem peri-*
re. Ergo nemo perit, & omnes de facto saluan-
 tur, licet possent non saluari. At illi negant voluntate ab-
 soluta Deum velle omnes saluos, sed conditionata, si ser-
 uauerint mandata, etiam postquam acceperunt baptismi
 gratiam: sic & nos ex eodem D. Tho. respondemus, qui
 distinguit inter volita Dei absoluta, & volita cum condi-
 tione causarum secundarum. Vult enim Deus libere saluos
 eos, qui cooperantur gratiæ; non autem qui claudunt oculo
 lumini. Igitur &c.

Ad primum respondetur, quod D. Thomas ibi loquitur *Ad 1.*
 de voluntate Dei absoluta, consequenti præuisionem me-
 ritorum & demeritorum, quam constat semper impleri
 iuxta eius dogma: quoniam omnibus consideratis conside-
 randis in operibus, quæ certam faciunt electionem, vt di-
 cit princeps Apostolorum; decernit, & tunc & impossi-
 bile est secus euenire, quia nulla concausatio impeditiua
 consideranda expectatur, quod D. Thom. *in ver. 1. q. 6. ar. 3.*
& quodl. 11. a. 2. declarat. Hic autem loquitur de antece-
 dente præuisionem finalem hominis voluntatem: quia ante-
 cedentem constat non semper impleri, obstante libero
 arbitrio, cui data est potestas efficiendi, & efficiendi, re-
 sistendi Deo, & determinandi se se, impediendi, & non
 impediendi gratiam, sine quo libero arbitrio salus
 in adultis non perficitur, sicut S. Thomas semper docuit;
 præterit *in ver. 1. q. 22. ar. 8. & p. p. q. 19. a. 6.* Planum est au-
 tem, quod liberum arbitrium post decretum conse-
 quens non potest velle & operari aliter: sed quoad potest,
 incerta est ex parte nostri salus & damnatio. Et ideo iube-
 mur usque ad mortem iustificari, quia usque ad mortem

266 *De Prædestinatione, Electione,*

potest, vt supra probauimus ex dictis S. Thomæ; & propter hoc *inquodl. 5 a. 8.* docet prædestinationem non posse esse certā, nisi ex scientia futuri euentus. Idē *quodl. 11. ar. 2.* Et *ver. q. 6. 3. ad 6.* probat prædestinationem esse continenter, nec Deo esse certam, nisi in quantum respicit præsens, id est coexistentiam prædestinati, & operum illius: non autem ex decreto vnquam dixit esse certam.

Ad secundum respondet ibidem ipsemet S. Thomas, quod scilicet loquitur de charitate inamissibili secundum se ex parte Spiritus sancti donantis, & mouentis animam; quæ charitas, vt sic, non solum est inamissibilis, quoniam non deserit, nisi desertus, sed etiam facit hominem impeccabilem, vt ibi dicitur. Et deinde subdit, quod ex parte, subiecti accipientis potest amitti, dum est in via, non autem in patria, vbi summum bonum videtur per essentiam. Quapropter hoc quod adducunt pro argumento contra nos, resoluit omnia argumenta aduersariorum, vt patet in ipso textu. Imò in *2. d. 25. bis* docuit S. Th. liberum arbitrium, etiam informatum gratia, & charitate Spiritus sancti operari posse de facto opus contrarium, vt supra docuimus. Et in *supr. p. p. q. 63.* manifestè docuit Angelos creatos in gratia omnes in secundo instanti peccauisse, non autem in primo. Quoniam in fine secundi instantis, in quo mereri cœperant gloriam, non deserti ipsi deseruerunt meritum, & gratiam, qua merebantur; qui tamen Angeli ex parte Spiritus S. nunquam deserentis, erant impeccabiles. At ex liberi arbitrii flexibilitate peccauerunt. Quando ergo Spiritus sanctus mouet ad actum charitatis, impossibile est ex parte sui, cuius donum est sine pœnitentia, vt amittamus eam. Et hoc valde pugnat contra Pseud. dicentes, quod homo positus in gratia deseritur à Spiritu sancto non deserto.

Ad 3. verum est, quod ex parte Dei mouentis habet necessitatem infallibilitatis; ex parte tamen recipientis hominis, nequaquam, vt in *cap. 5. art. 3.* ostendimus. Et sæpe ex verbis D. Thomæ probatum est, præsertim in opusculo: Quod videlicet voluntas non trahitur coactione, vt Susanna

sanna; nec necessitate, vt Eleazar; nec inuita, vt feruus, aut accusatus: sed libere, sicut qui se ipsum determinat. Alioquin nec Angeli, nec homines positi in gratia possent amplius peccare: Plus enim gratia habitualis, hominem copulans Deo, potest facere, ne recedat à Deo, quàm praua morio ad hanc copulam, quæ fit per gratiam. Quod si gratiam abiicit voluntas humana possessa ab ipsa gratia informante, multo magis abiicit motionem, à qua non possidetur, sicut Concil. Trid. sess. 6. & Senonense declarauerunt. Hoc etiam patet ex autoritate citata Ioan. 6. *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.*) In qua duo præponuntur, vnde sequatur volitio infallibiliter, videlicet Patris reuelatio in corde, iuxta illud *Psal. 84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus;* & discere per persuasæ voluntatis assensum credentis reuelata, vt ipsemet D. Th. exponit *Ioan. 6. lect. 5. & 4. sen. d. 17. q. 1.* Sic enim voluntas regulariter venit ad Deum: & non quia afficitur efficaciter ex prædeterminatione, vt veniat, siue discat, siue non discat prius, ritu infantis in fide parentum. Et hoc enucleat alibi D. Thomas.

Ad 4. respondetur, quod D. Aug. debet subiici Christi *Ad 4.*
sto dicentis: Quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina,
sub alas, & non uisti? Et alibi, *Tota die expandi manus meas*
ad populum non credentem, sed contradicentem mihi &c. Et
alibi, Seruare me fecistis in peccatis vestris &c. Quoniam bo-
 nas monitiones Dei vertebant in malum, sicut Pharaon ex-
 citatione pro regni defensione ad malum populi Dei uteba-
 tur. Item alibi, *vos semper Spiritui sancto resististis &c.*
 Deus autem fideliter nos vocat *Venite ad me omnes, qui la-*
boratis, quia vult nos venire, non quia non vult; sed deci-
 pit hisce verbis, vt volunt Pseudothomistæ, in Augustino *Responsio*
 fundati perperam: qui nimirum in Enchiridio loquitur de
 voluntate absoluta & consequenti, quam nulla voluntas
 humana impedit: non autem de ordinata antecedenti decer-
 nente saluare te, sed non sine te, vt ipse Augustinus citatus
 à S. Thomâ docuit, neque temerare libertatem. Et hoc
 declarat S. Thomas *p. d. 47. 1. 1.* Et profecto non semel.

Aug. ac Thomas docuerunt, quod si non facerent homines, nisi id quod vult Deus, non peccarent; etiam si peccaminosos actus facerent, & odirent Deum, quia sic vult Deus: vt Okam proluxius probat.

Hoc idem argumentum fecit Simon Magus contra S. Petrum, apud S. Clem. Rom. extatque in Clem. Alex. & Iustino Martyre in Apologia: vbi quærenti, an euenit quod Deus vult, aut quod non vult? Si primum. Ergo Deus vult peccatum; euenit enim. Si secundum, indignum est, vt voluntas Omnipotentis non faciat quod vult, quia impeditur ab homine. Ergo non erat omnipotens. Respondetur, quod euenit, quod vult Deus, etiam quando homo peccat, quoniam Deus vult vt homo operetur libere iuxta sui naturam quidquid vult. Et hæc voluntas, quæ dicitur permissiua, mihi videtur antecedens, quoniam respicit conditionem naturarum, quas Deus condendo sin- git operari omnes iuxta proprium ingenium. At quando S. Thomas dicit, voluntatem permissiuam esse consequentem; intelligit post peccatum, quando meretur homo deteri: sed non propterea sequitur, quod Deus absolute vult aut permittit peccatum, quod omnino vetat, sed vult vt homo operetur, sicut vult. Et cum vult peccatum, tunc dicitur permittere consequenter, vt peccet, at physice tantum.

Et profecto 1. 2. q. 93. 3. 3. docet permissionem humanam non esse approbantis, sed dirigere non potentis, aut nolentis, sicut permittuntur meretrices, & libellus repudii. Et hæc permissio est voluntatis consequentis, vt dicitur 4. d. 33. 2. 2. de qua dixit *ver. q. 1. 8. ad 4.* Bonum est in actu permittentis Dei, non in permissio. Sed de permissione antecedenti physica dicitur *Ecc. 15. Reliquit hominem in manu consilii sui.*

Permittere est voluntas antecedentis, ut respicit in de terminatione voluntatis & non dicit in Deo imbecillitate sed omnipotentiam.

Et hoc quidem non arguit impotentiam diuinæ voluntatis, sed omnipotentiam, & summam sapientiam, vt dicitur *p. d. 47. q. 1. art. 2.* quæ potuit dare, etiam homini, vt agat etiam contra Deum electiuum actum, non autem naturaliter: siquidem potest eligere, quod vetat Deus. At hoc non est physice contra Deum, sed contra ipsum hominem!

Non enim potest subterfugere dominium iudicis Dei, qui non seruat præceptum patris Dei. Ideoque in poena peccatoris impletur voluntas Dei, quomodo peccator ipse non implet, vt docet S. Thomas *p. d. 47. q. 1. ar. 1. ad 3.* Item *ver. q. 6. art. 3.* D. Thomas, quod Deus non decreto, aut prædeterminatione saluat quem vult, sed adminiculo, rum administratione intus & extra. Vide *cap. 5. ar. 3.*

Ad 5. dicit S. Thomas. *Mal. q. 16. s. o.* Quod liberum arbitrium est voluntas actiua. Est tamen passiua, quatenus determinabilis in se. Et tunc eius indifferentia est priuatio. Imperfectus enim est qui dubius est, in deliberando: in Deo autem indifferentia est, sed negatiua & ex parte obiecti; quoniam non potest per multa media assequi finem. Et hæc perfectio est etiã in homine, consiliis abundante. Hominis indifferentia est in facultate, & in actu, quem cum vult potest nolle, non simul, sed cessare à volendo, & est ad opposita obiecta, & loca, & tempora, & modos, quoniam ducitur iudicio considerante multa media, & multipliciter, & propterea non est finis, sed mediorum: ad finem enim non est indifferens. Unde in *p. 2.* dixit S. Thomas, quod voluntas determinatur à Deo, vt fine: sed facta in actu per volitionem finis, ipsa se se determinat ad media hæc, vel illa, & sic, & aliter. Determinatur ergo voluntas à Deo ad volendum, & ad bonum in communi, non autem ad sic, & nunc, & hoc, & malum, sed relinquatur in libertate sui iudicii: quod ideo liberum, quoniam potest obiecta & passionem, quibus specificatur, omittere, nouisque syllogismis, noua & eadem aliter aggredi, & hoc ex natura libertatis est: quæ non differret à causis naturalibus, si secus esset, vel saltem à seruilibus, si traheretur, vt postmodum volens. Excepta finis volitione necessaria: ad hoc dupliciter aliquid non est in potestate liberi arbitrii, vel scilicet, quia excedit efficaciam virtutis nostræ, & executiue, vt volare sine alis, & fugere de carcere, quæ vult, sed non potest ex equi. Vel quia excedit facultatem iudicii deliberantis, vt repentina, sicut dicit *ver. q. 24. 12. o.* Repentina proueniunt rationem. Vel ex passione vt ira: atque tunc pec-

Determinatur voluntas à fine, non à mediis. Et modis, nec à malo, sed in his libera à se solum determinabilis.

270 *De Prædestinatione, Electione,*

„cat venialiter, & ideo non potest omnia peccata venialia vitare; alias ex habitu, vt castitatis, & iniustitiæ, & tunc potest singula, sed non omnia vitare mortalia, quæ ex habitu deliberato.

Sed per nouos Thomistas, nec liberum arbitrium potest exequi vt volens, nec deliberare vt iudicans, nisi à Deo efficaciter præueniatur. Ergo non est aliquando, nec semel liberum, sed in omnibus, & singulis volitionibus, & iudicationibus, & executionibus seruum.

Cum autē aiunt, quod remanet illi potentia ad oppositū: sibi ipsis mentiuntur: Illa enim potentia non potest velle, nec iudicare, nec operari, nisi à Deo præmoueatur efficaciter. Ergo nunquam est nisi passiuā (quod est contra Concil. Trid.) siquidem actiuā non est, nisi negatiue, non quidem sicut filius à Patre, quales sunt, qui spiritu Dei aguntur. Nā omnes boni, & mali, & rationales, & irrationales aguntur, & agi oportet efficaciter vt agant: sed sicut seruus à domino. Imo & sicut natura à naturante, quod longe minorem præstat libertatem: nisi asserant efficaciam Dei nusquam illis deesse, quandocunque eis libuerit, vt in die semper potest oculus videre, quoniam sol ei tunc non deest. Alias nihil facit ad libertatem, quod motus se mouet. Sic etiam canis, & ignis, & omnes creaturæ se mouent suis formis, & virtutibus quando mouentur. Falso ergo asseritur, quod dum ad velle mouetur homo, & vult, est liber, nisi de facto possit nolle, aut Deus ex pacto conditionis adiuuet ad nolle, quando libet voluntati. Et hoc etiam implicat: quoniam nisi det voluntati vt libeat, non libebit, & sic in infinitum: Nec præterea est in eius potestate oppositum, sed in potestate mouentis.

Vnde verius dixit Okam, & Gabric', quod voluntas non est libera in eo instanti, quo elicit volitionem, ad non volendum, quoniam duo actus simul esse non possunt. Nec potestas facit liberum, nisi per se ad actum oppositum valeat, & non ab alio; implicat enim esse in se, & ab alio, vt docet S. Thomas 2. 2. 5. q. 2. a. 1. o. nisi illud aliud sit in nobis habere. Propterea nec oculus dicitur liber

ad videndum, quoniam non potest nili lux adsit.

Sed obiciunt, Angelos confirmatos, & Christum, qui *Obiectio.*
non possunt malum aggredi, & tamen liberè operantur.
Respondeo, quod in istis est indifferentia circa modum, &
tempus, & locum, & ad bonum maius & minus, non ad ma- *Responsio.*
lum. Item stante præcepto Patris, liberè mortuus est Chri-
stus libertate, qua elegit illico conceptus obedire, sicut S.
Thom. ait de monacho ex voto obligatorio operante om-
nia liberè in virtute primæ electionis, cum profitetur obe-
dientiam.

Sed aiunt, Christus non poterat peccare, ergo nec non *Lib. arb.*
obedire; vnde concludit Perthomista, quod poterat nega- *in Christo*
tiue, si non habuisset præceptum. Et cum arguitur, quo- *quomodo.*
niam negatio adducit secum priuationem. Respondet in
sensu diuiso potuisse, non in composito. (Sed hæc respon-
sio nulla est in suo dogmate, quoniam nunquam potuit in-
ueniri, nisi in sensu composito, & idem in cæteris asserit
hominibus. Idcirco nos faciliè ponimus arbitrij liberta-
tem in electione prima, & in modo exequendi. In execu-
tione autem liberam solum voluntatem, non liberum arbi-
trium. Sed Perthomista non potest, quoniam, & circa me-
dia exequendi, & circa primam electionem componit effi-
cacious mouentis cum mora voluntate: Alioquin nec velle
posset.

*Ex his, quæ Deus pollicetur, & facit, & tra-
ctat cum hominibus: Item ex communi ho-
minum sententia, & naturæ testimonio, am-
plius ostentari portentosa dogmata Pseudo-
Theologorum, Deum mendacij, ac doli, &
crudelitatis, accusantium directè vel obli-
què, dum reprobant absque prauisione me-
ritorum.*

CAPVT XI.

ARTICVLVS I.

*Cum dicat
Deus se velle
omnes saluos
quomodo po-
stea no vult,
vel amica.*

SI quidem Deus æterno decreto non prædestinasset omnes homines, quos dicit omnes velle saluos, sed quosdã prædestinasset, quosdam reprobasset, ante præuisionem meritorum & demeritorum, vt aiunt, à capriccio, nequaquã postea dedisset omnibus gratiam, id est amicitiam suam, & virtutes, id est vias perueniendi ad Deum, nec omnibus promissionem paradisi & comminationẽ gehennæ; neque legem vnã dedisset omnibus; sed quos reprobat it absolurẽ, tanquam bestias tractasset viles, & nunquam ad suam amicitiam admisisset, nisi (quod est impos-) cum dolo, vt eos deciperet priuando per legem, bonis voluptuosis temporalibus, quæ verat; & per reprobationem æternis, quæ promittit.

*Opin.
Vniclef &
Hs.*

Quem dolum, vt vitarent Ioannes Vviclef, & Vs, dixerunt nunquam Deum recipere in gratiam aliquem ex reprobis, quamuis in infantia daret illi Sacramenta, & gratiam apparentem, etiam testatam miraculis operibusque bonis. Et propterea nunquam Iudas fuit membrum Christi, nec Paulus Diaboli, veraciter. Quæ opinio damnatur in Concilio Constantiensi, & in Tridentino non semel.

*Luther.
& Cal.*

Lutherani, & Calvinistæ asserunt, Deum ostendere voluntatem saluandi omnes in lege, & Euangelio. Attamen decipere, iuxta illud *Psal. 72. Veruntamen propter dolos posuisti eis: deiecasti eos dum alleuarentur.* Ast hoc non esse peccatum Deo, quia Dominus est.

Contra hos est communis conceptio hominum omniũ, & tota scriptura Dei quæ non mentitur. Quod si mendaciũ admittunt scripturarum Lutheristæ, & ipsi habent fundamento dogmatum solas & puras, vt iactant, scripturas; tũ c se loqui mendaciter ex mendaci scriptura oportet. Si ergo scriptura non mentitur, multo minus Deus author scriptu-

rarum; quæ dicunt: *Fidelis Deus in omnibus verbis* &c. Ergo infideles illi sunt, qui mendacium Deo appingunt dicenti. *Venite ad me omnes* &c. Et, *quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit* &c. Et, *volo omnes saluos facere* &c. & *neminem perire* &c. Et, *nolo mortem peccatoris* &c. *Conuersimini ad me, & ego conuertar ad vos* &c. Et quidem hæc omnia essent mendacia Dei, si verè, vt aiunt Pseudothomista, & Perihomista, Deus statuisset antecedenter ad merita plurimos reprobare, &c. Ac proinde falsò & proditoriè docemur in sacra Theologia, quod creauit omnes Angelos in gratia veraciter, citra dolum. Neque Adæ iustitiam originalem, sui que amicitiam verè pro se, & posteris suis largitus fuisset: si in corde suo prædestinauerat quosdam perenniter sibi inimicos & damnandos. Item post peccatum non verè pro omnibus remedium suæ incarnationis, & passionis contulisset, vt testatur ore Apostolorum, quod *pro omnibus tradidit illum* &c. Et *quod est propitiatio pro peccatis totius mundi*, &c. Et quidem post allatum remedium, voluntate subsequenti prauisionem peccati, licet non præuisionem finalis malitiæ, dixit se *velle omnes saluos facere, & neminem perire*. Imo dogma est omnium Theologorum, quod non est desperandum de salute cuiuscunque hominis etiam facinorosissimi vsque in finem. Isti è contra docent, quod reprobatus quisque à principio antecedenter ad merita, non potest vnquam sperare salutem, etià si bene faciat, nisi quia deceptus est meritis falsis. Cum ab æterno eius reprobatio non possit ab eo separari, vt faciat sensum diuisum eum qui semper est compositus.

4. Item inquam, si animas ita Deus prædestinaret atque reprobareret, vt neque merita confirmet prædestinationem, sed solum exequantur; neque demerita rescindant prædestinationem, vel confirmet reprobationem, neque augeat, neque minuant, sed vnusquisque ad suum gradum gloriæ & damnationis præscripti perueniat infallibiliter; Nequaquam Deus misisset animas in mundum, vt in corporibus militando merita sibi acquirerent, sed statim creatas posuisset illas in paradiso, istas in inferno. Nec dixisset, *si vis ad*

274 *De Prædestinatione, Electione,*

vitæ ingredi, serua mandata, &c. Ante hominem mors & vitæ &c. quæponit, Deuter. 30. promissa conditionata. Ad quid ludus iste animarum corporibus personatarum, cum falsis pollicitationibus, si benefecerint, recipient bona æterna; si malè, mala æterna; cum æternaliter ipse decreuerit nobis bene & male facta, & temporaliter ad vtraque moueat, ita vt resisti à nobis non possit: & ineuitaliter succedant? At age, quoniam non mentitur, nec illudit Deus, ostendam quod Deus veraciter nulli deest homini, sed homo Deo. Nec damnatur, nec peccat, vnde damnetur, vi reprobationis vllus, sed vt dictum est sponte sua. Sicut & Homerus Iouem dicentem contra Lutheranos, sic in cœtu deorum intro lucit.

- , Ofacinus: mortale genus nos numina primum*
  - , Incusat, fontemque putat, causamque malorum,*
  - , Quæ veniunt: sua sed pereunt ob facta nefanda,*
  - , Cum præter fatum sibi sponte incommoda quærant &c.*
- Homero subscribunt omnes Philosophi, & Legislatores. Ergo &c.*

Deum nulli hominum nationi, nulli sexui, nullique ætati auxilia ad consequendum Deum vt bonum naturale, & supernaturale, non dedisse, ante, & post peccatum originale, & actuale, solosque impænitentes reprobari ex prauisione impænitentie finalis.

CAPVT XII.

ARTICVLVS I.

Fideliter tenendum, nulli hominum conditioni, nulli sexui, nullique ætati defuisse, nullique defuturum fuisse

se ante peccatum Adæ, neque post peccatum auxilia Dei ad salutem; quæ consistit in fruitione Dei, ut est obiectum naturale, & iterum, ut supernaturale: illud viribus naturæ, hoc auxiliis supernaturalibus consequendum.

De primo certum est apud Theologos, & D. Thomam, quod homo ex viribus naturæ poterat amare Deum super omnia, seruareque omnia eius præcepta, & vitare omnia peccata mortalia, quibus obseruatis promeretur Deus, ut in p. 2. q. 209. & seq. palam est. Item quod habuit Adam originalem iustitiam pro se, ac suis; qua seruata supernaturaliter Deus adipiscendus erat, ut supra probatum est.

*Antequam
omnibus da-
ta est gratia
ad superna-
turalia.*

„ Idem docet. d. 29. q. 1. art. 2. o. ex eo quod naturalia Adæ
„ integra, non poterant esse ociosa; Dicendum, quod ad
„ Deum conuersus in primo instanti suæ creationis conse-
„ quutus est gratiam.) Et *respons.* ad 2. Potentia natura-
„ lis subministrat actus substantiam: & gratia informando
„ actum, præbet efficaciam merendi. Et 3. *contra Gentes*
143. Quod beatitudo est finis omnium hominum. & ideo
omnibus datur auxilium ad ipsam. Auxilium autem cau-
sat fidem, charitatem & spem *cap.* 151. 152. 153. quæ virtutes
sunt omnibus in præcepto, & ideo datur omnibus non re-
spicientibus, & non repugnantibus: ideoque accipiunt om-
nes, si velint.

De secundo, videlicet post peccatum auxilii generali remedioque Redemptoris omnium, est communis sententia Doctorum, congruens diuinæ providentiæ, & habetur in *textu* 4. *sent.* d. 1. §. *Queritur.* Quod si fides in Deum creatorem & gubernatorem cum protestatione exteriori vel interiori, sanabat à peccato originali, & actuali ad gloriam æternam, iuxta illud Hebr. *Accedentem ad Deum oportet credere, quod sit, & inquirentibus se, remuneratio sit* &c. Hæc enim duo sunt nota cunctis hominibus, impressaque cordibus in lege naturæ, ut omnis homo sit inexcusabilis, etiam natus in syluis, educatus absque hominum disciplina, ut dicit. d. 18. q. 1. art. 3. Idem *Rom.* 2. & *Sap.* 13.

*De auxilio
post peccatū.*

Quam fidem in Deum prouisorum, per humanationem

*Fides de Deo
Es de prouide
tia est cunctis
ex natura,
Es protesta
tio per signa*

Verbi explicitam apud quosdam Hebræos, & Gentiles, im-
plicitam apud Gentiles, remedium à Deo, cognito, vt pro-
miseri, requirentes qualecumque dare voluisset, pro-
testabantur Hebræi per signum circumcisionis, vt Chri-
stiani per baptismum: Gentiles per sacrificium, aut aliam
ceremoniam, aut per solam interiorum animi applicatio-
nem, vt ibi concludit Greg. dicens, quod apud nos valet
aqua baptismi: hoc agit apud veteres, vel pro paruulis,
solafides: vel pro maioribus, virtus sacrificii; vel pro
his, qui ex stirpe Abrahæ prodierunt, mysterium Circun-
cisionis.

*Prima prob.
ex D. Thom.*

Vnde D. Thomas 4. d. 4. q. 3. a. 1. o. ait. Diuersi status
mundi comparantur diuersis ætatibus vnus hominis, si-
cut Aug. dicit lib. 83. *quæst.* Vnde sicut nullus status mun-
di fuit, in quo esset humano generi præclusa via salutis:
ita nulla ætas hominis vnus est, in quo sibi via salutis præ-
cludatur &c. Et d. 1. q. 1. a. 2. sed contra. Aug. dicit con-
tra Faustum, quod omnis religio habuit aliqua exteriora,
in quibus conueniebant ad Deum colendum. Et in resp. ad
1. ait. Sacramenta exteriora esse necessaria, non simpliciter
quando sine his Deus potest sanare, sed ex maiori con-
gruentia esse instituta &c. Et resp. ad q. 3. ad 2. ait. Quod
ante legem scriptam, erant tria sacramenta necessitatis,
vt sacramentum fidei, ad deletionem peccati originalis:
pœnitentiæ, ad deletionem actualis. Matrimonium,
ad multiplicationem humani generis. Et d. 2. q. 1. ar. 5.
ad q. 3. ait. Sacramenta legis naturæ non erant ex præcep-
to diuino obligantia, sed ex voto celebrabantur, secun-
dum quod vnicuique dictabat sua mens, vt fidem suam
aliis exteriori signo profiteretur. Et in ar. 6. resp. ad q.
2. ait.

*Sufficit sola
fidei relatio
absque signo
exteriori ad
salutem par-
uuli ubique
Es semper.*

Quidam dicunt, quod non sufficiebat fides sine protesta-
tione fidei facta per aliquod exterius signum. Et erat dispo-
nitio inter paruulos & adultos, quantum ad hoc tan-
tum, quod paruulis sufficiebat fides aliena cum exteriori
signo ab aliis facta: sed fides adultis propria cum signo ab
eis facta. Sed quia hoc non videtur consonare cum dictis

Gregorii in littera positis: Ideo alii probabilius dicunt, quod paruulis sufficiebat sola fides, sine omni signo exteriori. Non habitus fidei solum, sed motus eius relatus ad salutem pueri, in vi cuiusdam professionis fidei, quicumque esset ille, qui quoquo modo professionem fidei suæ ad puerum inferret.) Et *resp. ad 2.* ait: Quod mutatio sacramentorum, non minuit fidei efficaciam, sed auget, licet requiratur signum exterius &c. Item *in eodem ar. 6.* *in corp.* ait. Quod fides mediatoris in adultis propria, in paruulis aliena, necessaria erat.) Et *resp. ad 2.* fides aliena non iuuabat, inquit, autum erat actus personæ; sed ex parte illa, quæ respiciebat obiectum, scilicet Christum, quod erat in medicina totius naturæ, in quo similitudinem habebat quandam cum sacramentis nostris: in quantum iustificabat ex opere operato, non autem ex opere operantis. Et per hoc patet responsio ad 3. Quia formatio & infirmitas fidei in parente, non impediēbat effectum salutis in filio: impediēbat autem in ipso, quia infirmitas illa proueniebat ex aliquo quod erat contrarium saluti, scilicet ex peccato mortali.)

Mutatio sacramentorum non minuit fidei efficaciam

Fides etiam infirmis iustificabat paruulos ex opere operato

Vide quam mirifice Patres, & mox D. Thomas, amplificant gratiam Dei, etiam ubi non habent expressum de hoc verbum Domini, ratione illuminati, ex ordine prouidentia argumentando, etiam in gentibus fuisse solam fidem remedium efficax, etiam si infirmis fuisset; ac ceremonias exteriores, nobis vocatas sacramenta, fuisse ex dictamine rationis, non ex instituto Dei, nisi quas Hebræi, & deinde Christiani acceperunt; quæ tamen nec valent, nisi, ut si uel protestationes ex diuino instituto, & non sicut emplastrum chirurgorum; & eadem fides operatur in nobis, & in omni natione: quæ explicito remedio, nobis reuelato, carent. Quoniam Christus, ut ait S. Iustinus, est Dei Verbum, & Ratio, dictans in corde hominum rationalium, quid pro salute agendum est in omnibus gentibus. Ergo si nulli defuit remedium in vlla lege, natione & ætate: nullus vere reprobatus est antecederet ad culpam, & ad neglectum remedii.

278 *De Prædestinatione ; Electione*

Nam quod magnificant pro statuendo defectu remedii Pseudothomistæ, in infantibus, in vtero & extra, sine baptismo morientibus, concordant Scholastici, quod commendatio fidelis possit illis ex Dei misericordia, non ex pacto, & promissione, sicut sacramentum in aqua accipientibus. Et cum obliuiscunt cessasse Sacramentum fidei post baptismum, non recte dicunt, quoad substantiam, sed quoad ceremonias exteriores tantum, mutatas nimirum in laucrum. Nam post Christi mortem, per quam consummationem & abolitionem, acceperunt vetera Sacramenta, & firmitatem noua: si quis ante promulgatum baptismum (quod factum est in Pentecoste Iudæis, Gentibus vero quando Euangelium illis est prædicatum ita sufficienter, vt conuinci deberent: vnde multis adhuc restat prædicandū; nec obligantur ad baptismum. Quomodo enim credent ei, quem non audierunt?) Si, inquam, quis circumcidisset tunc ante promulgatū baptismū infantes suos, saluati essent, non quidem, non ex circumcisione iam abolita, sed ex fide, testificata per illam, vel aliam ceremoniam saltem interiorem, vt omnes probant, præsertim Sotus *de iustitia & iure lib. 2. q. 3. ar. 4.* Nam D. Thomas 4. d. 2. q. 1. ad q. 2. respondens ad 3 dicit quod in vtero morientes non saluantur per Sacramentum baptismi, sed diuinitus mundari possunt. De qua saluatione sine baptismo inter Christianos dubitat Bern. *epist. 77.* propter hoc: quod non habemus expressam S. Scripturæ auctoritatem. Non autem dubitat de salute eorum, qui Euangelium nondum audierunt, & commendat Deo pueros in fide prouisionis diuinæ. At, inquam, neque de salute infantium Gentilium, quos fides parentum commendat Deo, etiam informis, habemus verbum expressum. Sed sanctorum argumentatio pia fecit hoc dogma, vt omnes aiunt. Nam vt dicit S. Thomas *in p.* vbi deest expressum verbum scriptum, recurrendum est ad verbum rationis naturalis, vt Patres prædicti fecerunt. Et propterea Caietanus, sublato dubio, dat omnibus carentibus aqua, & non potentibus baptizari, salutem ex sola parentum fide: Quoniam, ait, fidei sacramentum non cessauit, nec

*Sacramentū
fidei num-
quam cessat,
nec potest fie-
ri inane, sed
augeri per
nouas cere-
monias.*

*Hoc Bern. af-
ferit in epist.
ad Hug.*

*Quid de mo-
rientibus in
vtero?*

Bern. dubitat

*Caiet. affir-
mat.*

Deus obligat ad impossibile. Et D. Thomas dicit, quod sicuti nulli statui mundi defuit remedium, ita nec ulli statui, & ætati hominis, ex diuina misericordia. Dē-esset autem, si in vtero, & extra vterum decedentibus, & impossibilitatem baptismi in aqua patientibus, non valeret baptismus flaminis, & quæ nunquam cessabit fides. Imò fides, vt dixit supra citatus S. Thomas, mutatione sacramentorum non minuta, sed aucta efficacius est. Item copiosa redemptio Christi diminuisset amplitudinem remedij, ex copia inopiam faciendo. Et propterea Bonauentura, Okam, Gabriel, Scotus, Durandus, & alij ex diuina misericordia piē credunt non baptizatos propter impossibilitatē, fide & commendatione Deo saluari. At ratio naturalis afflata fide, sentiens de Deo in bonitate affluentem, & non in diminuta, idem astruit. Defectus enim aquæ si non nocet adultis, minus videtur nocere paruulis intra vel extra vterū: nam applicatio fidei ex intentione, non autem aquæ, saluat non potentes sibi prodesse. Sine aqua etiam innocentes saluari sunt, & aqua non valet sine fide: fides autem valet sine aqua.

*Opinio Caiet
scriptura &
Theol. testimo-
nio non
est improba-
bilis.*

Et quamuis, apud Castro Caietanus insimulatur hæresis Pelagianæ, non mihi videtur tanta macula dignus: cum Pelagiani gratiam tollant, & Caietanus dilatat etiam ad infantes sine baptismo morientes, quos S. Iustinus *in qq. ad Gen.* extra pœnas ponit, & multo magis Nazianzenus. Et Gregorius Nyssen. intra prouidentiam Redēptoris. Respondeant, quæso, Nysseno, nil ne pro his redemptio valuit? An non est, vt ait Bern. qui redimat, neque qui saluos faciat eos? aut veniens Christus ad medendum omnibus, qui in Adam sunt infecti, oblitus est infantium: & frustra mentitur David; dicens: *Nunquid obliuiscetur misereri Deus, & copiosa apud eum redemptio*: tam inops facta est, vt defectus aquæ ipsam exsufflet in eo qui non potest habere aquam? & veniens vt vitam habeant & abundantius habeant, fecit vt qui habebant in sacram. naturali, nunc non habeant? Verè verba Caietani iussu Pij V. ob scandalum, vt aiunt, sunt deleta: Sed Caiet. non est condemnatus, nec benè examinata est adhuc

eius opinio, nec eius argumenta quispiam soluit: & post hæ-
resim Lutheranam utilis est opinio illius, tum ad gratiæ am-
plitudinem contra Pelagianos, tum ad tollendam temera-
riam prædestinationem hominum ad malum contra Lu-
theranos. Sed in omnibus his, Ecclesiæ doctrinæ me sub-
mitto.

At etiam pro iis non esset remedium in Christo quoad
restitutionē puerorū ad bona supernaturalia, est tamē quoad
naturalia ex sola conformitate cum Christo in naturalibus,
quemadmodum ex D. Thomæ & sanctorum, & scholasti-
corum doctrina supra declaratum est. Vnde etiam si an-
te diem Iudicii sint in limbo, vt videtur dicere Florentinum
Concilium: non quidem concilialiter: ergo non de fide,
in instructione postuma Armenorum. Tamen post iudi-
cium cognituros, & amatuos Deum, vt obiectum natura-
le, & de eius bonis fruituros, docent Patres & S. Thomas,
Scotus, Dorandus, Lyranus, Catherinus, & alij. Hoc ne-
gant Perth. At concedunt instaurationem quoad corpus
resuscitandum in integritate, incorruptibilitate, expers mi-
seriæ: non autem quantum ad animam. Et mox secum pu-
gnant docentes, quod corpus erit in tenebris & carcere: &
tamen sine displicentia; quæ implicant contradictionem.

*Vel post im-
dicium non
diffri parua
lus in natu-
ralibus con-
stitutus à de-
functo sine
baptismo
post origin.
culpam.*

Item mentiuntur circa animos. Deus enim magis instaura-
bit homines quoad naturalia animorum, quam corporum.
Vnde SS. Aug. Thomas, & Beda aiunt, neminem sanasse
Christum in corpore, quin prius sanauerit in anima. Qua-
propter paruulus in originali culpa defunctus, non differet
à paruulo in naturalibus nato integritatibus, post iudicium.
Quoniam peccatum originale non tollit bona naturalia, sed
debilitat. Tollit autem supernaturalia. Ista autem debilitas
auferetur, propter conformitatem cum Christo in natura-
libus quando resurgemus. Ergo non differt. Propterea
D. Thomas docet, quod intellectus & voluntas eorum con-
formis erit iustitiæ diuinæ, & non dolebunt de carentia vi-
sionis.

*Aliar. contra
omnes Patres
excepto for-
san Aug. ali-
quando.*

Mirum præterea, quod Perth. audent hosce pueros illis
adnumerare, quibus dicitur, *Ite maledicti in ignem æternum:*

cum neque hoc sentiat ullus scholasticorum, excepto forsitan Ariminensi: Neque sententia Dei in eos esset iusta. Fundatur enim in illa iustitia. *Esurui, & non dedistis mihi manducare. Sitiui &c. nuduseram &c. & non &c.* Propterea ite in ignem aeternum. Sed isti pueri nunquam potuerunt facere hæc opera misericordiæ. Et propterea non possunt propter hanc horum omissionem damnari. Vnde ipse S. Thom. super *Matth. 25.* cauet hoc dicere: sed quod iudicabuntur de peccato originali, & de baptismo, &c.

Ergo falso ponentur in numero taliter, & propter talia damnatorum: id quod Durandus, D. Thomas & scholastici meliores non acceptant; imo cum Patribus Greg. Nazian. & Nyss. & Orig. & Iustino ponunt eos in loco delictiarum naturalium; siue in hoc mundo, siue alibi: quoniam, ut docet „D. Thomas, licet sint æqualiter auersi ab incommutabili „bono, non tamen sua culpa, sed Adæ. Vnde sola fruitione beatificæ visionis incommutabilis boni priuantur. Non tamen sunt conuersi ad commutabile bonum, & ideo pœna, sensus non afficientur: & poterunt gaudere omnibus, bonis naturalibus etiam diuinis, licet ab eo separati per gloriam super naturalem, ut supra probatum est.

Sed replicant Perth. Quoniam Aug. *Epist. 107.* ait, quod paruuli reddent rationem de his quæ gesserunt in corpore, vel per alios, id est quia fuere ab aliis baptizati, vel non baptizati: potati sanguine & cibati corpore, vel non cibati nec potati &c.

Contra pueros ex Aug.

Respondeo, quod Augustinus loquitur de Apost. sententia 1. *Cor. 5.* Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, quæ gessit, siue bonum, siue malum: sed non ad hanc *Matth. 25.* Ite maledisti in ignem aeternum &c. quia esurui, & non dedistis mihi manducare, &c. quæ non magis possunt impropere infantibus, quam canibus & capris. Imò longe minus, cum nec naturaliter operari, nedum moraliter potuerint: nec legem audire, discere, & acceptare. Nescio quomodo ad tot impossibilia obliget Pseud. contra omnem iustitiam diuinam, & humanam. Item ipse S. Thom. in *Matth. 25.* dicit,

Responsio. Quod pueris non debeant pena seu ex peccata origin.

282 *De Prædestinatione, Electione,*

quod infantes iudicabuntur solum de malo peccati origin.
& de bono baptismi, quod ab aliis acceperunt, non autem de
his, quæ per alios non fecerunt, aut fecerunt. Nam præterea
dicitur illis. *Ite in ignem æternum*, qui nullo pacto infantibus
debetur, iuxta doctrinam D. Thom. ob solam culpam orig.
In quo dogmate discedit ab Augustino, ignem, gehennam,
& tenebras infantibus minante ibidem, & *lib. de fide ad Pet.*
cap. 27. & lib. de pec. mer. & remiss. 24. & 25. & 5. Hippog.
M. & similiter omnes scholastici, qui quidem sequantur li-
cet Augustinum in doctrina de gratia, non tamen & de dis-
gratia. Cuius sermo excessit limites in odium Pelagianor-
um, ut dixit supra S. Thomas.

Vnde S. Thomas 2. d. 37. q. 2. a. 1. O. inquit. (Pœna debet
, commensurari culpæ; defectus autem qui per originem
, traducitur, rationem culpæ habens, non per subtractionē,
, aut corruptionem alicuius boni, quod naturam humanam
, consequitur ex principiis suis, sed per subtractionem, &
, corruptionem alicuius boni, quod naturæ superadditum
, erat. Nec ista culpa ad hunc hominem pertinet, nisi secun-
, dum quod talem naturā habet, quæ hoc bono caret, quod
, in ea natum erat esse, & possibile conservari. Et ideo nul-
, la alia pœna sibi debetur, nisi priuatio illius finis, ad quem
, donum subtractum ordinabat: ad quod per se humana na-
tura attingere non poterat, hoc autem est diuina visio. Et
, ideo carentia huius visionis est propria, & sola pœna origi-
, nalis peccati post mortem. Si enim alia pœna sensibilis pro
, originali peccato post mortem infligeretur, puniretur iste,
, non secundum hoc quod culpari habuit, quia pœna sensi-
, bilis pertinet ad id quod personæ proprium est. Quia
, per passionem huius particularis; talis pœna est. Vnde si
, culpa non fuit operatione eius; ita nec pœna per passionē
, eius esse debet, sed solum per defectum illius, ad quod na-
tura de se insufficiens erat. In aliis autem perfectionibus,
cur paruuli non dolent de amissis super naturalibus,
, & bonitatibus, quæ naturam humanam consequuntur ex
suis principiis, nullum detrimentum sustinebunt pro
peccato originali.

Quibus verbis atque rationibus D. Thomæ condemnatur

tur, qui tenebras, gehennas, potentiarum naturalium infirmitatem, corporis praevitates, aut averfiones à Deo, ut bono naturali, aut aliud comminantur, quos excessisse in *q. de pæn. peccat. orig.* S. Thomas dixit. Vide hic etiam in responsione ad argumenta, ubi sanctus Thomas addit rationes alias multas pro salute puerorum, videlicet: quoniam non sunt averfi à Deo naturali bono, sed supernaturali. Item nec conuerfi ad commutabile bonum, cuius delectatio accersit dolorem. Et in 2. argumento, *sed contra.* Non habent, ait, vermem conscientiae, & ideo non dolent. Imò eorum voluntas est iusta, & ideo non dolent, neque de carentia, quoniam conformatur diuinæ iustitiæ. Et item ait. In pueris, tunc est recta ratio, nullo peccato actuali obliquata. Ergo non turbabuntur de hoc, quod talem peccatum vitare non possunt. Nam, teste Seneca, perturbatio non cadit in sapientem.

Eadem dicit *q. de pæn. peccati originalis art. 3.* Quod nimis mirum non habent voluntatem inordinatam. Item, quod cognoscunt omnia naturalia, & Deum, ut naturæ authorem & beatorem, non autem supernaturalem, quia, supernaturali cognitione carent.

6 Præterea *Mal. q. 5. a. 2.* tres ponit rationes, quibus non debetur vlla in corpore, vel anima paruulorum pœna, propter peccatum originale, nisi carentia diuinæ visionis. Primò, quoniam peccatum originale est vitium naturæ, non personæ, & ideo dabitur solum priuatio supernaturalium naturæ vitiatæ. Secundò, quoniam conuersio ni ad bonum commutabile debetur pœna sensus, non autem auersioni ab incommutabili, nisi ut hoc priuetur. Tertiò, quoniam pœna sensus debetur actui culpabili, non potentia, & habilitati ad culpam, qualis est in peccato originali, sed sua priuatio. Sicuti homini ignorantia non datur Episcopatus, non autem punitur. Et in *resp.* quia esset minus peccatum quam veniale, quia minus habet de voluntario.

7 Item in 2. d. 33. *q. 2. a. 2. 1. o.* Primo reprobatur eos, qui cum Perth. qui dicunt pueros propterea non dolituros carentia diuinæ visionis, quoniam habent intellectum obreuebratū,

284 De Prædestinatione, Electione;

*Cognoscunt
privatorem*

*Nec dolent
quam misis-
sime.*

*Potius gau-
debunt de
Deo. 7. &c.*

*Contra
alios.*

&c. Imò, ait, cognoscent saltem, quæ naturali ratione in-
uestigari possunt, & multo plura. Secundò, reprobat eos
qui dicunt, quod cognoscunt Deum & gloriam, & priva-
tionem suam perfectè. At dolebunt de hoc mirissimè,
considerando quod non propria culpa privati sunt. Còtra
quos ait. Talis dolor non potest esse parvulis de tanti bo-
ni amissione. Tertiò, approbat docentes, quod pueri
perfectam habent cognitionem naturalium, & privatio-
nis suæ causam. At non dolent aliquo pacto, quoniam
proportionem suam naturalem esse nullam ad vitam æter-
nam sciunt. Et sicut plebeius non dolet, quia non sit im-
perator, quoniam ad imperium nunquam fuit proportio-
natus &c. Sic nec ex principiis naturæ, nec per actus pro-
prios, nec per alienos potuere baptizari ad regnum. Ergo
non fuere proportionati unquam. Ergo non dolebunt
de carentia visionis. Et subdit. Imo magis gaudebunt de
hoc, quod participabunt multum de divina bonitate, &
perfectionibus naturalibus.

Et in resp. ad 2. dicit eos habere voluntatem benè ordi-
natam, ita quod non appetant quod eis erat impossibile.
Sicut in argumento, sed contra, dixerat; quoniam habent
rationem rectam, non obuiantem divinæ iustitiæ. Et resp.
ad 3. quia donum Christi excedit culpam Adæ, non pu-
nit eos sensibilibiter. Et resp. ad 5. ait. Quamvis pueri non ba-
ptizati, sint separati à Deo, quantum ad gloriā: tamen non
sunt ab eo penitus separati. Imò sibi coniunguntur per
participationem bonorum naturalium, & ideo possunt de
ipso gaudere naturali cognitione & dilectione.] Hæc S.
Th. Vbi nunc tenebræ, ignorantia, infectio potentiarum, &
scientia minor quam in hac vita Philosophis datur, & auer-
sio, & alia mala, quæ Prædicatores disgratiæ tribuunt par-
vulis ex D. Th. Siccine mentimur intanta re? D. Thom. pe-
nitens contrarium asserit, ut ex recitatis liquet: & Augusti-
num aliter dicentem aliquando, corrigit: & nos illi im-
pingimus ut hæc pro damnatione puerorum.

9 Præterea D. Th. in 4 d. 43. q. 1. a. 2. ad 3. Tam boni quam
mali, inquit, conformatur Christo in naturalibus, non autem

in gratuitis: Ideo omnes conformabuntur resurgendo in reparatione vitæ naturalis, non autem in similitudine gloriæ, nisi soli boni. Et ad 5. Qui mortui sunt in utero, quamvis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgent propter conformitatem naturæ ad ipsū. Item Nyssenus in lib. de Infantibus præarrepis, dicit eos non esse extra providentiam Christi, ut redemptor est. Ergo resurgent perfecti corpore. Ergo & animo. Ergo & ad bona saltem naturalia. Item Iustinus in quæst. ad Orthodoxos. Et Greg. Nazianzenus oratione in Lavacrum Viguerius, & Cather. & alij multi, quos in Theologia, & Antim. consulimus.

Ex Doctorū
auctoritati-
bus.

Ex eo quod Deus omnibus dat gratiā, & remedium, potius iniustis quàm iustis: concludendum esse, quod reprobationis causa, non est decretum antecedens culpæ prævisionem: neque prævisio culpæ, sed finalis modò impænitentia.

ARTICVLVS II.

Cum igitur probauerimus, quod nulli statui hominum, nullique ætati, sexui, aut nationi ante, & post culpam, defuerit remedium à Deo pro salute consequenda, quæ est ipse Deus, ut obiectum naturale, & ut supernaturale: quoniam antecedenter & consequenter ad peccatum vult omnes saluos, & per Deum non stat, quin saluentur secundum scripturas: nunc quod nisi post finalem prævisionem culpæ non finiendæ, & gratiæ non admittendæ, fit reprobatio; & confirmatur prædestinatio per contrariam prævisionem: facile ex eo demonstrabimus, quia omnibus dat promissa gratiam & legem possibilem seruatu, vel per gratiam; & vocat usque ad mortis articulum. Idque declarare non minus sit utile.

Quod sola
finalis præ-
visionis præ-
scientia are-
probat.

Ratio 1. Siquidem enim non solum iis, quos dicimus prædesti-
Si Deus fide natos, sed etiam reprobatis dat gratiam Deus fideliter, om-
lis: et non nesque vocat ad se non in dolo. Igitur non sunt verè re-
reprobati probi, nisi ex præuisa finali impœnitentia, iuxta definitio-
ne, nec post nem reprobationis in opusculo assignatam sapienter.

peccatum, 2. Quod autem omnibus det gratiam, ex eo pater, quoniam
sed post fina- non abest per Deum: & quoniam pro omnibus mortuus
lem in pœni- est Redemptor, etiam pro reprobis, vt probat Apostolus, di-
teniam. cens: Quod pro omnibus mortuus est, nec solum pro iustis
Sicut omnib. & prædestinatis: imò magis pro iniustis, vt dicitur *Rom. 5.*
dat legem & (*Christus cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro im-*
promissa, ita piis mortuus est, vix enim pro iusto quis moritur &c. Et paulo
etiam gratia infra. *Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per*
et remedia mortem filii eius, &c. vbi S. Thomas ait *lect. 3.* Commen-
imò magis dat hoc mirabile, vt pro iniustis & impiis quis moriatur,
pro reprobis cum vix pro iusto quis audeat mori? Et *F.* ait; Mors Christi
ac iniustis „ fuit meritoria, & satisfactoria pro peccatis nostris: & in
dat. „ tantum Deo accepta, quod sufficit ad reconciliationem
 „ omnium hominum, etiam odientium Christum.] Vbi
 ly *sufficiens*, pro efficaci sumitur in doctrina S. Thomæ, vt
 ex eius locis supra probatum est. Præsertim *ex p. d. 41. q. 1.*
a. 4. ad 3. vbi ait. Merita Christi habuerunt efficaciam in to-
 tam humanam naturam.

Mors Christi
efficax pro
omnibus.

4 Item *Rom. 5.* ait Apost. *Quod sicut pro vnus delicto multi*
mortui sunt. Ita multo magis gratia Dei, & donum in gra-
tia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit.] Vbi lanè
 per ly *multo magis*, & per ly *plures*, ostēdit Apostolus, quod
 & intensiuè, & extensiuè plus gratia Dei in bonum potuit,
 fecit, dedit, quam peccatum Adæ in malum. Ergo, in-
 quam, Christus, pro omnibus etiam iniustis, & reprobis
 mortuus est. Peccatores enim & iniustos, & impios, & ini-
 micos vocat eos, pro quibus mortuus est. Et ideo concludit
 Apostolus, *Sicut per vnus delictum in omnes homines in con-*
demnati onerati per vnus iustitiam in omnes homines in iusti-
ficationem. Sicut enim per vnus inobedientiam peccatores
constituti sunt multi; ita per vnus obedientiam iusti consti-
tuentur multi. Vbi Apostolus ipse, & Patres Commenta-

tores docent, quod ly *multi*, sumitur pro ly *omnes*; sumitur enim pro multitudine hominum omnium, & idem docet D. Thomas *ibidem* lect. 3. Et ait, quod sufficienter omnes saluari sumus, non autem efficienter, quoniam obstat aliquorum culpa finalis) vt sæpè docet. Non autem dicit unquam, Reprobatio antecedens, vt docent Pseudothomistæ & Perthomistæ. Vel dic *omnes*, secundum voluntatem antecedentem: *multos*, secundum consequentem.

5 Præterea Rom. 8. dicitur, *Deus proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* id est gratias, dona, gloriam &c. vbi S. Thomas idem comprobando affert auctoritatem *Isaiæ 53. Posuit in eo iniquitates omnium nostrum.* Sed Calvinistæ aiunt, solum prædestinatorum. Contra quos Ioan. iterum ait. *Est propitiatio pro peccatis, non solum nostris, sed etiam totius mundi.* Ergo & reprobatorum, & inimicorum. Imo & Christus dicit. *Non veni vocare iustos, sed peccatores &c. & Non est opus bene valentibus medicus, sed male habentibus.* Ergo omnes sunt ante impœnitentiam finalem prædestinati antecedenter.

Hanc copiosam redemptionem supra probatam, iterum verba probant S. Tho. in 3. d. 13. q. 3. ar. 1. ad 3. Christus, vt Deus immediate causat gratiam in anima, sed humanitas dispositiue: quando totum genus humanum disponit, ad susceptionem gratiæ tripliciter. Primo per fidem, nostram. Secundo per operationem suam, satisfaciendo, & merendo, & orando pro omnibus. Tertio per affinitatem: quoniam ex hoc, quod nostram naturam assumpsit, humana natura est magis Deo accepta.) Semper ergo indifferenter pro toto genere humano sufficienter, & efficaciter dicitur Christus mortuus, & triplex dispositio in omnibus ex fide communi, satisfactione, merito, & creatione cōmuni, & affinitate cum omnibus, maxime autē in peccatoribus & inimicis, vt dicebat Apostolus, & ipse Christus.

Ergo non rectè Perthomista (*disp. 30. n. 7.*) docet omnes homines voluntate incompleta antecedenti ordinatos ad vitam beatam supernaturalem, non autem consequenti, & simpliciter, quia non omnibus vult hoc bonum, ex D.

222 De Prædestinatione, Electione,

Thoma p. 1. q. 23. 3. Nos autem probauimus vera voluntate paternali omnes ad vitam prædestinatos, & absoluti, si steterint, quales facti sunt à Deo; & inuitè, & ex accidenti, sicut à proliciente merces: deinde aliquos reprobari post impœnitentiam.

Item falso affirmat, quod Deus habet curam reprobatorum antecedenter, sicut brutorum, ex D. Thoma ver. q. 3. a. 7. o. tanquã si non essent creati ad Dei imaginem, sed bestiarum; & non potius sint de se facti mox bestix: iuxta illud; *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis in sep.* & similis factus est illis.

Quod volū-
tas antece-
dens est vo-
luntati
Et simplici-
ter consequens
secundum
quid.

Item quod ait disp. 34. n. 3. Voluntas antecedens est absolute considerata, non quia antecedit merita, & demerita. Consequenter vero considerata vero cum adiuncto, id est carentia maioris boni vniuersi, manifestationis iustitiæ in reprobis splendore; misericordia in electis: &c. Deus hac voluntate saluat prædestinatos &c. Item disp. 59. n. 19. Prædicti sunt aliquando in gratia, & tunc vere merentur vitam æternam de condigno. ex D. Th. p. 2. q. 114. ar. 7.

Vera anteceden-
tis, vo-
luntatis ratio est
ante præuisi-
onem meritorum:
non autem
confid. mai.
boni.

Contra quæ dicta ostendimus ex Damasceno, Chrysostomo, & D. Th. p. p. q. 19. ar. 6. 1. & p. d. 46. q. 1. a. 1. & alibi; quod voluntas antedens dicitur, quia antecedit præuisionem meritorum, & demeritorum; & non quia est voluntas incompleta, & indeliberata, quæ solet esse solummodo hominum dubitantium, vt docet S. Thomas. *Mal. q. 16. ar. 3. o.* Et supra probauimus, quod voluntas simpliciter est antecedens paternaliter, ratione obiecti volui; consequens vero ratione executionis iudicialis. Præterea Christus vult salutem omnium post peccatum, & mortuus pro omnibus etiam reprobis inimicis, expectatque omnes ad pœnitentiam vsque in finem, quia *vult omnes saluos facere*, ait Paulus; & quia *neminem vult perire*, ait Petrus; neque desertus deserit, vt probatum est. Ergo inodiosissime dicitur Christus mortuus pro reprobis solum antecedenter, non consequenter. Imo, inquam, consequenter ad peccata, sed non finalia. *Vocat enim peccatores, non iustos.* Et multi sunt, qui post sacramentum pœnitentiæ, nedum Baptismi, la-

buntur mortaliter, & iterum confitentur, & millies relapsi resurgunt, iuxta illud Chrysostomi: *Peccasti & confitere; millies peccasti & millies confitere* &c. Ergo nisi simus Nouatiani, dicamus oportet, Deum neque desertum deferere nos usque in finem, sed semper reuocare nos à malo, etiam induratos, iuxta *psal. 144. Allevat Dominus omnes, qui corruunt, & erigit omnes elisos*. Vbi Chrysostomus ait. Etiam Iudam allevat, sed vocatione vsus est in desperationem, non defectu gratiæ vocantis, sed sui. Ergo voluntas antecedens dicitur respectu finalis impenitentię duntaxat. Consequens vero ad finalem gratiam, vt magis patet ex definitione reprobationis à D. Thoma adductæ.

Quando ergo dicitur, Deus desertus deserit: & alii dicunt, quod subtrahit gratiam obstinatis: intelligitur, quod de rigore iustitiæ deserit: sed de misericordia non deserit vsque ad finem. Et cum dicitur subtrahere gratiam, intellige in modum subtrahentis se se habere, & penitentis, quoniam nos non suscipimus, vt patet ex dictis, præsertim in 2. d. 37. q. 2. 7. ad 3. Et quia non cogit per vim, vel per miraculum ad deferendum peccatum, vt dicit *p. d. 47. q. 1. 2. ad 4.*

Hic nota, qua fronte audent dicere reprobos esse in amicitia Dei non dolosa, si Deus statuit eos damnare veraciter & antecedenter ad culpas: ita quod à capriccio, & non ex culpa reprobant.

Deum dare gratiam & remedium omnibus.

Ideoque peccatum non esse causam reprobationis, sed solam finalem impœnitentiam.

Item dare negativè, & contrarie repugnantibus, nedum dispositis: At non accipere repugnantes contrariè, sicut ex ignorantia & fragilitate.

ARTICVLVS III.

Non solum autem Deus dat gratiam omnibus, ac remedia ante peccatum præuisum, sed etiam post peccatum originale, & actuale; vt ex hoc facile agnoscas, finalem impœnitentiam solam damnare homines in præsciētia Dei: vnde rectè dixit in opusculo; Reprobatio est præscientia malitiæ non finiendæ, & præparatio pœnæ non terminandæ.

Quod autem positum in peccato datur gratia & remedium, potest ex iam dictis patere. Primo, quoniam Christus pro omnibus mortuus est, maxime autem pro iniustis, vt ait Apostolus. Imo ipse ait, *Non veni vocare iustos, sed peccatores*; & ideo positos in peccato vocat, iuuat, & erigit: vnde S. Thomas 3. *contra Gentes* 159. prius sic argumentatur: Quod si homo non resurgit à peccato, nisi per auxilium gratiæ, quod ipse non potest habere. Ergo sequitur quod, iniuste culpatur post peccatum, si non resurgit; & iniuste, accusatur, si cadit in peccatum, quod non potest vitare sine auxilio, quod in eius potestate non est. Ad quod respondet. Licet aliquis per motum liberi arbitrii, diuinam gratiam nec præmereri, nec acquirere possit: potest tamen seipsum impedire, ne eam recipiat. Dicitur enim, de quibusdam *Iob. 21. Dixerunt Deo, Recede à nobis: scientiam viarum tuarum nolamus*, & *Iob. 24. Ipsi fuerunt rebelles lumen*. Et cum hoc sit in potestate liberi arbitrii impedire

„dire diuinæ gratiæ receptionem, & non impedire: Non
 „immerito in culpam reputatur ei, qui impedimentum
 „præstat gratiæ receptioni. Deus enim, quantum in se est,
 „paratus est omnibus gratiam dare. *Vult enim omnes saluos
 facere, & ad agnitionem veritatis venire*, vt dicitur 1. *Tim.*
 „2. sed illi soli gratia priuantur, qui in se ipsos gratiæ impe-
 „dimentum præstant, sicut sole mundum illuminante in cul-
 „pam imputatur ei, qui claudit oculos, si ex hoc aliquod
 „malum sequatur, licet videre non possit, nisi solis lumi-
 „ne præueniretur.] Idem dicunt omnes expositores in
 Ioan. 1. præsertim Chrysost. Igitur de mente S. Thomæ,
 omni existenti in peccato datur gratia, sed aliqui sua cul-
 pa non recipiunt.

3. Item 2. d. 28. q. 2. docet hominem existentem in
 peccato posse omnia & singula peccata mortalia vitare, li-
 cet cum difficultate ex viribus naturæ. At in 3. *contra Gentes*,
 106. dicit quod potest vitare singula, sed non omnia ex vi-
 ribus naturæ, sed ex gratia posse vitare omnia; at sibi in
 culpa non imputari, si non vitat, quoniam gratia ad vitandū,
 nedum ad resurgendum, omnibus datur. Quod probat
 D. Thomas in 2. d. 28. q. 1. per illa verba *Eph. 5. Exurge
 qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.*
 Etenim quod per amicos possumus, per nos dicimur posse;
 vt dicit *p. 2 q. 6. 3. a. 12. ad 6.* Igitur, quia vere possumus per
 gratiam semper oblatam, vere peccamus, nisi exurgamus,
 & vitemus culpas: quoniam Deus asserit nos posse, & iu-
 bet facere quod possumus, & cum iubet, dat vt possimus,
 sicut dicit Augustinus, Leo, & Thomas, & Concilium
 Tridentinum.

4. Præterea 3. *contra Gentes* 161. docet aliquos relinqui in
 peccato, quia volunt gratiam impedire, sed alios etiam no-
 lentes eripi per immutationem voluntatis de nolle ad vel-
 le, sicut Paulus per miraculum, quod non facit omnibus.
 Vnde ait 2. d. 18. q. 1. a. 3. ad 2. quod nec creatio, nec iustifi-
 catio impiorum miraculosæ debent dici, quia quamuis sint
 præter rationes seminales agentes ad perfectionem effe-
 ctus, non tamen sunt præter eas disponentes. Dispositio

enim corporis ad susceptionem animæ, & præparatio voluntatis ad susceptionem gratiæ, est per virtutem creaturæ collatam. Si enim sine tali præcedente præparatione, vel anima infunderetur, vel gratia conferretur, utrumque miraculum dici posset, ut patet in formatione Adæ, & conversione Pauli. Ergo de mente S. Thomæ, non solum gratia ordinaria datur peccatoribus, sed etiam miraculosa, quæ est citra præparationem. Quoniam omni præparato datur ordinaria. Alibi tamen dicit, quod in Paulo præcessit dispositio lib. arb. quam Eimas respuit.

5. Præterea 1. d. 46. q. 1. a. 1. o. voluntas, ait D. Thomas, an ecedens est, quæ vult omnes saluos, & propterea ut saluentur omnes, dat omnibus naturalia & gratuita eadem. Nam omnes fecit ad sui imaginem, dat potentias animæ, consimiles, Redemptorem, gratias, & leges. Hoc enim dicit, cum ait. Huius autem voluntatis antecedentis effectus, est ipse ordo naturæ in finem salutis, & promouentia in finem omnibus communiter proposita, tam naturalia, quam gratuita, sicut potentiæ naturales, & præcepta legis, & huiusmodi &c. Deinde addit, quod quia non omnes se præparant ad gratiam & præcepta, sed quidam sic, quidam non: Sequitur secunda voluntas, ut qui consentiunt, salutem consequantur, qui resistunt, damnentur. Quæ dicitur voluntas consequens præscientiam operum, non tanquam causam voluntatis, sed quasi voliti rationem. Hæc S. Thomas.

Verba aurea contra Perihomistas dicentes: Voluntatem consequentem non esse post præuisionem operum, sed perfectionem velleitatis, quæ velleitas est voluntas antecedens, & anceps illi, &c.

6. Item contra id, quod ait Perihomista: Naturalia & gratuita non esse omnibus data, nec finem eundem: nec media: sed aliis damnationem pro fine: illis gratiam, istis disgratiam pro mediis dant.

Et contra hos iterum S. Thomas in opusc. allegat. cap. 7. affirmat quod error sit dicere, quod voluntas Dei absoluta sine ratione, sit causa prædestinationis, & reprobationis.

Propterea dicendum vult, quod datur ratio ex praeuisione meritorum. Deus enim *Eccles. 1. effundit sapientiam suam super omnia opera sua.* Augustinus etiam *lib. 1. super Gen. ad lit. dicit. Mouentur quidam dicentes, cur creauit Deus, quos futuros malos praesciebat?* Et respondens dicit, *quia praeuidit quid boni de malis eorum esset factururus.* Sic enim eos fecit, *ut relinqueret, unde & ipsi aliquid facerent, quo, quidquid culpabiliter eligerent, illum de se laudabiliter operantem inuenirent &c.* Igitur ex praeuisione malitia est reprobatio, & damnatio apud D. Thomam & Augustinum. Et Prosper *in defens. Augustini* idem docet, quod ex praeuisionis meritis, & demeritis in voluntate consequenti fit Reprobatio apud Aug. 7. Item *ibidem c. 6. ad 2. q.* D. Thom. ostendit, Deum „nolle hominem carere gratia, ex eo quod hominē carere „gratia est malum. Deus autem non vult nisi bonum: sed „quia homo resistit gratiae; iustum est ipsa carere. Et hanc iustitiam vult Deus: quoniam ipse dat, & isti non vult accipere. Ergo, inquam, omnibus dat gratiam Deus, non solum se praeparantibus, sed etiam non repugnantibus aliquando, imo & repugnantibus aliquando ut Paulo; dum tamen ex ignorantia, aut fragilitate repugnant: non si ex malitia. Idemque docet S. Thomas *p. d. 40. q. 4. a. 2.* eisdem verbis, quibus in opusculo.

8. Præterea in *Ioan lect. 5.* declarans illud. *Nemo venit ad me, nisi pater traxerit eum*, ait. In natura integra omnes poterant trahi, in corrupta habent omnes impedimentum tractionis: & omnes indigent trahi, Deus autem omnibus ad trahendum manum porrigit, quantum in se: & quod plus est, non solum attrahit manum accipientis, sed etiam auersos ad se conuertit: (*Threnorum ult. Conuertere nos Domine ad te, & conuertemur psal. 84. Deus tu conuersus diuificabis nos.* Ex quo ergo Deus paratus est omnibus dare gratiam, non imputatur Deo, si aliquis non accipiat, s. d. ei, qui non accepit. Quare autem omnes auersos non trahit ad se, sed aliquos, licet sint omnes æqualiter auersi? Ratio datur in generali, ut illis effluat ratio gratiae, in his misericordiae. In particulari autem non datur ratio.

Igitur, iuxta sententiam S. Thomæ, Deus omnibus non repugnantibus manum porrigit auxiliarem, sed non omnibus aduersantibus, sed quibusdam, vt in illis iustitia, in his misericordia effulgeat. Vbi ly, *vt*, non ponitur casualiter, vt ex aliis locis eius probatum est. Imo cur non trahat omnes aduersantes, alibi reddit rationem, quia quidam aduersantur ex ignorantia, vt Paulus: quidam ex fragilitate, vt Magdalena: & hi trahuntur. Alii vero ex malitia obstinata, vt Pharaon, & ii non trahuntur; non quia Deus non trahit: sed enim illuminat omnes sicut sol: sed quia isti non trahuntur, non illuminantur; quoniam claudunt oculos, & sunt rebelles lumini, vt dicebat 3. *contra Gentes* 159. & non è conuerso. Et hoc patet etiam ex 2. d. 27. a. 4. ad 4. Quod positis extra gratiam indignisque negatiue Deus dat gratiam ex liberalitate, non autem indignis contrarie, quoniam resistunt, vt Pharaon.

Sed tamen verum est quod dat etiam aduersantibus, sed dicitur non dare, vt ex dictis patet, quoniam ipsi non accipiunt, nec Deus cogit vt accipiant, sicut declarauimus in *precedenti ar. & in sequenti cap.* Alioquin S. Thomas sibi esset contrarius, & Christo, dicenti: *Tota die expandi manus meas ad populum contradicentem mihi.* Et est sermonis consuetudo dicere. Pater non dedit filio librum quoniã noluit filius accipere ab ipso Patre offerente, vt in sequentibus patebit sermonibus. Semper enim Deus, ait Chrys. cum Ezech. clamat: *Ruertere prauaricatrix meretrix, & ego suscipiam te, quoniam in seculum misericordia eius, & sicut matris in infante* &c. Et propterea concorditer dicunt Theologi, quod vsque ad exhalationem animæ non est desperandum, quoniam Deus illuc vsque vocat, iuuat, inspirat. Sectarii vero desperant ab æterno, quoniam volunt factum immutabile decretum ab æterno.

Faciendi quod in se, necessario dari gratiam necessitate infallibilis promissionis, & Dei bonitatis, non tamen ex iustitia. Item facere quod in se est, intelligendum ex viribus naturæ, & ex his, quæ animo non possunt deesse: alioquin implicat. Et quid sit mereri de condigno, & de congruo. Item primam preparationem citra miraculum, & supernaturalitatem necessario esse ex naturalibus in adultis: ex capacitate in paruulis: Deo sic ordinante.

CAPVT XIII. ARTIC. I.

Quoniam & Perthomistæ docent ex D. Thoma, quod Deus præparantibus se ad gratiam, faciendo quod in se est ex viribus liberi arbitrii, per auxilium generale, non dat gratiam, nisi moueantur speciali auxilio gratuito, vel gratia habituali. Id quod non omnibus datur, sed paucis. Propterea ostendere oportet, quod erat in omnibus codicibus S. Thomæ, tanquam dignitas, seu maxima Theologica, quod Deus infallibiliter cunctis se se ex auxilio generali per vires liberi arbitrii præparantibus, dum faciunt quod in se est, dat gratiam gratum facientem; alioquin salus deficeret defectu Dei, non nostri. Contra. *Ecclesi. 15. Non dicas, per Deum abest &c.* At cum hac differentia, quod facienti quod in se est ex viribus liberi arbitrii, Deus dat gratiam necessario, necessitate bonitatis & promissionis, non autem iustitiæ, & obligationis: sed facienti quod in se est ex viribus naturæ, & motione supernaturali, etiam sola, datur gratia de iustitia, etiam infallibiliter.

Probatur primum, quod facienti quod in se est ex gratia, vel ex motione sola supernaturali ante infusionem gratiæ,

296 *De Prædestinatione, Electione,*

necessario datur gratia ex iustitia. nam D. Thom. 1. 2. q. 112. a. 3. arguit primo sic. Glossa dicit. Deus recipit eum qui ad se confugit: aliter esset in eo iniquitas, quod est impossibile. Ergo impossibile est quod Deus non recipiat eum qui ad se confugit. Ex necessitate igitur gratiam assequitur: Tunc *in corpore articuli* docet, quod, ut liberum arbitriū de se mouetur ad Deum, non recipit gratiam necessario, sed recipit necessario, ut mouetur à Deo. Et respondens ad primum ait, fore iniustitiam in Deo, si non reciperet eum, qui ad Deum confugit per gratiam informatus, vel motionem diuinam.

Et quoniam quidam Doctores dicebant mihi, D. Thom. dare gratiam de rigore iustitiæ solum informati habitu gratiæ; sed de congruo motis tantum supernaturali auxilio: & aliter sentire in libris sent. & aliter hic in summa: propterea adduco verba responsi ad 1. argum. *in summa*. Ad primum dicendum, quod Glossa illa, (scil. *esset iniquitas in Deo si non reciperet*), &c. loquitur de illo, qui confugit ad „Deum per actum meritorium liberi arbitrii per gratiam „informati. Quem si non reciperet, esset contra iustitiam, quam ipse statuit. Vel si referatur ad motum liberi „arbitrii ante gratiam, loquitur secundum quod ipsum cōfugium hominis ad Deum est per motionem diuinam: „quam iustum est non deficere. Hæc S. Thom. Vbi manifeste in utraque parte disiunctiue loquitur de rigore iustitiæ. (disiungit enim modos eiusdem rei, non rem.) Alioquin non responderet ad argumentum, quo quærit, si Deus est non iniustus, debet recipere ad se confugientem, secundum Glossam. Et respondet, quod esset iniustus, si non reciperet hominem motum à gratia Dei, vel ab auxilio Dei, non autem si ex naturalibus. Deus enim deficeret sibi, & nobis. *In sum*, ait, *est non deficere*; ergo quoniam iniustum erat deficere, ut in argumento. Et ratio S. Thom. hic est fortior, quam sua autoritas. Idem etiā docet *in 4. d. 17. q. 1. 2. 20. & d. 28. q. 2. 1.* Et declarat: quod non est iustitia, quando liberū arbitrium mouetur de se per generale auxilium, sed quando à Deo per gratiā, vel per motionem supernaturalem. In-

fra autem patet ex D. Thom. quod omnis gratia requirit præparationem, quæ quando est à Deo per motionem specialem, datur necessitate iustitiæ: quando libero arbitrio per impulsu generalem duntaxat, necessitate promissionis, ordinationis & affluentia bonitatis. Nec enim diceret nobis omnibus, ait Aug. *Venite*, si non possemus omnes venire: vel nisi daret omnibus, vt possemus de facto venire. Item p. 2. D. Th. ait, quod ex vi lib. arb. meremur de congruo: ex vi gratiæ de condigno q. 114. a. 3. Itē ibidē a. 1. Homo mereri potest, quia est liber. Item quia est sic ordinatū à Deo. Et ideo est iustitia secundum quid. Quoniam Deus non sit debitor nobis, sed sibi promittenti, & ordinanti vt ob hoc mereamur, quia liberē & moti à nobis operamur, non sicut naturales causæ, & ab alio motæ.

Qui autem dicunt Pelagianum esse, quod scripsit in sententiis, & retractatum esse in summa: profectò faciunt D. Th. per 25. annos Pelagianum ex ignorantia, vel malitia: Tot enim fere sunt inter scriptionem super sentent. & scriptionem summæ. Quod stultum, nedum impium est dicere: Imò (inquam) (omisso quod summa nō est tantæ auctoritatis, quantæ libri sent. vt supra ostendimus) in summa & in quæst. disp. & in opusc. & contra Gent. semper idem scripsit, vt monstrauimus ex p. 2. q. 114. & amplius patebit in hoc artic. & duobus sequentibus. Nec se retractare vsquam innuit dicta priora, sicuti solet in rebus magni momenti. Itē S. Chrysost. & Ambros. & omnes Patres supra citati, idem docent constanter: & solus Aug. inconstanter, quem tamen Prosper in lib. defens. Aug. cum eisdem sentire docet. Et omnes fundantur in Apostolo ad Rom. 2. clarē dicente, quod *Gentes quæ non habent legem, naturaliter quæ sunt legis faciunt*. Et in dogmate morali omnium Philosophorum, & in 2. Mach. 7. vbi Romani laudantur de virtutibus & actibus moralibus. Et qui glossat ly *naturaliter*. i. *ex gratia*, textū peruertunt, petūt princ. & implicant contradi. vt probat S. Thom. in 2. d. 5. q. 2. a. 1. mox recitandus. Nec sibi contradicit, exponens textum Pauli eadem Gloss. *naturaliter*, id est, *per naturam gratia informatam*: nam ipse explicat se lo-

qui de his qui intrauerunt ad fidem, nec cum Pelagianis, ait, videamur sentire, quod omnia (nedum singula) præcepta legis potest homo implere ex naturalibus, hoc est, supernaturaliter meritorie. (Vide 2. d. 18. q. 13) Mox addit aliam Glossam: *Naturalia*, idest, per lumen legis naturalis, intelligunt & seruant præcepta. Vnde ex bonitate Dei merentur supernaturalia, non ex iustitia, sicut docet in libris sent. & in omnibus. Et in p. 2. partis summa, q. 114. vt conuincantur qui retractationem celebrant, iniuriose quidem. Atque quo amplius clarescat, videte D. Thom. in a. 1. Formatur enim argum. 1. quod homo non potest à Deo mereri, quoniam facit quod debet, vnde Deus non remanet debitor: sed satisfactionem accipiens, iuxta *Luc. 17. Cum hæc omnia feceritis, dicite serui inutiles sumus: quod debuimus, fecimus.* Tunc respondet S. Thom. in o. & ad 3. quod non potest mereri de condigno, nec Deus esse debitor, vt homo homini: sed ex præsupposita ordinatione Dei, quæ facit iustitiã secundũ quid, & Deum sibi non nobis debitorem: nisi quia sibi, & quia homo libere se mouet ad id quod Deus iubet, non sicut bruta seruiliter. Et resp. ad 1. ait homo, in quantum propria voluntate facit illud quod debet, meretur: alioquin actus iustitiæ, quo quis reddit debitum, non esset meritorius. Ergo dicit S. Tho. quamuis vt serui inutiles faciamus quod debuimus, tamẽ merentur, quia fecimus quod debuimus. Alioquin eiusdem esset conditionis qui facit, & qui non facit. Manifeste autem loquitur ex viribus naturæ: nam qui facit ex gratia, non est seruus inutilis, sed filius & utilis, merens de condigno, vt dicit in a. 3. ibidem. Ergo secundum D. Thomam, nedum in aliis lib. sed etiam in summa, opera bona moraliter & naturaliter, aliquali iustitia sunt meritoria. Propterea infra allegandus, alibi dicit, quod quamuis opera Gentilium, laudata Hieronymo dicantur esse non bona, hoc intelligitur de bonitate supernaturali; non de morali. Sicuti si quis diceret, ait, hoc est non animal rationale, non sequitur: Ergo non est animal. Et luculenter monstrabimus, quod operibus naturalibus, quãuis de iustitia inceptis, tamen de ordinatione,

Vt serui meremur de condigno, vssu de iustitia.

& præcepto Dei ut faciamus quod possumus, & de bonitate Dei dantis quod non possumus, adduntur tanquam ap-
tis supernaturalia, necessario, sicuti tribus iaculationibus naturalibus sagittarum Regis Ioas dare voluit Deus promissiones victoriæ triplicis; & si pluries iaculatus fuisset, pluries vicisset, 4. Reg. 13. Sic nec frustra nobis dicitur: *Præparate corda uestra. Domino.* Quod autem D. Thomas non sit Pelagianus, in sent. supra docuimus. Quoniam Pelagius dat naturæ, quod est gratiæ: iustitiæ, quod est misericordiæ; nos autem distinximus. Nunc demonstramus aliud assertum.

Hoc tamen prius sciendum, quod cum dicimus facere quod in nobis est, de virtute sermonis intelligitur, ex solis viribus lib. arb. moti generali auxilio: quo mouet Deus res omnes ad operandum. Nam si ex auxilio speciali, seu supernaturali, tunc illud non est in nobis, sed in Deo, vel in alio: ut probat Alexander Aphrodis. in tractatu inscripto, *De eo quod in nobis est*, & Arist. Senec. Plato, omnesque Philosophi, & Patres docent, nisi illud semper & necessario habere possimus, ita quod habendi potestas semper in nobis sit, quale est auxilium generale, quod semper adhibet Deus, ut author naturæ; vel auxilium amicorum verorum. Nam quod per amicos possumus, per nos posse dicimur, ut declarat S. Thomas 1. 2. q. 109. ar. 4. ad 2. Deus autem verus amicus, promissor fidelis &c.

Probatur autem hæc doctrina ex D. Thoma in 2. d. 5. q. 2. 1. 1. q. 1. dicente. Quidam dicunt, quod ad conversionem meritoriam requiritur duplex gratia, una gratum faciens, quæ informat conversionis actum, & meritorium reddit. Alia gratis data, à qua elicitur substantia actus, & quæ liberum arbitrium inclinat ad volendum: sed istam gratiam ponere non videtur necessarium, nisi in-
ta libertas arbitrii gratia dicatur, quæ proculeat à Deo nobis est: vel aliquæ occasiones, quæ quandoque dantur hominibus à Deo ad conversionem, ut instructio legis, & castigatio ad humilitatem; & alia huiusmodi, sine quibus tamen possibile est gratiam consequi. Quia si homo

*Faciendi
quod in se est
ex viribus
naturæ ne-
cessario da-
tur gratia
supernaturalis.
Probatio 1.*

300 De Prædestinatione, Electione;

facit quod in se est Deus, dat ei gratiam. Ad hoc autem faci-
 sciendum, non exigitur aliquid aliud. Illud enim ad quod
 non potest per se liberum arbitrium, non est in homine,
 ut faciat. Illud enim in nobis esse dicitur, cuius domini su-
 mus. Unde positio ista implicat contradictionem, dum
 posuit, quod ad faciendum illud, quod in nobis est, libe-
 rum arbitrium non sufficit. Et ideo aliter est dicendum,
 quod ad eliciendum actum conversionis ad Deum, suffi-
 cit liberum arbitrium, quod se ad habendam gratiam per
 hunc actum præparat, & disponit: sed efficacia conuer-
 sionis ad meritum, non potest esse nisi per gratiam. Mi-
 nus de uno & eodem motu est conuersionis liberi arbitrii,
 in quo gratia infunditur, quæ est dispositio ad gratiam,
 secundum quod exiit à libero arbitrio; & meritorius, se-
 cundum quod gratia informatur.

Hæc D. Thomas, ubi aperte demonstrat nullam requiri
 supernaturalem motionem, aut gratiam, in libero arbitrio
 ad faciendum quod in se est, & qui secus dicit, secum pu-
 gnât, ut Petthomista. Mox addit in eodem contextu,
 quod necessario datur gratia se præparanti ex viribus liberi
 arbitrii absque alio auxilio supernaturali, probans hunc do-
 ctinam exemplo dispositionis ad formam naturalem, in
 cuius dispositionis fine necessario inducitur forma. Sed dif-
 ferentia hæc interest, quod in naturalibus semper requi-
 ritur tempus ad disponendum, in supernaturalibus vero
 una voluntas, & dispositio ad gratiam, etiam si instan-
 tanea, ut in Angelis. Ergo palam docet, dispositionem
 solius arbitrii absque gratia gratum faciente, aut gratis da-
 ta sufficere ad habendum gratiam infallibiliter, ut præpara-
 tio necessaria.

Idem docet *art. 6.* dicens. Si actus liberi arbitrii est
 meritorius gratiæ, ita actus informatus gratia est meritorius
 gloriæ.

Idem *art. 9. q. 1. ad 2.* ad liberum arbitrium ministrat
 per se substantiam actus; gratia formam quoad meritum,
 non autem formam simpliciter naturalem, hæc enim est à
 libero arbitrio, quod mouetur de congruo, ac cum gratia,

*Ad actum
 primum liberi
 arbitrii non
 requiritur
 gratia gratis
 data, nec
 gratum fa-
 ciens, nec
 ulla motio,
 nisi genera-
 lis.*

*Quid sit me-
 ritum veri de con-
 gruo, et de
 condigno.*

seu motione supernaturali de condigno. Et Iuellus in his-
nitur sancti Thomæ verbis: Vnde in 2. 2. q. 1. a. 3. o. ait.
Dicitur aliquis mereri de condigno, quando inuenitur
æqualitas inter meritum & præmium. In congruo autem
æqualitas non inuenitur, sed ex liberalitate dantis munus
tribuitur, quod dantem deget. Mox in ar. 4. o. Dominus ait,
gratiæ nullo modo sub merito cadere potest eius, qui in
puris naturalibus est: sed tamen opera bona ante donum
gratiæ causant habilitatem ad gratiam, & secum honesta-
tem & pulchritudinem & iucunditatem, & per accidens
affluentiam bonorum temporalium, in quibus quædam
Et resp. ad 4. ai. (quod positis extra gratiam & indignis ne-
gatiue, Deus dat gratiā, quoniam habet aliquā dispositionē,
ex quo dicuntur quodammodo ex congruo gratiā mereri.
Nec Deus dans indignis negatiue est iniustus, sed liberalis.
At indignis contrariē, non dat gratiam, quoniam resistit.
Et resp. ad 5. ait. Sunt opera ex virtutibus naturæ dispositiones
remouē, non merita ad gratiam. Ergo & præparatio, &
non repugnantia sufficiunt ex Dei liberalitate ad gratiam.

Præterea in d. 18. q. 1. 3. o. dū docet, quod tenemur seruare
præcepta, & opera virtutum, vt assequamur gratiam & glo-
riam, quod non possumus sperare meritorie de condigno,
ait, hoc iubet facere quod possumus: hoc enim sufficit ad
gratiam absque alio auxilio supernaturali, licet ex congruo
tantum, dicens, Cadit sub præcepto actus virtuosus, quan-
tum ad substantiam operis, & non quantum ad modum
agendi, quem circa ipsum ponit virtus. Hoc enim dicit de
præceptis, quod statim in ipso est, vt faciat illud, non
autem est in homine, vt faciat actum virtutis eo modo,
quo virtuosus facit, priusquam habeat virtutem acqui-
sitam vel infusam &c. Deinde ait, quod præcepta potest
homo implere per liberum arbitrium, sine gratia gratis
data, vel gratum faciente, sed non sine Dei voluntate.
Et resp. ad 5. Si quis, ait, præparet se, faciendo quod in
se est, proculdubio gratiam consequeretur, per quam vi-
tam æternam mereretur. Deinde in ar. 4. sed contra pro-
bat ex auctoritate Zach. 1. in nobis esse præparari ad gra-

302 De Prædestinatione, Electione,

tiam. Et iterum ex Anselmo dicente: quod aliquis non
habeat gratiam, non contingere. Ex hoc, quod non velit
eam Deus dare: sed quia homo non vult accipere &c. Mor
14. *incorporei* probat omne motum quo excitatur homo ad
conuertendum se, ut gratiam gratum facientem recipiat,
ut admonitio, prædicatione, flagellatio, aliaque mouentia
obiecta: dicitur gratia gratis data, & sine hoc non potest
homo præparari ad gratiam gratum facientem. Si autem
accipitur gratia pro dono infuso (id est, supernaturali) gratis
dato, tunc quædam, falluntur, qui dicunt, absque hoc tunc
re non posse conuerti ad gratiam. Non enim oportet ut
actus, quibus se ad gratiam habendam præparat, sine natu
ram humanam, excedentes: sicut enim natura huma
na se habet in potentia naturali ad gratiam ita actus virtu
tum naturalium se habent, ut in dispositiones materiales ad
ipsam. Unde non exigitur ad hoc, ut homo ad gratiam se
præparet, aliquid aliud lumen gratia præcedens, & præte
rea secundum hoc esse abire in infinitum, eo quod lu
men illud gratia gratis datæ, non datur alieni, nisi qui ad
illud recipiendum se præparauit, alias omnibus daretur.
Quod non potest intelligi, nisi forte gratia gratis data, di
catur naturæ lumen rationis, quod pertinet ad bona natu
ralia, & non gratuita, nisi large accepta. Si enim præpara
tione indiget talis gratia gratis data, tunc redibit quæstio
de ista præparatione, utrum in eam homo possit ex se, vel
non. Quæstio nec abiret in infinitum: vel erit deuenire
ad aliquam gratiam, ad quam homo per se potest præpa
rari, & non est ratio efficax, quare hoc magis in vna
gratia sit, quam in alia. Et ideo cum aliis magis consen
tanciamus, quod ad gratiam gratum facientem habendam
ex solo libero arbitrio potest se homo præparare. Far
ciendo enim quod in se est, gratiam à Deo consequitur.
Hoc autem solum in nobis est, quod in potestate liberi ar
bitrii constitutum est. Ac secundum hanc sui expositionem
exponendus est S. Thomas in p. 2. q. 109. 6. Quoniam ad
primum Dei motum gratuitum primam præparationem
reducit. Intellige necessariam ad obtinendum gratiam ex

Si in præpa
rationibus
non itur in
infinitum
necessario,
prima præ
paratio est
ex virtutibus
naturæ. Quæ
etiam sunt
Dei gratia
naturales ait
S. Thom. Et
sic intelligi
tur quod do
cet p. 2. q.
109. 6. o.
Quod non
est abire in
infinitum in
præparationi
bus: sed ad
Deum mo
uentem uni
uersaliter,
per quod
cunque do
num, siue
naturale, si
ue superna
turale: sunt
enim dona
gratuita suo
quaque mo
do.

rigore iustitiæ, vt declarat *ibid. q. 112. a. 3.* non autem de congruo, hoc enim est ex naturalibus donis, vt semper docuit.

Et profecto istæ autoritates Sancti Thomæ efficacibus rationibus suffultæ, à Pseudothomistis & Perthomistis, dissimulatæ; omnem obstinatum animum, etiam Caluinisticum, si ratione stare vellet, conuincere possent, quod ad gratiam gratum facientem habendum nulla prærequiritur meritis supernaturalis gratum faciens, aut gratis data, sed sola libertas humana.

Et cum arguunt scioli ex *Hierem. 10. Non est in homine via eius, neque vivi, vt dirigat gressus eius*) S. Thomas sic *in 2. d. 28. ar. 4.*

15. Respondet ad primum, quod directio gressus spiritualis non potest esse nisi à Deo, sine cuius prouidentia nullum bonum contingit. Non tamen oportet quod per aliquem habitum infusum fiat, si directio gressuum ad præparationem ad gratiam gratum facientem, referatur. Et *resp. ad 2.* Homo non potest bonum facere sine auxilio, sed non oportet esse supernaturale. (Hoc enim indicat *ly infusum.*) sed motum exterius, vel intèrius. Et *ad 3.* ait, quod Paulus in circumsuso lumine occasionaliter motus est, vt per liberum arbitrium se præpararet subito ad gratiam. Et *ad 4.*

17. Dicendum quod etiam ad fidem habendam, homo se preparare potest per id, quod in naturali ratione est: Vnde dicitur, quod si aliquis in barbaris nationibus faciat quod in se est, Deus sibi reuelabit illud, quod est necessarium ad salutem, vel inspirando, vel doctorem mittendo. Vnde non oportet quod habitus fidei præcedat præparationem ad gratiam gratum facientem; sed simul homo se preparare potest ad fidem habendam, & alias virtutes, & gratiam habendum. Hoc idem dicit *4. dis. 17. q. 1. 2. ad q. 1. resp. ad 4.* vbi docet, & ad fidem per naturalia posse se preparare hominem, & ad gratiam. At *in ver. q. 14. a. 11. & 24. a. 1. ad 2. & a. 15. o.* Vbi sanctus docet omnem hominem ex naturalibus posse disponi ad fidem & gratiam. Quoniam Deus non iubet impossibile, & omnes ad fidem & gloriam iubet venire &c. Nam quod non potest, ipse supplet.

Obiectio Luth. ibid. & Pseud.

Responsio S. Thom.

Præparatio ad gratiam ex congruo est ex natura viribus de condigno à motione Dei supernaturali.

Etia in Paulo præcepit præparatio.

20 Quod autem deueniendum sit ad primam præparationem liberi arbitrii, quam facit sine gratia præcedenti, ne abeamus in infinitum, sed in naturalibus sistamus: iterum docet S. Thomas *ver. 24. ar. 15. o.* per optimas & insolubiles rationes. Quod autem supernaturaliter requiritur, non est in præcepto, sed à Deo datus iubente, ut faciamus, quod in nobis.

*Plus potest
conuersio ho-
minis natu-
ralis ad Deum
quam conuer-
sio ad rem
temporalem.*

21 Præterea *4. d. 17. q. 1. ar. 3. in 2. argumento*, ait. Conuersio ad Deum potentior ad habendum bonum, quam conuersio ad rem temporalem ad malum. Sed conuersio ad bonum commutabile sufficienter inducit culpam. Ergo, & e conuerso ad Deum sufficienter iustificat. Deinde respondet ad 2. scil. Quod conuersio ad Deum sufficit ad gratiam obtinendam quantum in se est, sicut conuersio ad bonum commutabile sufficit ad culpam. Igitur valide Sanctus Thomas probat, quod magis potest homo conuertere ad Deum ex naturalibus, quam ad bona caduca, & quod magis lucrari potest ibi, quam hæ. Vbi nota quod utitur *ly. affi-*
cienti, pro efficaci.

22 Præterea *in p. d. 41. q. 3. a. 3. o.* docet prædestinationis, non dari causam ex parte scientiæ. Quoniam Deus scit omnia propriam essentiam intuendo, quæ est omnium similitudo, & causa, non causatum. Similiter nec ex parte voluntatis, quæ non habet alium finem, nisi bonitatem suam, quæ est intra, non extra. Sed tamen effectus voluntatis eius, scilicet ipsum volitum, ordinatum ad bonitatem suam, potest procedere ex aliqua causa, quam Deus præsciuit ab æterno, & istum ordinem causæ ad causatum Deus vult quod effectus sit, quia causa est: non autem ita quod causalitas referatur ad voluntatem, sed ad volitum. Et ista causa voliti, non volendi, dicitur ratio quædam voluntatis ex parte effectus. Sed hæc causa in quibusdam habet completam, rationem causæ, & sufficienter inducit effectum prædestinationis. Sed diuersimode se habet nostra operatio, quia opus meritorium informatum gratia est causa meritoria gloriæ: sed opus bonum præcedens gratiam, non est causa meritoria eius, sed solum dispositio quædam.)

Ex quibus verbis docemur, prædeterminationem antecedentem non habere causam, consequentem vero habere quoad primum effectum, id est gratiam, habere (inquam) ex parte nostri, id est dispositionem, id est opus non informatum gratia, ex solo nempe libero arbitrio in adultis, quod aliena fides & diligentia præstat infantibus, secundum vero effectum, id est, gloriam habere causam, scilicet opus meritorium informatum gratia. Ergo necessario requiri ex nobis præparationem ad gratiam. Ergo & posse nos disponere ex nobis per auxilium generale, & motiones exteriores non excedentes naturam, ut supra dicebat.

23. Amplius idem ostendens in eodem articulo, resp. ad primum ex Ambr. desumptum; Qui Ambrosius introducit, Deum dicentem: Dabo illi gratiam, quem scio ad me post, errorem toto corde esse reuersurum. Ait ad r. In illis verbis Ambrosij non designatur, quod opus nostrum sit causa ipsius donationis gratiæ, sed solum dispositio quædam. Et hoc intelligatur non de opere sequente gratiam, quod virtutem merendi habet à gratia, & neque causa eius est, neque dispositio ad ipsam, sed de opere præcedente ad ipsam, quod est dispositio ad ipsam gratiam. Illi enim Deus proposuit gratiam infundere, quem præscit se præparaturum ad gratiam, non tamen propter præparationem, quæ de se non est sufficiens causa gratiæ, nec finis voluntatis eius: sed propter bonitatem suam: vult tamen ut iste habeat gratiam, si præparauerit se, ut constructio denotet dispositionem, & non causam. Sed respectu actus volendi diuini, non dicit dispositionem, neque causam.

24. Et resp. ad 2. ait, quod respectu primi effectus gratiæ habet rationem magis liberalitatis quam iustitiæ. Quia gratia gratis datur. Vnde ex parte recipientis, non est assignare causam, quare dignus sit gratia, sed solum dispositionem.

25. Formans etiam quintum argumentum, sic ait. Prædestinatio est voluntas salutis hominis, non tantum ut intelligatur de voluntate antecedente, quia hæc vult omnes homines saluos fieri, ut dicit Damascenus: sed de vo-

luntate consequenti. Cum igitur voluntas consequens respiciat merita, videtur quod præscientia meritorum sit causa prædestinationis. Mox *resp. ad 5.* ait. (In intellectu prædestinationis includitur voluntas consequens, quæ respicit opera, non quasi causam voluntatis: sed sicut causam meritariam gloriæ, sicut præparatoriam ad gratiam. Idem dicit *Prosper de vocat. Gen. & in lib. defens. Aug.* Ex his agnoscimus, quod prædestinatio antecedens nulla merita, nec dispositiones respicit: consequens respicit merita ad gloriam, & dispositiones ad gratiam ex viribus liberi arbitrij. Ergo & præparanti se sic conferri gratiam ex liberalitate, & promissione, non ex iustitia, sed infallibiliter. At id ex seq. art. amplius id elucescet

*Etiam prædestinatio in-
cludit præscientiam
meritorum
ad gloriam,
& dispositio-
nes ad gratiam
Idem dicit
Prosper in
p. lib. c. 3.
pro August.*

Conclusio.

Hominem posse facere quod in se est, ac per hoc gratiam adipisci ex acceptatione Dei, etiam cum operatur solis viribus liberi arbitrij, Et cum est in peccato, posse vitare peccata committenda, item per dispositionem, & non repugnantiam dono Dei affici posse.

ARTICVLVS II.

QUOD autem homo possit facere quod in se est ex viribus naturæ, etiam dictis patet. Et iterum tota segm̃ & Philosophorum virtus in hoc fundatur, quia possumus facere quod iubetur: & ad impos. nemo tenetur: & propterea non illudendo dicitur cunctis: *Præparate corda vestra Domino.* Et peccatoribus; *Exurge a mortuis; & illuminabit te Christus;* & alibi; *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Et; *Quare moriemini filij Israël; & nolite obdurare corda vestra.* Nos autem non possumus respondere: Non possumus, aut tu non vis nos posse de facto, ait Aug. At nunc iterum probabitur ex D. Tho. & Philosophia morali. Dicit ergo *in p. sen. 1. d. 48. q. 1. ar. 3. o.* ad aliquid tenemur directe quia

„quia scilicet per se est in potestate nostra, & sic tenemur
 „ad conformitatem, qua voluntas, id quod congruit, nos
 „velle, & secundū rectum finē vult, quia in vtrūque istorū *Homo potest
 oblique in
 gratiam,
 quatenus
 potest facere
 id, ad quod
 necessario
 sequitur gra-
 tia.*
 „per naturalia nostra possumus. Ad aliquid vero tenemur
 „indirectē, sicut ad habendam gratiam, quod secundum se
 „non est in potestate nostra, sed in potestate nostra est fa-
 „cere aliquid, quo facto habebimus gratiam. Et sic tene-
 „mur etiam ad illam conformitatem, quæ est secundum
 formam charitatis. Vbi sane potentiam rectē ope-
 randi dat homini per se & directē ex naturalibus, & sic
 bene operari est per se in præcepto: nō enim potest præcipi,
 quod non possumus. Præcipitur autem nobis operari iuste
 ex Dei charitate, sed hoc possumus indirectē, quatenus con-
 stituit Deus facienti quod in se est, adiungere gratiam &
 charitatem. Ergo possumus indirectē etiam habere gra-
 tiam. Et propterea Concil. Trid. ait, quod tenemur fa-
 cere quod possumus, & petere quod non possumus.
 2. Item ostendit fati superque in 3. contra Gentes, 159. vbi *Item potest
 & non
 repugnando
 gratiam de
 facto habere.*
 non solum facienti quod in se est, sed etiam non repugnan-
 ti contrarie dari gratiam docuit. Et hoc nos posse probauit
 ibi, & in aliis locis supra citatis. Quoniam Deus, ait, iu-
 bet omnibus facere, quod in se est, ac se se præparare ad gra-
 tiam: *Mandata autem eius graviora non sunt*, ait Apostolus,
 Ioan. *Nec impossibilia*, ut dicitur in Conc. Trid. Ergo vel
 omnes possumus, vel omnibus dari posse cum iubet, sicut
 idem Concilium docuit, & S. Leo, dicens. *Iuste infat præ-
 cepto, quia præuenit auxilio.* Ergo, inquam, vel generali,
 vel speciali, dummodo sufficiat de facto, nedum de possi-
 bili. Alioquin esset iniustus Deus, ut concludit Augusti-
 nus, Leo, Thomas, & alii. Nec Concil. Trid. ut qui-
 dam putant, aliter sapit, cum & ad gratiam præparari homi-
 nem posse, & oblatam respuere statuerit in *sess. 6.* & impe-
 trare non darā. Vnde cum de Matrim. loquitur contra Lu-
 ther. dicentem cælibatum esse clericis impossib. si non ha-
 bent gratiam specialem: ait *sess. 24. c. 9.* quod si non habent,
 debent orare, quoniam dabit ipsam Deus. Resp. Conc. esset
 nulla, nisi possent ex naturalibus se præparare, licet remo-

308 *De Prædestinatione, Electione,*

ra præparatione acceptabili à Deo, quia promissit vt bonus; non quia dat vt iustus.

Iterum D. Thomas 2. d. 29. q. 2. a. 1. probat naturale esse homini secundum intellectum, & voluntatem ferri in bonum. Propendere tamen in malum, quod apparet bonum, num ex sensualitatis incentiuo impediēte, non autem cogente accidit &c. Vnde concludit omnes homines posse bene operari, ac proinde præparari ad gratiam, abique auxilio supernaturali.

4. Item in eodem 2. d. 28. q. 1. 1. excludit primo opinionem Ioviniani, qui hominem propter hoc facit impeccabilem, quia solum naturam rationalem considerauit; quæ vt rationalis est, non peccat. Item excludit opinionem Manichæi, qui respiciens sensualem naturam, dixit, hominem necessario semper peccare, & nullam in eo esse libertatem arbitrii, quæ cohibeat sensualitatem. Deinde excludit opinionem Pelagii dicentis, inesse in nobis liberum arbitrium adeo validum, vt possit se se determinare ad opus bonum, sicuti experimur, & resistere tentationibus sensualitatis, ac facere omne opus meritorium vitæ æternæ. Tandem D. Thomas propriam adducit sententiam, quod videlicet in homine est sensualitas, & ratio, & liber. arb. quod potest de se omne opus bonum, quod non excedit eius virtutem, Si enim excedat, quale est opus meritorium vitæ æternæ, non potest illud sine auxilio supernaturalis gratiæ.

5. Et in resp. adi. 2. ait, quod non possumus velle, & cogitare, quasi ex nobis opera meritoria supernaturalia, vel opera fidei. Possumus autem moralia. Etenim hæc possumus ex viribus naturalibus, licet occasionem ab obiectis & prædicationibus, & inspirationibus ad bonum; Ad malum enim sine inspiratione & mōtione Dei labimur, vt dicit Iacob 1. *Tentatur à propria concupiscentia abstractus, & ille-stus*: non à Deo.

Et in resp. ad 5. Homo potest in omnem iustitiam civilem etiam ex naturalibus, & etiam ante habitum virtutis, quæ per opus bonum acquiritur, quod facimus, quia possumus, & habitumur, vt facile, & iucunde possumus. Ergo omne

*Ad bonum
ex inspiratio-
ne & mōtio-
ne boni ad
malum sine
inspiratio-
ne, & sine mō-
tione.*

opus bonum, quod rationem humanam non excedit, potest homo.

Item in 2. a. docet hominem etiam in peccato existentem posse omne opus bonum morale efficere. Excluso enim illorum errore, qui nos ad malū necessitari ex natura dicunt, vt Manichæi, deinde corrigit eos, qui dicunt per peccatum adeo naturalem virtutem esse imminutam, vt homo in peccato existens peccatum vitare non possit: potest tamen hoc, vel illud vitare mortale, non tamen omnia. Similiter nec omnia venialia. Potest etiam ad tempus stare ne cadat, non tamen diu.

Primatio.

Contra hos subiungit S. Thomas, dicens. Ista positio multipliciter apparet falsa. Primo, quia cum peccatum bona naturalia non tollat, sed minuat illud quod ad naturam potentie naturalis pertinet; homo per peccatum, amittere non potest, etsi in illo infirmetur. Cum igitur, libera electio, vel fugaboni, seu mali, ad naturam libertatis arbitrii pertineat, non potest esse, vt per peccatum subtrahatur homini facultas fugiendi peccata, sed solū minuitur. Ita scilicet, quod illud peccatum, quod homo ante vitare facile poterat, postmodum difficulter vitet. Similiter, quod inducunt de peccato veniali, non est simile. Quoniam, enim non possumus omnia venialia vitare, sed singula, precipue propter primos motus, dicitur; ad quos non requiritur deliberatio consensus. Sed sunt quidam subitii motus, vnde dum vni ob stare nititur, ex alia parte alius motus insurgit; sed peccatum mortale requirit consensum determinatum. Vnde si potest vitare hoc, & illud: potest eadem ratione vitare omnia. Nec iterum potest dici, quod ad tempus vitet, & non diu. Quia liberum arbitrium resistens malo, non efficitur infirmius ad malum vitandum, sed multo fortius, vnde multo magis potest postea peccatum vitare, quam ante. Fortes ergo rationes adducit S. Thomas, quod homo existens in peccato, potest viribus nature omnia, & singula vitare mortalia, non autem omnia venialia, licet singula. Et ad obiectionem addit. Non quidem potest vitare

Ex D. Thom.
homo existens
in peccato,
potest vitare
omnia, &
singula mor-
talia: venia-
lia vero sin-
gula, sed non
omnia ex vi-
ribus natura
potest de fa-
cto, licet dif-
ficile: quod
ante pecca-
tum facile.

Occurrit
obiect.

Occurrit
obiectioni.

3.

Non potest vitare commissum, sed potest cessare ab eo, & vitare omnia committenda. Non enim potest à præterito se liberare sine gratia, ut putat Pelagius. Potest autem à committendis, sine gratia se abstinere, quantumcunque in peccato mortali existat, sed per diuinam voluntatem vniuersalem (id est per generale auxilium) qua omnia bona causantur, & omnia mala repelluntur.

3. Et resp. ad 2. ait. Libertas imminuta est per peccatum, non ablata. Potest liberum arbitrium, quod prius facile poterat, postea non sine difficultate & pugna, quantum ad vitatorem mortaliū, sed venialia omnia non potest vitare.

4. Ad 5. ait. Quicumque vitat peccatum, peccato resistit; unde hoc potest facere etiam sine gratia. Non tamen propter hoc meretur præmium æternum. Non potest ad præmium, nisi qui meritorie operatur.

5. Mox in art. 3. & 4. ostendit, quod ex solis viribus naturæ liberi arbitrii hanc se præparat ad gratiam, sine præiudicio dono supernaturali, & vitat omnino mortalia, & ante & post peccatum si velit; & velle quidem debet, & potest de facto, etsi difficulter.

Sed contra hanc doctrinam S. Doctoris alia doctrina eiusdem obiicitur in 3. contra Gentes 160. ubi docet hominē existentem in peccato mortali posse singulos actus mortales ex viribus liberi arbitrii vitare, sed non omnes, nec diu. Idemque p. 2. q. 109. a. 2. 8.

Responsio. Sed hoc nihil obest dogmati. Tum quia dicerem maioris auctoritatis esse libros sententiariorum, cum præsertim Scotus, & alii Doctores eidem opinioni faueant. Tum quia rationes in sententariis positae nemo soluere potest, nec D. Thomas soluit. Tum quia sustinet utramque opinionem in ver. q. 22. a. 5. ad 7. & q. 24. a. 1. ad 10. & 12. Sed melius ait, defenditur libertas per primam. Mox ut videas dubium esse in a. 12. Iterum singula tam mortalia, quam venialia posse vitari docet, sed non omnia absque gratia, nec diu stare posse, quin peccet homo propter habitum vitiosum inclinantem ad malum. Quod sine præmeditatione &

Non potest vitare commissum, sed potest cessare ab eo, & vitare omnia committenda. Non enim potest à præterito se liberare sine gratia, ut putat Pelagius. Potest autem à committendis, sine gratia se abstinere, quantumcunque in peccato mortali existat, sed per diuinam voluntatem vniuersalem (id est per generale auxilium) qua omnia bona causantur, & omnia mala repelluntur.

Sed utrum se libere sine gratia a peccata æterna, qui moraliter bonum operatur, cessat à peccatis, alia est questio. Contradictio in S. Thoma.

Standum est doctrina posita in sent. 2. cuius rationes fortiores. Et pro opin. 2. ratio non concludit, nisi &c.

conatu non potest vitare quis, quin operetur ex habitu. Non potest autem semper præmeditari, & vires omnes colligere. Idcirco & luxuriosum, & superbum ex habitu necessario aliquando luxuriare & superbire; & hoc liberè. Etenim libere inclinationem adeptus est, & libere inhæret illi, præponendo suam voluntatem divinæ. Hæc ibi. Sed rationes istæ sunt debiliores positis in 2. d. 28. vbi ex diminutione liberi arbitrii concludebat solam difficultatem, & ex præmeditatione quæ requiritur ad mortale, concludebat posse omne mortale vitari. Hic autem arguit ex habitu propensionem, quæ præuenit meditationē, sed nō concludit, quādo non præcessit habitus, sed actus: item nec nisi in eodem genere peccati concluderet: vt superbus, si non potest non superbire, potest tamen non adulterari, non furari, & alia omnia opera vitiosa vitare, vt concludebat in 2. sent. Neque iste habitus facit mortalem actum, nisi de-liberare. Igitur stat prima opinio in robore.

At quamvis non stare: tamen non sequitur, quod homo non possit viribus naturæ vitare omnia mortalia, saltem indirecte, quatenus potest facere id ad quod sequitur gratia, vel non repugnare diuino influxui, omnibus præsentaneo, vt dicebat *contra Gentes* 159. & in p. sent. d. 28. q. 1. art. 9. supra citatis. & 48. q. 1. art. 3.

Et propterea subiūgit in ver. q. 24. art. 12. posse hominē, etsi non ex natura liberi arbitrii, saltem per gratiam, vitare omnia mortalia, non autem venialia omnia, nisi ex priuilegio, vt beata Virgo. Apostoli enim peccabant venialiter. Imputari tamen nobis ad peccatum, si non vitamus omnia, ex eo quod possumus singula; & quia possumus etiam omnia per gratiam: quam omnis homo habere potest si se disponat, & optet. Natura enim homo bonum appetit: & naturalius, optimum: & in se habet semina virtutum meliora, quàm habitus & actus, vt probat idem S. Thomas p. 2. q. 63. Et hoc in præfata quæst. ver. 24. ar. 12 ad 6. secundæ classis docet. Quod enim, inquit, per amicos facimus, per nos facimus. Et quod per amicos possumus, per nos possumus. Posse autem à peccato resurgere, docet idem S. Doctor

Responsio
secunda præ-
concordia
S. Thomæ,
etiam si verū
esset, quod
homo non po-
test vitare
omnia mor-
talia directe,
potest tamen
indirecte
omnia iuxta
D. Thom.
Confirmatio

Cum vult
homo resur-
gere à peccato,
statim resur-
git.

312 De Prædestinatione, Electione;

per illam authoritatē *Ephes. 5. Exurge qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus*) simul ac ergo homo vult vere resurgere illuminatur, & hoc quilibet in se experitur. Et Apost. *Rom. 2.* Gentiles absque lege naturaliter quæ sunt legis facere docuit posse: alioquin essent excusabiles.

Ultima probatio ex philosophia:

10. Idem etiam patet ex Philosophia morali: quam tuetur S. Thomas *in Ethicis*, ubi ait, hominem intemperatum per virtutis naturalis amorem, posse ad temperantiam naturæ conatu redire, ut dicit Aristoteles. Et de facto hoc probatur in Gentilibus, sicut Valerius Maximus scribit *in libro de mutatione morum, & fortunæ*, & Plutarchus, & Plato, & Isocrates, & omnes Philosophi & Poætæ. Vnde Horatius.

- 3. *Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator:*
- 3. *Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit:*
- 3. *Dummodo cultura patientem commodet aurem.*

Et ideo apud D. Thomam, homo de inobedientia Dei potest redire ad obedientiam, quatenus Deus est finis naturalis, & summum bonum. Et hoc Caietanus cōcedit *1. 2. q. 3. 109. a. 7.* Sed ait. Hoc non est Deo voluntatem simpliciter, subiici, nisi secundum quid, scilicet, ut est author naturæ, ut autem simpliciter, obiectum indiget gratia, & charitate, id est supernaturali amicitia.

Sed ego è contra, inquam, quod secundum D. Thomam hoc nobis non est in præcepto directè, scilicet redire ad Deum per supernaturalem charitatem, sed redire quantum possumus per amorem naturalem, sed facere quantum possumus sufficit ad gratiam & charitatem adipiscendum, non ex rigore iustitiæ, sed ex Dei liberali misericordia, ut dicitur *p. 2. q. 114. a. 7. ad 1.* scilicet non mereatur de condigno, nec de congruo reparationem, ut dicit *in corp. art.* Tamen ex diuina acceptione sufficit, (ut dicit Chrysostomus *in Psal. 50.*) hoc modicum nostrum, ut reparemur: Alioquin non præciperetur nobis. Vnde dicitur in Concilio Tridentino. *Cum iubet Deus quæ*

„videntur nobis impossibilia, iubet facere quod possumus,
 „& petere quod non possumus, & adiuuat ut possimus. Item
 p. 2. q. 112. a. 3. o. & ad 1. docet quod esset iniustus Deus, si
 „non acciperet in gratiā suam eos, qui ad ipsum confugiunt
 „moti à gratia, vel auxilio præmouente supernaturaliter, sed
 „absque præmouente speciali auxilio supernaturali, ex solo
 „generali, qui confugiunt accipiuntur ex misericordia. Vnde
 „Ezech. Reuertere prauaricatrix meretrix, & ego recipiam
 „te &c. Et, quotiescunque ingemueris, &c. Et, nolo mortem pec-
 „catoris, sed magis ut conuertatur, & viuat. Et hoc tota ubi-
 „que scriptura Dei, & ubique docet S. Thomas, & mox
 iterum probabitur.

Notandum autem prius, quod ait *ver. q. 24. ar. 14. o.* Du-
 „plex bonum quoddam, quod est humanæ naturæ propor-
 „tionatum; quoddam vero quod excedit humanæ naturæ
 „facultatem. Et hæc duo bona, si de actibus loquamur,
 „non differunt secundum substantiam actus, sed secundum
 „modum agendi, puta ex charitate, & sine. Et *resp. ad 1.*
 „& 2. ait.

Nu lum præceptum est homini impossibile, quia substan-
 „tiam actus potest ex facultate liberi arbitrii, & in mo-
 „dum ex dono gratiæ; quam si non habet, imputatur illi,
 „quoniam non seruat mandata Dei, quoad substantiam: in
 „quam potest. Verba sane aurea, sæpius decantata; hic autem
 „expressius, & solennius, & tota antiquitas huius sententiæ
 „fauet, exceptis illis, qui Deum intrudunt non bonum. Et
 „quidē S. Doctor *hic in resp. ad 9.* Quod non modo quādo est
 „in peccato, non potest homo diligere Deū ex charitate
 „supernaturali, seu implere præcepta quoad modū: sed nec
 „cum est solutus à peccatis. Homo enim non potest vo-
 „lare, neque ligatus, neque solutus; nisi habeat alas. Et
 „propterea illi solum præcipi, quod potest ex naturalibus.
 „Cætera enim addit Deus necessario. Doctissime tandem
 „probat hanc potentiam faciendi quod in nobis est, ita ut
 „replicare non possint Per Thomistæ *in 2. d. 41. q. 1. a. 2. o.* Vbi
 „assignat gradus morales consimiles naturalibus, in quibus
 „primum est ens, secundum substantia, tertium corpus,

314 *De Prædestinatione, Electione,*

quartum animal, quintum homo per additionem; incedentes hac ratione, quod priores sublati tollunt posteriores. Si enim quis non est ens; non est substantia: Et si non est substantia, ergo neque corpus &c. At non è contra. Et si enim non est quis homo, non propterea non est animal. Et si tollatur esse animalis, non tollitur esse substantiæ, & ens &c. Sic actus bonus primus in moralibus, & potentia ad illum naturalis, est sicut ens. Secundus est bonus ex genere, sicut substantia. Tertius ex circumstantia bona, sicut animal. Quartus ex charitate, per quam fit meritorius. Et hic est sicut hominis gradus in naturalibus. Et ideo si definit esse meritorius, quia non ex charitate: non tamen definit esse bonus ex circumstantia, vel ex genere &c. Ergo infideles faciunt actus bonos, etiam si non meritorie, supernaturaliter diuinæ gratiæ Dei supernaturaliter attingibilis, tamen naturaliter ad Deum, & ad quoddam bonum &c.

Ait ergo in *Argumentis, sed contra*. Non datur consilium nisi de bono; sed consulitur infidelibus, ut aliqua de genere bonorum faciant. Ergo illorum actus non omnes sunt mali. Item nihil laudabile, nisi bonum: sed Hieronymus, & Augustinus laudant Gentiles de aliquibus operibus. Ergo aliqua opera illorum sunt bona. Itidem Romanus laudatur, (addo) in 2. Mach. 7. de virtutibus, & actibus moralibus. Ergo possunt de facto absque gratia benefacere.

Et in *corp. art.* ait. Sicut in rebus naturalibus vna perfectio alteri superadditur, sic ut quædam res habeant vnā illarum & quædam duas, & sic deinceps: ita etiam in moralibus, contingit in actu considerari aliquam perfectionem, alii superadditam, ex quarum vnaquaque dicitur actus bonus. Et si aliqua illarum perfectionum desit, deerit bonitas, quæ est secundum perfectionem illam. Verbi gratia omnis actus, in quantum est actus, habet quandam essentialem bonitatem: secundum quam omne ens bonum est sed in aliquibus superadditur quædam bonitas ex proportionem actus ad debitum obiectum, & secundum hoc dicitur actus.

actus bonus ex genere. Et ulterius ex debita commensura, ratione circumstantiarum dicetur bonus ex circumstantia; & sic deinceps, quousque perueniatur ad ultimam bonitatem, cuius humanus actus est susceptivus, qui est ex ordine in finem ultimum per habitum gratiae & charitatis. Et ideo, actus illorum, qui gratiam & charitatem non habent, hoc modo bonus esse non potest. Et haec bonitas est, secundum quam meritorius dicitur, sed subtracto posteriori nihilominus remanet prius, ut in libro de causis dicitur. Vnde quamvis ab infidelium actibus subtrahatur ista bonitas, secundum quam meritorius dicitur: remanet tamen bonitas alia, vel virtutis politicae, vel ex circumstantia, vel ex genere; Et ideo non oportet quod omnis eorum actus sit malus, sed solum sit deficientis bonitatis. Sicut quamvis equus deficiat à rationalitate, quam homo habet, non tamen ideo malus est, sed habet bonitatem deficientem à bonitate hominis.

3 Et resp. ad 1. dicitur, quod actus infidelium omnes, qui ex infidelitate eliciuntur, sunt mali, sed non qui ex aliis habitibus moralibus. Ad 2. ait. Quod fides dirigit intentionem operantis ad ultimum finem; sed prudentia ordinat etiam ad alios fines bonos, qui sunt ordinabiles, licet non ordinati ad ultimum, & ideo boni, ut sic.

4 Ad 3. docet, quod actus boni, etiam si non ex fide, nec ex charitate, placent Deo, quia boni pro rata bonitatis eorum, unde ait. Sicut aliquid participat bonitatem, sic est Deo acceptum. Et ideo actus illi enunciantur simpliciter, Deo accepti, qui meritorij sunt completam bonitatem habentes; sed tamen actus alij, secundum quod sunt boni ex genere, vel ex circumstantia, Deo placent, non tamen sicut remunerabiles aeterno premio.

5 Et ad 4. ait; quod non obligamur dirigere omnes actus bonos ad id, ad quod fides dirigit: quia praecipua affirmativa non obligant ad semper, quamvis semper, ideo sunt boni, si non ordinantur in peccatum.

Et ad 5. Quod si ex iudicio rationis operentur bonum, operationes sunt bonae.

*D. Thomas
nunquam re-
tractat. hic
sent. sed in
q. disp. Et in
summa reco-
firmavit.*

316 *De Prædestinatione, Electione,*

6. Quapropter non desinam mirari eos, qui dicunt, nullum actum moraliter bonum fieri à peccatore, cum infidelis secundum D. Thomam etiam bene operetur ex prudentia naturali. Et in *p. 2. q. 109.* licet dicat, hominem non posse omne bonum sibi naturale facere in natura corrupta; cuius contrarium dixit in 2. sent. tamen docet, quod ex gratia, quæ nulli deest, possit. Et *q. 2. art. 7. ad p.* si conatur homo fugere à peccato, recipit lumen gratiæ. Et *ar. 8. ad p.* respondet, quod homo potest vitare singula mortalia, non omnia, nisi per gratiam. Et quia ex eius defectu est, quod homo ad gratiam habendam se non præpararet, propter hoc à peccato non excusatur, si sine gratia peccatum vitare non potest. Et in *art. 3.* naturaliter docet hominem plus diligere Deum, quàm se. Et ideo sequitur, quod possit in bonum omne naturaliter. Et *resp. ad 3.* quod diligit Deum super omnia, non tamen supernaturaliter ex charitate. Nihil ergo nouum dicit in sum. quod non in sent. Vtrobique enim per bonos actus naturales ad Deum, vt bonum naturale: & per supernaturales, ad Deum, vt bonum supernat. nos præparat. & illam de misericordia ad istam dirigit, & istam ad gratiæ habitum & gloriam de iustitia.

*Epilogus
rationum.*

Et quidem si omnes eius codices consulas, necessariò intelliges apud D. Thomam homines posse ex naturalibus disponi ad gratiam, & ad peccata tollenda, quia in dispositionibus non est abire in infinitum. Et quia Deus acceptat ista bona naturalia etiam ab infideli, vt dispositiones ad fidem & gratiam, vnde sequitur gloria; & quod peccatum non tollit naturalia, etsi debilitat, gratia supplet, quæ datur omnibus non repugnantibus contrariè ex malitia finali, vt satis probatum est, & amplius probabitur. Nec propter hoc, principium salutis supernaturalis est ex nobis, vt arguunt pseud. nam D. Thomas respondet quod ex donis naturalibus Dei ad naturale bonum: & ex supernaturalibus ad supernaturale *p. sen d. 38 r. 4 & alibi.* Et vtrobique principium est à Deo, qui ordinauit naturalia ad supernaturalia ex gratia. Et propterea, ait, infusio animæ & gratiæ non est miraculosa Quoniam licet in natura non habeant rationes

seminales, habent tamen dispositiones seminales. Quid clarius, quid doctius?

Iterum ex D. Thoma auctoritate demonstratur, Deum facienti quod in se est ex viribus liberi arbitrij, necessario infundere gratiam, non necessitate absoluta, nec obligationis, sed suppositionis, promissionis, & bonitatis: & facienti quod in se est ex Dei gratia, vel motione supernaturali, dare ex iustitia, sicut propriis viribus ex bonitate.

ARTICVLVS II.

Quod autem facienti quod in se est, Deus necessario dat gratiam, non necessitate coactionis, aut obligationis ex iustitia, sed necessitate bonitatis & promissionis, & ordinationis suæ.

Probat iterum D. Thomas in 4 d. 17. q. 1 ar. 2. in arg. *sed contra*, ubi ait. [Quod qui se non præparat, non iustificatur: sicut qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te. Ergo præexigitur præparatio ex parte, nostri. Probatio 1.

2 Et in *quæstiuncula prima* probans, quod homo potest se, præparare, ait. Deus non præcipit homini impossibile: sed, præcipit, ut se ad gratiam aliquid faciendo præparet. Ergo possibile est homini facere quod in se est. Propterea ait *Iacob. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.*

3. Mox in *quæstiunc. 3.* probat, quod necessario præparanti se infunditur gratia, sic dicens in *argumento sed contra.* (Impossibile est summam veritatem mentiri. Sed ita pro, misit, se gratiam daturum ei, qui quod in se est facit, *Zach. 1. Conuerimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et Apocal. 3 Si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum.* Ergo necesse est eum qui facit quod in se est, iustificari.

4. Mox in *corpore articuli* idem probat ratione, quoniam

ad præparationem in materia, sequitur necessario forma, & ideo in his qui vsum rationis habent, prærequiritur voluntatis præparatio, ad quam necessario sequitur gratia: non autem in pueris ante vsum rationis.

Sicut materia in ultima dispositione recipit formam sic anima gratiam.

§ Et in resp. ad 1. ait. Quod præparanti se datur subito: nec præparatio præcedit tempore, sed natura, infusionem gratiæ. Et probat hæc exemplo naturalis materiæ, positiæ in vltima dispositione ad formam, quam immediatè recipit. Similiter aliquando præparatio præcedit, vt in Centurione. Aliquādo simul fit, vt in Paulo. Sed necessario requiri quod in nobis est, probat per totum. Et resp. ad primam quæ-

Præparatio per approximationem & per remotionem impeditur in nobis.

siunc. ait. Quod sicut materia debet habere dispositionem ad formam, & proportionem ad agens, sic in spiritualibus. In illis localis approximatio, est proportio: in his spiritualibus approximatio. Et sicut duplex est præparatio materiæ, alia per ordinem naturalem ad formam, alia per remotionem impeditur contrarij: sed proportio animæ ad Deum, per naturæ similitudinem, non est in potestate voluntatis. Similiter nec proportio capacitatis gratiæ, quia hæc ei præexistunt à creatione. Vnde relinquitur, quod in ipsa voluntate sit appropinquare Deo per affectum, & desiderium, & ordinari ad gratiam per remotionem impeditur, quod est peccatum. Et ideo per displicentiam peccati, & affectum ad Deum, potest, se aliquis præparare ad gratiam. Et quando hæc duo efficaciter facit, dicitur, facere quod in se est, & gratiam recipit. De prima hoc dicitur Iacob. 4. *Appropinquate Deo, & appropinquet vobis.* De 2. Apocal. 3. *si quis aperuerit, intrabo ad eum.*)

Etiā efficaciter se homo præparat.

Ac deinde respondens ad argumenta docet, quod voluntas prouocatur obiectis, prædicatione, reuelatione flagellis, interiori morione ad faciendum quod in se est quoad substantiam actus, quæ pedisequa est respectu gratiæ, gratum facientis: sed tamen est dispositio ad ipsam, ex generali concursu Dei bonitatis) vt supra docuit hic, & pluries alibi: quoniam Dei gratuita voluntas, est vt beneficiamus.

Et *resp. ad 5.* inquit. Etiam qui fidem non habet per generalem, vel naturalem Dei cognitionem, potest se ad fidem habendam præparare, & ad gratiam, si secundum suam cognitionem sibi displiceat peccatum, & ad Deum affectu feratur.

Infidelis per naturalia potest se ad fidem dispo- nere.

Ex his ergo scimus, quæ præparatio requiritur, ne dum quod debemus nos præparare, & quod ad præparationem necessario succedit gratia etiam infideli, alioquin non teneretur præcepto de acceptanda fide: nunc autem addit quæ necessitate. Quocirca *in resp. ad quæstiunc. 3.* ait. Duplex necessitas, alia absoluta, alia ex suppositione. De prima, quidem necessitate loquendo, non est necesse eum gratiam recipere, qui se sufficienter ad gratiam parauit, quia neque per se necessitas, secundum quam Deum necesse est esse: neque necessitas coactionis, aut prohibitionis in his, quæ diuina voluntate sūt, cadere potest. Loquendo enim de necessitate, quæ ex suppositione diuini propositi, quo propter beneuolentiā suæ voluntatis voluit unicuique eā communicare suam capacitatem: necesse est quod cuilibet materiæ præparatæ forma infundatur. Non tamen eodem modo est in omnibus formis. Nam in naturalibus, quæ non sunt immediate à Deo, necessario recipiuntur necessitate absoluta respectu secundorum agentium: conditionata respectu Dei primi agentis, quia voluit sic fieri &c. Similiter formæ immediate à Deo, ut anima rationalis non recipitur necessario ex parte Dei, sed ex parte recipientis. Formæ autem (subdit) quæ non debentur naturæ, sicut gratiæ & virtutes immediate à Deo productæ, nihil habent de necessitate absoluta, sed solum de necessitate ex suppositione diuini ordinis. Et sic respondet ad argumenta, quod nimirum bene probant non dari gratiam necessitate absoluta, propter præparationem, sed conditionata: hoc est ex promissione voluntaria suæ bonitatis. Et propterea gratia est gratia, ut dicendum est ad primum argumentum: quoniam datur necessitate suppositionis, non absoluta, ut vas figuli præparatum non recipit formam necessitate absoluta, sed ordiante sic artifice

Qua necessitate dicitur gratia se præparanti dari non necessario.

Propositiu- Dei ad omnes.

Non necessitate absoluta sed suppositionis datur gratia se præparanti ex vobis lib. arb.

320 De Prædestinatione, Electione,

Deo. Et actus ille, respondendo ad 3. non est meritorius ex se, sed ex Dei voluntate acceptante.

3. Est autem ex se, id est, de rigore, si faciat quod in se est ex motione diuina, vel saltem gratiæ gratum facientis, vt docet *in q. 112 a. 3. ad 1.*

Palam est ergo, quod necessario, necessitate promissionis datur gratia omni se præparanti per id, quod in se est ex viribus liberi arbitrii, apud S. Tho. non autem necessitate absoluta, nisi fiat præparatio etiam ex motione supernaturali, aut gratia gratum faciente.

Conclus.

4. Præterea adhuc probatur ista conclusio ex D. Thoma, *opusc. 61. corp. 17.* vbi ait. Actio actiuorum est in patiente disposito. Sol lucet sæper, sed non semper illuminat, ignis calet, semper, sed non semper calefacit, nisi dispositum: sic Deus effluit semper, sed non influit, nisi recipienti, & disposito. influere est dare. Et cuius est dare, eius est augere, vel magis dare. Vnde dicitur: *Adauge nobis fidem.* Verum quia receptum est in recipiente per modum recipientis, non recepti: Quod Deus sine mensura effluit, tu cum mensura recipis. *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum;* Et tamen unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Accipe ergo magis, & sic augetur quod acceperas &c. Sed gratia datur sine merito, sed non sine dispositione, quæ quandoque large meritum congrui appellatur. Sicut ergo formam naturalem introducendam antecedit positio nuda, dispositio & necessitas, quorum primum, & vltimum intelligitur simplex, & quasi punctuale, medium autem habens latitudinem, quam contingit plus & minus &c. Quæ dispositio est per conuersionem ad Deum in vsu, vel in actu, secundum quod patet ex naturalibus & gratis datis.

*Dispositio
quætra meri-
tum congrui
large appella-
tur.*

Quando autem facit totum, quod potest, & quod in se est, tunc est necessitas ad habendam gratiam, non necessitas coactionis Deo debitum imponens: sed necessitas immutabilis, qua necesse est Deum esse Deum, & ideo bonum, & ideo effluentem. & ideo accipienti dantem. Imo neque hanc vltimam dispositionem vt necessariam liberalissi-

mus dator expectat, sed aliquo modo conuertenti se, & disponenti, etiam si non secundum totum quod in se est, multoties dat, *Iacob 1. qui dat omnibus affluenter.* Igitur secundum S. Thomam doctrinam necessario infallibiliter, sicut necesse est Deum esse bonum, datur gratia disponenti se totaliter ex immutabili bonitate Dei; Imo nec disponenti se totaliter, sed solum non ponenti obicem, ut ex hoc textu patet, & ex 3. contra Gentes 19. supra allegato, ubi dari gratiam etiam peccatoribus omnibus, & recipi de facto non opponentibus contrariè impediuntum docet, probatque ex Apostolo, quia vult omnes saluos facere; Et ex Euangelio Ioan. 1. quia illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, nisi ipse claudat oculos. Imo disponenti se datur de congruo, si ex naturalibus docet Heb. 6. lect. 3. de de iustitia ex gratuitis.

Et in opusculo de praescientia & praedest. cap. 6. ad q. 2. & 1. d. 40. q. 4. a. 2. & 2. probat Deum velle solum bonum: Et quia hominem carere gratia, non est bonum, ideoque non volitum à Deo, nisi in quantum per accidens fit bonum. Fit autem bonum, quia fit iustum. Iustum autem est, hominem illum carere gratia, qui vult carere. Ergo si nolit homo carere, Deus non vult carere; sed dat gratiam necessario, quia Deus est bonus necessario, sicque ordinavit ex p. 2. q. 114. 1.

APPENDIX.

Quoniam omnes dispositos, & non repugnantes Deus recipit in gratiam, repugnantium vero aliquos: querendum quare non omnes, & quos recipit.

CAPVT XIV.

ART. C. I.

Quoniam igitur satis superque probatum est de mente S. Thomae, Deum omnes creaturas rationales factas

Epilogus de-
monstrato-
rum.

322 De Prædestinatione, Electione;

ad sui imaginem, ut Pater est, omnes approbasse simpliciter, antecedenter, & absolute ad hæreditatem naturalem & supernaturalem. Neminemq; reprobasse ab hæreditate naturali, sed solum supernaturali, nisi aliquos consequenter ad præuisionem culpæ, non cuiusque, sed finalis impœnitentia. Proptereaque dum sumus in via, nulli suam negare gratiâ, sed cuilibet parato per suum liberum arbitrium, aut alterius auxilio fidei, si usum rationis non habet, dispositoque recipere, vel saltem non repugnantem dare, quia Bonus est ipse Deus, ut dicunt Catholici: non quia meretur homo, ut Pelagiani, & insuper multos repugnantes Deum ad se trahere, ut dixit in Ioan. 6. lect. 5. & 3. contra Gentes 661. Restat, quamuis supra declaratum, amplius declarare, cur non omnes repugnantes trahit.

Ad hoc respondet D. Thomas in præfatis locis, & in opusculo de præsc. & prædest. cap. 7. quod in aliis non inuenit, in quo propitiatur illis Deus, ut dicitur Iob 33. qualis Iudas, Pharaon &c. In aliis inuenit, qualis Saulus, qui ait, sui blasphemus, & persequens Ecclesiam Dei, sed misericordiâ consequutus, quoniam ignorans feci in incredulitate mea, amplius æmulator existens paternarum mearum traditionum &c. Et hoc Stephanus reuelauit sanctæ Brigide in lib. 5.

Supra autem dixit, quod repugnantes contrarie ex malitia non trahit ad se, quia ipsi non trahuntur, non quia Deus non trahit: sed dispositos, & non repugnantes: itemque repugnantes ex ignorantia, & fragilitate, trahit omnes. Quocirca D. Thomas in Rom. 2. lect. 3. inquit. Est primus gradus dignitatis in hominibus, qui non ab aliis, sed à se ipsis inducuntur ad bonum; Secundus est eorum, qui inducuntur ab alio, sed sine coactione: Tertius eorum qui coactione (id est flagellis indigent) ut fiant boni. Quartus eorum, qui nec coactione dirigi possunt ad bonum Hier. 2.

Frustra percussisti filios vestros, disciplinam non receperunt. Itē in Pharaone & Elima accidit. Saulus autem, & Nabuc. conuertuntur consimilibus auxiliis (teste Chrysostomus.) Et Augustinus idem docet de prædest. & grat. c. 15.

Ex his confirmatur, quod supra dicebamus cum Patribus &

Cur non omnes peccatores ad ipsum conuertuntur.

S. Thoma, quod Deus dat gratiam contrariantibus etiam usque in finem: & quod, teste Chrys. ex Ezech. semper sicut amator insaniens amasiam, currit post peccatores, dicens non simulatori. *Revertere prauaricatrix meretrix: & recipiam te.*

Conclusio, recapitulatio, & confirmatio.

ERgo palam est, quod Reprobatio ex præuisione finalis impœnitentiæ sit apud D. Thomam: unde reprobati apud eum & in omnibus schollis, vocantur Præsciti tantum; & non ex decreto derelinquendi aliquos, ut malos, nisi post peccatū præscitum, alioquin dicerentur etiam prædestinati ad malū, ut natura mali. Itē nec Prædestinationē antecediē esse necessariam, sed consequentem infallibilem, non ex decreto præcedenti, sed ex præuisione executionis nostræ: ergo ex coexistentia futurorum in æternitate præsentialiter, nedum obiectiue: ut in capitulo 5. ostensum est. Cuiusmodi existentiam nedum Scotistæ & Iesuitæ, sed etiam nostrates quidam in Hispania negauerunt; & qui acceptant decreto subiciunt inuictio, ut fiant res. & sic & tunc & taliter & ibi. Nec considerant quod Doctor S. ut saluaret contingentiam & libertatem faciendorum, reliquit decreti inuitabilitatem, & ad coexistentiæ infallibilitatem confugit: à qua nostri ad inuitabilitatē incautē recurrunt, propterea, quod aduersarij concludebant, quod si Deus ex coexistentia sciret, à rebus scientiam acciperet. Cum animaduertente oportebat in sententia S. Thomæ, Angelos cognoscere naturalia & futura postquam sunt, per innatas similitudines & ideas illorum: sicut & oculus, si haberet innatam lapidis speciem, videret lapidem non capiendū speciem ab ipso, ut diximus *cap. 5. art. 3.* & quoniam Deus non exit de potentia ad actum, cum sit purissimus æternus actus, præhabet ideasiones omnium futurorum & sui suæque voluntatis & volitorum, in productione verbi, manifestatiui & factiui entium, at solum manifestatiui non entium & malorum: nec propterea, dicebat D. Thom. futura erunt necessaria:

nec volitiones humanæ sunt decreta inuitabiliter. Nam Deus videns Petrum, quem decreuit facere liberum, videt in determinationem eius ad actus pios & malos, prout in libero arbitrio sunt: & simul determinabilitates innumeras voluntatis, & non modo ad illum actum, ad quem se determinabit, sed ad illum & ad alios infinitos infinitisque modis variabiles, inter quos est ille, quo & ad quem se determinat Petrus. Ergo non accipit à Petro existente scientiam de Petro, nec ab existentia actus eius scientiam de illo actu: cum habeat illum & alios infinitos idealiter, quorum unus effectus correspondet. Patres Iesuitæ multi, vt saluarent libertatem ponunt in Deo præuisionem, non prædeterminationem, donec Deus videat actum, ad quem ex serie obiectorum inclinabitur. Subtiliter sanè: sed, puto, non effugiunt decretum ponendi Petrum in tali serie, & non in alia: nec hominis libertatem tuentur omnino, si à serie determinatur infallibiliter: nam idem erit ac inuitabiliter: vel si fallibiliter, tunc Dei omnimodam non saluant certitudinem. Voluntas enim non potest cognosci apud S. Thom. quorsum se inclinabit, & ad quem exhibeat actum, si verè libera est, nisi post actum: qui in nobis est post: in Deo verò neque ante neque post, sed præsens. Et mirum si expectant vt Deus prænoscat ex serie quæ fallibilis est, (nā Angelorum in eadem serie positorum multi steterunt, multi corruerunt, ex libertate non ex serie: & in pessima positus serie Cornelius saluatur: at Iudas & Angelus in optima non saluantur, sed damnantur) cur non expectant nobiscum vt cognoscat ex coexistentia quæ est infallibilis? Item miror Perthom. qui saluant D. Thomam contra D. Thom. & Dei potentiam contra Dei bonitatem, vt notat Chrys. & Ambr.

○ Hæc dixerim, salua omnium reuerentiâ doctissimorum Iesuitarum & Perthomistarum, quorum admiror & laudo sedulum studium, sed bonum publicum quod & ipsi appetunt, non gloriola, nec præsumptio quod totum negotium grauissimum exploratum habeam, me ad scribendum impulit. Cordati & pij erudent & intelligent. Sciolis & ambitiosis exosus ero. Reip. & Principibus credo probabor.

quoniam pacem & concordiam Reipub. cum Deo, & conscientiarum cum vtrisque pono, & remedium multiplico in flumine, in sanguine & in fiamine proprio & communi, iuxta sapientum sanctorum: quando aduersarii suspiciones pessimas inter nos & Deum ponunt: Disgratiam dilatant: redemptionem cuiusque remedia depauperant: Deumque aut inopem aut subdolum, vel solum Fortem, & non Bonum & Sapientem faciunt. Propter quod Principes Tyranni fiunt, sine causa minimas ob voluptates populum affligentes, circumferētes & decipientes: sicut facit Caluini Deus sine causa, vt ostenderet iram suam irrationalem falsamque gloriam: & dum omnium se patrem dolosē declarat, non nisi quosdā decreto æterno ascitos suscipit in filios; ceteros verō iniuste & mendaciter dānat: non quia peccauerunt, sed quia noluit Deus eos prædestinare: ex non prædestinatione enim reprobatio, derelictio, & peccatum. Et tamen fingit se damnare, quia eos nō habuerunt aquam: quā non potuerunt habere: aut quia fecerunt actū, ad quē impulsū efficaciter, resistere non potuerunt. E contra populū seditiosum faciunt, solo metu externo leges obseruantem, dum putat Fato se vrgeri: & nasci homines iudicatos, non iudicandos. Quod argumentū faciētes olim Galliarū Episcopi coegerūt Aug. & Prosperū aliter meliusque se se explicare: illū in libro cōtra articulos sibi impositos: istum in libro defensionis Aug. Ex tali enim sententia populi desperantes se se taadere impudiciis, fraudibus, rebellionī, socordīæ: maximē autem contra Principes fruētes bonis præsentibus machinari (vnde Caluinus dominium paucorum, Lutherus popularem; prædicant in Ecclesia, irrepentem in politicam Principum) nam vulgus sic edoctum, ait. Bona cœlestia vel non sunt pro nobis: vel si sunt, adiudicata sunt: & similiter mala ab æterno. Vnde nec nos possumus mutare sortem bonam vel malam: nec augere vel minuere: omnia enim iam decreta sunt: nec deus rogatus potest, cum sit immutabilis. Ergo nec pro bonis æternis acquirendis, nec pro malis æternis vitandis est laborandum. Sed præstittis fruamur per vim, per sophisma, per hypocrisiam. Et sic ex hoc deinde bella rustico

326 *De Prædestinatione, Electione &c.*

rum, schismata & hæreses nouæ, Principibus exitiales: excusso conscientie freno: assumpta opinione faciendi quid quid bonum pro seipis videtur.

Hæc cogita, piissime Rex, & aliis considerata trade; nec solis viribus, sed rationibus mundo Christiano salus à Rege Christianissimo est propinanda. Vide Germaniam, Poloniam, Vngariam, Daniam, Angliam, Scandinauiam, partem regni tui, propter hoc dogma atrocissimum collapsas ex toto vel ex parte. Miserere: & Pater misericordiarum tibi præstò erit semper.

Nunc ad complementum doctrina addo expositionem 9. cap. ad Rom. in quo fundatos se putant sectarij: quam à D. Comite de Brasfack, Oratore Christianissima S. Maiestatis apud S. Pontificem sæpè de his viriliter pieque disputante, rogatus confeci.

APPENDIX.

F. THOMÆ CAMPANELLÆ

Ord. Prædicatorum Expositio super
Cap. 9. Epistolæ Pauli Apostoli
ad Romanos.

CONTRA SECTARIOS.

*Ad petitionem Iohan. de Galard Comitissæ de
Brassach Christianissimæ Maiestatis in
Romana curia Oratoris contra
sectarios disputantis.*

Voniam, ut Hilarius docet, ex causis dictorum ratio, sensusque dicendi agnosci debet: quid contineat cap. 9. ad Rom. cuius expositionem à me poscis, Excellentissime Domine, ut Calvinistis in eo exultantibus, gloriatio auferatur: non intelligemus, nisi causas Apostoli dictorum prius enucleatas habuerimus.

Conueniunt Commentatores omnes, & contextus Apostolicæ epistolæ idem pandit: Apostolum scribere Romanis, qui Christi fidem acceperant, sed præuerti à Iudæis Romæ sub Tiberio, & Caligula, & Claudio, & Nerone morantibus, ex quo ipsorum regnum sub Romanorum ditionem venerat, iudaizabant: maxime autem qui conuersi erant ex iudaismo ad fidem Christi, dicentes, oportere obseruari legem Moysis, circumcidi, & ceremonialia prosequi: quoniam Christus, aiebant, non est contrarius, sed complementum legis: in causa erant, ut putarent Gentiles se non posse Christianos esse bonos per solam fidem: nisi, & legem obseruarent: ita ut opera fidei essent legalia simul: quoniam in lege erat promissio redemptionis. Contra quos Apostolus ostendit.

328 De Prædestinatione, Electione ;

In primo cap. Euangelium esse salutem omni credenti, Iudæis, & Gentilibus, ex quacunque natione ; & eius neglectum esse ruinam : Nam iustitia, & ratio naturalis, quæ erga Deum proximumque dirigit hominem, est omnibus communis : Idcirco, & qui legem naturalem, & scriptam, & qui solam naturalem acceperunt, obnoxii sunt iudicio Dei, benefacta, & malefacta iudicaturi : & sunt circa hoc omnes inexcusabiles. Omnibus enim notum est, Deum esse & remuneratorem, & gubernatorem, dignumque cultu super omnia, vt rerum natura, & philosophia docet.

In secundo cap. ostendit & Gentes, & Iudæos esse iudicandos secundum opera moralia, non autem iuxta ceremonialia, quæ solam profunt, quibus sunt signa vera moralium ex fide interiori manantium. Siue ergo circumcissus, siue non circumcissus, iudicabitur secundum opera bona, & mala moralia. Ceremonia enim Circumcisionis, quod indicat, nõ quod facit, requirit id est animæ circumcisionem, cuiuslibet nationi communem, quæ & quatenus vitia præscindit à se.

In tertio cap. dicit Iudæos præcellere Gentilibus in hoc, quod legem, & Patres imitabiles habuere sanctos, & promissiones communis Redemptoris. Quod si Iudæorum quidam non crediderunt, promissio Dei non euacuatur ; quoniam à quibuscunque recipitur fides Redemptoris, & opera fidei, siue sint Iudæi, siue Gentiles, illi saluantur per gratiam, & fidei opera, non per opera, quatenus ceremonialia. Qui autem fidem non recipiunt, etsi habent opera legis, damnantur : nam omnes peccauerunt in Adam, & omnes egent gratia redemptionis à peccato actuali, & originali : à quo lex non potest liberare, nec natura, nisi per fidem Dei omnium factoris, & gubernatoris, ideoque Redemptoris, & vt Patres exponunt, implicitam, in fide quod Deus est gubernator : vel explicitam, per se in prouentis, per parentes in parvulis : ubi & quibus reuelauit Redemptionis opus, suæ gubernationi congruum, meditari.

In quarto cap. probat, quod dicit, exemplo Abrahami, quantequam circumcideretur, iustificatus est per fidem, qua credidit Deo, & per opera fidei, vt magis expli-

cat *Iacob. 3.* & non per legis opera ceremonialia, quæ non,, dum acceperat; etenim circumcisio data est ei, ut signaculum fidei, non ut saluans sine fide. Idcirco ex *David psal. 37.* qui beatos dicit omnes, quibus Deus non imputat peccata, non quibus dat circumcisionem, & ceremonias: non enim propter hæc promissit salutem; sed propter fidem, qua Deo inhæremus corde. Imo lex solum ostendit, quod agere debes, & ideo operatur iram, quia non potest amplius quis per ignorantiam excusari. Sed fides, qua Deo credentes opera Dei operamur, non metu legis, sed Dei, cui confidimus, amore, saluat nos.

In quinto cap. nos iustificat, quia per fidem Christi reconciliati sumus Deo, cum essemus inimici propter peccatum originale, & actualia. Et qui Deo per Christum conciliatur, damnari non potest, non qui per legis susceptionem, quæ nos magis peccatores fecit, non sanauit, nisi in fide Redemptoris. Etenim ex Adam usque ad Moysen, & à Moysè ad nos, id est, ante legem, & sub lege mors regnat, in quibus non est Christus (implicite vel explicite, ut docet *S. Iust.*) cuius gratia superabundat, postquam delictum per legem abundauit, excusatione sublata.

In sexto cap. hortatur homines exhibere se se Christo per opera fidei, & non manere in peccato, à quo resuscitati sumus cum Christo à mortuis resurgente, ut amplius ipse non moriatur, nec nos amplius peccemus.

In septimo cap. si mortui sumus cum Christo, & mortua est lex ceremonialium, non amplius legem teneri nos docet, cum præsertim non possit nos sanctificare, sed tantum ostendere quid agendum, & quid fugiendum. Fides autem non solum agenda, & fugienda ostendit, sed etiam sanctificat, & concupiscentias frænat, Deo, cui fidimus, interius auxiliante, ut possimus agere & fugere.

In octavo cap. viuendum esse spiritu, per quem lex fideliter impletur: non carne, per quam falso, & apparenter tantum tenerur, & seruatur à nobis more seruorum, aut mercenariorum. Illi enim qui spiritu viuunt, vere filii, atque hæredes vitæ æternæ, & testamenti sunt, & cohæredes

Christi, qui natura filius est, nos autem adoptione: si tantum compatimur Christo, ut conglorificemur. Nam nunc omnis creatura patitur expectans revelationem filiorum Dei, & nos etiam Apostoli, qui sumus primitivæ filiorum, quibus in corde testificatur spiritus, quod sumus filii, & docet nos rogare, & perire à Patre, qui scit petitiones spiritus, exaudit, & etiam gemitus. Filii enim diligentibus Patrem omnia cooperantur in bonum: quippe qui secundum propositum Dei vocati sunt sancti, non ex operibus tantum legis exterioribus. Hos enim non proposuit Deus, sed quos præsciuit, prædestinavit fieri filio suo conformes, ut ipse sit tanquam primogenitus inter fratres. Hos namque, quos præsciuit, prædestinavit, & vocavit, & vocatos iustificavit, & iustificatos glorificavit. Igitur nemo potest his contraire, neque accusare, neque condemnare, neque à Deo separare: cui coniuncti sunt charitate in Christo primogenitos: per quem hæc omnia superant.

Ex quibus verbis vides, Excellentissime Domine, Paulum ponere salutem, non in operibus legis, ut legis sunt: sed ut fidei, qua credimus Deo & Filio eius, cui conformamur secundum propositum voluntatis Dei, & nostræ, non secundum ceremonias tantum, & auditionem legis. Spiritus hoc in loco sumitur non pro spiritu sancto, sed pro rationalitate mentis humanæ creata à spiritu sancto per dilectionem: qui spiritui nostro (ait) perhibet testimonium, quod filii Dei sumus; & quidem omnis virtus in sacra scriptura, quatenus regitur à Dei spiritu, qui nulli deest, dicitur spiritus, ut spiritus fidei, consilii, timoris, &c. Fides autem dicitur, qua Deo credimus, & Deum, & in Deum, quoniam in ipsum ferimur per spiritum fidei. Opera legis vocat solum ceremonialia: & aliquando etiam moralia, quatenus imperantur à lege iis, qui sub lege sunt, ut servi. Opera fidei vocat quæcumque opera, præsertim moralia, quatenus fiunt ex amore filiali comitante fidem, qua inhaeremus Deo, & in Deum ferimur, à Deo in Deum edocti. Et hic amor est spiritus fidei, quatenus subditur spiritui sancto, & lex fidei dicitur: sicut lex scripta dicitur lex factorum apud Apost.

hæc in cathedra iudaica. Ex his facite sensum Apostoli in sequenti cap. ubi præstantissima Excellentissima præcipitur. Subiungitur enim, quod etiam ipse Paulus idem sapiebat cum Iudeis, optans anathema esse, id est diuisam à Christo pro Iudeis, quorum est testamentum, & legis latio, & promissiones; & Christi genealogia: propter quæ debebat (dixit) præponi gentibus; & in Ecclesiastica prærogatiua, & in salute animarum; sed (nunc dico) non propterea quod gentes præferuntur, cecidit verbum Domini: nam non carnaliter, sed spiritualiter intelligitur, qui vere Iudæus est. Siquidem non præferuntur aliis circumcisi carne, sed corde, nec Israhelites carnales, sed spirituales, id est, non qui sunt ex carne Abraham, sed qui ex fide & spiritu imitantur Abraham fidelem, cuiuscumque sit nationis secundum carnem. Et hoc probat sex argumentis.

Primo, quoniam Abraham filii sunt Ismael, & Isaac, attamen Ismael non præfertur in sacerdotio & regno, quæ primogenitorum erant; nec in salute Redemptoris, quoniam filius promissionis est Isaac, quem Deus præcognouit, & fecit meliorem. Ismaelem vero præcognouit, sed non fecit deteriozem, nisi in prærogatiua Regni sacerdotalis, sed ipse persequens Isaacum reprobatur, non secutus propositum diuinum.

Secundo, ne putaret, propterea quod Isaac est filius promissionis, quam fecit Deus Abraham, ut esset Pater gentium *Genes. 17.* ac hæres mundi *Rom. 4.* solos filios Isaac, vel omnes, salutem, & hereditatem Ecclesiasticam, & æternam, adepturos ex sola vi promissionis, & prædeterminationis, quantumvis malos, ut putant Calvinistæ, vel repugnantes diuinis donis: Addit, quod Rebecca uxor Isaac peperit simul Elia, & Iacob ex eodem concubitu, & tamen ille damnatur, quoniam & primogenituram sacerdotii & Regni amisit, & simul salutem æternam: Iacob autem utramque adiit hereditatem: uti Deus prædixerat *Matt. 1.* & *Gen. 29.* quod maior seruiret minori: antequam nacerentur, aut quicquam boni egissent, aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret.

332 *De Prædeterminatione & Electione,*

Ille huius loci explicatio videtur. Chrysostomus, & Theodophylactus, & Athanasius Constantino politano, & Origenius & alii, & argumentatio Apostolorum, & obiurgatio contra Iudeos præsumentes de carnali prerogativa, quam ipsorum obstrigoi ostendit Apostolus esse vanam prout electionem, & propositum Dei remigamus. Nam dicit reprobatum esse. Est autem propter præsumptum peccatum, ut idem Apostolus (Gal. 3.) declarat, dicens. (O) Ne quis profanus, sicut Esau, propter unam escam vendidit primitias, id est sacerdotium, & Regnum in iherusalem. Quod idem videns Deus oditantes, quoniam illi faceret aut nasceretur, ut Hieronimus in Malac. & plii Patres probant, utaque declarant. Iacob autem idcirco, quia quidam aiunt, ob præsumptum, quæ quidam sunt causa occulta prædeterminationis, ego tamen dico, quod non sunt causa prædeterminationis, sicut reprobationis, ut recte D. Thomas in apostolo de prædeterminatione, & prædeterminatione. Sed sunt effectus prædeterminationis, & causæ permanentiæ in ea, sicut docet Apostolus Petrus (I. Petri 2. iniquis, ut per bona opera certam faciatis vocationem, & electionem vestram) quæ in voluntate præcedenti præsumptum peccati, & obstrigationis in ipso, est omnium, ut declarat Chrysostomus hom. 2. ad Ephes. & Damasc. de fide orthod. lib. 3. Licet Scholastici non proprie vocent prædeterminationem, nisi quæ sequitur in voluntate consequenti præsumptionem permanentiæ in præposito, & operibus à Deo imperatis, quæ opera ut sunt à Deo facta, & à libero arbitrio, ut dicitur in Conc. Trid. sess. 6. Potest enim homo remanere in rectitudine, qua conditus est si velit nec tamen hæc permanentio est ab homine, sed à Deo, qui dedit rectitudinem, & servat perpetua providentia & auxilio, nisi sponte deseramus illud, à quo non desermur, nisi deserto imo potest homo ex generali auxilio præparare se ad gratiam supernaturalem ex viribus nature, non de condigno per iustitiam accepturus eam, sed de convenientia per bonitatem Dei, qui hoc promissit, ut probat sanctus Thomas 1. 2. d. 4. q. 1. art. 3. & in 2. d. 5. q. 2. art. 1. & d. 28. q. 1. art. 4. & in 3. d. 37. q. 3. art. 4. & in 4. d. 27. q. 1. art. 1. q. 2. & in resp. ad q. 2. & in opusculis 61. 17. Neque hoc deinde in

summa retractatur, ut quidam volunt. Vbi solum docet, quod preparari se per liberum arbitrium motum, & auxilio Dei, aut si formatum gratia datur amplius gratia ex iustitia solum, sicut expresse dicitur in p. 2. q. 114. a. 3. ad 1. Verum non negat, quod semper asseruit in locis supra citatis, dari gratiam necessario necessitate suppositae promissionis, & liberalitatis Dei; dicens *Bar. 3. Converterimini ad me, & ego convertar vobis ad vos*. Et, *Laaz. 4. Appropinquate ad Deum, & appropinquabit vobis*. Et *Agoc. 3. Ego sto ad asinum, & pulso: si quis aperuerit, intrabo ad illud* &c. Quae loca ad lucis D. Th. in 4. dist. 17. ad probandum, quod omnibus necessario datur gratia de necessitate iustitiae, vel promissionis. Idem in p. 2. q. 114. a. 1. Quapropter & hoc dictum Mal. 3. dicitur ab Apostolo, ut argumentum solummodo ad obstruendum os Iudaeorum, & instantiam contendenda, profecto soluitur in 2. Heb. Sin vero doctrina est, intelligitur de odio re. Quia ipse Esau, vel quoad sacerdotium, tantum, vel de consequenti negatio gratiae supernaturales, ut dicit, Sedus quoniam post peccatum A. de, non omnibus datur, & ad divinae essentiae fruitionem. Vel de positivo, quo & solum est ob praeviam culpam, & obstinationem, & hoc dicitur Hier. Amon Orig. Chryl. & alii: nam si non obtemperant, tunc Deus odiret gratis, vel fecisset homines malos, & odibiles, proptereaque odibiles. Ergo Deus ipse esset malus. Vnde D. Thomas concludit, quando probat Angelos non potuisse peccare in primo instanti suae creationis; ac probanda malo deatore malitiam contraxissent. Idem dicitur, si Esau odio habitus esset ante culpam praevisionem, & magis: Nam fuisset malus, & odibilis, non solum in primo instanti suae creationis, sed ante, quando solum erat in mente Dei: ergo malitia eius esset à Deo, ad proximam odium: contra hoc dicitur supra. *Nihil de his rebus, quae efficiunt, & reddunt rationem, utque enim aliqui odient fatidi, aut constipati, sicut videlicet servilis odit opus, quod facit inivisus, & coactus*. Igitur cuilibet Sap. excludat à Deo odium gratis; & Epist. ad Heb. declarat odium ex praevia culpa, & electio ex proposito nostro sit permanendi in rectitudine, quae accipi-

* probat quod homo ante auxilium specialiter mereatur ut servus ex Dei ordinatione: at cum auxilio aut gratia mereatur ut filius ex condigno. Vnde ar. 4. c. 3. Vide Centonem.

mus, vt Orig. & Chrysost. dicunt, vel ex proposito Dei
construimus nos ea, si volumus, vt alij dicunt, aut erigamur
ex peccatis, nulla gloriamur, vt Augustinus, videtur:
Consequens est, vt sit pura argumentatio, & non dogma:
in hoc exemplo Apostoli de Iacob, & Esau. Vel intelliga-
tur sic, ut plerumque intellexerunt, & exposuerunt, excepto
Augustino. Quod omnes errasse Catinus dicit, excepto
Augustino. Nos autem de contra omnes recte dixisse potius
dicere debemus, excepto Augustino, quem tamen nobis
cum esse copiosius probauimus, siquidem semper docet,
quod odium præsupponit culpam, saltem originalem, con-
tra quam nos prouisionem generalis innoxiam aperimus in
Redemptione. Sicut & in Com. ostendimus.

Quod autem ita sit, ostendit sequens sermo Apost. Si-
quidem, quod iam posuit adhuc Iudaizantes queri de sua
posthabitione, cum essent de semine Iacob dilecti, subiun-
git contra illos argumentum, quod sit malitiam hanc. *Nam quid
est iniquitas apud Deum, quia Iacob diligit, & Esau odit
ante bene, & male facta? Absque* sic non est iniquitas (sub-
audi) quia Gentiles diligit, & Iudeos oditante: ipse enim
præfatus est verbumque factorum. Probatque, quod dicit
ex Dei responso Exod. 33. ad Moysen petentem, ut sibi de-
monstraret se, cui dixit: *Ostendam tibi omne bonum, & mi-
sererebor, cui volueris, & clementer oro, in quem mihi placueris*
&c. Ex quibus verbis concludit Apost. *Ergo non est curren-
tis, nec volentis, sed miserationis Dei.* Quasi dicat, opera vestra
nihil sunt, nisi quatenus Deus vult esse. Vbi Chrysost. hunc
volentis secundario, sed Dei principaliter. Non enim ex-
cludit liberum arbitrium, sicut necrum dicitur in psal.
*Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui cu-
podit eam* &c. at si cum Domino, non frustra: Sed reuera iste
locus est argumenti, & obliuio arguti roboratio, non de-
ctrina, sed solutio Chrysost. loquitur, vt ait, etiam Gen. 12. 13.
Vt amplius ostenderet Apost. Iudeis potius in iustitia ip-
sorum in tantis in operibus legis, adiungit, quod non lo-
ad bonum nos voluntate Dei ducuntur, sed etiam ad mali-
iuxta sacra Scriptura corticem subdens. *Dicit enim Scri-*

prava Pharaoni, *Exod. 9. In hoc excitaui te, ut ostendam in te
virtutem meam. & annuntiatur nomen meum in uniuersa ter-
ra*, &c. Ex quibus verbis conclusionem facit Apost. *Ergo
cuius uult miseratur*, sicut Moysi dixit *& quem uult indurat*,
ut Pharaoni dixit. Unde uidetur nil prodesse bona volun-
tas, bonaque operatio nostra: & uere sic concludit argu-
mentum, & hanc conclusionem habet Caluinus pro do-
gmate. Nos uero pro argumento in Iudaeos, contendere
volentes, quod salus ipsorum modo erat. Quod et si etiam
gentilium, non tamen debebant praeferi eis gentes in di-
gnitate, & salute: Contra quos ait Apost. quid proteritis?
nonne Deus indurare, & misereri se dicit in sacra Scriptura?
Tacete miseri, &c.

At isthaec obiurgatio dogma non facit, & cum verbis eius
stat quoque, quod neminem Deus positue indurat, nec
praedestinat ad indurationem, nec ad damnationem, ut pa-
teret ex aliis Scripturae locis, & RR. omnium consensu, etiam
Augustinus & item ex Conc. Arausico, & Mileuit, & Trid.
Nam docent indurari homines a Deo, quia illis non dat
gratiam: Non dat autem in poenam peccati praecedentis. Est
enim induratio, & obsecratio peccatum in spiritum sanctum,
ac simul poena peccati, ut omnes fatentur. Dicitur etiam in-
durare, quia non uindictat sceleris, sed sinit crescere, sicut Pa-
ter dicitur filio parare furtum, cum non castigat errantem;
non quia impellit in errorem, ex Orig. Chrysost. aliisque
Patribus: Imo semper inspirat bona usque in finem, ut in
Clemente probamus.

Quod autem dicitur in textu: *Ad hoc ipsum excitaui te,*
&c. Orig. exponit; Non feci te, sed suscitavi prauidens
prauitatem tuam, quam ego non feci usus sum illa, ut osten-
derem meam uirtutem, per quam uxor te pro flagello alio-
rum, & deinde castigatis facientem, ut fortis Iudex. Hanc
expositionem afferunt omnes ferme Graeci. At D. Thom.
exponit *excitauit*, id ad Regni tui defensionem, & rebel-
lium punitionem: sed tu abusus hac motione mea ad bo-
num, uertisti in malum, persequens Moysen, & seruos
Dei per miracula probantes se missos a Deo. Hinc ego

336 De Prædestinatione, Electione,

usque sum hac prævisa perurbatione sua ad meam iusticiam declarandam. Ordinatur enim Deus malis, sed non facit; nec prædeterminat liberum arbitrium ad malum; sed solum ad bonum afflat, ut probat *in iud. 28. q. 2. art. 1. ad 3. v. 10.*

Quapropter non excludit Deus bona opera nostras, sed hæc etiam operum, atque meritum ad supernaturalia; non enim valent ad salutem, nisi ex gratia inordinante, aut inordinante supernaturaliter; nisi dicas dispositur eum d. Th. Valent autem ad naturalia bona cum non inordinantur gratia, de qua dixit Moysi *miserere tui fili Israel* &c. Nec includit se operi malo; quando ait, *induravi Pharaonem* &c. nisi vbi ordinator est, non auctor, aut fautor, aut impulsor, cum in tota sacra Scriptura, & lege æterna, & naturali, & positiva semper prohibeat opera mala, & iubeat bona: nec sibi ipsi contradicat unquam; sed fidelisimè verbis suis sibi, & nobis sit, sequi esse testetur. Quid enim sceleratius, quam opinari Deum blasphemare Deum, quando homo blasphemavit Deum? Quod dicant qui Deum causam peccati volunt, & prædeterminantia in faciunt, aut actus, actionisque, sine qua non potest esse peccatum; faciunt in causam; & non solum cum causa, operantem efficaciter, ut secus facere homo nequeat. *In iud. 28. q. 2. art. 1. ad 3. v. 10.*

Quinto sequitur Apostoli obiurgationis vim ad confusorem contendentium cum Deo Iudeorumque cōmuni diu sequatur: introducit Iudeum, & autem Gentilem dicentem; si Deus miseretur & indurat ad libitum: cur queritur contra nos, quia malefacimus, & legis præcipienti, bonum, & verum, & malum, non obediunt? si quidem Offenderit, cuius voluntati nemo resistere potest, facit & nos obedire, & repugnare; emollit, & indurat; ut concludit apud Paulum. (Hæc verba est argumentum Libertinorum filiorum Galatæ, unde concludunt nullum esse peccatum, & cum fiat Deo.) Respondet Paulus iterum increpans, validiusque hæc Iudei omnes præterfunt, qui volebant Deum ipsi, domitorum debere salutem, gratias, & dignitates, non autem aliis gentibus; ac promissa salutem esse prædicationem Apostolorum, cum, quod Gentiles essent participes, & concorporales, &

conheredes promissionum in Christo Iesu &c. dicens quasi
 Tacete, o rebelles, perfidique: quis es tu homo, qui respen-
 deas Deo? Namquid dicit figmentum ei, qui se finxit, cur me
 finxisti sic? An non habet potestatem figulus ex eadem massa
 facere, aliud quidem vas in honore, aliud in contumelia? &c.
 Hæc verba increpant præsumptionem serui irrationalis,
 querentis rationem à Deo summè rationalissimo, ac Do-
 mino, nec merentis responsum. Sic quando Christus inter-
 rogatur Luc. 20. ad retundendam audaciam non respondet,
 sed argumento excipit. Sic Apostolus fortiori argumento
 præsumptuosam interrogationem damnat. Quam ad-
 modum si indoctus discipulus sapientissimum præceptor-
 em suum obiurgaret interrogatione, cur ita sentis de ele-
 mentis, aut de celo, aut de triangulo? similiter responde-
 ret præceptor pugnabundus, quia sic mihi placet: Iidem,
 & Pater filio: Quamuis placitum illud esset rationis pleni,
 tamen non vult assignare rationem, ut audaciam conterat,
 sed maiore malleo addito confringatur. At si quis humiliter
 petat, mereatur responsum. Vnde Iob. 9 dicitur: Si volueris
 contendere cum Deo, non poteris respondere ei unum pro mille
 &c. Profecto hæc metat hora de luto, & figulo cōcludit in
 cornice, quod nos nihil possumus boni, aut mali facere, nisi
 Deo prædeteminante, nec mereri, aut demereri; sed me-
 rita, & demerita, honorē, & contumeliam, accipere à Deo,
 quia sic Deus vult itaque Dominus temere à capriccio, non
 ratione, ut Mahometes, & Calvinus dicunt præcursores An-
 tichristi, Qui teste Dan. cap. ii. adorabit Deum Mahazin, id
 est de fortitudine, & violentia, non de ratione, & sapientia,
 alios ad Paradisum, alios ad Gehennam præmittentem: con-
 tra quem tota S. Scriptura, & naturale ius reclamat.

Verum enim vero hoc argumentum nihil concludere
 pro Libertinis, nec pro Calvino & Mahomete, sed obiurga-
 tionem esse ex pluribus Scripturæ locis, unde hæc verba
 Apostolus desumpsit, palam est.

Siquidem Sap. 15. dicitur quod figulus de eodem luto fin-
 git vas, & quidem ollas, & can. haros, & Deos, i. Idola
 culta ab Antiquis: & hoc iuxta suum ipsius arbitrium. At penditur.

Ex locis S.
 Scriptura un-
 de sumpsit
 Apost. meta-
 phoram de
 figulo & luto
 probatur
 quod locus
 est argumen-
 tatiue, non
 determinati-
 uus.

1. Locus ex-

hæc authoritas nequaquam indicat, quod Deus faciat etiam
non vala ita, & misericordie, sed de nobis. Omnes enim
fecit rectos, ut alibi ait, & ad imaginem, & similitudinem suam
sicut homo Pater filios facit ad suam imaginem in eodem ho-
mines: ideoque omnes heredes. Pediculos autem & ves-
tes in suo ventre, & capite non facit ad suam imaginem. Pro-
pterea nec heredes. Quapropter falso concluditur ex hoc
loco, quod Deus ita fecit homines, ut vala: sed quod homi-
nibus factis ad suam similitudinem, ac lapsis ab innocentia
propter peccata alios Deus recreat erigique in honore
alios in contumeliam, dum noluit eripi, & recreari, iusta
illud: *In Christo non valet circumcissio, nec præputium, sed
bona creatura.* Et hoc docet Augustinus in lib. *expositio-
num quædam propositionum Epistolæ ad Rom.* (Tom. 4.)

Item *Ysaia 45.* repetitur hæc metaphora contra eos
qui dicebant de Cyro liberatore, & de Iudæis liberandis, &
de nationum subiectione, & dominio, sic: *Quis contraxit
figulum suo. Numquid dixit in latum figulo, quid facis, & vas tuum
de fine manibus est? Qui dixit Patri, quid agitur? & non
dixit, quid paratis? Quæ verba non sunt de salute, & dam-
natione supernaturaliter, sed de Regnis & Nationibus, &
rerum mutationibus ad libitum Dei. Et tamen in his homi-
nibus etiam habet meritum, & demeritum. Nam i. *Machi 7.* da-
tur Romanis Imperium pro virtutibus suis moribus, &
apud Ieremiam Nabuchodonosori, ut setuiat Deo in vasa
electam. Ergo Apostolus non concludit ex hoc, quod Calli-
stus vult.*

Tandem eadem metaphora repetitur *Ier. 18.* Vbi Iere-
mias iubetur in domum figuli intrare, & cum videret ibi,
quod vas quod tunc forte frangebatur, contractum esset: &
conversus figulus fecit illud vas alterum, sicut illi placuit:
Iterum interrogatur Ieremias a Deo: *Numquid sicut figulus a se
non potest vobis facere domus Israel?* ait Dominus: *recessit
luta in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel.* Re-
sponde loquar a se a se gentes, & destruas Reges, & erudiam,
& destruas illam &c. Si penitentiam egerit gentes illa & mala
sua, quæ loquutus sum ad eos, faciam, agam &c. Si penitentiam
non egerint, faciam, agam &c.

Super malo, quod cogitant, ut faciam ei: & subito laqueus de-
gente, & regno &c. Ex quibus verbis nil probare potest
 apostolus de salute, & damnatione à capricio sine meritis,
 & demeritis. Tum quia loquitur Deus de salute, & ruina
 regnorum politica, non autem animorum: Tum quia opera
 Deus bona requirit in hoc textu, et plantet: & mala, ut de-
 struat: siquidem si malus relinquat malitiam, atque pœniteat,
 dicit Dominus se mutaturum sententiam. Unde potius
 metaphora est contra sectarios. Et certo.

Præterea ipsemet Apost. respondet huic auctoritati, & ar-
 gumento in 2. Tim. 2. Vbi ait: quod in eadem domo sunt vasa
 aurea, & argentea, lignea, & fictilia: & quædam in honorem,
 & quædam in contumeliam. Si quis ergo mundaverit se ab
 istis, fiet vas in honorem. Igitur Apost. soluit argumentum
 hoc iuxta sensum Iesem, quod videl. mutamur in conta-
 meliam, & in honorem, iuxta fidem, & opera, non tamen si-
 ne Deo: ergo sumus vasa mutabilia, non autem insaurabilia
 (quemadmodum videtur Calvino dicere Rom. 9.) ex Dei
 prædeterminatione ita ad malum, ut ad bonum: alioquin
 non posuisset Ecclesia de Magdalena canere: *In vas transla-*
ta glorie de vase contumelia, cum Apostolo 2. Tim. 2. Ergo
 non intellexit Apost. concludere cum Calvino: sed tantum
 pudesacere præsumptionem iudaizantium, & quærentium
 à Deo rationem, tanquam ab homine æquali, vel minori se,
 quare elegit etiam Gentiles. Et hanc expositionem confir-
 mat Orig. Chrys. Theoph. Ambr. & Aug. aliquando.

At si quis contendar, quod Deus temere condemnet
 infantes, ut suam ostenderet fortitudinem, pro fortitudine
 laudar nequitiam irrationabilem, & ferociam: non quod
 verè virtus est: uti Mahometes, & Calvinus faciunt. Non e-
 nim datur virtus alteri contraria virtuti, & quæ non sit in-
 stitia: quæ nimirum generalis virtus est, inquit Ambr. ali-
 que Patres: & cum gloriatur Calvinista in Augustino, me-
 tiuntur, Is enim dicit, iusto iudicio condemnari vasa iræ, sed
 occulto: non est autè iustit, quod infantes cōdēbat. Propter-
 eaque recurrit ad peccatum originale. Sed peccati originalis
 pœna est solacarentia supernaturalis visionis Dei, non autè

naturalis cognitionis & discretionis & gaudij de ipso Deo, ut probat S. Th. in 2. d. 37. a. 1. q. 2. Tum quia per peccatum naturalia non tolluntur: Tum quia quod debilitatur, aut tollitur, per conformitatem cum Christo in naturalibus reformatur: ut omnes resurgant in mensuram ætatis plenitudinis Christi sani, & integri, ut dicitur in 4. cont. Gens. & sunt qui aptentur in gehennâ dānātur, utique etiam pōnā sensus patiuntur, & priuationem Dei, ut naturale, & supernaturale obiectum est. Ergo solum propter actualia peccata damnantur totali damnatione gehennæ. Ergo cū infantes sint quasi lutum, p̄stos enim per baptismum saluat ad gloriam, alios sine baptismo, pro quo nec fides parentum supplet, saluat solum a gehennâ ad bona naturalia. Haud tamē concedit Aug. aut scholastici vlli præter Greg. Arim. quod dampnentur, ut vasa signi ad contumeliam, passionemque sensus. Igitur ex massa luti post peccatum Adā omnes eripiuntur ad bona naturalia, qui conformantur Christo in naturalibus, proptereaque omnes resurgunt in mensuram ætatis plenitudinis Christi absque maculis, & ægritudinibus prioribus. At non omnes ad supernaturalia, nisi qui conformantur Christo, etiam in supernaturalibus per susceptionem sacramentorum in re vel in voto explicito, vel saltem implicito: sicut de Socrate dicit S. Iustinus, & de aliis, qui parati sunt facere quidquid iusserit Deus: ergo & baptizari, licet ignorent præceptum de baptismo suscipiendo, ut docet Ber. Epist. 77. & allegat pro se Amb. & Aug. & subdit. Non enim requiritur obeditio, ubi non præcesserit auditio: dicente Apostolo, *Quomodo credent ei, quum non audierant?* &c.

Tandem Apostolus responderet ad totam quæstionem, licet non explicite ad singulas partes, sicut Deus induravit Pharaonem, ut dicitur Exod. 9. & excæcavit Iudæos, ut dicitur Isa. 6. non quidem positive malitiam infundendo, aut impellendo, nec priuatiue auferendo gratiam datam: sed negatiue non præstando ulteriorem gratiam eis, qui primam respuerunt, tam interiorem qua tangit cor, quam exteriorem, qua prædicauit eis per Moysen, & per propheta-

tas, & non correxit fortiter flagellis, ita vt non auderent amplius obniti; ac sicut filius non flagellatus sit, deterior, ita & ipsi deteriores facti sunt: & nunc accidit in prædicatione Apostolorum. Propterea subdit, quod *Deus volens offendere irā & potentiā, prius sustinet in multa patientia vasa iræ, aptata a seipsis per impenitentiam, à Deo autem per patientiā in interitum: ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriā: quos vocauit non solum ex Iudæis sectantibus legem scriptam, sed etiam ex gentibus legem naturæ habentibus, sicut dicit Oseas de gentibus, & Iſaias de Iudæis. Igitur non fecit Deus vasa iræ, quamuis utatur eis, postquam elegerunt obstinare peccatum, ad ostendendam suam iustitiam, sapientiam, & patientiam, sicut clarissime docet in Eccl. cap. 15. vbi contra eos, qui dicunt ex defectu gratiæ homines fieri vasa iræ, ait, non dixeris, per Deum abest (scil. quin saluus fiam) quæ enim odit, ne feceris) quasi dicat, es vas iræ, quia facis quæ Deus odit, & contra eos, qui dicunt Deum impellere hominem ad malum, vt ostendat in eis iram suam, sicut Calvinistæ. Sequitur in S. textu. Non dicat, ille me implauit, non enim necessarij sunt ei homines impij &c. & in fine cap. addit: Non concupiscit Deus multitudinem filiorum infidelium, & inutilem. Concupisceret autem, si sibi essent viles, aut necessarij ad ostendendam vindictam, sicut faciunt stulti Tyranni, volentes videri potentes. Item aduersus eos, qui dicunt, hominem à Deo moueri ad peccatum, subiungit: Deus reliquit hominem in manu consilij sui, adiecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata seruare, conseruabunt te &c. Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quodcunque volueris, porrige manum tuam. Ante hominem viam, & mors, bonum, & malum, quod placueris ei dabitur illi &c. Deinde contra eos, qui dicunt, Deum præcipere, aut mouere ad peccatum, vel permittere peccatum moraliter (quod permittit solū physice) subiungit, nemini mandauit impit agere, & nemini dedit spatium peccandi &c. Et hoc probatur, quia semper Deus prohibet peccatum in omni lege; ergo non iubet, neque permittit: permittit*

342 De Prædestinatione, Electione;

enim est indifferentium. Fecit ergo solum vasa misericordiae omnes homines: sed qui permanserunt in donis naturæ & gratiæ, habentur pro vasis misericordiae; qui præuicati sunt, thesaurizantes sibi iram in die iræ, per impoenitentiam, dicuntur ex hoc vasa iræ, ex quacunque sint natione. Ergo Apostolus generaliter respondet ad omnia argumenta, quod peccatum voluntarium est causa reprobationis, siue in Esau, siue in Pharaone, siue in quibusconque vasis iræ: causa vero electionis, & iustificationis Deus est antecederet sine nobis, consequenter nobiscum: qui vult omnes saluos facere, vt idem Apostolus ait: & neminem perire, vt dicit Petrus.

Ex his concludit Apost. sermonē huius cap. quod Gentes, quæ non sectabantur iustitiam legis Mosaicæ, apprehenderunt iustitiam fidei Christianæ; Israelitæ vero sectando iustitiam legis per professionem exteriorem, non ex corde fideli, in legem iustitiæ fidei non peruenerunt. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus &c. Non dicit ex operibus absolute, sed quasi ex operibus. Putabant enim quod propter opera sua bona, quæ non habebant moraliter ex charitate, ex fide per charitatem exercita, sed ceremonialiter tantum, sibi deberi Redemptorem, qui Iudæos intemporalibus super omnes Reges terræ exaltaret, (id quod etiam hodierno tempore decepti expectant) & insuper ad Paradisum post mortem Deus ipsos perduceret hac sola de causa, quia sunt circumcisi, & de semine Abraham, & legem receperunt, & audierunt: contra quos dixerat apost. supra. *Non qui in manifesto Iudæus est, est filius promissionis, sed qui in occulto, nec circumcissus carne; sed corde.* Item, *nec auditores legis, sed factores iustificabuntur.* Vnde concludit Iudæos, quasi in operibus confidentes, non saluari cum fideli Abraham: nec Deum ipsos, aut Gentes fecisse vasa iræ causaliter: quamuis vtatur ex consequenti occasionaliter, teste S. Th. ad ostensionem iustitiæ: si enim nemo puniretur, non cognoscerent comparatiuè vasa misericordiae Dei beneficium in ipsos, qui seruiunt fide, fideique operibus, lege tantum extrinseca, quæ prodest viuētib; in ea politice,

& temporaliter secundum iustitiam legalem, sed non apud Deum supernaturaliter consequendi, vt docuerat in cap. 4.

Notandum, quod cum Paulus ydem commendat, & opera spernit, nō loquitur de fide, vt credulitas est. Sic enim & Iudæi credunt aliquid boni, vt dixit idem Apost. *1. Cor. 13. 2. cap.* & Diaboli credunt & contremiscunt, vt Iacobus ait *in 2. cap.* sed de fide, vt in Deum tendit per amorē: quæ etiam alibi vocatur conscientia, cum dicit omne, quod non est ex fide peccatum est. Nec nomen hoc adæquat rationem huius fidei, nisi formam charitatis addas, si, cū dixit, *Gal. 5. in Christo non valet circumcisio, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur, & vivit*, de qua Iacobus ait, *Fides sine operibus mortua est*: similiter ergo non spernit Apostolus opera, nisi legalia, & ceremonialia: quatenus in ipsis solis absque charitate ponitur spes salutis: non autem opera fidei: quæ iubentur in veteri, & nouo testamento. Si Gentilis (ait *Rom. 2.*) legem obseruet, præputium illius in circumcisionem reputabitur. Similiter circumcisio in præputium, si obseruet legem sine fide formata per charitatem erga Deum, & proximum. Et quidem tota scriptura Dei, & omnes leges naturales, ac positivæ docent idem, vt proterui omnino sint & contumaces, ferique, qui aliter cum Caluino credunt, docentque.

Deinde in cap. 10. Apostolus ex parte declarat, quomodo Deus vtitur infidelitate Iudæorum occasionaliter ad salutem Gentium, & salute Gentium ad prouocandum Iudæos: ac simul gratias agit pro tantæ quæstionis solutione, dicens: *Obsecro illorum &c.* Quamvis autē dicant, Apostolum per hæc verba admirari insolubilitatem, quod ex parte verum est: Attamen in c. 11. profitetur se quæstionē soluere multis verbis, & deinde cōcludit &c. O alt. Attamen nunquam in Apostolo videbis, neque in tota scriptura, quod dicunt Caluinistæ, fidem historicam solam saluare ex prædestinatione ad bonum, & infidelitatem damnare ex prædestinatione ad malum. Omnes enim Deus vult saluos facere voluntate paterna, & antecedenti præuisionē peccati originalis: non autem voluntate iudiciali, & consequenti:

344 De Prædestinatione, Electione &c.

nisi eos, qui exurgant, & fiunt vasa honoris per sacramen-
ta. Liquidem omnes prædestinat ut Pater, qui facit omnes
ad sui imaginē, non autē ut iudex, qui deformatam pecca-
to imaginem non admittit ad paternam hereditatem. Et
hanc esse sententiam D. Thomæ in Cepione, ex eius ver-
bis contextu, non obiter prolatis, sed saepe, & ex
proposito repetitis, Excellentia tua prudentissima satis su-
perque demonstravimus. Datum Tusculi die 22. Septem-
bris 1632.

FINIS

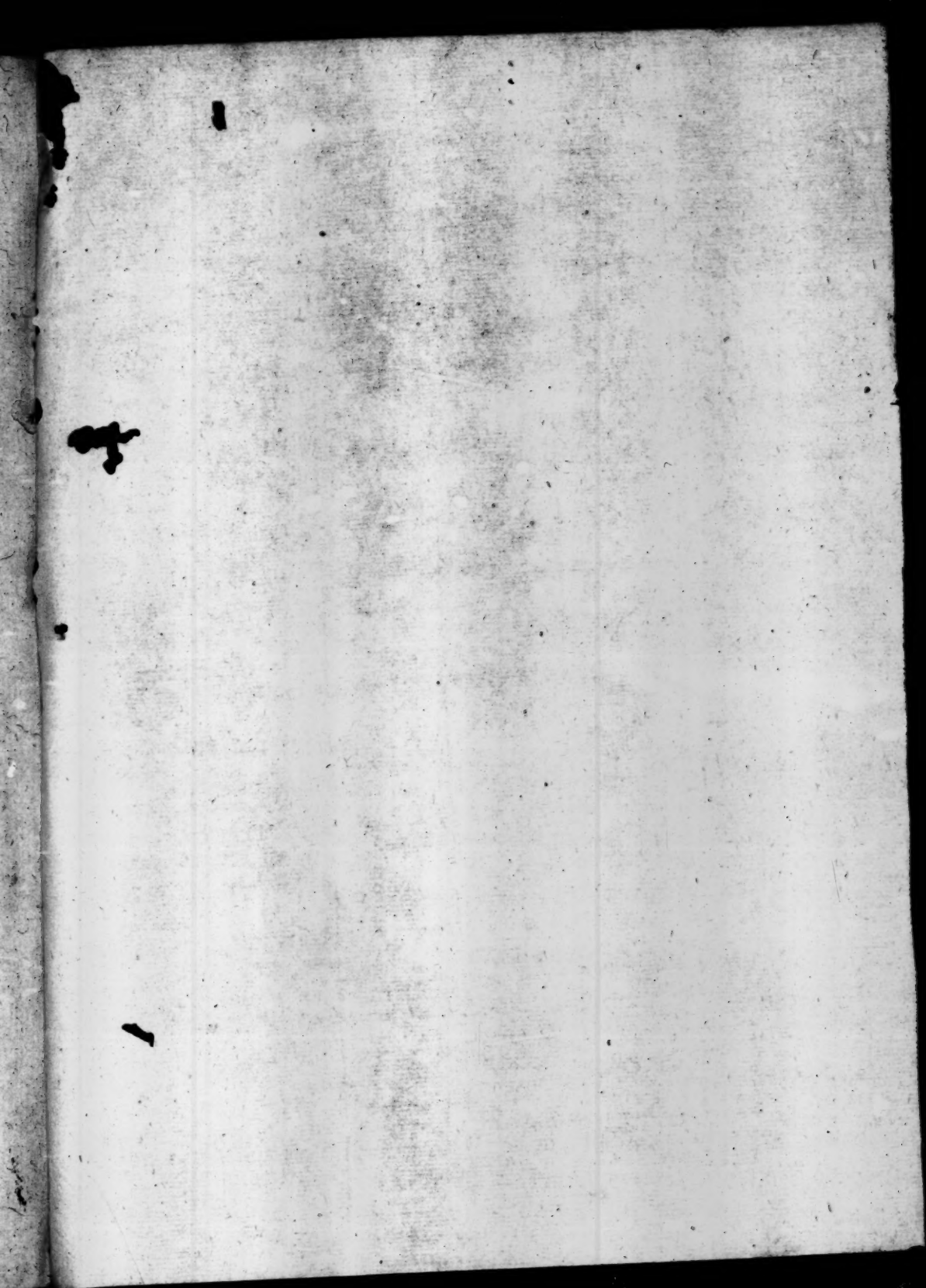
APPROBATIO PARISIENSIS

NOS Fr. Iulianus Toubert Doctor in Facultate Parisiensi, Vicarius Congr. Gallie. Ord. Præd. holi aut. Officij tenore præfentiũ P. magistro Thomæ Campanellæ, Parisiis sub protectione Regis Christianissimi commorantũ R. N. P. magistro Generali omnibus Prouincialibus ac Prioribus commendato, facultatem concedimus imprimendi & edendi Libros tres, inuictissimo Regi nostro ad patrocinium Fidei Catholicæ dedicatos, Regioque Diplomate ac Priuilegio munitos, videlicet contra Atheistas Librum vnum Romæ impressum, & nũc denuò correctum, vnà cum defensione Bullarũ summorum Pontificum contra Iudiciarios: item de Gentilismo non retinendo q. i. Item de Prædestinatione & Reprobatione, & auxiliis d. g. Centonem Thomisticum contra Hæreticos, & perperam de S. Thoma sentientes. Quos Libros approbatos partim Romæ a magistro S. P. & à nostra Religione, & à tribus Regentibus Studiorũ publicorum, partim Lutetiæ a Doctoribus Regiæ Academiæ Sorbonicæ (cuius iudicio solenniter in cœru omnium, omnium applausu, & Dominorum Moderatorum Elogio exceptus prædictus Pater magister Campanella ingentem erga S. Ecclesiam Cath. Romanam, Fidẽmque Orthodoxam, zelum obedientiãque osten-

dens submisit) partim à Patribus Magistris non
stri Ordinis, à quibus examinari humiliter pe-
tuit Nos requisiti, quæ ex florentissim Colle-
gio nostro S. Iacobi roborentur, pariter com-
mendamus, &que imprimantur & publicentur,
quantum possumus de more licentiam imparti-
mur. Dat. Lutetie in Conventu S. Iacobi Ord.
Præd. die 8. Decembris 1615.

*Fr. IULIANVS LOBERT hunc & Vicarius
Congregationis Gallicanae Ord. Præd. manu propria.*

tem concedimus imprimendi & edendi Libros
nos, inuicillim Reg. nostro ad patetiam
Pædi Catholice dedicatos, Regiosque Diplo-
mate ac Privilegio munitos, videlicet contra A-
theistas Libellum vnum Romanæ impetitionis & an-
teano concedimus, vni cuiuslibetque Bullam
tum munitur, contra munitur, contra munitur
de Censuram non veniendo quod in de
destinatione & Repetitione, & in illis
Censuram Theologiam contra Theologos, &
propterea de illis, contra illas, Quos Libros
approbatos pariter omnes magistros, & ano-
stra Religionis, & in illis, & in illis
publicorum, pariter in illis, & in illis, &
git Academicæ, & in illis, & in illis, &
inter cetera, omnia, omnia, omnia
Dominorum Moderatorum Elogio exceptis
prædictis Patet magister Campanelli ingentem
eius, Ecclesiam Cath. Romanam, & in illis
Orthodoxam, velum obedientiamque offer-

quantum animal, quantum homo per additionem; incedentes hac ratione, quod priores sublati tollunt posteriores. Si enim quis non est ens; non est substantia: Et si non est substantia, ergo neque corpus &c. At non è contra. Et si enim non est quis homo, non propterea non est animal. Et si tollatur esse animalis, non tollitur esse substantiæ, & ens &c. Sic actus bonus primus in moralibus, & potentia ad illum naturalis, est sicut ens. Secundus est bonus ex genere, sicut substantia. Tertius ex circumstantia bona, sicut animal. Quartus ex charitate, per quam fit meritorius. Et hic est sicut hominis gradus in naturalibus. Et ideo si desinit esse meritorius, quia non ex charitate: non tamen desinit esse bonus ex circumstantia, vel ex genere &c. Ergo infideles faciunt actus bonos, etiam si non meritorie, supernaturaliter divinæ gratiæ Dei supernaturaliter attingibilis, tamen naturaliter ad Deum, & ad quoddam bonū &c.

Ait ergo *in Argumentis, sed contra*. Non datur consilium nisi de bono; sed consulitur infidelibus, ut aliqua de genere bonorum faciant. Ergo illorum actus non omnes sunt mali. Item nihil laudabile, nisi bonum: sed Hieronymus, & Augustinus laudant Gentiles de aliquibus operibus. Ergo aliqua opera illorum sunt bona. Item idem Romanus laudantur, (addo) in 2. Mach. 7. de virtutibus, & actibus moralibus. Ergo possunt de facto absque gratia benefacere.

Et *in corp. art.* ait. Sicut in rebus naturalibus vna perfectio alteri superadditur, sic ut quædam res habeant vnā illarum & quædam duas, & sic deinceps: ita etiam in moralibus, contingit in actu considerari aliquam perfectionem, alii superadditam, ex quarum vna quaque dicitur actus bonus. Et si aliqua illarum perfectionum desit, deerit bonitas, quæ est secundum perfectionem illam. Verbi gratia omnis actus, in quantum est actus, habet quandam essentialem bonitatem: secundum quam omne ens bonum est sed in aliquibus superadditur quædam bonitas ex proportionem actus ad debitum obiectum, & secundum hoc dicitur actus.

actus bonus ex genere. Et ulterius ex debita commensu-
ratione circumstantiarum dicitur bonus ex circumstantia;
& sic deinceps, quousque perveniat ad ultimam bonitatem,
cuius humanus actus est susceptivus, qui est ex ordine in fi-
nem ultimum per habitum gratiae & charitatis. Et ideo
actus illorum, qui gratiam & charitatem non habent, hoc
modo bonus esse non potest. Et haec bonitas est, secun-
dum quam meritorius dicitur, sed subtracto posteriori
nihilominus remanet prius, ut in libro de causis dicitur.
Vnde quamvis ab infidelium actibus subtrahatur ista bo-
nitas, secundum quam meritorius dicitur: remanet tamen
bonitas alia, vel virtutis politicae, vel ex circumstantia, vel
ex genere; Et ideo non oportet quod omnis eorum actus
sit malus, sed solum sit deficientis bonitatis. Sicut quam-
vis equus deficiat a rationalitate, quam homo habet, non
tamen ideo malus est, sed habet bonitatem deficien-
tem a bonitate hominis.

3 Et resp. ad 1. dicitur, quod actus infidelium omnes, qui ex
infidelitate eliciuntur, sunt mali, sed non qui ex aliis ha-
bitibus moralibus. Ad 2. ait. Quod fides dirigit inten-
tionem operantis ad ultimum finem; sed prudentia or-
dinat etiam ad alios fines bonos, qui sunt ordinabiles, licet
non ordinati ad ultimum, & ideo boni, ut sic.

4 Ad 3. docet, quod actus boni, etiam si non ex fide, nec
ex charitate, placent Deo, quia boni pro rata bonitatis e-
orum, unde ait. Sicut aliquid participat bonitatem, sic est
Deo acceptum. Et ideo actus illi enunciantur simpliciter,
Deo accepti, qui meritorij sunt completam bonitatem ha-
bentes; sed tamen actus alij, secundum quod sunt boni
ex genere, vel ex circumstantia, Deo placent, non tamen
sicut remunerabiles aeterno premio.

5 Et ad 4. ait; quod non obligamur dirigere omnes actus
bonos ad id, ad quod fides dirigit: quia praec-
pta affirmativa non obligant ad semper, quamvis semper;
ideo sunt boni, si non ordinantur in peccatum.

Et ad 5. Quod si ex iudicio rationis operentur bonum, o-
rationes sunt bonae.

D. Thomas
nunquam re-
spondet, et sic
sent. sed in
q. d. sp. 6. m.
summa recō-
firmavit.

6. Quapropter non desinam mirari eos, qui dicunt, nullum actum moraliter bonum fieri à peccatore, cum infidelis secundum D. Thomam etiam benè operetur ex prudentia naturali. Et in p. 2. q. 109. licet dicat, hominem non posse omne bonum sibi naturale facere in natura corrupta; cuius contrarium dixit in 2. sent. tamen docet, quod ex gratia, quæ nulli deest, possit. Et q. 2. art. 7. ad p. si conatur homo fugere à peccato, recipit lumen gratiæ. Et ar. 8. ad p. respondet, quod homo potest vitare singula mortalia, non omnia, nisi per gratiam. Et quia ex eius defectu est, quod homo ad gratiam habendam se non præpararet, propter hoc à peccato non excusatur, si sine gratia peccatum vitare non potest. Et in art. 3. naturaliter docet hominem plus diligere Deum, quàm se. Et idè sequitur, quod possit in bonum omne naturaliter. Et resp. ad 3. quod diligit Deum super omnia, non tamen supernaturaliter ex charitate. Nihil ergo nouum dicit in sum. quod non in sent. Vtrobique enim per bonos actus naturales ad Deum, vt bonum naturale: & per supernaturales, ad Deum, vt bonum supernat. nos præparat. & illam de misericordia ad istam dirigit, & istam ad gratiæ habitum & gloriam de iustitia.

*Epilogus
rationum.*

Et quidem si omnes eius codices consulas, necessariò intelliges apud D. Thomam homines posse ex naturalibus disponi ad gratiam, & ad peccata tollenda, quia in dispositionibus non est abire in infinitum. Et quia Deus acceptat ista bona naturalia etiam ab infideli, vt dispositiones ad fidem & gratiam, vnde sequitur gloria; & quod peccatum non tollit naturalia, etsi debilitat, gratia supplet, quæ datur omnibus non repugnantibus contrariè ex malitia finali, vt satis probatum est, & amplius probabitur. Nec propter hoc, principium salutis supernaturalis est ex nobis, vt arguunt pseud. nam D. Thomas respondet quod ex donis naturalibus Dei ad naturale bonum: & ex supernaturalibus ad supernaturale p. sen d. 38 r. 4 & alibi. Et vtròque principium est à Deo, qui ordinauit naturalia ad supernaturalia ex gratia. Et propterea, ait, infusio animæ & gratiæ non est miraculosa Quoniam licet in natura non habeant rationes

seminales, habent tamen dispositiones seminales. Quid clarius, quid doctius?

Iterum ex D. Thomae autoritate demonstratur, Deum facienti quod in se est ex viribus liberi arbitrij, necessario infundere gratiam, non necessitate absoluta, nec obligationis, sed suppositionis, promissionis, & bonitatis: & facienti quod in se est ex Dei gratia, vel motione supernaturali, dare ex iustitia, sicut propriis viribus ex bonitate.

ARTICVLVS II.

Quod autem facienti quod in se est, Deus necessarium dat gratiam, non necessitate coactionis, aut obligationis ex iustitia, sed necessitate bonitatis & promissionis, & ordinationis suae.

Probat iterum D. Thomas *in 4. d. 17. q. 1. ar. 2. in arg. sed contra*, ubi ait. [Quod qui se non praeparat, non iustificatur: sicut qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te. Ergo praerogatur praeparatio ex parte, nostri.

2. Et *in quaestiuicula prima* probans, quod homo potest se praeparare, ait. Deus non praecipit homini impossibile: sed praecipit, ut se ad gratiam aliquid faciendo praeparat. Ergo possibile est homini facere quod in se est. Propterea ait *Iacob. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.*

3. Mox *in quaestiuic. 3.* probat, quod necessario praeparanti se infunditur gratia, sic dicens *in argumento sed contra.* (Impossibile est summam veritatem mentiri. Sed ita promissit, se gratiam daturum ei, qui quod in se est facit, *Zach. 1. Conuerimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et Apocal. 3. Si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum.* Ergo necesse est eum qui facit quod in se est, iustificari.

4. Mox *in corpore articuli* idem probat ratione, quoniam

ad præparationem in materia, sequitur necessario forma, & ideo in his qui vsum rationis habent, prærequiritur voluntatis præparatio, ad quam necessario sequitur gratia: non autem in pueris ante vsum rationis.

Sicut materia in ultima dispositione statim recipit formam sic anima gratiam.

Præparatio per approximationem & per remotionem impedi- mentis est in nobis.

Etiā efficaciter se homo præparat.

5 Et in resp. ad 1. ait. Quod præparanti se datur subito: nec præparatio præcedit tempore, sed natura, infusionem gratiæ. Et probat hæc exemplo naturalis materiæ positiæ in vltima dispositione ad formam, quam immediatè recipit. Similiter aliquando præparatio præcedit, vt in Centurione. Aliquādo simul fit, vt in Paulo. Sed necessario requiri quod in nobis est, probat per totum. Et resp. ad primam quæstionem. ait. Quod sicut materiā debet habere dispositionem ad formam, & proportionem ad agens, sic in spiritualibus. In illis localis approximatio, est proportio: in his spiritualibus approximatio. Et sicut duplex est præparatio materiæ, alia per ordinem naturalem ad formam, alia per remotionem impedi- menti contrarij: sed proportio animæ ad Deū, per naturæ similitudinem, non est in potestate voluntatis. Similiter nec proportio capacitatis gratiæ, quia hæc ei præ- existunt à creatione. Vnde relinquitur, quod in ipsa voluntate sit appropinquare Deo per affectum, & desiderij, & ordinari ad gratiam per remotionem impedi- menti, quod est peccatum. Et ideo per displicentiam peccati, & affectum ad Deum, potest se aliquis præparare ad gratiam. Et quando hæc duo efficaciter facit, dicitur facere quod in se est, & gratiam recipit. De prima hoc dicitur Iacob. 4. *Appropinquate Deo, & appropin-* quabit vobis. De 2. *Apocal. 3. si quis aperuerit, intrabo ad eum.)*

Ac deinde respondens ad argumenta docet, quod voluntas prouocatur obiectis, prædicatione, reuelatione flagellis, interiori motione ad faciendum quod in se est quoad substantiam actus, quæ pedisequa est respectu gratiæ gratum facientis: sed tamen est dispositio ad ipsam, ex generali concursu Dei bonitatis) vt supra docuit hic, & pluries alibi: quoniam Dei gratuita voluntas, est vt beneficiamus.

Et *resp. ad 5.* inquit. Etiam qui fidem non habet per generalem, vel naturalem Dei cognitionem, potest se ad fidem habendam præparare, & ad gratiam, si secundum suam cognitionem sibi displiceat peccatum, & ad Deum affectu feratur.

Ex his ergo scimus, quæ præparatio requiritur, ne dum quod debemus nos præparare, & quod ad præparationem necessario succedit gratia etiam infideli, alioquin non tenetur præcepto de acceptanda fide: nunc autem addit quæ necessitate. Quocirca *in resp. ad quæsiunt. 3.* ait. duplex Quæ necessitas, alia absoluta, alia ex suppositione. De prima *fitia dicitur gratia se præparanti dari non necessario.* quidem necessitate loquendo, non est necesse eum gratiam recipere, qui se sufficienter ad gratiam parauit, quia neque per se necessitas, secundum quam Deum necesse est esse: neque necessitas coactionis, aut prohibitionis in his, quæ diuina voluntate fiunt, cadere potest. Loquendo enim de necessitate, quæ ex suppositione diuini propositi, quo propter beneuolentiâ suâ voluntatis voluit unicuique eam communicare suam capacitatem: necesse est quod cuilibet materię præparatæ forma infundatur. Non tamen eodem modo est in omnibus formis. Nam in naturalibus, quæ non sunt immediate à Deo, necessario recipiuntur necessitate absoluta respectu secundorum agentium: conditionata respectu Dei primi agentis, quia voluit sic fieri &c. Similiter formæ immediate à Deo, ut anima rationalis non recipitur necessario ex parte Dei, sed ex parte recipientis. Formæ autem (subdit) quæ non debentur naturæ, sicut gratiæ & virtutes immediate à Deo productæ, nihil habent de necessitate absoluta, sed solum de necessitate ex suppositione diuini ordinis. Et sic respondet ad argumenta, quod nimirum bene probant non dari gratiam necessitate absoluta, propter præparationem, sed conditionata: hoc est ex promissione voluntaria suæ bonitatis. Et propterea gratia est gratia, ut dicendum est ad primum argumentum: quoniam datur necessitate suppositionis, non absoluta, ut vas figuli præparatum non recipit formam necessitate absoluta, sed ordinante sic artifice

320 De Prædestinatione, Electione,

Deo. Et actus ille, respondendo ad 3. non est meritorius ex se, sed ex Dei voluntate acceptante.

3. Est autem ex se, id est, de rigore, si faciat quod in se est ex motione diuina, vel saltem gratiæ gratum facientis, vt docet *in q. 112. a. 3. ad 1.*

Palam est ergo, quod necessario, necessitate promissionis datur gratia omni se præparanti per id, quod in se est ex viribus liberi arbitrii, apud S. Tho. non autem necessitate absoluta; nisi fiat præparatio etiam ex motione supernaturali, aut gratia gratum faciente.

Conclus.

4. Præterea adhuc probatur ista conclusio ex D. Thoma, *opusc. 61. corp. 17.* vbi ait. Actio actiuorum est in patiēte disposito. Sol lucet sēper, sed non semper illuminat, ignis calet, semper, sed non semper calefacit, nisi dispositum: sic Deus effluit semper, sed non influit, nisi recipienti, & disposito. influere est dare. Et cuius est dare, eius est augere, vel magis dare. Vnde dicitur: *Adauge nobis fidem.* Verum quia receptum est in recipiente per modum recipientis, non recepti: Quod Deus sine mensura effluit, tu cum mensura recipis. *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum;* Et ta-

Dispositio
nostra meri-
tum congrui
large appella-
tur.

men unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Accipe ergo magis, & sic augetur quod acceperas &c. Sed gratia datur sine merito, sed non sine dispositione, quæ quandoque large meritum congrui appellatur. Sicut ergo formam naturalem introducendam antecedit positio nuda, dispositio & necessitas, quorum primum, & vltimum intelligitur simplex, & quasi punctuale, medium autem habens latitudinem. quam contingit plus & minus &c. Quæ dispositio est per conuersionem ad Deum in vsu, vel in actu, secundum quod patet ex naturalibus & gratis datis.

Quando autem facit totum, quod potest, & quod in se est, tunc est necessitas ad habendam gratiam, non necessitas coactionis Deo debitum imponens: sed necessitas immutabilis, qua necesse est Deū esse Deū, & ideo bonum, & ideo effluentem. & ideo accipienti dantem. Imo neque hanc vltimam dispositionem vt necessariam liberalissi-

mus dator expectat, sed aliquo modo conuertenti se, & disponenti, etiam si non secundum totum quod in se est, multoties dat, *Iacob 1. qui dat omnibus affluenter.* Igitur secundum S. Thomæ doctrinam necessario infallibiliter, sicut necesse est Deum esse bonum, datur gratia disponenti se totaliter ex immutabili bonitate Dei; Imo nec disponenti se totaliter, sed solum non ponenti obicem, ut ex hoc textu patet, & ex 3. contra Gentes 19. *supra allegato*, ubi dari gratiam etiam peccatoribus omnibus, & recipi de facto non opponentibus contrariè impedimentum docet, probatque ex Apostolo, quia *vult omnes saluos facere*; Et ex Euangelio *Ioan. 1. quia illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, nisi ipse claudat oculos. Imo disponenti se datur de congruo, si ex naturalibus docet *Heb. 6. lect. 3. de de iustitia ex gratuitis.*

, Et in opusculo de præscientia & prædest. cap. 6. ad q. 2. & 1. d. 40. q. 4. a. 2. & 2. probat Deum velle solum bonum: Et quia hominem carere gratia, non est bonum, ideoque non volitum à Deo, nisi in quantum per accidens fit bonum. Fit autem bonum, quia fit iustum. Iustum autem est, hominem illum carere gratia, qui vult carere. Ergo si nolit homo carere, Deus non vult carere; sed dat gratiam necessario, quia Deus est bonus necessario, sicque ordinavit ex p. 2. q. 114. 1.

A P P E N D I X.

Quoniam omnes dispositos, & non repugnantes Deus recipit in gratiam, repugnantium vero aliquos: quarendum quare non omnes, & quos recipit.

C A P V T XIV.

A R T C. I.

Quoniam igitur satis superque probatum est de mente S. Thomæ, Deum omnes creaturas rationales factas

Epilogus demonstrato- rum.

322 *De Prædestinatione, Electione;*

ad sui imaginem, vt Pater est, omnes approbasse simpliciter; antecedenter, & absolute ad hæreditatem naturalem & supernaturalem. Neminemq; reprobasse ab hæreditate naturali, sed solum supernaturali, nisi aliquos consequenter ad præuisionem culpæ, non cuiusque, sed finalis impœnitentiæ. Proptereaque dum fumus in via, nulli suam negare gratiã, sed cuilibet parato per suũ liberũ arbitrium, aut alterius auxilio fidei, si vsum rationis non habet, dispositoque recipere: vel saltem non repugnantidare, quia Bonus est ipse Deus, vt dicunt Catholici: non quia meretur homo, vt Pelagiani, & insuper multos repugnantes Deum ad se trahere, vt dixit in Ioan. 6. *lect. 5. & 3. contra Gentes 661.* Restat, quamuis supra declaratum, amplius declarare, cur non omnes repugantes trahit.

Ad hoc respondet D. Thomas in præfatis locis, & in opusculo de præsc. & prædest. cap. 7. quod in aliis non inuenit, in quo propitiatur illis Deus, vt dicitur Iob 33. qualis Iudas, Pharaon &c. In aliis inuenit, qualis Saulus; qui ait, *fui blasphemus, & persequutus Ecclesiam Dei, sed misericordiã consequutus, quoniam ignorans feci in incredulitate mea, amplius æmulator existens paternarum mearum traditionum* &c. Et hoc Stephanus reuelauit sanctæ Brigidæ in lib. 5.

Supra autem dixit, quod repugnantes contrarie ex malitia non trahit ad se, quia ipsi non trahuntur, non quia Deus non trahit: sed dispositos, & non repugnantes: itemque repugnantes ex ignorantia, & fragilitate, trahit omnes. Quocirca D. Thomas in Rom. 2. *lect. 3.* inquit. Est primus gradus dignitatis in hominibus, qui non ab aliis, sed à se ipsis inducuntur ad bonum; Secundus est eorum, qui inducuntur ab alio, sed sine coactione: Tertius eorum qui coactione (id est flagellis indigent) vt fiant boni. Quartus eorũ, qui nec coactione dirigi possunt ad bonum Hier. 2. *Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt.* Itẽ in Pharaone & Elima accidit. Saulus autem, & Nabuc. conuertuntur consimilibus auxiliis (teste Chrys.) Et August. idem docet de prædest. & grat. c. 15.

Ex his confirmatur, quod supra dicebamus cum Patribus &

Cum non omnes peccatores ad ipsum conuertuntur.

S. Thoma, quod Deus dat gratiam contrariantibus etiam usque in finem: & quod, teste Chrys. ex Ezech. semper sicut amator insaniens amasiam, currit post peccatores, dicens non simulatori. *Revertere prauaricatrix meretrix: & recipiam te.*

Conclusio, recapitulatio, & confirmatio.

ERgo palam est, quod Reprobatio ex præuisione finalis impœnitentiæ sit apud D. Thomam: unde reprobati apud eum & in omnibus scholls, vocantur Præsciti tantum; & non ex decreto derelinquendi aliquos, vt malos, nisi post peccatũ præscitum, alioquin dicerentur etiam prædestinati ad malũ, vt natura mali. Itẽ nec Prædestinationẽ antecedeẽ esse necessariam, sed consequentem infallibilem, non ex decreto præcedenti, sed ex præuisione executionis nostræ: ergo ex coexistentia futurorum in æternitate præsentialiter, nedum ostiectiue: vt in capitulo 5. ostensum est. Cuiusmodi existentiam nedum Scotistæ & Iesuitæ, sed etiam nostrates quidam in Hispania negauerunt; & qui acceptant decreto subiciunt inuicto, vt fiant res & sic & tunc & taliter & ibi. Nec considerant quod Doctor S. vt saluaret contingentiam & libertatem faciendorum, reliquit decreti inuitabilitatem, & ad coexistentiæ infallibilitatem confugit: à qua nostri ad inuitabilitatẽ incautẽ recurrunt, propterea, quod aduersarij concludebant, quod si Deus ex coexistentia sciret, à rebus scientiam acciperet. Cum animaduertere oportebat in sententia S. Thomæ, Angelos cognoscere naturalia & futura postquam sunt, per innatas similitudines & ideas illorum: sicut & oculus, si haberet innatam lapidis speciem, videret lapidem non capiẽdo speciem ab ipso, vt diximus *cap. 5. art. 3.* & quoniam Deus non exit de potentia ad actum, cum sit purissimus æternus actus, præhabet ideationes omnium futurorum & sui suæque voluntatis & volitorum, in productione verbi, manifestatiui & factiui entium, at solum manifestatiui non entium & malorum: nec propterea, dicebat D. Thom. futura erunt necessaria:

nec volitiones humanæ sunt decretæ inuitabiliter. Nam Deus videns Petrum, quem decreuit facere liberum, videt indeterminationem eius ad actus pios & malos, prout in libero arbitrio sunt: & simul determinabilitates innumeras voluntatis, & non modo ad illum actum, ad quem se determinabit, sed ad illum & ad alios infinitos infinitisque modis variabiles, inter quos est ille, quo & ad quem se determinat Petrus. Ergo non accipit à Petro existente scientiam de Petro, nec ab existentia actus eius scientiam de illo actu: cum habeat illum & alios infinitos idealiter, quorum vni effectus correspondet. Patres Iesuitæ multi, vt saluarent libertatem ponunt in Deo præuisionem, non prædeterminationem, donec Deus videat actum, ad quem ex serie obiectorum inclinabitur. Subtiliter sanè: sed, puto, non effugiunt decretum ponendi Petrum in tali serie, & non in alia: nec hominis libertatem tuentur omnino, si à serie determinatur infallibiliter: nam idem erit ac inuitabiliter: vel si fallibiliter, tunc Dei omnimodam non saluant certitudinem. Voluntas enim non potest cognosci apud S. Thom. quorsum se inclinabit, & ad quem exibat actum, si verè libera est, nisi post actum: qui in nobis est post: in Deo verò neque ante neque post, sed præsens. Et mirum si expectant vt Deus prænoscat ex serie quæ fallibilis est, (nā Angelorum in eadem serie positorum multi steterunt, multi corruerunt, ex libertate non ex serie: & in pessima positus serie Cornelius saluatur: at Iudas & Angelus in optima non saluantur, sed damnantur) cur non expectant nobiscum vt cognoscat ex coexistentia quæ est infallibilis? Item miror Per Thom. qui saluant D. Thomam contra D. Thom. & Dei potentiam contra Dei bonitatem, vt notat Chrys. & Ambr.

○ Hæc dixerim, salua omnium reuerentiâ doctissimorum Iesuitarum & Per Thomistarum, quorum admiror & laudo sedulum studium, sed bonum publicum quod & ipsi appetunt, non gloriola, nec præsumptio quod totum negotium grauissimum exploratum habeam, me ad scribendum impulit. Cordati & pii eredent & intelligent. Sciolis & ambitiosis exosus ero. Reip. & Principibus credo probabor.

quoniam pacem & concordiam Reipub. cum Deo, & conscientiarum cum vtrisque pono, & remedium multiplico in flumine, in sanguine & in flamine proprio & communi, iuxta sapientiam sanctorum: quando aduersarij suspensiones pessimas inter nos & Deum ponunt: Disgratiani dilant: redemptionem eiusque remedia depauperant: Deumque aut inopem aut subdolum, vel solum Fortem, & non Bonum & Sapientem faciunt. Propter quod Principes Tyranni fiunt, sine causa minimas ob voluptates populum affligentes, circumrētes & decipientes: sicut facit Caluini Deus sine causa, vt ostenderet iram suam irrationalem falsamque gloriam: & dum omnium se patrem dolose declarat, non nisi quosdā decreto æterno ascitos suscipit in filios; ceteros verò iniuste & mendaciter dānat: non quia peccauerunt, sed quia noluit Deus eos prædestinare: ex non prædestinatione enim reprobatio, derelictio, & peccatum. Et tamen fugit se damnare, quia eos nō habuerunt aquam: quā non potuerunt habere: aut quia fecerunt actū, ad quē impulsū efficaciter, resistere non potuerunt. E contra populū seditiosum faciunt, solo metu externo leges obseruantem, dum putat Fato se vrgeri: & nasci homines iudicatos, non iudicandos. Quod argumentū faciētes olim Galliarū Episcopi coegerūt Aug. & Prosperū aliter meliusque se se explicare: illū in libro cōtra articulos sibi impositos: istum in libro defensionis Aug. Ex tali enim sententia populi desperantes se se taedere impudiciis, fraudibus, rebellionī, socordīæ: maximē autem contra Principes fruētes bonis præsentibus machinari (vnde Caluinus dominium paucorum, Lutherus popularem; prædicant in Ecclesia, irrepentem in politicam Principum) nam vulgus sic edoctum, ait. Bona cœlestia vel non sunt pro nobis: vel si sunt, adiudicata sunt: & similiter mala ab æterno. Vnde nec nos possumus mutare sortem bonam vel malam: nec augere vel minuire: omnia enim iam decreta sunt: nec deus rogatus potest, cum sit immutabilis. Ergo nec pro bonis æternis acquirendis, nec pro malis æternis vitandis est laborandum. Sed præsentibus finamur per vim, per sophisma, per hypocrisim. Et sic ex hoc deinde bella rustico

326 *De Prædestinatione, Electione &c.*

rum, schismata & hæreses nouæ, Principibus exitiales: excusso conscientie fræno: assumpta opinione faciendi quid quid bonum pro seipis videtur.

Hæc cogita, piissime Rex, & aliis considerata trade; nec solis viribus, sed rationibus mundo Christiano salus à Rege Christianissimo est propinanda. Vide Germaniam, Poloniam, Vngariam, Daniam, Angliam, Scandinauiam, partem regni tui, propter hoc dogma atrocissimum collapsas ex toto vel ex parte. Misere: & Pater misericordiarum tibi præstò erit semper.

Nunc ad complementum doctrina addo expositionem 9. cap. ad Rom. in quo fundatos se putant sectarij: quam à D. Comite de Bras-sach, Oratore Christianissimo S. Maiestatis apud S. Pontificem sæpè de his viriliter pieque disputante, rogatus confeci.

APPENDIX.

F. THOMÆ CAMPANELLÆ

Ord. Prædicatorum Expositio super
Cap. 9. Epistolæ Pauli Apostoli
ad Romanos.

CONTRA SECTARIOS.

*Ad petitionem Iohan. de Galard Comitis de
Brassach Christianissimæ Maiestatis in
Romana curia Oratoris contra
sectarios disputantis.*

Voniam, vt Hilarius docet, ex causis dictorū ratio, sensusque dicendi agnosci debet: quid contineat cap. 9. ad Rom. cuius expositionem à me poscis, Excellentissime Domine, vt Calvinistis in eo exultantibus, gloriatio auferatur: non intelligemus, nisi causas Apostoli dictorum prius enucleatas habuerimus.

Conueniunt Commentatores omnes, & contextus Apostolicæ epistolæ idem pandit: Apostolum scribere Romanis, qui Christi fidem acceperant, sed præuenti à Iudæis Romæ sub Tiberio, & Caligula, & Claudio, & Nerone morantibus, ex quo ipsorum regnum sub Romanorum ditionem venerat, iudaizabant: maxime autem qui conuersi erant ex iudaismo ad fidem Christi, dicentes, oportere obseruari legem Moysis, circumcidi, & ceremonialia prosequi: quoniam Christus, aiebant, non est contrarius, sed complementum legis: in causâ erant, vt putarent Gentiles se non posse Christianos esse bonos per solam fidem: nisi, & legem obseruarent: ita vt opera fidei essent legalia simul: quoniam in lege erat promissio redemptionis. Contra quos Apostolus ostendit.

328 *De Prædestinatione, Electione ;*

In primo cap. Euangelium esse salutem omni credenti, Iudæis, & Gentilibus, ex quacunque natione ; & eius neglectum esse ruinam : Nam iustitia, & ratio naturalis, quæ erga Deum proximumque dirigit hominem, est omnibus communis : Idcirco, & qui legem naturalem, & scriptam, & qui solam naturalem acceperunt, obnoxii sunt iudicio Dei, benefacta, & malefacta iudicaturi : & sunt circa hoc omnes inexcusabiles. Omnibus enim notum est, Deum esse & remuneratorem, & gubernatorem, dignūque cultu super omnia, vt rerum natura, & philosophia docer.

In secundo cap. ostendit & Gentes, & Iudæos esse iudicandos secundum opera moralia, non autem iuxta ceremonialia, quæ solum profunt, quibus sunt signa vera moralium ex fide interiori manantium. Siue ergo circumcissus, siue non circumcissus, iudicabitur secundum opera bona, & mala moralia. Ceremonia enim Circumcisionis, quod indicat, nõ quod facit, requirit, id est animæ circumcisionem, cuiuslibet nationi communem, quæ & quatenus vitia præscindit à se.

In tertio cap. dicit Iudæos præcellere Gentilibus in hoc, quod legem, & Patres imitabiles habuere sanctos, & promissiones communis Redemptoris. Quod si Iudæorum quidam non crediderunt, promissio Dei non euacuatur ; quoniam à quibuscunque recipitur fides Redemptoris, & opera fidei, siue sint Iudæi, siue Gentiles, illi saluantur per gratiam, & fidei opera, non per opera, quatenus ceremonialia. Qui autem fidem non recipiunt, etsi habent opera legis, damnantur : nam omnes peccauerunt in Adam, & omnes egent gratia redemptionis à peccato actuali, & originali : à quo lex non potest liberare, nec natura, nisi per fidem Dei omnium factoris, & gubernatoris, ideoque Redemptoris, & vt Patres exponunt, implicitam, in fide quod Deus est gubernator : vel explicitam, per se in prouectis, per parentes in paruulis : vbi & quibus reuelauit Redemptionis opus, suæ gubernationi congruum, meditari.

In quarto cap. probat, quod dicit, exemplo Abrahami, qui antequam circumcideretur, iustificatus est per fidem, qua credidit Deo, & per opera fidei, vt magis expli-

cat *Iacob. 3.* & non per legis opera ceremonialia, quæ non,, dum acceperat; etenim circumcisio data est ei, ut signaculum fidei, non ut saluans sine fide. Idcirco ex *David psal. 37.* qui beatos dicit omnes, quibus Deus non imputat peccata, non quibus dat circumcisionem, & ceremonias: non enim propter hæc promissit salutem: sed propter fidem, qua Deo inhaeremus corde. Imo lex solum ostendit, quod agere debes, & ideo operatur iram, quia non potest amplius quis per ignorantiam excusari. Sed fides, qua Deo credentes opera Dei operamur, non metu legis, sed Dei, cui confidimus, amore, saluat nos.

In quinto cap. nos lætificat, quia per fidem Christi reconciliati sumus Deo, cum essemus inimici propter peccatum originale, & actualia. Et qui Deo per Christum conciliatur, damnari non potest, non qui per legis susceptionem, quæ nos magis peccatores fecit, non sanauit, nisi in fide Redemptoris. Etenim ex Adam usque ad Moysen, & à Moysen ad nos, id est, ante legem, & sub lege mors regnat, in quibus non est Christus (implicite vel explicite, ut docet *S. Iust.*) cuius gratia superabundat, postquam delictum per legem abundauit, excusatione sublata.

In sexto cap. hortatur homines exhibere se se Christo per opera fidei, & non manere in peccato, à quo resuscitati sumus cum Christo à mortuis resurgente, ut amplius ipse non moriatur, nec nos amplius peccemus.

In septimo cap. si mortui sumus cum Christo, & mortua est lex ceremonialium, non amplius lege teneri nos docet, cum præsertim non possit nos sanctificare, sed tantum ostendere quid agendum, & quid fugiendum. Fides autem non solum agenda, & fugienda ostendit, sed etiam sanctificat, & concupiscentias frænat, Deo, cui fidimus, interiori auxiliante, ut possimus agere & fugere.

In octavo cap. viuendum esse spiritu, per quem lex fideliter impletur: non carne, per quam falsio, & apparenter tantum tenetur, & seruatur à nobis more seruorum, aut mercenariorum. Illi enim qui spiritu viuunt, vere filii, atque hæredes vitæ æternæ, & testamenti sunt, & coheredes

Christi, qui natura filius est, nos autem adoptione: si tamē compatimur Christo, ut conglorificemur. Nam nunc omnis creatura patitur expectans reuelationem filiorum Dei; & nos etiam Apostoli, qui sumus primitiæ filiorum, quibus in corde testificatur spiritus, quod sumus filii, & docet nos rogare, & perere à Patre, qui scit petitiones spiritus, exauditque etiam gemitus. Filii enim diligentibus Patrem omnia cooperantur in bonum: quippe qui secundum propositum Dei vocati sunt sancti, non ex operibus tantum legis exterioribus. Hos enim non proposuit Deus, sed quos præsciuit, prædestinavit fieri filio suo conformes, ut ipse sit tanquam primogenitus inter fratres. Hos namque, quos præsciuit, prædestinavit, & vocavit, & vocatos iustificauit, & iustificatos glorificauit. Igitur nemo potest his contraire, neque accusare, neque condemnare, neque à Deo separare: cui coniuncti sunt charitate in Christo primogenitos; per quem hæc omnia superant.

Ex quibus verbis vides, Excellentissime Domine, Paulum ponere salutem, non in operibus legis, ut legis sunt: sed ut fidei, qua credimus Deo & Filio eius, cui conformamur secundum propositum voluntatis Dei, & nostræ, non secundum ceremonias tantum, & auditionem legis. Spiritus hoc in loco sumitur non pro spiritu sancto, sed pro rationalitate mentis humanæ creata à spiritu sancto per dilectionem: qui spiritui nostro (ait) perhibet testimonium, quod filii Dei sumus; & quidem omnis virtus in sacra scriptura, quatenus regitur à Dei spiritu, qui nulli deest, dicitur spiritus, ut spiritus fidei, consilii, timoris, &c. Fides autem dicitur, qua Deo credimus, & Deum, & in Deum, quoniam in ipsum ferimur per spiritum fidei. Opera legis vocat solum ceremonialia: & aliquando etiam moralia, quatenus imperantur à lege iis, qui sub lege sunt, ut serui. Opera fidei vocat quæcunque opera, præsertim moralia, quatenus fiunt ex amore filiali comitante fidem, qua inhaeremus Deo, & in Deum ferimur, à Deo in Deum edocti. Et hic amor est spiritus fidei, quatenus subditur spiritui sancto, & lex fidei dicitur: sicut lex scripta dicitur lex factorum apud Apost.

in

hæc in carthagine in corde. Ex his facite sensum Apostoli in sequenti cap. 9. præstantissima Excellētissima percipiet. Subiungitur enim, quod etiam ipse Paulus idem sapiebat cum Iudæis, optans anathema esse, id est diuisum à Christo pro Iudæis: quorum est testamentum; & legis latio, & promissiones; & Christi genealogia: propter quæ debebat (dixi) præponi generibus; & in Ecclesiastica prærogatiua, & in salute animarum; sed (nunc dico) non propterea quod gentes præferuntur, cecidit verbum Domini: nam non carnaliter, sed spiritualiter intelligitur, qui vere Iudæus est. Siquidem non præferuntur aliis circumcisæ carne, sed corde, nec Israhelitarum carnales, sed spirituales, id est, non qui sunt ex carne Abraham, sed qui ex fide & spiritu imitantur Abraham fidelem; cuiuscumque sit nationis secundum carnem. Et hoc probat sex argumentis.

Primo, quoniam Abraham filii sunt Ismael, & Isaac; attamen Ismael non præfertur in sacerdotio & regno, quæ primogenitorum erant; nec in salute Redemptoris, quoniam filius promissionis est Isaac, quem Deus præcognouit, & fecit meliorem. Ismaelem vero præcognouit, sed non fecit deteriorem, nisi in prærogatiua Regni sacerdotalis, sed ipse persequens Isaacum reprobatur, non secutus propositum diuinum.

Secundo, ne putaret, propterea quod Isaac est filius promissionis, quam fecit Deus Abraham, ut esset Pater gentium *Genes. 17.* ac hæres mundi *Rom. 4.* solos filios Isaac, vel omnes, salutem, & hereditatem Ecclesiasticam, & ecclestiæ, adepturos ex sola vi promissionis, & prædeterminationis, quantumvis malos, ut putant Calvinistæ, vel repugnantes diuinis donis: Addit, quod Rebecca vxor Isaac peperit simul Esau, & Iacob ex eodem concubitu, & tamen ille damnatur; quoniam & primo genituram sacerdotii & Regni amisit, & simul salutem æternam: Iacob autem utramque adiit hereditatem: uti Deus prædixerat *Mal. 1.* & *Gen. 19.* quod maior seruiret minori: antequam nascerentur, aut quicquam boni egissent, aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret.

illo huius loci explicatio videtur Chrysostomo, & Theodoro
 phylacto, & Athanasio Constantinopolitano, & Origeni,
 & aliis, esse argumentatio Apostoli, & obiurgatio contra
 Iudeos præsumentes de carnali prerogativa, quam ipsorum
 obstrigos ostendit Apostoli esse vanam, nisi electionem,
 & propositum Dei retineamus. Nam verè reprobatus est
 Esau propter prædictum peccatum, ut idem Apostolus (Hebr.
 12. declarat, dicens. *Ne quis profanetur, sicut Esau,* pro-
 pter *nam escam vendidit primitiua,* id est sacerdotii aus,
 & Regni inoniamque. Quid ipse videns Deus odit ante
 quam id faceret aut nasceretur, ut Hieron. in *Malac.* & plii
 Patres probant, & atque declarant. Iacob autem dilexit, ut
 quidam aiunt, ob prædicta merita, quæ quidem sunt causa oc-
 culta prædeterminationis: ego tamen dico, quod non sunt
 causa prædeterminationis, sicut reprobationis, ut recte D.
 Thomas in *apostulo de prædeterminatione, & prædeterminatione* (sed
 sunt effectus prædeterminationis, & causæ permanentiæ in ea,
 sicut docet Apostolus Petrus *scilicet*, inquit, *ut per bo-
 na opera certam faciatis vocationem, & electionem vestram*)
 quæ in voluntate præcedenti præuisionem peccati, & ob-
 stinationis in ipso, est omnium, ut declarat Chrysostomus
 hom. 1. ad *Ephe.* & Damasc. de *fide orthodoxa lib. 3.* Licet
 Scholastici non proprie vocent prædeterminationem, nisi quæ
 sequitur in voluntate consequenti præuisionem permanenti-
 riæ in proposito, & operibus à Deo imperatis, quæ opera
 ut sunt à Deo fit, & à libero arbitrio, ut dicitur in *Conc. Trid.
 sess. 6.* Potest enim homo remanere in rectitudine, qua con-
 ditus est si velit nec tamen hæc permansio est ab homine, sed
 à Deo, qui dedit rectitudinem, & seruat perpetua providen-
 tia & auxilio, nisi sponte deseramus illud, à quo non deseri-
 mur, nisi deserto: imo potest homo ex generali auxilio præ-
 parare se ad gratiam supernaturalem ex viribus naturæ, non
 de condigno per iustitiam accepturus eam: sed de conue-
 nientia per bonitatem Dei, qui hoc promissit, ut probat
 sanctus Thomas d. 41. q. 1. art. 3. & in 2. d. 5. q. 2. art. 1. & d. 28.
 q. 1. a. 4. & in 3. d. 37. q. 3. a. 4. & in 4. d. 27. q. 1. art. 1. q. 2. &
 in resp. ad q. 2. & in opusculis 61. 17. Neque hoc deinde in

Summa retractavit, ut quidam volunt. Vbi solum docet, quod preparavit se per liberum arbitrium motum auxilio Dei, aut informatum gratia datur amplius gratia ex iustitia solum, sicut expresse dicit, in p. 2. q. 114. a. 3. ad 1. Verum non negat, quod semper asseruit in locis supra citatis, dari gratiam necessario necessitate suppositae promissionis, & liberalitatis Dei; dicentis Zac. 1. *Conuerimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Et, Luc. 4. *Appropinquate Deo, & appropinquet vobis.* Et Apoc. 3. *Ego sto ad ostium, & pulsabo si quis aperuerit, intrabo ad illum &c.* Quae loca ad lucis D. Th. in 4. dist. 17. ad probandum, quod omnibus necessario datur gratia de necessitate iustitiae, vel promissionis. Idem in p. 2. q. 114. a. 1. Quapropter & hoc dictum Mal. adducitur ab Apostolo, ut argumentum solummodo ad obstruendum os Iudaeorum, & instantiam conterendam, profecto soluitur in 2. Heb. Sin vero doctrina est, intelligitur de odio reprobatio ipsius Esau, vel quoad sacerdotium tantum, vel de consequenti negatio gratiae supernaturalis, ut dicit, Secus quoniam post peccatum A. d. e., non omnibus datur usque ad divinae essentiae fruitionem. Vel de positivo, quo solum est ob praeviam culpam, & obstinationem, & hoc dicit Hier. Amon Orig. Chrys. & alii: nam si non ob culpam, tunc Deus odiret gratis, vel fecisset homines malos natura, proptereaque odibiles: Ergo Deus ipse esset malus ut D. Thomas concludit, quando probat Angelos non potuisse peccare in primo instanti suae creationis: ac proinde a malo & carore malitiam contraxissent. Idem dicit, si Esau odio habitus esset ante culpam praevisionem, & magis: Nam fuisset malus, & odibilis, non solum in primo instanti suae creationis, sed ante, quando solum erat in mente Dei: ergo malitia eius esset à Deo, ac proinde odium: contra hoc dicitur Sap. 11. *Nihil odisti eorum, quae fecisti, & reddidisti rationem, neque enim aliquid odians fecisti; aut constitisti, sicut videlicet seculis odit opus, quod facit inuitus, & coactus.* Igitur cum liber Sap. excludat à Deo odiū gratis, & Epist. ad Heb. declarat odium ex praevia culpa, & electio ex proposito nostro sit permanendi in rectitudine, quā accepi-

* probat quod homo ante auxilium speciale mereatur ut servus ex Dei ordinatione: at cum auxilio aut gratia mereatur ut filius ex condigno. Vnde ar. 4. c. 3. Vide Centonem.

mus, ut Orig. & Chrysost. dicunt; vel ex proposito Dei
conferendum nos in ea, si velimus; ut alii dicunt aut erigean-
di ex peccatis nostris ad gloriam suam; ut Augustino videtur:
Consequens est, ut sit pura argumentatio, & non dogma:
in hoc exemplo Apostoli de Iacob, & Elau. Vel intelliga-
tur sicut Promises intellexerunt, & exposuerunt, excepto
Augustino. Quos omnes errasse Calixtus dicit, excepto
Augustino. Nos autem & contra omnes recte dixisse potius
dicere debemus, excepto Augustino, quem tamen nobis
cum esse sepiissime probauimus: siquidem semper docet,
quod odium præsupponit culpam; saltem originalem, con-
tra quam nos prouisionem generalem: mox aperiemus in
Redemptione. Sicut & in Gen. ostendimus.

Quod autem ita sit, ostendit sequens sermo Apost. Si-
quidem, quoniam possent adhuc Iudaizantes queri de sua
posthabitione, cum essent de semine Iacob electi, subiun-
git contra illos argumentum confirmationem hanc. *Nunquid
est iniquitas apud Deum, quia Iacob diligit, & Elau odit
ante bene, & male facta? Absit, sic non est iniquitas (sub-
audi) quia Gentiles diligit, & Iudæos odit ante: ipse enim
præsciens est verorumque factorum. Probarque, quod dicit
ex Dei responso Exod. 33. ad Moysen petentem, ut sibi de-
monstraret se, cui dixit: Offendam tibi omne bonum, & mi-
sererebor, cui volueris, & clemens ero, in quem mihi placuerit
&c.* Ex quibus verbis concludit Apost. *Ergo non est curren-
tis, nec volentis, sed miserentis Dei.* Quasi dicat, opera vestra
nihil sunt, nisi quatenus Deus vult esse. Vbi Chrysost. sunt
volentis secundario, sed Dei principaliter. Non enim ex-
cludit liberum arbitrium: sicut nec cum dicitur in psal.
*Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui cu-
stodit eam* &c. at si cum Domino, non frustra. Sed reuera iste
locus est argumetri, & obiurgationis roboratio, non do-
ctrina; sed soluitur Chrysost. quæ vitur, etiam Gen. Trij.
4. Ut amplius ostenderet Apost. Iudæis propterea variis ip-
sorum inconstantiam in operibus legis, subiungit, quod non solum
ad bonum nos voluntate Dei ducimur, sed etiam ad mali,
iuxta sacra Scripturæ corticem, subdens. *Dicit enim Scri-*

ptura Pharaoni, Exod. 9. *In hoc excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam & annuncietur nomen meum in universa terra*, &c. Ex quibus verbis conclusionem facit Apost. Ergo cuius vult miseretur, sicut Moysi dixit: & quem vult indurat, ut Pharaoni dixit. Unde videtur nil prodesse bona voluntas, bonaque operatio nostra: & verè sic concludit argumentum, & hanc conclusionem habet Calvisius pro dogmate. Nos verò pro argumento in Iudæos, contendere volentes, quòd salus ipsorum modò erat. Quod et si etiam gentium; non tamen debebant præferri eis gentes in dignitate, & salute: Contra quos ait Apost. quid proteruitis? nonne Deus indurare, & misereri se dicit in sacra Scriptura? Tacete miseri, &c.

At isthæc obiurgatio dogma non facit, & cum verbis eius stat quoque, quod neminem Deus positivè indurat, nec prædestinat ad indurationem, nec ad damnationem, ut patet ex aliis Scripturæ locis, & PP. omnium consensu, etiam Augustini; & item ex Conc. Arausic. & Milevit. & Trid. Nam docent indurari homines à Deo, quia illis non dat gratiam: Non dat autem in poenâ peccati præcedentis. Est enim induratio, & obsecratio peccatum in spiritum sanctum, ac simul poena peccati, ut omnes fatentur. Dicitur etiam indurare, quia non vindicat scelera, sed finit crescere, sicut Pater dicitur filio parare furcam, cum non castigat errantem; non quia impellit in errorem, ex Orig. Chrysost. aliisque Patribus: Imò semper inspirat bona usque in finem, ut in Centone probamus.

Quod autem dicitur in textu: *Ad hoc ipsum excitavi te, ut &c.* Orig. exponit; Non feci te, sed suscitavi prævidens pravitatem tuam, quam ego non feci usus sum illa, ut ostenderem meam virtutem, per quam vtor te pro flagello aliorum, & deinde castigo te ferocientem, ut fortis Iudex. Hanc expositionem asserunt omnes fere Græci. At D. Thom., exponit *excitavi te*, i. ad Regni tui defensionem, & rebellium punitionem: sed tu abusus hac motione mea ad bonum, verristi in malum, persequens Moysen, & servos Dei per miracula probantes se missos à Deo. Hinc ego

336 *De Prædestinatione, Electione,*

visus sum hac præuisa peruerſione via ad meam iustitiam declarandam. Ordinatur enim Deus mala, sed non facit, nec prædeterminat liberum arbitrium ad malum; sed solum ad bonum afflat, ut probat *iu. 2. d. 28. q. 2. ar. 1. ad 3.*

Quapropter non excludit Deus bona opera nostræ, sed laudem operum, atque meritum ad supernaturalia; non enim valent ad salutem, nisi ex gratia inormante, aut inormante supernaturaliter; nisi dicas dispositivè cum D. Th. Valent autem ad naturalia bona cum non informantur gratia, de qua dixit Moſi *misereris cuius voluero* &c. Nec includit se operi malo, quando ait, *induravi Pharaonem* &c. nisi ubi ordinator est, non author, aut suavor, aut impulsor, cum in tota sacra Scriptura, & lege æterna, & naturali, & positiva semper prohibeat opera mala, & iubeat bona: nec sibi ipsi contradicat unquam; sed fidelis in verbis suis sibi, & nobis sit; seque esse testetur. Quid enim sceleratius, quam opinari Deum blasphemare Deum, quando homo blasphemavit Deum? Quod dicant qui Deum causam peccati aditum, & prædeterminativam faciunt, aut actus, passionisque, sine qua non potest esse peccatum, faciunt in causam, & non solum cum causa, operantem efficaciter, ut secus facere homo nequeat.

Quinto sequitur Apost. obiurgationis vim ad confusio-nem contendentium cum Deo Iudeorum, utque cõmẽdius sequatur: introducit Iudeum, aut Gẽmitem dicen-tem; si Deus miseretur, & indulget ad libitum: cur queri-tur contra nos, quia malefacimus, & legi suæ præcipienti bonum, & verum malum, non obedimus? si quidem op-feret, cuius voluntati nemo resistere potest, facit & nos obedire, & repugnare, emollit, & indurat, ut conclusis tu-õ Paul. (Hoc verbum est argumentum Libertinorum filiorum Calvini, unde concludunt nullum esse peccatum, cum fiat Deo.) Respondet Paulus iterum increpans, validiusque hanc Iudeorum præsumptionem, quæ volebant Deum ipsis dimit-ti debere salutem, gratias, & dignitates, non autem aliis gentibus, ac promittendam esse prædicationem Apostolo-rum, quod Gentes essent participes, & concorporales, &

„coheredes promissionum in Christo Iesu &c. dicens quasi
 „Tacete ô rebelles, perfidique: *quis es tu homo, qui respon-*
deas Deo! Namquid dicit figmentum ei, qui se finxit, cur me
finxisti sic? An non habet potestatem figulus ex eadem massa
facere, aliud quidem vas in honore, aliud in contumelia? &c.
 Hæc verba increpant præsumptionem serui irrationalis,
 querentis rationem à Deo summè rationabilissimo, ac Do-
 mino, nec merentis responsum. Sic quando Christus inter-
 rogatur *Luc. 20.* ad retundendam audaciam non responder,
 sed argumento excipit. Sic Apostolus fortiori argumento
 præsumptuosam interrogationem damnat. Quem ad-
 modum si indeus discipulus sapientissimum præcepto-
 rem suum obiurgaret interrogatione, cur ita sentis de ele-
 mentis, aut de cælo, aut de triangulo? similiter responde-
 ret præceptor indignabundus, quia sic nō tibi pacer: *Idem,*
 & Pater filio: Quamvis placitum illud esset rationis plenū,
 tamen non vult assignare rationem, ut audaciam conterat,
 sed maiore malleo addito confringatur. At si quis humiliter
 petat, mereatur responsum. Vnde *Iob. 9* dicitur: *Si volueris*
contendere cū Deo, non poteris respondere ei unū pro mille
 &c. Profecto hæc meta hora de luto, & figulo cōcludit in
 cornice, quod nos nihil possumus boni, aut mali facere, nisi
 Deo prædeterminante, nec mereri, aut demereri; sed me-
 rita, & demerita, hori ē, & contumeliam, accipere à Deo,
 quia sic Deus vult rāquam Dominus temere à capriccio, non
 ratione, ut *Mohemetes*, & *Calvinus* dicunt præcursores An-
 tichristi, Qui teste *Dan. cap. 11.* adorabit Deum *Mahozin*, id
 est de fortitudine, & violentia, non de ratione, & sapientia, Ex locis S.
Scriptura vñ
de sumpsit
Apost. meta-
phoram de
figulo & luto
probat
quod locutus
est argumen-
tatione, non
determina-
tione.
 alios ad Paradisum, alios ad Gehennam præmittentem: con-
 tra quem tota S. Scriptura & naturale ius reclamant.

Verum enim vero hoc argumentum nihil concludere
 pro Libertinis, nec pro *Calvino* & *Mahomete*, sed obiurga-
 tionem esse ex pluribus Scripturæ locis, unde hæc verba
 Apostolus desumpsit, patam est.

Si quidem *Sap. 15.* dicitur quod figulus de eodem luto fin-
 git vas, & quidem ollas, & cantharos, & Deos, i. Idola
 culta ab Antiquis: & hoc iuxta suum ipsius arbitrium. At i. Locus ex-
penditur.

hæc authoritas nequaquam indicat, quod Deus faciat etiam nos vasa iræ, & misericordiæ, sed de nobis. Omnes enim fecit rectos, ut alibi ait, & ad imaginem, & similitudinem suam: sicut homo Pater filios facit ad suam imaginem itidem homines: ideoque omnes hæredes. Pediculos autem & vermes in suo ventre, & capite non facit ad sui imaginem. Propterea nec hæredes. Quapropter falso concluditur ex hoc loco, quod Deus ita fecit homines, ut vasa: sed quod hominibus factis ad suam similitudinem, ac lapsis ad naturam luti propter peccata alios Deus recreat eripitque in honorem alios in contumeliam, dum nolunt eripi, & recreari, iuxta illud: *In Christo non valet circumcisio, nec præputium, sed nova creatura.* Et hoc docet Augustinus in lib. *expositionis quarundam propositionum Epistolæ ad Rom. (Tom. 4.)*

Iterum *Isaia 45.* repetitur hæc metaphora contra eos, qui dicebant de Cyro liberatore, & de Iudæis liberandis, & de nationum subiectione, & dominio, sic: *Vae qui contradicit sibi soli suo. Nunquid dicitur lutum figulo, quid facis, & opus tuum absque manibus eius? Vae qui dicit Patri, quid generas? & mulieri, quid parturis?* Quæ verba non sunt de salute, & damnatione supernaturaliter, sed de Regnis & nationibus, & rerum mutationibus ad libitum Dei. Et tamen in his homo etiam habet meritum, & demeritum. Nam i. *Mach. 7.* datur Romanis Imperium pro virtutibus suis moralibus, & apud Ieremiam Nabuchodonosori, ut seruiat Deo in vindictam. Ergo Apostolus non concludit ex hoc, quod Calvinus vult.

Tandem eadem metaphora repetitur *Ier. 18.* Vbi Ieremias iubetur in domum figuli intrare; & cum videret ibi, quod vas quod tunc fortè fingebatur, contractum esset: & conuersus figulus fecisset illud vas alterum, sicut illi placuit: Iterum interrogatur Ieremias à Deo: *Nunquid sicut figulus iste non potero vobis fatere domus Israel?* ait Dominus: *ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel.* Repente loquitur aduersus gentem, & aduersus Regnū, ut eradicem, & destruam illum &c. Si penitentiam egerit gens illa à malo suo, quod loquutus sum aduersus eam; azam & ego penitentiam

super

Super malo, quod cogitavi, ut faciam ei; & subito loquar de gente, & regno &c. Ex quibus verbis nil probare potest Apostolus de salute, & damnatione à capriccio sine meritis, & demeritis. Tum quia loquitur Deus de salute, & ruina regnorum politica, non autem animorum: Tum quia opera Deus bona requirit in hoc textu, ut plantet: & mala, ut destruat: siquidem si malus relinquat malitiam, atque pœniteat, dicit Dominus se mutaturum sententiam. Vnde potius metaphora est contra sectarios. Et certò.

Præterea ipsemet Apost. responder huic autoritati, & argumento in 2. Tim. 2. Vbi ait; quod *in eadem domo sunt vasa aurea, & argentea, lignea, & fictilia: & quædam in honorem, & quædam in contumeliam. Si quis ergo mundaverit se ab istis, fiet vas in honorem.* Igitur Apost. soluit argumentum hoc iuxta sensum Jeremiæ, quod videl. mutantur in contumeliam, & in honorem, iuxta fidem, & opera, non tamen sine Deo: ergo sumus vasa mutabilia, non autem immutabilia (quemadmodum videtur Caluino dicere Rom. 9.) ex Dei prædeterminatione ita ad malum, ut ad bonum: alioquin non potuisset Ecclesia de Magdalena canere *In vas translata gloria de vase contumelia*, cum Apostolo 2. Tim. 2. Ergo non intellexit Apost. concludere cum Caluino; sed tantum pudescere præsumptionem iudaizantium, & quærentium à Deo rationem, tanquam ab homine æquali, vel minori se, quare elegit etiam Gentiles. Et hanc expositionem confirmat Orig. Chryf. Theoph. Ambr. & Aug. aliquando.

At si quis contendat, quòd Deus temerè condemnet infantes, ut suam ostenderet fortitudinem, is pro fortitudine laudat nequitiam irrationabilem, & ferociam; non quod verè virtus est; uti Mahometes, & Calvinus faciunt. Non enim datur virtus alteri contraria virtuti, & quæ non sit iustitia: quæ nimirum generalis virtus est, inquit Ambr. alii-que Patres: & cum gloriantur Calvinistæ in Augustino, mētiuntur. Is enim dicit, iusto iudicio condemnari vasa iræ, sed occulto: non est autē iustū, quod infantes cōdēnat. Propterea-que recurrit ad peccatum originale. Sed peccati originalis pœna est solacarentia supernaturalis visionis Dei, non autē

naturalis cognitionis & discretionis & gaudij de ipso Deo; ut probat S. Th. in 2. d. 33. a. 2. q. 2. Tum quia per peccatum naturalia non tollentur: Tum quia quod debilitatur, aut tollitur, per conformitatem cum Christo in naturalibus reformatur; ita ut omnes resurgant in mensuram ætatis plenitudinis Christi sani, & integri, ut dicitur in 4. cont. Gent. & sent. qui autem in gehennâ dânantur, utique etiam pœnâ sensus patiuntur, & priuationem Dei, ut naturale, & supernaturale obiectum est. Ergo solum propter actualia peccata damnantur totali damnatione gehennæ. Ergo etsi infantes sint quasi lutum, alios enim per baptismum saluat ad gloriam, alios sine baptismo, pro quo nec fides parentum supplet, saluat solum à gehenna ad bona naturalia. Haud tamē concedit Aug. aut scholastici ulli præter Greg. Arim. quod damnentur, ut vasa figuli ad contumeliam, passionemque sensus. Igitur ex massa luti post peccatum Adæ omnes eripiuntur ad bona naturalia, qui conformantur Christo in naturalibus; propterea que omnes resurgunt in mensuram ætatis plenitudinis Christi absque maculis, & ægritudinibus prioribus. At non omnes ad supernaturalia, nisi qui conformantur Christo, etiam in supernaturalibus per susceptionem sacramentorum in re vel in voto explicito, vel saltem implicito: sicuti de Socrate dicit S. Iustinus, & de aliis, qui parati sunt facere quidquid iusserit Deus: ergo & baptizari, licet ignorent præceptum de baptismo suscipiendo, ut docet Ber. Epist. 77. & allegat pro se Amb. & Aug. & subdit. Non enim requiritur obeditio, ubi non præcesserit auditio; dicente Apostolo, *Quomodo credent ei, quem non audierunt?* &c.

Tandem Apostolus responderet ad totam quæstionem, licet non explicite ad singulas partes, sicut Deus induravit Pharaonem, ut dicitur Exod. 9. & excæcavit Iudæos, ut dicitur Isa 6. non quidem positivè malitiam infundendo, aut impellendo, nec privativè auferendo gratiam datam: sed negativè non præstando ulteriorem gratiam eis, qui primam respuerunt, tam interiorem qua tangit cor, quàm exteriorem, qua prædicavit eis per Moysen, & per prophe-

tas, & non correxit fortiter flagellis, ita vt non auderent amplius obniti; ac sicut filius non flagellatus sit deterior, ita & ipsi deteriores facti sunt: & nunc accidit in prædicatione Apostolorum. Propterea subdit, quod *Deus volens ostendere iram & potentiam, prius sustinet in multa patientia vasa iræ, aptata à seipsis per impenitentiam, à Deo autem per patientiam in interitum: ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ preparauit in gloriam* quos vocauit non solum ex Iudæis sectantibus legem scriptam, sed etiam ex gentibus legem naturæ habentibus, sicut dicit Oseas de gentibus, & Isaias de Iudæis. Igitur non fecit Deus vasa iræ, quamuis vtatur eis, postquam elegerunt obstinate peccatum, ad ostendendam suam iustitiam, sapientiam, & patientiam, sicut clarissime docet in *Eccl. cap. 15.* vbi contra eos, qui dicunt ex defectu gratiæ homines fieri vasa iræ, ait, *non dixeris, per Deum abest (scil. quin saluus fiam) quæ enim odit, non feceris*) quasi dicat, es vas iræ, quia facis quæ Deus odit, & contra eos, qui dicunt Deum impellere hominem ad malum, vt ostendat in eis iram suam, sicut Calvinistæ. Sequitur in S. textu. *Non dicas, ille me implauauit, non enim necessarii sunt ei homines impii &c.* & in fine cap. addit: *Non concupiscit Deus multitudinem filiorum infidelium, & inutilem.* Concupisceret autem, si sibi essent viles, aut necessarii ad ostendendam vindictam, sicut faciunt stulti Tyranni, volentes videri potentes. Item aduersus eos, qui dicunt, hominem à Deo moueri ad peccatum, subiungit: *Deus reliquit hominem in manu consilii sui, adiecit mandata, & præcepta sua: si volueris mandata seruare, conseruabunt te &c.* Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quodcunque volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vi-tæ, & mors; bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi &c. Deinde contra eos, qui dicunt, Deum præcipere, aut mouere ad peccatum, vel permittere peccatum moraliter (quod permittit solū physice) subiungit, *nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit spatium peccandi &c.* Et hoc probatur, quia semper Deus prohibet peccatum in omni lege: ergo non iubet, neque permittit: permittit illo

342 *De Prædestinatione, Electione;*

enim est indifferentium. Fecit ergo solum vasa misericordiæ omnes homines : sed qui permanserunt in donis naturæ & gratiæ, habentur pro vasis misericordiæ ; qui præuicati sunt, thesaurizantes sibi iram in die iræ, per impoenitentiam, dicuntur ex hoc vasa iræ, ex quacunque sint natione. Ergo Apostolus generaliter respondet ad omnia argumenta, quod peccatum voluntarium est causa reprobationis, siue in Esau, siue in Pharaone, siue in quibuscunque vasis iræ : causa vero electionis, & iustificationis Deus est antecedenter sine nobis, consequenter nobiscum : qui vult omnes saluos facere, vt idem Apostolus ait : & neminem perire, vt dicit Petrus.

Ex his concludit Apost. sermonē huius cap. quod Gentes, quæ non sectabantur iustitiā legis Mosaicæ, apprehenderunt iustitiā fidei Christianæ ; Israelitæ vero sectando iustitiā legis per professionem exteriorem, non ex corde fideli, in legem iustitiæ fidei non peruenerunt. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus &c. Non dicit ex operibus absolute, sed quasi ex operibus. Putabant enim quod propter opera sua bona, quæ non habebant moraliter ex charitate, ex fide per charitatem exercita, sed ceremonialiter tantum, sibi deberi Redemptorem, qui Iudæos intemporalibus super omnes Reges terræ exaltaret, (id quod etiam hodierno tempore decepti expectant) & insuper ad Paradisum post mortem Deus ipsos perduceret hac sola de causa, quia sunt circumcisi, & de semine Abrahæ, & legem receperunt, & audierunt : contra quos dixerat Apost. supra. *Non qui in manifesto Iudæus est, est filius promissionis, sed qui in occulto, nec circumcissus carne ; sed corde.* Item, *nec auditores legis, sed factores iustificabuntur.* Vnde concludit Iudæos, quasi in operibus confidentes, non saluari cum fideli Abraham : nec Deum ipsos, aut Gentes fecisse vasa iræ causaliter : quamuis vtatur ex consequenti occasionaliter, teste S. Th. ad ostensionem iustitiæ : si enim nemo puniretur, non cognoscerent comparatiuè vasa misericordiæ Dei beneficium in ipsos, qui seruiunt fide, fideique operibus, lege tantum extrinseca, quæ prodest viuentibus in ea politice,

& temporaliter secundum iustitiam legalem, sed non apud Deum supernaturaliter consequendū, vt docuerat in cap. 4.

Notandum, quod cum Paulus ydem commendat, & opera spernit, nō loquitur de fide, vt credulitas est. Sic enim & Iudæi credunt aliquid boni, vt dixit idem Apost. *inc. 1. & 2. cap.* & Diaboli credunt & contemniscunt, vt Iacobus ait in 2. cap. sed de fide, vt in Deū tendit per amorem: quæ etiam alibi vocatur conscientia, cum dicit omne, quod non est ex fide peccatum est. Nec nomen hoc adæquat rationem huius fidei, nisi formam charitatis addas, sicut dixit, *Gal. 5. in Christo non valet circumcisio, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur, & uiuit*, de qua Iacobus ait, *Fides sine operibus mortua est*: similiter ergo non spernit Apostolus opera, nisi legalia, & ceremonialia: quatenus in ipsis solis absque charitate ponitur spes salutis: non autem opera fidei: quæ iubentur in veteri, & nouo testamento. Si Gentilis (ait *Rom. 2.*) legem obseruet, præputium illius in circumcisionem reputabitur. Similiter circumcisio in præputium, si obseruet legem sine fide formata per charitatem erga Deum, & proximum. Et quidem tota scriptura Dei, & omnes leges naturales, ac positivæ docent idem, vt proterui omnino sint & contumaces, ferique, qui aliter cum Caluino credunt, docentque.

Deinde in cap. 10. Apostolus ex parte declarat, quomodo Deus utitur infidelitate Iudæorum occasionaliter ad salutem Gentium, & salute Gentium ad prouocandum Iudæos: ac simul gratias agit pro tantæ quæstionis solutione, dicens: *Oratio diuitiarum &c.* Quamuis alij dicant, Apostolum per hæc verba admirari insolubilitatem: quod ex parte verum est: Attamen in c. 11. profiteretur se quæstionē soluere multis verbis, & deinde cōcludit &c. *O alt. Attamen nunquam in Apostolo videbis, neque in tota scriptura, quod dicunt Calvinistæ, fidem historicam (solam) saluare ex prædestinatione ad bonum, & infidelitatem damnare ex prædestinatione ad malum.* Omnes enim Deus vult saluos facere voluntate paterna, & antecedenti præuisionē peccati originalis: non autem voluntate iudiciali, & consequenti:

344 *De Prædestinatione, Electione &c.*

nificos, qui exurgant, & fiunt vasa honoris per sacramen-
ta: siquidem omnes prædestinat vt Pater, qui facit omnes
ad sui imaginē, non autē vt iudex, qui deformatam pecca-
to imaginem non admittit ad paternam hæreditatem. Et
hanc esse sententiam D. Thomæ in Centone, ex eius ver-
bis contexto, non obiter prolatis, sed saepe, & ex
proposito repetitis, Excellentia tuæ prudentissimæ satis su-
perque demonstrauimus. Datum Tusculi die 22. Septem-
bris 1632.

FINIS.

APPROBATIO PARISIENSIS.

NOS Fr. Iulianus Ioubert Doctor in Facul-
tate Parisiensi, Vicarius Congr. Gallie.
Ord. Præd. nostra auctoritate Officij tenore præ-
sentiũ P. magistro Thomæ Campanellæ, Parisiis
sub protectione Regis Christianissimi commo-
rati, à R^{mo}. N. P. magistro Generali omnibus Pro-
uincialibus ac Prioribus commendato, faculta-
tem concedimus imprimendi & edendi Libros
tres, inuictissimo Regi nostro ad patrocinium
Fidei Catholicæ dedicatos, Regioque Diplo-
mate ac Priuilegio munitos, videlicet contra A-
theistas Librum vnum Romæ impressum, & nũc
denuò correctum, vnà cum defensione Bullarũ
summorum Pontificum contra Iudiciarios: item
de Gentilismo non retinendo q. 1. Item de Præ-
destinatione & Reprobatione, & auxiliis d. g.
Centonem Thomisticum contra Hæreticos, &
perperam de S. Thoma sentientes. Quos Libros
approbatos partim Romæ à magistro S. P. & à no-
stra Religione, & à tribus Regentibus Studiorũ
publicorum, partim Lutetiæ à Doctoribus Re-
giæ Academiæ Sorbonicæ (cuius iudicio solen-
niter in cœtu omnium, omnium applausu, &
Dominorum Moderatorum Elogio exceptus
prædictus Pater magister Campanella ingentem
erga S. Ecclesiam Cath. Romanam, Fidẽmque
Orthodoxam, zelum obedientiamque osten-

dens submisit) partim à Patribus Magistris nostri Ordinis, à quibus examinari humiliter petiuit: Nos requisiti, quò ex florentissimo Collegio nostro S. Iacobi roborentur, pariter commendamus, vtque imprimantur & publicentur, quantam possumus de more licentiam impartimur. Dat. Lutetiae in Conuentu S. Iacobi Ord. Præd. die 8. Decembris 1635.

*Fr. IULIANVS IOBERT humilis Vicarius
Congregationis Gallicanae Ord. Præd. manu propria.*

